

A BRONZKOR

EMLÉKEI MAGYARHONBAN.

II. RÉSZ: A LELETEK STATISZTIKÁJA.

KÉSZÍTETTE

HAMPEL JÓZSEF.

FÜGGELÉK: A KÉPES TÁBLÁK FOLYTATÁSA.

55 TÁBLA 952 KÉPPEL.

BUDAPEST.

AZ ORSZ. RÉG. ÉS EMBERTANI TÁRSULAT KIADVÁNYA.

1892.

Minden jog fentartva.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

ELŐSZÓ.

E mű eredeti tervéhez híven, a jelen kötet magyarhoni bronzkorunk fönmaradt emlékeiről kiván áttekintést nyujtani. Az összeállitás jó része még 1876-ból való, mikor alkalmam volt a budapesti ősrégészeti congressusra küldött vidéki gyüjteményekkel behatóan foglalkozni. Ugyan e congressus kiadványában (Compte-Rendu II. k. 2. rész) közöltem azokat a leleteket, melyeket 1886-ig ismertem ; a mostani statisztika ez adatgyüjtemény helyreigazítását és kiegészítését adja és a f. évi április hó 20-ikáig tudomásomra jutott anyagot öleli át. Rajta voltam, hogy a szűkebb értelemben vett Magyarország területéről lehető teljesen együtt legyen az anyag, azonban igy is tömérdek lelet maradt ki, melynek lelőhelye ismeretlen, vagy a mely gyüjteményekben lappang vagy kereskedők kezén külföldre került. Kérem szaktársainkat, adják tudomásomra a hiányokat, hogy e mű harmadik kötetében helyrehozzam. Ugyanott remélhetőleg Horvátország leleteire is reákerül a sor.

A függelékben adott táblák csatlakoznak az első kötet atlaszához. A dúczok a N. Muzeum és a M. T. Akademia arch. bizottságának készletéből valók s e két testületet azért, hogy itt közölhettük, köszönet és elismerés illeti.

Budapest, 1892 április 20-ikán.

Hampel József.

TARTALOM.

I. A leletek betürendes áttekintése.

II. Függelék. Képes táblák.

RÖVIDITÉSEK. — IRODALOM.

Act. Dir. Mus. = A muzeumi igazgatóság okmánytára.

A. É. vagy **Arch. Ért.** = Archæologiai Értesitő 1868—1880 I—XIV; U. F. = Uj Folyam 1880—1892 I—XII. k.

A. Kk vagy **Arch. Közl.** = Archæologiai Közlemények I—XIV.; sűrűn idéztetik XIII. Rep. = a XIII. kötetben Hampel tollából Rég. leletek repertoriuma.

Ant. préh. = Antiquités préhistoriques de la Hongrie par J. Hampel. Esztergom 1876/77. Photolithographies par A. Beszédes.

Arch. f. ö. G. = Archiv für österreichische Geschichtsquellen.

Arch. f. siebg. Ldskde = Archiv für siebenbürgische Landeskunde.

Bács-Bodroghvmegyei tört. társ. évk. = Bács-Bodroghvármegyei történeti társulat évkönyve.

Cat. = Catalogue de l'exposition préhistorique etc. arrangée à l'occasion etc. à Budapest par J. Hampel 1876. 8°

Cim. = Cimeliotheca musei nationalis Hungarici Budæ 1825.

Csoma = Őstörténelmi nyomok Abaújmegyében.

Dudás = **Bronzkori** emlékek a Bácskaságon. Dudás Gy. Bács-Bodroghvármegyei tört. társulat évk. IV. évf. 1888. 118—125.

Erd. Muz. = «Erdélyi Muzeum».

Erd. muz. évk. = Erdélyi muzeum-egyesület évkönyvei.

Gooss Chronik = Gooss Chronik der archæologischen Funde Siebenbürgens. Hermannstadt 1876.

Gyulai = **Gyulai Rudolf,** Komáromvármegye és város történetéhez. (A komáromvármegyei stb. egylet 1890. évi jelentése. IV. évf. 1890.)

N. M. = Nemzeti Muzeum; a mellé jegyzett római szám a régiségosztály első termében a táblát, az arabs szám pedig a tábla folyó számát jelzi.

N. M. Jegyz. k. = A Nemzeti Muzeum régiségosztályánál vezetett hivatalos jegyzőkönyvek vagy szerzeményi naplók.

Milleker = Dél-Magyarország őskori régiségleletei Milleker Bódog. Tört. és Rég. Értesitő. 1891. VII. évf. 1—71.

Mitth. der k. k. C. C. vagy **M. C. C.** = Mittheilungen der k. k. öst. Central-commission für Erhaltung etc. der Baudenkmäler.

Műrég. Kal. = Rómer, Műrégészeti Kalauz. I. Rész. 1866.

Pozsonyi Cat. = A pozsonyi régiségkiállítás lajstroma 1864. Készítették Rómer és Henszlmann.

Rég. Társ. Évk. = Az orsz. rég. és embertani társulat évkönyve.

Római szám és mellette arabs szám = e mű képes atlaszának tábláját és a tábla folyószámát jelzi.

Sieb. Arch. = Arch. f. siebg. Ldskde.

Szendrei = Szendrei János, Borsodmegye őstelepei, a mellé irt szám a *b)* Bronzkorszak folyószámára utal. (Megjelent az Arch. Ért. 1883. évi III. köt. 109—137. ll.)

Tört. és Rég. Ért. = Történelmi és Régészeti Értesitő, a délmagyarországi tört. és rég. muzeumtársulat közlönye.

Tóth = A kő-, bronz- és vaskorszak, a felsőmagyarországi muzeumban. Dr. Tóth Lőrincz. A felsőmagyarországi muzeum egylet ötödik évkönyve. 1884. 1—62.

Trouvailles = Trouvailles de l'âge de bronze en Hongrie Budapest 1886. (megjelent a Compte rendu de la huitième session Budapest II. köt. 2. része gyanánt) a mellé irt arabs szám a lapszámra utal.

Minden a jelen műben említett tárgy, melynek anyaga nincs külön említve, bronzból készült.

BRONZKORI LELETEK MAGYARHONBAN.

Aba (Szabolcsm.). Törpenge XVIII. 1. Péchy Jenő gyüjteményéből a N. M.-ba jutott.

Abaujvár. Telep Csoma 36. l.

Abaújm. XIII. 10. Fejsze, melynek egyik vége tokos vésővel egy tagot képez. N. M. XIX. 71.

Abaúj-Szántó (Abaújm.). Br. Beust Ede a N. M-nak 1872. érdekes leletet ajándékozott. N. M. XLIII. 31—57. Trouvailles 61. Tokos véső XXXII. 4; sarló töredéke, 2 csákány, 2 lándsacsúcs XXVI. 7. 2 korongos sodronytekercs, karika, 10 karperecz, töltsér-idomú csüngő. urnák. Csoma 49.

Abos (Sárosm.). Kerék, a Fejérváry Gábor-féle gyüjteményből a liverpooli muzeumba került LIX. 1.

Acsád (Szabolcsm.). 3 arany karperecz a n. muzeumban. N. M. LVI. 24—34. Adjuk az ábráikat XLX. 2, 3*ab*, 4*ab*.

Acsád (Veszprémm.). Füles bronz véső, mindkét oldalán csúcsba végződő párhuzamos vonallal. (L. N. M. 1863. jk. 76. sz. oct. 16.)

Ákos (Krasznam.). 1855-ben márczius 22-én egy pór a folyóban 90 gramm súlyú, kengyelalakú aranycsattot talált, melynek átmérője 63 mm., szélessége 52 mm., keskeny szélén 26 mm.-nyi nyilással; a végek kiszöknek és bevésett csigavonalakkal vannak diszítve. (Szilágy-Somlyó alatt. Az ö. G. XV. 323. Gooss Chronik 9. l.)

Algyógy (Hunyadm.). E helyütt egy halvány aranyból készült fülbevalót találtak, «melynek durva kivitelű munkája római idő előtti korszakra utal.» Váradi gyűjteményében Déván. (Neig. 108. 20. Gooss Chron. 24. lap.)

Alibunár (Temesm.). Szántáshoz lelt füles véső a délmagy. muzeumban. Tört. és Rég. Ért. VII. 183. — Milleker 2.

Alparét (Belső-Szolnok). Aranykarikák, melyeknek összes súlya 85 #. Arch. f. öst. Gesch. XIII. 133. Mitth. d. k. k. Centralcom. 1851. 129. Gooss Chronik 10. Trouvailles 61, 62.

Alsó-Jára (Torda-Aranyosm.). Az erdélyi muzeumban lelet, mely a következő darabokból áll: tokos véső, öt fűrésztöredék. 2 hasonló? 2 tőrpenge XVIII. 2, 3, torques 2 töredéke, hajlított

sodrony, lapos karika, 3 tű LII. 4, 6.; függő töredék LIV. 12. Trouvailles 62.

Alsó-Ilosva (Szolnok-Dobokam.). Ötvennél több tokos vésőt találtak itt. Archiv f. siebg. Ldskde, Neue Folge III. 341. Gooss Chronik 29.

Alsó-Némedi (Pestmegye). Melldísz, sodrony-tekercskék közé fűzött, 11 tagból áll; a tagok mindegyike közepett kiálló csúcscsal körkörösen van ékítve. Bronzcsákány, XXIV. 1*abc*. hossza 16·5 cm., mind a csákány lapja, mind pedig közepett lapos gombbal ellátott vége ívalakú bevésett ékítvényekkel. Bronzvéső, hossza 13·5 cm., oldalainál kissé felhajtott. Bronzkarika, 6 drb, különféle irányú vésett vonalakkal ékesített s mindkét végük felé vékonyuló. Bronzsarló töredék. Bronztekercs töredék, 2 drb. Bronztöredék, (L. N. M. 1870. jegyk. 210. sz. szept. 12.). N. M. XLVII. 20—30. Trouvailles 62.

Alsó-Nesznicze (Mármarosmegye). A mármaros-szigeti ref. lyceum tulajdona (1876.). Bronz csákány, hátsó korongja erős tüskébe szögel, pengéje éle felé erősen szélesbül, éle szabálytalan és közepén az öntési nyílás nyoma. Oldallapjai a hüvelyén tompán összefutnak, hüvelyének mindkét szélén gyenge karima és mindkét felől hosszában futó öntővarrányok látszanak. Egész hossza, 0·26, élének átmérője 0.056, pengéjének hossza 0·07, hüvelyének hossza 0·061; belső átmérői 0·017 és 0·019, a korong távolsága a hüvelytől 0·036 (a korong ferdén áll), a korong átmérője 0·061, a tüskének hossza 0·008 m. Találták 1844. A m.-szigeti ref. lyceum tulajdona. Arch. Közl. XIII. Rep.

Alsó-Szent-Mihályfalva (Torda-Aranyosm.). A ref. templom építésénél urnatemetőre bukkantak. Az erd. muzeumban bronzvéső, kargyűrű és sarló van e vidékről. Orbán Székelyföld leirása I. 156. Gooss Chronik 37.

Alsó-Torja (Háromszékm.). Csákány bronzból; hüvelye szélein domború vonaldíszszel ékes, éle kevéssé domborodó. Egész hossza 13 cm., élének átmérője 41 mm.; hüvelyének belső átmérői 21 és 23 mm., hátsó oldalának hossza 32 mm.; karja oldallapjának szélessége a hüvely mellett 17 mm. 1875. Cserey-féle muzeum, Imecsfalván. Bronzkard. Markolat nélkül, a markolat gerinczlemeze megvan, csak végső kiágazásán csonka, 8 lyukkal a markolat odaerősítésére. Alakja liliomlevél idomú, de élei a szokottnál kevésbé kihajlók, végig vonuló háta tompa, csekély emelkedésű; háta mellett mindkét felől az élekkel párhuzamosan négy-négy vonal fut a csúcs felé és az utolsó negyedben még egy ötödik járul hozzá.

Egész hossza 803 mm., a penge legnagyobb szélessége 4 cm., átmérője tövén 45 mm., a markolatlemez hossza 10 cm., középső részének szélessége 20—22 mm. Föntartása középszerű.

Andrásfalva (Liptóm.). I. 17 drb bronztű különféle nagyságban és különféle idomú fejekkel. LIII. tábla. 1. Lapos fejjel gomb nélkül; hossza 17 cm. 2. Négyoldalú sodronyból, mely négy hajlású lapos tekercsben végződik, hossza 175 mm. 3. A tű felső végére közepén csúcscsal ellátott korong van illesztve, hossza 184 mm., a korong átmérője 3 cm. 4. Gömbbel felső végén, hossza 125 mm. 5. Lapos koronggal végén, hossza 183 mm. 6. Gömbbel végén, melyen fekmentes bevágás van, a gomb alatt a tű gyenge élbe szökik ki, hossza 155 mm. 7. Lapos gombbal és gyenge dudorodással a gomb alatt, rovatokkal van diszesítve, hossza 175 mm. 8. Koronggal felső végén, melyből rövid csúcs áll ki, a korong és a tű egy tagot képez, hossza 20 cm. 9. Gömbölyü gombbal, mely fekmentesen rovatolt, hossza 135 mm. 10. Hasonlít a 7-ikre, hossza 145 mm. 11. Lapos gombbal, mely fekmentes irányú vonalakkal van diszítve, hossza 157 mm. 12. Fölfelé szélesbül és laposan végződik, vége felé csekély vastagodással, hossza 152 mm. 13. Gombbal a végén, csekély vastagodással a gomb alatt, mely fekmentes vonásokkal van ékítve, hossza 222 mm. 14. Hasonlít a 3-ik számúra, hossza 223 mm., a korong átmérete 51 mm. 15. Lapos koronggal a végén, mely alatt két gyürűforma vastagodás, hossza 24 cm., a felső lap átmérője 19 mm. 16. Lapos koronggal a végén, felső részén gyenge vastagodással, mely alatt kis fül, hossza 206 mm., a korong átmérője 18 mm. 17. Hasonlít a 3-ik számúra, hossza 294 mm., a korong átmérője 47 mm. A tűkkel egy rézkalapácsot találtak, mely hátsó részén csonka és félkörivű, éle használat következtében eltompult. Egész hossza 11 cm., a nyélnek való hüvely átmérete 2 cm., szélessége a hüvely tájékán 4 cm., élének átmérője 5 cm. Vesd. ö. Ant. pr. de la Hongrie VII. t. Cat. 14. l. Leírta Majláth Béla, Arch. Közl. VIII. 123, képpel.

II. Kettős karú hengerded csákány a n. muzeumban. N. M. XL. 33—35. Kubinyi Ferencz aj.

Aranykút (Kolosm.). Tokos véső bronzból, nyújtott keskeny testtel, sima fölülettel. Karimája kilép, fölűl lapos, alatta két gyürű tag vonúl körül, éle felé szélesbül, éle majdnem egyenes. Eliptikus nyílásának átmérői 23 és 28 mm., egész hossza 116 mm., átmérője a közepén 27 mm., élének átmérője 39 mm.

Ardánháza (Beregm.). A pogányvár környékén bronzkard töre-

dékét találták, jelenleg Lehóczky T. gyüjteményében, gyöngyszem ugyanonnan A. É. 1888. 432—433.

Arka (Abaújm.). Telep Csoma 36. l.

Árokalja (Szolnok-Dobokam.). N. M. XXXVI. és XXXV. 2. Két kerék. LIV. *2a*, *b*.

Asszonyfalva (Meggyessz.). Innen egy szép, 34 cm. hosszúságú, rézfejsze került a Bruckenthal múzeumba. (Goos Chron. 21. l.)

Aszód vidéke (Pestm.) Varsányi János átkutatta a Galga völgyét és több helyütt akadt őskori sírokra, telepekre és leletekre; gyüjteményét őrzi a n. muzeum. Az edények N. M. LXIX. 1—18., a bronzemlékek N. M. XLVI. 3—114. Néhány tárgyról képek az atlaszban: Sodronytekercses fibula XL. 2, 3., csiptető XVII. 9., korongos boglár XXXIV. 4. Öntő minták IV. 6., V. 1, 2, 3. A gyüjtemény több tárgya közzétéve Ant. pr. de la Hongrie XIV. 3, 6, 9, 12, 13.

Bába (Borsodm.). Karperecz a kassai muzeumban Cat. 26. Sodrott karperecz Ipolyi gyüjteményében. Ant. préh. XXIII. 37. Diszített cserepek. Szendrei 2.

Bábafalva (Beregm.) határán gyakran találtatnak bronztárgyak, egy lepényszerű bronzrög 25 dekagramm súlyú és 8 cm. átmérőjű, melyben szén- és kősalak-maradékok is láthatók. Lehóczky A. É. 1888. 432. gyüjteményében.

Bács. Bronzkard. N. M. említi Dúdás Bács-Bodrogh vmegyei tört. társ. évk. 1888. IV. k. 124.

Badaló (Beregm.) CLXXVIII. Arch. Ért. 1887. VII. 174—176.

Baja környékén urnatemető (bronzkori?) A. É. 1886. 181.

Bákóhalom. 3 kisebb egy-egy óriási 76 cm. magas urna, az edényekben volt hamu, égetett csont, egy pár félholdalaku csüngő dísz, egy kis dupla bronztekercs, bronzgombostű. A. É. 1881. 167.

Bakony-Somhegy (Veszprémm.). I. Gróf Eszterházy Pál 1876-ban ajándékozott a n. muzeumnak 1 leletet, melyben volt 4 bronzrög, 1 szárnyas véső, 1 tokos keskenyvéső fül nélkül, 5 kardpenge-töredék, 1 tőrpenge markolatnyújtványnyal, 1 lándsacsúcs, 1 gombostű N. M. XLV. 1—16. Trouvailles 40. — II. Bronzkés-markolat nyújtványnyal N. M. XLV. 34. Trouvailles 40. l.

Bakony-Szent-László (Veszprémm.). Bronz sarló, nyélfelőli fele; a sarló félhold idomú volt s végső harmada nyéllemeznek szolgált külső karimája kidomborodó, a nyéllemez belső széle is karimás, vége fecskefark módjára behasított, a hasadás szélei karimásak és a hegyes szög csucsából domború vonaldísz indul ki, mely a belső karimával összefutván, a sarló pengéjén tovább vonul s e dom-

ború vonaldíszhez a pengén egy második párhuzamos vonaldísz csatlakozik; a penge legnagyobb hajlásán a karimából peczeg áll ki s a nyéllemez végén is hasonló peczeg látszik. Legnagyobb átmérője 123 mm.; törési lapján szélessége 26 mm.; tövén szélessége 22 mm.; a peczeg távolsága tövétől 62 mm.; a hasadék oldalainak hossza 18 mm. Kálóczy Lajos gyűjteményében Győrött. Perimés véső; tompa végén körszelvény idomú bemetszvény, periméi nyiltak, rövidek s gyöngén befelé hajlók; a periméken túl a test lassan szélesbül és éle erősen kihajló. Egész hossza 177 mm.; tompa végén szélessége 25 mm.; ugyanott vastagsága 4 mm.; a perimék távolsága a tövétől 42 mm., a perimék hossza 44 mm.; legnagyobb szélességük 23 mm.; legnagyobb emelkedésök a véső belső lapjától 6 mm.; az él átmérője 41 mm. A véső fölülete fényesre kicsiszolt. Kálóczy Lajos gyűjteményében Győrött. Cat. 60. Trouvailles 62—63.

Bakony-Tamási (Veszprémm.). Füles véső bronzból. (L. N. M. 1871. 285. sz. oct. 24.)

Bakta (Abaújm.). Két korongos karvéd Csoma 37. l.

Balajt (Borsódm.). A N. M. 1883. vett meg arany sodronyrészeket, melyeknek eredeti rendeltetése nem ismerhető meg. Szendrei A.

Balassa-Gyarmat (Nógrádm.). N. M. 1878. Bronzanyag pálcza idomban; három darabra tört kard, tokos véső füllel, lándsacsúcs és karperecz. Trouvailles 40. l. Bronzcsákány, kiálló köpüvel 24 cm. hosszú. N. M. 1874. jk. 1. 346.

Bálványos-Váralja (Szolnokm.). Lándsacsúcs bronzból. Egész hossza 173 mm., szárnyainak átmérője a hüvelyen 10 cm., a két szárny legszélesebb kitágulása 42 mm., a hüvely belső átmérője 21 mm. Két oldalán lyuk van. Gróf Bethlen Ferencz gyüjteményében volt néhány réz (?) edény; az erdélyi muzeumban tokos vésők, bronzkard, lándsacsúcs és rézbalta-töredéke. Neigebauer Dacien 292. Goos Chronik 12. Fouilles 63. Bronzkard. Pengéje liliomlevél idomú, középbordája a markolatnál kiszökő szallag idomában kezdődik és vége felé kilapul, hegye csonka; a penge vége felé eső részén finom párhuzamos vonaldíszek nyomai látszanak. A markolat nyujtványai egyenesen elmetszvék, belső szélök majdnem köridomot mutat; a markolat középtagja négy harántos szallagforma gyenge emelkedést mutat; a kissé eliptikus korong szélei kevéssé kifelé domborodók, a markolat felé eső lapjain vonalakból és három szögekből alakított díszek. Homorú oldalán körök, félkörökből és pontokból álló díszek nyomai megvannak, a gomb

lapos és kerek. Egész hossza 665 mm., a penge legnagyobb szélessége 44 mm., legkeskenyebb részén átmérője 31 mm., a két nyujtvány belső csúcsainak távolsága 16 mm., a markolat középső tagjának hossza 65 mm., átmetszete közepén 3 cm., a korong átmérője 50 és 56 mm. Tokos véső bronzból, letört füllel, kidudorodó karimával, mely alatt három gyürű s ezekből lefelé vonuló vonaldíszekkel. Eliptikus nyílásának átmérői 27 és 33 mm., átmérője közepett 37 mm.; egész hossza 143 mm., egyenes élének (eredeti) hossza 55 mm. Lelhelye Bálványos.

Bánfalva (Borsódm.). Bronzeszközök és őskori aranyékszerek. A. Kk. VI. 7. Szendrei 3.

Bánhida (Komáromm.). Bronzkori leletek. Komáromi Lapok 1887. 15. sz. — Gyulai 19. l. — N. M. 1880 óta vannak: cseréptöredékek, két lándsacsúcs, kés és két végén csúcsba futó sodrony. Trouvailles 63.

Bánlak (Torontálm.). 1. Sarló-féle réz (?) kés. 2. Réz (?) hajtű szorítóval. 3. Csattöredék. Vereskő nevű barlangban. (L. N. M. jk. 1855. 29. sz. jun. 30.).

Bánlaka (Biharm.). Bronz-sarló, majd derékszög alatt hajló, tompa végű, háta karimás és ezen belül végig futó hornyolat; nyélbe való végén a karimából függélyesen kiáll egy peczeg. Legnagyobb (ferde) átmérője 132 mm., a penge legnagyobb szélessége 32 mm., átmérője felső végén 17 mm., szélessége alsó végén 25 mm., a peczeg hossza 19 mm., hátának legnagyobb szélessége 6 mm. Kovács debreczeni tanár úr közleménye szerint a «vörösköi kis barlangban egy meredek sziklafalon mintegy 52 öl magasságban, kecskepásztorok akadtak e barlangra s a sziklából szivárgó vízből és beomló porondból alakult fövénykőből állítólag sok bronztárgyat, sőt — ha igaz — porczellánt is vágtak ki. Magam is kivágtam egy pár kaczort (sarló) és más bronztörmeléket; juttattam belőle 1853-ban a nemzeti muzeumnak is.» Cat. 98. l.

Bárányhegy (Erdély). 1878. a N. M. szerzett aranykarpereczet két-két sodronyos tekercscsel végein és négy aranygyöngyöt. Trouvailles 63.

Bardócz (Udvarhelysz.). 1858. év deczemberében egy bardóczi pór kecskéi legeltetése közben az erdőben a következő tárgyakat találta: 1. Huszonöt drb gyürűded, durva kivitelű aranytekercset, melyek vagy egyszerűen bevésett vonalkákkal, vagy kereszt és csipkés vonalakkal voltak diszítve. Az arany különféle minőségű. Az egyik tekercs töredéke kevéssé kevert, míg más tekercsek tiszta aranyat mutatnak föl; mások ismét színöknél fogva

olyanok, mintha ezüstöt tartalmaznának (még pedig 3/4-ed rész aranyra 1/4-ed rész ezüst esik.) Ezen valószínűleg csereszerül használt aranytekercsek különböző súlya 3·4—2·75—2·7—2·3 és 2·1 gramm között váltakozik. — 2. Két bronzfejszét, melyek közül az egyik kinyuló pengéje által tűnik ki. — 3. Két bronz-sarlót. — 4. Egy bronz kardpenge töredékét. — 5. Két bronzlemezből készült üstöt, két-két füllel. Alapjuk át van törve. (Arch. f. ö. G. XXIV. 389. Gooss Chronik 13. l.) Trouvailles 63—64.

Baromlaka (Wurmloch) (Medgyessz.). Tokos szekercze, bronzból, hasonlít a rusz-borgeira. Hossza 14 cm., élének átmérője 41 mm., hüvelyének belső átmérői 20 és 27 mm., hátsó részének hossza 55 mm., karja oldallapjának átmérője a hüvely mellett 17 mm., együtt találták kőlappal födött urnával 1878-ban. Gooss Chronik 63. l.

Bátê (Somogym.). 9 aranykarika a N. Muzeumban XLVI, 6. Trouvailles 64.

Békés-Gyula (Békésm.). 1872-ben a mezei munkálatok alkalmával a gyulai határbeli ú. n. farkashalmi dűlőben felszinre került egy bronz-sarló; hegyétől nyele kezdetéig 146 mm. kanyarodást tévő pengéje átméretben 30 mm. széles, foka oldalrészénél két domborodást visel és egy vaskos bronzfibula, melyek beolvasztás végett a gyulai rézöntőhöz kerültek, ez megvette és Mogyoróssy János közbenjárására a gyulai muzeum részére ajándékozta. A. É. VII. k. 278. l. Mogyoróssy J. közleménye. XI, 5.

Belső-Szolnokm. Innen a lelhely közelebbi meghatározása nélkül egy aranyocska került a kolozsvári múzeumba. (Gooss Chron. 29. l.)

Bereczk (Háromszékm.). Bronzfejsze és lándsacsúcsok bronzból. Kolozsvári Múzeumban. (Gooss Chron. 13. l.)

Beregmegye. Bronzkarika, kerek huzalból, mely végei felé keskenyül, végei közel zárók, tompák, külső lapján sűrűn álló rovátkos vonalakkal díszes. Belső átmérője 58 mm., a huzal legnagyobbb vastagsága 6 mm. Ormós Zsigmond gyűjteményében Temesvárott. 1. — Egy drb füles véső, éle kissé csorbás; 2. az előbbinél valamivel kisebb füles véső, fölül csorba; 3. bronz karika különféle irányú párhuzamos vonalokkal diszes, vége felé keskenyűl; 4. az előbbinél vékonyabb, kisebb s függélyes vonalakkal díszes bronz karika. (L. N. M. jk. 1863. 78. sz. oct. 30.)

Beregszász (Beregm.). I. lelet. *a)* Tokos véső bronzból, élbe szögellő karimával, a karima alatt két gyűrűtaggal, hüvelye laposra nyomott, egyenes élbe szélesbülő. Egész hossza 102 mm.,

nyilásának átmérői 20 és 25 mm., szélessége a fül alatt 3 cm., élének hossza 4 cm. *b)* Tokos véső bronzból, félkörben kidudorodó karimával, lapjainak szélei határozottan jelölvék, karimája alatt három harántos domború vonaldísz alatt csúcsba rakott, egyenes vonalakból álló dombordísz; keskenyebb lapjain az öntővarrányok megvannak. Egész hossza 133 mm., nyilásának átmérője 29 és 32 mm., szélessége a fül alatt 38 mm., csonka élének átmérője 5 cm. *c)* Tokos véső bronzból; hasonló idomú, csakhogy a vonaldíszekből a három felső vonal hiányzik és füle alatt a keskenyebb oldalakon egy-egy lyuk van. Egész hosszúsága 13 cm., nyilásának átmérői 30 és 35 mm., szélessége a fül alatt 4 cm., kidomborodó élének átmérője 54 mm. *d)* Bronz-sarló (Ant. préh. de la Hongrie XVII. 1.), félköridomú, a nyélbe való rész egyenes karimával szegélyezve, melynek felső dudorodása mélyedésekkel van diszítve, a karimák közti tér kissé kivájt, széle félköridomra van kinyesve és a külső karimán peczeg áll; a pengén is kidudorodó karima fut végig, melyen belül két hornyolat ékíti a pengét. A sarló hegye és nyélbevaló lemeze külső vége közti távolság 15 cm., a penge legnagyobb szélessége 3 cm., a nyélnek való lemez hossza 88 mm., külső szélessége 22 mm. *e)* Hasonló bronz-sarló, mely alsó részén csorbás. Lehóczky Tivadar gyűjteményében Munkácson. Cat. 21.

II. lelet. *a)* Bronzkés nyelestől, a penge csorba, penge és nyél külön darabokká törtek, a nyél két darabra vált. A penge egyélű, háta vastagabb és kidudorodó; nyele vége felé szélesbül, szélei egész hosszában karimásak, hornyolattal a markolatlemezek számára és három lyukkal azok erősítésére. Egész hossza 16 cm., a penge meglévő részének hosszúsága 97 mm., legnagyobb szélessége 17 mm., a nyél átmérője keskenyebb végén 1 cm., szélesebb végén 21 mm. *b)* Fűrészlemez (?) bronzból való csonka töredéke, vége tompa, élei csorbák. Egész hossza 55 mm., szélessége a végein 13 és 18 mm. *c)* Bronzgyűrű, függő dísznek tagja, háromlapú huzalból, csonka füllel. Belső átmérője 27 mm., a huzal átmérője 7 mm. *d)* Bronzkarperecz (?) csonka végtöredéke, hosszában futó három hornyolattal, kissé hátra hajló keskenyebb véggel. Hossza 78 mm., legnagyobb szélessége 25 mm. *e)* Aranykarikácska. Két hajlású kerek huzalból; belső átmérője 12 mm., a huzal vastagsága 2 mm. Lehóczky gyűjteményében, Munkácson. Cat. 21. l.

Besse (Barsm.). I. 1871-ben gróf Hunyady László cselédei 25 fontnyi bronzrögöt és töredéket találtak Bessén s ugyan e he-

lyen kutatván Dillesz Sándor úr, szintén talált bronzokat s ezeken kivül két csontcsigolyát és egy fúrt disznóagyarat sok égvényföld, hamu és széndarabok között. I. A Bessén talált tárgyak közül a következők kerültek Dillesz Ferencz úr birtokába (cf. Cat. 5. Trouvailles 40—42. ll.): *a)* Tokos véső bronzból, kidudorodó karimával, a karima alatt két harántosan futó párhuzamos és domború vonaldísz, melyből egymásba helyzett három szöget képező, éle felé szélesbül, éle kevéssé kihajló, oldallapjainak szélein egyenes domború vonaldíszek, a fül alatt s az ellentett oldalon lyuk, az öntővarrányok mindkét oldalon határozottan kilépnek. Egész hossza 142 mm., nyilásának átmérői 33 és 38 mm., szélessége a fül alatt 4 cm., élének átmérője 52 mm. *b)* Tokos véső bronzból, közepénketté tört, egészben hasonló a föntebbihez, csak oldallapjainak diszítménye elütő és keskenyebb lapjain nincs lyuk. Egész hossza 133 mm., nyilásának átmérői 28 és 34 mm., füle alatt szélessége 4 cm., ugyanott vastagsága 34 mm., élének átmérője volt (egyik szöglete csonka) 54 mm. *c)* Tokos véső bronzból, XI. 1., felső felerésze csonka, füle nincsen, nyilásán majd kerek, kidudorodó karimával és gyengén kidomborodó vonaldíszszel. Hossza 88 mm., nyilásának átmérői 38 és 34 mm. *d)* 3 tokos véső bronzból, éle felől töredékes. *α)* Kihajló élének átmérője 55, szélessége az él közepén 35 mm., vastagsága a törési lap közepén 12 mm. *β)* Kihajló élének átmérője 47 mm., szélessége az él közepén 34 mm., a törési lap közepén vastagsága 12 mm. *γ)* Élének egyik szöge csonka, szélessége az él közepén 62 mm., a törési lap közepén vastagsága 2 mm. *e)* Bronzkés, egyélű, fölfelé hajló pengével, mely töve felé szélesbül, a penge irányát követő markolat-lemeznek szélei kissé kiállók és rovatokkal díszesek, a lemezeknek való középső mélyedésen két lyuk; a lemez csonka. A kés hossza 124 mm., a penge szélessége tövén 18 mm., a markolatlemez hossza 4 cm., szélessége 13 mm. *f)* Bronzkésnek csonka része, egyenes oldalú markolatlemez három lyukkal, keretes széllel. Egész hossza 65 mm., szélessége 13 mm. *g)* Négy bronz-sarló csonka töredéke, egy darab a középből, egy csúcs felőli töredék és két markolat felőli rész; mind a négy a nyéllemezzel biró sarlók typusát tünteti föl. *h)* Bronz-sodrony töredéke, lapos és kissé görbített, mind a két végén csonka. Hossza 12 cm., szélessége 12 mm., vastagsága 1·5 mm. *i)* Bronztűnek gombfelőli töredéke; a gomb kúpidomú tömör, a szárrész kerek. Egész hossza 18 mm., a gomb átmérője 13 mm. *k)* Két huzaltöredék bronzból, négyszögű, végén kissé görbült. Hosszúságuk 46 és 55 mm., átmérőjük

3 mm. *l)* Két bronzrög, idomtalan, kerek bronzkalács kitörve. Az egyiknek legnagyobb szélessége 66 mm., vastagsága 34 mm., hossza 56 mm., a másiknak méretei 43 mm., 16 mm., 44 mm. *m)* Bronzvéső (?) csonka része; négyszögű bronzrúd, melynek egyik vége hüvelybe megy át, de a hüvely csonka és összenyomott. Egész hossza 7 cm., a rúd átmérője 15 mm.

II. Gróf Hunyady László (Alsó-Pél) birtokában vannak a következő darabok: *n)* Három bronzrög, kettő idomtalan és kettőn meglátszik, hogy kerek bronzkalácsból van kimetszve. *o)* Tokos véső, nyilása majdnem kerek, karimája lapos, karimája oldalai hasonló módon diszítvék, mint *a)*; éle kihajló, egyik szöglete csonka. Egész hossza 12 cm., nyilásának átmérői 30 és 35 mm., szélességi átmérője a fül alatt 42 mm., ugyanott vastagsága 34 mm. *p)* Tokos véső bronzból, csonka fele, karimája kidomborodó, füle alatt a keskenyebb lapokon lyuk, a szélesebb lapokon kidomborodó vonal és pontdísz. Hossza 78 mm., nyilásának átmérői 30 és 39 mm., szélessége a törési lapon 37 mm., ugyanott vastagsága 19 mm. *q)* Bronztű, tojásdad idomú gombbal, szára kissé kihasul, 55 mm.-nyire a gomb alatt két gyűrűforma kidudorodással; a szár csonka. Egész hossza 71 mm., a gomb legnagyobb átmérője 13 mm.

III. Besséről a következő darabok kerültek a Nemzeti Muzeumba: *a)* Bronzkard, markolata vésett párhuzamos és pontos vonalakkal ékítve egy központtal ellátott körékitvényekkel, belsején szintén vésett ékítményű, kerek lapos gombja át van lyukasztva. Burája zöld. Hossza 657 mm. (L. 1867-iki Nemz. Muz. jegyz. k. 68. sz. aug. 4.) *b)* Bronzcsákány, nyaka végéig rovatolva. Patinája kékeszöld. Hossza 216 mm. (L. 1868. jegyz. k. 20. sz. II/1 ápril 23.) *c)* Egy darab bronzkarika, külső vonaldiszítményekkel és belső síma lappal. Föntartása jó. Belső hosszüre 8 cm., szélességi üre 7 cm., a két végtávolság üre 5 cm., a belső síma lap vastagsága 1 cm. (L. N. Muz. 1871. jegyz. k. 75. sz. máj. 8.) *d)* Bronzrög. Legnagyobb hossza 6 cm., legnagyobb szélessége $4^1/_2$ cm.

Bessenyő (Liptóm.). Két bronztű. 1870-ben, szeptember hóban, a vasuti munkások a bessenyői határban egy nagyobb tömegű darázs-kő sziklát felrobbantván, közvetlen a szikla alatt egy darab bronztűt találtak, ugyanezen kőbányában, de annak északi oldalán az egyik munkás a kőtömeg kiálló csúcsait tördelvén, egy ily darab letörése alkalmával a kő belső tömege között feketés pontot vett észre s azt közelebbről megnézve, látta, hogy az vizszintesen lefelé hat

s kihuzván onnan, szintén egy tűre akadt. Az egyik bronztűnek hossza 70 cm. és 9 mm., tökéletes ép, sötétzöld szironyú, gombjának átmérője 42 mm., ugyanannak magassága 17 mm.; a tű szára a gombba 5 mmnyire van beléeresztve, a gombátmetszet alsó lapján az öntvény némi ripacsossága észlelhető, felületén pedig a felül egymást érintő s ellenkező irányban lefutó vonalak négy háromszöget képeznek, egyenetlen közökkel. A tű szárának czifrázata a gombtól 76 mmnyi távolságban kezdődvén, egyszerű vonalakkal csavarodik 46 mmnyi hosszúságban, erre háromsoros dülényes és ellenkező irányban menő vonalak láthatók 157 mmnyire, mire ismét csavaros körvonalak következnek 57 mmnyi hosszúságban. A másik bronztű hosszúsága 376 mm.; gombja 17 mm. egy darabban a tű szárával, a gomb közepének átmérője 17 mm.; felső részének czifrázata hasonló az előbbihez, de alakulásában csak három háromszöget képez, a szár czifrázata a gomb alatt 16 mmnyi távolságban kezdődik, hasonlóan az előbbihez 21 mmnyi hosszúságban, onnét a szár dombor vastagodását kétsorú, ellenkező irányú dülényes vonalak ékesítik 20 mmnyire, mire ismét csavarodó vonalak jönnek 22 mmnyi hosszúságban. Arch. Ért. 1870. IV. k. 112—113. l. Cat. 16. — Ant. préh. de la Hongrie XVI. 13. 10. vsd. ö. Trouvailles 64.

Besztercze (Besztercze-Naszódm.). I. Bronzkard a bécsi cs. muzeumban Sacken Leitfaden 88. II. 1854-ben cserépedényeket találtak és aranykarikákat, melyeket beolvasztottak Arch. f. öst. Gesch. XV. 326. III. A segesvári muzeumban kétágú rézcsákány Gooss. Chronik 14.

Beszterczebánya (Zólyomm.). Bronz kard, jó föntartású, nem egészen két újjnyi széles, 1823-ban találtatott. (L. N. M. Cim. 141. l. 6. sz.)

Bethlen (Belső-Szolnokm.). Bronzfejsze. Kolozsvári Múzeumban. (Erd. múz. évk. V. 139. Goos Chronik 14. l.)

Bezdéd (Szabolcsm.). CLVI. Arch. Ert. 1891. XI. 83.

Bihar a földvár közelében a patak mellékén (Biharm.). Trouvailles 41. *a)* Idomtalan bronzrög, legnagyobb átmérője 93 mm., legnagyobb vastagsága 37 mm. *b)* Tokos véső bronzból, erős lapos karimával nyilása körül, közepe felé keveset keskenyül, éle felé kitágul, egyik sarka csonka; lapjai határozottan jelölvék, a fül mellett és az ellentett oldalon négy hosszában futó domború vonaldísz. Nyilásának átmérői 26 és 33 mm., hossza közepett 119 mm., füle alatt szélességi átmérője 38 mm., élének átmérője (volt) 46 mm. *c)* Tokos vésőnek bronzból, nyilása felőli csonka

felerésze; széle dudoros, lapjainak szélei kidomborodó vonalakkal jelölvék, karimájából domború vonalakból alakított csúcsos szögdísz ékíti az oldallapokat. A nyilás átmérői 29 és 33 mm.; a töredék hossza 64 mm., törési lapján szélessége 35 mm., legnagyobb vastagsága 18 mm. *d)* Tokos vésőnek éle felőli csonka töredéke, teste az élfelé erősen kihajló, az élén kevésbé. Legnagyobb hossza 53 mm.; az él átmérője 41 mm. *e)* Lándsacsúcsnak bronzból csúcsa felőli csonka töredéke, csúcsa letört, szárnyai keskenyek, gyengén kihajlók, középső bordája kétszeresen hornyolt. Hossza 79 mm.; szárnyainak legnagyobb kihajlásán szélessége 24 mm. *f)* Lándsacsúcsnak bronzból csúcsa felőli csonka töredéke, szárnyainak élei sérültek, középső bordája erősen kidomborodó és kétszeresen hornyolt. Hossza 75 mm., nyilásának átmérője a törés lapon 1 cm. *g)* Bronz-sarló, csúcsa felé csonka, markolat-lemezzel, erősen kidudorodó karimával, a karima külsején peczeg maradványa, a lemezen két gerincz a karimáig fut, a sarló tövén a külső fark csonka. Legnagyobb átmérője 132 mm., a penge legnagyobb szélessége 33 mm., a markolat-lemez szélessége 26 mm., hossza 8 cm. *h)* Hasonló sarlónak csúcsa felőli csonka töredéke, csúcsa keveset tompított, a külső karima mellett hosszában csekély hornyolat. Hosszátmérője 102 mm., törési lapján szélessége 24 mm. *i)* Bronzkés pengéje, két hajlású megközelíti a sarlót, a markolatnyujtvány csekély töredékével s az első lyuk nyomával. Hossza 129 mm.; a penge hátának legnagyobb vastagsága 4 mm., legnagyobb szélessége 22 mm.; tövén szélessége 12 mm. *j)* Függődísz bronzból, LIV. 2. kerékidomú, négy küllővel, peczeggel és a peczeg végén kerek füllel, egészben hét drb, kettőn a fül letört. A kerék átmérője 41 mm., a füles peczeg hossza 19 mm., a kerék belső világosságának átmérője 22 mm. *k)* Díszkorong XXXIV. 3. szürkés bronzból, alja lapos, sima, felső része közepén tüske s körülötte hét csekély mélyedésű hornyolat, a hornyolatok közti gerinczek tompák és minden második gerinczen ritkán rakott rövid rovátkos vonalkák; külső széle egy helyen csorbás; alsó felén egy lapos fül és ettől 6 cmnyire egy második fülnek két nyoma. Átmérője 144 mm., a tüske hossza 14 mm., szélességi átmérője tövén 9 mm, a legnagyobb hornyolat szélessége 1 cm, a legkeskenyebbé 6 mm. *l)* Bronztöredék, ismeretlen rendeltetésű, helyenkint sárgás rozsdafoltokkal, hosszúkás rudacska mindkét végén két-két fölálló peczeggel, melyek talán füleket képeztek, másik oldalán két harántosan álló emelkedéssel; ez oldala csonka érdes volta arra mutat, hogy valamire erősítve volt, nem valószinűtlen, hogy

e lapja más fémből, talán ezüstvegyülékből készült, mert vágási lapja feketés. A tárgy talán kardhüvely vagy fibulának kapocsszerű része volt. Agyagedények LXXII. 2, 3, 5. LXXIV. 4, 5, 6. LXXVIII. Lelték mintegy méternyi távolban a híres bihari földvártól; a biharmegyei muzeumban Nagy-Váradon.

Biharmegye. Tokos véső bronzból, nyilása felőli töredéke, füle csonka; nyilásának széle lapos, széle elül-hátul csúcsba szögel, az elülső nagyobb és hegyesebb, a hátsó rövidebb és tompább. A töredék hossza közepett 5 cm.; a nyilás átmérői 24 és 34 mm., szélessége a törési lapon 33 mm., ugyanott legnagyobb vastagsága 14 mm.; a biharmegyei muzeumban, Nagy-Váradon.

Birkis (Krassó-Szörénym.). Szántóföldön öt tömör, négyélű arany rudacskát találtak, egyik végükön vékonyabbak és szabálytalanul hajlítvák, súlyuk 245 gr. Arch. f. öst. Gesch. XXIV. 377. — Milleker 6.

Blatnicza (Turóczm.). N. M. Kés XVI. 5. Diadema XXXIX. 1*a*, *b*.

Bodajk (Fehérm.). 1860-ban halomban sirlelet került elé, melyet Dr. Pados János a n. muzeumnak ajándékozott. Cat. 77. — N. M. XLV, 7—23. Ant. préh. de la Hongrie XVI. 25. — Trouvailles 65.

Bodendorf (Királyföld). Néhány kard került innen 1885-ben a B. Bruckenthal-féle muzeumba. A. É. 1886. 378.

Bödicze (Liptóm.). Sarló bronzból, gyenge hajlású, külső széle kissé fölemelkedik, fölülete mindvégig síma. Szélessége a tövén 2 cm., legerősebb hajlásán 3 cm., két végének távolsága egymástól 14 cm. Majláth Béla gyűjt.

Bodrog-Keresztur (Zemplénm.). I. E helyütt több bronz lándsacsúcsot találtak. Nagyobb részt 170 mm. hosszúak, legnagyobb szélességük 46 mm., a hüvely nyilásának átmérője 21 mm.; a hüvelyen 40 mmnyi magasságban két öntőlyukkal van ellátva az egyik, melynek éles szárnyai vannak, csúcsa is hegyes. Arch. f. ö. G. XXIX. k. 302. l. Trouvailles 65.

II. A N. M.-ban 278 db. egy leletből XCV—XCVI. A. E. 1881. 279—282, Trouvailles 42.

III. Talán ez utóbbi leletből való két korongos sodronytekercs a kassai muzeumban. Trouvailles 42.

Bogács (Borsodm.). N. M. Csipkés szélű korongok lecsüngő csörgő lemezekkel, melyek állati fejeket példáznak. Cat. 41, 42. Szendrei 4.

Bökény-Mindszent (Csongrádm.). A tiszai szabályozással járó földmunkálatok alkalmával urnatemetőre akadtak, melyből a n.

muzeumba jutottak edények. Arch. Ért. 1881. 202. és Arch. Ért. 1882. 144.

Bölcske (Tolnam.). A szőllőben sarlót találtak. Szücs József a N. M.-nak ajándékozta. 1889.

Boldva (Borsodm.). Bronzkard; pengéje a szokott liliomlevél idomot mutatja, csúcsa felől egy darab hiányzik, közepett egyszerű él vonul végig, töve felé élei 42 mm.-nyire kimetszvék, markolatnyújtványai egyenesen elmetszvék, szokottnál szélesebbek, belső szélök félköridomú; a markolat középső részének átmérője eliptikus, fölületén három harántosan vonuló gyürűvel; végső tagja lapos korong, közepén erősen kiálló gombbal; a markolat fölülete rovátkos vonaldíszekkel van ékesítve. Egész hossza 53 cm.; a penge hossza a nyújtványokig 423 mm., legnagyobb szélessége 41 mm., tövén átmérője 26 mm.; a nyújtványok átmérője 51 mm.; a markolat középső részének hossza 66 mm., átméröje 28 mm.; a korong átmérője 5 cm.; a gomb magassága 5 mm., átmérője 15 mm. Graffenried-féle gyüjtemény.

Boldogkő (Abaújm.). aranylelet; bronztekercs, bronzkarika Csoma 38. l.

Boldvapart (Borsodm.). Agyagedények, cserepek. Cat. 41. N. M. 1876. 323. 21—25. Kettős tekercs, tokos vésők, lándsa- N. M. 1852. 22. Szendrei 5.

Bologd Abaujm.). A kassai muzeumban 1876 óta van harmincz dbnyi ékszerlelet, mely valószínűleg elrejtett kincsből származik. Trouvailles 65. Csoma 38. l.

Bonyhádvidéke (Tolnam.). CLI—CLIII. Arch. Ért. 1890. x. 29—42.

Borjas (Torontálm.). Borjas vidékét Szentkláray Jenő már régebben átkutatta és az ott előforduló leleteket folyton figyelemmel kiséri. 1879. évi szeptember 20-ikán ástatott ki bronztárgyakat a borjasi földvártól és az úgynevezett «hunkától» mintegy 250 méternyi távolságra eső téglatelep gödrös talajából, fél méternyi mélységből. Az összes tárgyak 2—3 □ méternyi területen és közel egymáshoz találtattak. Az egész terület s a közel környék talaja telesded tele van barbár edénytöredékekkel, s igen számos korong nélkül készített különféle alakú edénycseréppel. Pár lépésnyire a lelhelytől a Tisza egykori kanyargós folyásának mélyedései szelik keresztül a síkságot. Kovaszilánkok, nyílhegyek és serpentindarabok lépten-nyomon találhatók az itteni szántóföldek mélyebbre eresztett barázdáiban. A lelet érdekesebb darabjait a LXXXIX. táblán mutatjuk be. Van a leletben 6 öntőrög

(1. és 2. számú rajz), egy ép és három csonka füles véső (3, 4), egy ürvéső (5), négy keskeny véső (6, 7, 8), egész és csonka, továbbá egy ép fürészlemez és tizenegy töredék (9), egy késpenge (10), négy sarló (11, 12) és kilencz sarlótöredék; fegyverekből találunk egy egész lándzsacsúcsot (13) és egy másodiknak csonka kis töredékét; az ékszerek csoportját képviselik négy karperecz (14), továbbá sodrott karikák töredékei (15, 16), gombostűk (17, 18), csüngő díszek (19), lemezkék (20), több határozatlan rendeltetésű apróbb tárgy, minő a 21. szám alatt föltüntetett hengerke és egy lapos gomb. Az áttekintés mutatja, hogy nyilván öntőműhely maradványaival van dolgunk. A nyers bronzanyag, a beolvasztásra gyűjtött vagy az öntésből hiányosan kikerült töredékek s az a körülmény, hogy az ép tárgyak fölülete is érdes és még nincs kisimítva mindannyi jelenség, mely ezt bizonyítja. A leletben előforduló idomok majd mind olyanok, minőkkel legtöbbször más honi leletekben is találkozunk, ilyenek a füles vésők, a sarlók, gombostűk és lándsacsúcsok. Kevésbbé gyakoriak a fületlen ürvéső és a fürészlemez, mely itt feltünőleg nagy számmal jelentkezik. Legérdekesebb azonban, hogy itt először találjuk együtt egyéb őskori bronzokkal a keskeny vésőt (6, 7) és a hegyes vésőt (8). Volt ilyen szerszám már eddig is a N. Múzeumban, de csak tartózkodva mertük az őskori tárgyak sorába iktatni. Bármi igénytelenek ez eszközök, nagy volt a fontosságuk az őskorban, mert miként ma sem nélkülözhetik őket mindenfajta kézművesek, úgy a bronztárgyak gyártásában, kiválólag pedig azoknak diszítésében épenséggel nélkülözhetetlenek voltak az őskorban. Mindaddig függő kérdésnek lehetett tekinteni az ősbronzoknak helybeli előállítását és diszítését — itt az országban — míg authentikus leletekből nem bírtuk előmutatni az eszközöket, melyek erre a czélra szolgáltak. A borjasi lelet meghozta nekünk a várt bizonyítékot és honi bronzleleteink sorában különösen ez adja meg neki kiváló érdekét. Arch. Ért. XIV. köt. 158—159. l. Trouvailles 42.

Bors (Biharm.). Tokos véső bronzból, lapos széllel, mely elől erős csúcsba szögel és a fül táján alacsonyabb szögbe fut; közepe felé kissé keskenyül és éle felé ismét szélesbül; éle egyenes; lapjain a szélek határozottan jelölvék; a keskenyebb lapok közepén az öntővarrány nyoma végigfut. Egész hossza közepett 88 mm., nyilásának átmérője 23 és 32 mm. szélessége a fül alatt 3 cm., ugyanott vastagsága 23 mm., szélessége az élnél 37 mm.; a bihar-megyei muzeumban, Nagy-Váradon.

Borsa (Beregm.). Lehóczky a borsai határ Hiderdeje nevű ligetében 1886-ban tett fairtáskor 60 cm. mélységben agyagedényben lelt különféle bronztárgyakat szerzett meg gyűjteménye számára.

Borsa (Marmarosm.). Trouvailles 66. I. Egy szántóföldön több bronztárgyat találtak, melyeket 1855-ben b. Graffenried szerzett meg. 1. Tokos véső bronzból, hüvelylyel és füllel; a hüvely szája törött; hossza 99 mm.; a hüvely szélessége 42 mm.; öntése rosszul sikerült; diszítések nincsenek rajta. 2. Bronzszer; alakjára megegyez a Duna medrében talált (s az Archiv f. österr. Geschichte XXIV. köt. 351. lapján ismertetett) lelettel, úgy a felső-dobszai tárgyakkal is (melyekről bővebb hír az Archiv für österr. Geschichte XXIV. kötet, 364. és 140. lapján jelent meg), elől le van törve s mostani állapotában 198 mm. hosszú; az oldalt fekvő hüvely a nyél erősítésére 70 mm. hosszú. A hegyes csúcsban végződő korongon lévő négy dudoron s néhány kettős vonalun szegélyen kívül nincs is rajta egyéb dísz; tömör bronz. 3. Csigatekercs bronzsodronyból, mely legerősebb részén 6 mm.-nyi vastagságú. A tekercsek által képezett korong átmérője 43 mm. 4. Bronzlemezből készült korongnak töredéke (mostani átmérője 33 mm.), középpontjából egy erős 16 mm.-nyi magasságú tövis áll ki. A korong közös középpontú körökkel van diszesítve.

II. Ugyanakkor (1855) egy szántóföldön szántás alkalmával két tömör aranygyürű (kargyürűk?) került fölszínre, súlyok 40 arany, többet azonban nem tudni róluk. Arch. f. ö. G. XXIX. köt. 303. l.

III. Talán ugyanabból a leletből származik hat kisebb régiség, melyet 1855-ben Szabó Ede szerzett meg. Arch. f. ö. Gesch. XV. 1856. 137.

Borsodfalu (Borsodm.). N. M. 1876. Szárnyas vésők, bronzkard töredékei. Szendrei 6.

Borsodmegye. Csóma József gyüjteményében: szárnyas vésök, lándsacsúcsok, fibulák, halászhorog, agyagsíp. Szendrei 10.

Borsod-Hartyán (Borsodm.). CXLI. urnatemető, ismertette Récsey V. Arch. Ért. 1890. 62—66.

Bóta (Borsodm.). 1857. év juliusában két pór ló legeltetés közben a község határán egy bronzkardot, három lándzsacsúcsot és fegyvernemű töredékeket találtak. (Arch. f. ö. Gesch. 1860. XXIV. k. 367. l.) Úgy látszik, hogy ez ugyanazon lelet, mely 1858-ban a Nemz. Múzeumba jutott. N. M. XL. 5—13. (Trouvailles 42.) XLIII. 16.

Bozsók (Baranyam.). 1882-ben 200 drbnál többre rugó leletet

kapott a N. M. ajándékba Schapringer úrtól; a legjelentékenyebb tárgyak ábrái xcvii—c. A. É. 1882. ii, 299—305. Trouvailles 43.

Bozsva (Abaújm.). Két hengerded karvéd Csoma 38.

Brád (Aradm.). Lándsacsúcs, tokos véső, karpereczek, ism. Dömötör László, Arch. Ért. 1892. xii. 70—71. Képekkel.

Breznóbánya (Zólyomm.). A barlangban 1882-ben 14 (?) bronzkarpereczet és egy trébelt bronzedényt találtak. li. 5—10 és lxiv. 2, 3. Arch. Ért. Uj f. ii. 306. Trouvailles 66.

Budavár (Hegy-Udvarhely mellett). Rézből készült kettős véső: a kolozsvári Múzeumban. (Goos Chron. 16. l.)

Búly (Szabolcsm.). Egy lelet: 2 kés, 7 fűrészlemez, 3 gombostű. Dr. Jósa András gyüjteményében.

Búszd (Alsó-Fehérm.). Egy rézből készült kettős véső. (Goos Chron. 16. l.)

Buzafalva (Abaújm.) Két sarló Csoma 38.

Buzita (Abaujm.). Az erdőszélén 1858-ban (?) három egymás mellett függélyesen a földben álló kardot leltek. Arch. f. österr. Gesch. 1860. xxiv. 361. Csoma 38. Egyik a Graffenried gyüjteménybe került. xxi. 5. A második a kassai múzeumban van. xxi. 3. A harmadiknak töredékei elvesztek. Trouvailles 66—67. I. Bronzkard; xxi. 5., nádlevél idomú pengével, mely tövén legszélesebb; közepett végig vonuló, erősen kiszökő domborodó gerinczczel; a markolat nyújtványai keskenyek, belső végeik hegyes csúcsba futnak, belső szélök körszelvény idomú; a markolat középső része közepe felé szélesbül, alul keskenyebb mint fölül és átmetszete dülényded; a végső tag eliptikus alakú lap, melynek közepéből gomb áll ki. A markolat minden része mélyedett vonaldíszekkel ékes. Egész hossza (csúcsa csonka) 654 mm.; a penge hossza a markolat nyújtványig 537 mm.; szélessége a nyújtványoknál 37 mm., közepett 34 mm.; a nyújtványok legnagyobb külső átmérője 5 cm.; a markolat középtagjának hossza 76 mm.; átmérője fölül 23 mm.; közepett 30 mm.; a végső tag átmérői 40 és 46 mm. Élei helylyel-közzel csorbák és a markolat fölülete is itt-ott sérült; a Graffenried gyüjteményben.

II. Bronzkard. XXI. 3. Pengéje tövén legszélesebb és hegyes csúcsa felé csekély hajlással keskenyül; középső bordája mindvégig fut, határozott körvonalokkal bir és kétlapú; fölületének roncsolt állapota nem engedi megkülönböztetni, vajjon voltak-e rajta vonaldíszek. Markolatnyújtványai a szokottnál keskenyebbek, kidomborodók és végeik ferdén elmetszvék, belső szélök szabályos félkört képez; a markolat középső tagja a nyújtványok felé legvastagabb, a véggombja felé keskenyül; a gomb lapos, szabály-

talan, hosszúkás idomú s közepén kidudorodik. A gomb mindkét felén a markolat középtagja csak tövén rovatos vonalakkal diszesített. Egész hossza 70 cm.; a penge legnagyobb szélessége 4 cm.; a markolat egész hossza 118 mm.; a markolatnyújtványok legnagyobb átmérője 47 mm.; a középtag hossza 74 mm.; legnagyobb átmérője 27 mm.; a gomb átmérői 42 és 34 mm. Felső magyarországi múzeum Kassán.

Csabapuszta (Somogym.). 1880-ban puszta földben 36 drbnyi kincset leltek, melyet gr. Welsersheimb'a N. Múzeumnak ajándékozott. 9 tokos véső, 2 szárnyas véső, 12 sarló, 5 lándsacsúcs, 2 tőr, 3 kardtöredék, 2 karperecz. Trouvailles 67.

Csáb-Rendek (Zalam.). CXXXII. 1876—77 telén két csontvázra akadtak a sümeghi vár közelében. E két sírból övrészletet, kardot, lándzsacsúcsot, korongos tűt és karpereczet küldött Chernel a N. Múzeumnak. Egy átfurt kőkalapácsról nem tudni, hogy sírból került-e. Trouvailles 4. Arch. Ért. 1887. 173—175. 1886-ban Darnay K. nagyobb sírmezőre akadt. 1888, 61. 50 cm. hosszú bronztű Darnay K. gyűjteményében. A. É. 1888, 61. Az urnatemetőben folytatott ásatásról dr. Szendrei János. A. É. 1888, 378. Az urnatemetőről Darnay K. A. É. 1891. 172—173.

Csáklya (Alsó-Fehérm.). Az őstelepről fejszének való öntőminta került a nagyenyedi főiskola múzeumába; rajzzal. Arch. Ért. 1888. 93.

Csallóköz. I. Trouvailles 67. Perimés véső bronzból, a perimék 3 cm.-nyire tompa végétől támadnak és nyiltak, hosszuk 6 cm.; éle felé szélesbül, éle kihajló, tompa végén félköridomú kimetszet; ugyanott szélessége 38 mm., vastagsága 3 mm.; a perimék kezdetén szélessége 4 cm., a perimék legnagyobb emelkedése belül 12 mm., élének átmérője 52 mm., egész hossza 162 mm. Pozsonyi múzeum.

II. lelet. Tokos vésőcske bronzból, kidudorodó karimáján és alatta domború vonaldíszek, teste közepéig egyenletes szélességű, onnan szélesre kitágul, éle kihajló. Egész hossza 83 mm., nyilásának átmérői 18 és 25 mm. átmérője a karima alatt 3 cm.; élének átmérője 46 mm. Pozsonyi múzeum.

III. lelet. Tokos véső bronzból; nyulánk testű, fül nélkül, karimája gyürű idomra kidudorodó, alatta domború vonaldísz, melyből három hosszában futó domború vonaldísz indul ki, éle felé szélesbül, éle kevéssé kihajló. Egész hossza 98 mm., nyilásának átmérői 22 és 24 mm., élének átmérője 36 mm. Pozsonyi múzeum.

IV. lelet. Bronz sarló, tompa végű, széles pengéjű, pengéje hajlott, külső széle karimás, a nyéllemez külső széle a penge szélével szögben találkozik, a lemez egész hosszában három domború

vonaldíszszel ékes, melyeken mélyedések láthatók. Atmérője a csúcs közepétől a lemez külső alsó szögletéig 15 cm.; a penge legnagyobb átmérője 32 mm.; a lemez szélessége 25 mm., hossza 82 mm.

V. lelet. Torques, vastag kerek bronzhuzalból, mely végei felé keskenyül, végei csonkák; külső oldala vonaldíszszel ékeskedett, most nagyobbrészt lekopott. Legnagyobb belső átmérője 14 cm.; a huzal legnagyobb vastagsága 16 mm. Más 11 drb magánkézbe jutott. Pozsonyi múzeum.

Csécsény (Győrm.). Bronz tekercsek és bronz tű két kis karikával egybekötve. (L. N. M. 1871. jk. 295. sz. II. 9. és 16, nov. 17.)

Csege (Hajdúm.). A N. Múzeumban innen van: 1 bronztekercs, 10 kupidomu-dísz, 12 gyürű, 2 csiszolt kőszerszám, 1 agyagkanál csonka töredéke, 2 cserépedény.

Csejte (Nyitram.) A várrom alatt gyaníttatik urnatemető egykét példány után, mely cseréptöredékekből összeállittatott. A. É. 1887. 354

Csep (Komáromm.). «Bronzkori sír» Komáromi Lapok 1887. 15, 18. sz. — Gyulai 23.

Csepin (Verőczem.). Aranykincs, aranylemezből vert korongos ékszerek, pont és kördíszekkel, a N. Múzeumban három darab. N. M. LVI. 43—45; lerajzolva XLV. 1. a bécsi cs. múzeumban kettő. Trouvailles 67.

Cserépfalva (Borsodm.). Kiss F. gyűjteményével a N. M.-ba került egy kard, korongos sodronytekercs és egy lószerszámhoz tartozó ékítmény (?) N. M. XLIII. 52—54. Kiss följegyzése szerint 1840-ben találták e leletet és szerinte akkor a tekercs alján még voltak bőrfoszlányok. Trouvailles 68.

Csesztregi halom Torontálm.). Szentkláray. A. Ért. XIV. 217.

Csicser (Ungm.). I. Lehóczky Tivadar gyűjteményében madáridomú edény. LXII. 2 tokos véső és néhány karperecz; bronzfokos.

II. A N. Múzeumban lelet. CLVIII. 1—13. Trouvailles 43.

Csíkszék (Erdély). Bronzsarló, majd félkör hajlású, tompa heggyel, külső karimája domborodik és belül egész hosszában domború vonaldísz fut végig, nyélbe való végén a sarló lapjából függélyesen kiálló peczeg. Két külső végének távolsága egymástól 14 cm., legnagyobb átmérője 25 mm. A segesvári gymnasiumnál.

Csik-Szt.-György (Csikszékm.). A templom közelében urnatemetőre akadtak; a határban tokos vésőket találtak. Orbán Székelyföld leirása II. 39. — Goos Chronik 24. l.

Csobánczvára (Zalam.). Gombosfejű tű, hengeralakú bronztárgy, pityke, csüngő dísz, leírja Darnay A. É. 1889. 176—177.

Csóka (Torontálm.). A község alatti rétségben fekvő Kremenyák nevű földháton edénytöredékeket nagy számmal lelnek. A község nyugoti részén nagy halom, a hol szintén cserepeket lelnek, úgy szintén a szőllőkben. Bronzlelet a község keleti határában, négy nagyobb korong, kardmarkolat töredéke, a penge darabja, hádolt bronzlap és bronzrög. A. É. 1888. 157—158.

Csongrád városban Gyedi A. Sólyom házának udvarán veremásáskor nagy urnát leltek, melyben mintegy 100 bronztárgy, túlnyomólag sarló volt. Farkas Sándor egy tokos vésőt, két sarlót és két sarlótöredéket a N. M. ajándékozott. Bronzkori lelet ismerteti Farkas Sándor. A. É. 1890. 356.

Csonkapapi puszta (Biharm.). Bronzkarperecz a n. muzeumban, belül üres, fala kívül körben kihajló és sűrűen rakott geometrikus vonalékítéssel van diszítve. A. É. 1888. 277.

Csorvás (Békésm.). I. *a)* Tokosvéső bronzból XIII. 5. Teste közepett laposra nyomott, keskenyebb oldalain két csúcsba szögellő domború vonaldísz által retté van osztva ; széle alatt három a széllel párhuzamosan futó hornyolat, ezalatt a perimék jelölvék, ezekkel párhuzamosan domború vonaldíszek futnak egy harántosan domború vonaldíszre. (Lásd Ant. pr. de la Hongrie IX. 16.) Éle felé szélesen kilapul, éle kihajló. Egész hossza közepett 10 cm., nyilásának átmérői 2 cm. és 23 mm. szélessége közepett 33 mm., élének átmérője 5 cm. *b)* Tokosvéső bronzból, teste kissé lapos, karimáján négy harántosan futó domború vonaldísz és ezalatt hosszában futó öt vonaldísz, éle felé szélesbül, éle ferdén kihajló. Hossza közepett 85 mm., nyilásának átmérői 21 és 27 mm., szélessége a füle alatt 28 mm., élének átmérője 47 mm. *c)* Perimés véső, rövid összefutó perimékkel és hosszú nyélbe való részszel, mely csonka. Egész hossza 22 cm., szárának hossza 79 mm., a perimék tövén szélessége 42 mm., vastagsága 18 mm., a perimék hossza 35 mm., kihajló élének átmérője 53 mm. Békésmegyei muzeumban. Arch. Ért. 1881. 167.

II. Talán ugyanazon leletből való három db, melyet a N. M. 1884-ben szerzett: szárnyas véső, tokosvéső füllel, sarló (Trouvailles 43.).

Czegléd (Pestm.). Bronz gombostű, kerek feje átlyukasztva, hossza 150 mm. Bronz gombostű, valamivel rövidebb, hossza 110 mm. Füles cserépbögre, nyaka körül párhuzamos és pontozott vonalakkal s öble körül ívszerűen egymással összekötött 8 csúcs-

csal, magassága 84 mm. Füles cserépbögre, fekete, öble körül apró vonalokkal körülvett, 3 csúcsos domborulattal, magassága 72 mm. (L. N. M. jk. 1868. 75. sz., aug. 29.)

Czófalva (Háromszékm.) 1840-ben. Állítólag 9 aranycsákányt találtak, nyers aranyat és aranylemezből vert ékszerekkel, ezekből egy csákány és lemezes ékszerek a bécsi cs. k. muzeumban. Sitzgsb. der phil. hist. Cl. der k. k. Akad. Bécs VI. k. 1851. 280. Arneth Arch. Analekten és Tafeln, XIV. tábla. A nemz. muzeumban fölvarrásra alkalmas köridomú lemezes ékszerek, egyiken hullámos dísz, valószínűleg ugyanezen leletből. Kállay Ferencz értekezik róla a M. Ak. Ért. 1852. 254.

Dabron (Zalam.). Urnatemető ism. Darnay Kálmán. A. É. 1889. 352.

Dalcs (Krassó-Szörénym.). 1856-ban két egymásban függő aranykarikát találták tekercsalakulag hajlított sodronyból, sulya 139 gr. Arch. f. öst. Gesch. XXIV. 405. Milleker 16.

Dankófalva (Beregm.). 30-nál több dbnyi bronzlelet Lehoczky T. gyüjteményében.

Darócz (Nagy-Küküllőm.). A század elején a városi jegyző Matthiä kertjében másfél lábnyira a földszíne alatt függélyesen a földbe szúrt bronzkard körül harmincz szabályosan elrendezett tokos vésőt talált. Trouvailles 68.

Debreczen (Hajdum.). A «Kovásvölgyben» Kovács tanár 7 db régiséget ásatott föl. Cat. 98—96.

I. lelet. *a)* Bronz borotva (XVII. 2. Ant. préh. de la Hongrie XVII. 36.) lapos lemezből, két élű karika idomú fogantyúval, a fogantyú átellenében derékszögű lehajlás, melynek következtében mind a két él vége hegyes; a lemez közepén három háromszögű áttörés. Szélességi átmérője a két élnél 47 mm., hossza az él hegyétől a fogantyú végéig 84 mm., az áttört háromszögek alapjai 19 mm., oldalaik 13 mm. *b)* Bronzgombostű, LII. *2a b.* csekély domborodású korongos fejjel, alatta négy, fokkal biró gyűrű tag; a fejnek s a gyűrűknek élei reczések; a gyürűk alatt rovátkos vonaldíszek; a tű szárán bronzlemezből készült töltsér idomú zörgő tag van. A tű hossza 148 mm., a gomb átmérője 31 mm. *c)* Bronzgombostű, (Ant. préh. de la Hongrie XVI. 11.) kúpidomú fejjel, alatta a szár rovátkos vonalakkal díszített. Hossza 112 mm., a gomb átmérője 1 cm. *d)* Két bronzgombostűnek fej felőli töredéke, az egyiknek feje csészécske idomát utánozza, a fej alatt két gyűrűtag, a másiké búbidomú, mind a kettőnek a szára félrehajtott. A nagyobbik hossza 63 mm., feje átmérője 18 mm.

A kisebbiknek hossza 38 mm. *e)* Egy apró tekercses bronzfibula töredékei, nagyobb 9 hajlású korongidomú tekercs (38 mm. átméretű), kisebb két hasonló tekercs hat hajlású (18 mm. átméretű), hengerke idomú sodronytekercs, mely a nagy tekercset összekötötte a kisebbekkel; pánt három sodrony véggel; öt egyéb sodronytöredék. *f)* Bronzlemez, eliptikus alakú, két keskenyebb végén egyes pöczökkel, egyik lapján pontokból és egyenesekből, valamint félkörökből alakított rovátkos dísz. Átmérői 31 és 55 mm. Trouvailles 68.

II. lelet. Tokosvéső bronzból, széle alatt négy keresztben futó párhuzamos rovátkos vonal; a legszélesebb oldallapok élei a testén félkör alatt összeérnek, éle felé kiszélesbül, éle majdnem egyenes, egyik szöglete csonka. Egész hossza 85 mm., nyilásának átmérői 20 és 28 mm., élének volt átmérője 45 mm. Lelhelye: a Nagy-Péterfia-utczán tizedféllábbnyi mélységben korhadt deszkák alatt; a debreczeni collegiumnál.

Déva (Hunyadm.). A várhegy éjszaki részén az egyik sziklán egy 38 mm.-nyi átmérőjű bronzfülbevalót találtak. (Bronzkori?) (Neig. 69. 21. Gooss Chronik 19. l.)

Devecser (Abaújm.). Két aranykarika; bronztű, bronzvéső Csoma 40.

Dicső-Szt-Márton (Kis-Küküllőm.). Kereskedő révén két páros hengertekercset szerzett a N. M.

Díszel (Zalam.). Két tekercses fibula. XLII. Arch. Ért. 1889. 176—177.

Dobos, puszta (Szabolcsm.). 1871-ben dr. Jósa András a szabolcsmegyei muzeumnak 9 tárgyat ajándékozott. 3 sarló, 4 karika, 2 félgömbidomú sodronyos tekercs. Ant. préh. de la Hongrie. X. 8. Cat. 30—31. Trouvailles 69.

Dolány (Nógrádm.). A dolányi dombokon gyakran találtak sírokat, urnákat és kincsleleteket. I. Legtöbb van belőlök Pintér Sándor és Nyikos Lajos gyűjteményében. Cat. 47, 48. Érdekesebb tárgyak ábrái az atlaszban: borotvák XVII. 3, 5 és borotva számára öntő-minta XVII. 6; nyilhegyek XXVIII. 1, 2, 3, 4, 5; állatidom LIX. 4; sodronyos gyűrűk XLIX. 5. Az Antiquités pr. de la Hongrieban közzétéve sodronytekercsű fibula XVI. 9; sodronyos gyűrű XVI. 6; karperecz, belül üres XVI. 21.

II. A N. Muzeum 1879. szerzett innen karpereczet, tűtöredékeket, gyűrűket, agyagedényeket és cserepeket,

III. 1880-ban a N. Muzeumba jutott a Majorhegyről származó két duplasodronyú, kettős korongú újjgyürű.

IV. 1882-ben a N. Muzeum szerzett innen két lándsacsúcsot, tűket, sodronytekercses töredékeket, egy kis állatidomot agyagból és cseréptöredékeket.

V. Pintér Sándor 1891. szerzett innen egy leletet CLX. Arch. Ért. XI. 1891. 253—255.

Domahida (Szatmárm.). 1883-ban a N. M. szerzett Péchy Jenő gyűjteményéből 357 darabból álló leletet. Az érdekesebb tárgyak CXXII—CXXIV. Talán ugyane lelethez tartozik egy keskeny tokos vésőnek (fül nélkül) öntőmintája. Trouvailles 43—44.

Domanyik (Hontm.). A kenderföldeken gyakran 95 cm.-nyi nagyságú fazekakat találnak, de a nép többnyire összezúzza. E temetőben gyakran bronztárgyak és égetett csontok fordulnak elő. (Arch. Ért. II. köt. 98. lap.)

Dorozsma (Csongrádm.). 1862-ben a város közepén három régiséget leltek, mely a N. M.-ba került: Szárral ellátott lemez rézből (?) N. M. LX. 75. Egypengéjű szekercze és egy ilyennek töredék N. M. LX. 59, 63. Trouvailles 69.

Dövény (Borsodm.). Szendrei őskori érczművelesi nyomokról. salak rétegekről és agyagöntő csövekről ad hirt. A É. XIII. 1879, 282. Szendrei II.

Dozmát (Vasm.). 1876-ban a szombathelyi muzeum szerzett innen egy buzogányfejet és három tokos vésőt. Vasmegyei Rég. Egy. Évk. 1878. VI. 26. Trouvailles 69—70.

Duna-Almás (Komáromm.). 1880-ban urnatemetőből származó 60 darab cserépedényt adott Weninger Mátyás a N. Muzeumnak; az edényekben gyakran hamu és csontocskák, néha apró tekercsek és csüngő lemezkék, egy tőr és gombostű volt. Az urnatemetőről A. É. 1881. I. VII. l. és 164. l. — A duna-almási urnatemetőben 1885-ben ásatást rendezett Matók Béla, melynek következménye gyanánt circa 30 urnát szállított a holdmezővásárhelyi főiskola muzeumába. A. É. 1885. 148—149. Az urnatemetőről lásd még A. É. 1887. 178.

Duna-Bogdány (Pestm.). A N. M. 1880-ban innen szerzett borotvát, karikát három beléfoglalt gyűrűvel, tűtöredéket és két késtöredéket. Trouvailles 70.

Duna-Földvár (Tolnam.). Egy nagy lelet, melyet 1863-ban találtak, Rómer szerint (Muz. Kat. I. 28.) 80 kilónál több bronzanyagot tartalmazott, volt a tárgyak közt sok nyers bronzrög, öntési maradvány és félig kész szerszám. A lelet elkallódott. Néhány tárgy: pengeidomú nyers bronzdarab a N. Muzeumban, a bécsi, a British museumban és Kubinyi gyűjteményében. Rajza

II. 3. (N. M. LXI. 7, 8. Ant. préh. de la Hongrie XV. 19, 21. Trouvailles 44).

Duna-Keszi (Pestm.). Urnatemető, melyből a N. M. több izben szerzett jellemző példányokat, egy izben 57 darabot, más izben urnákban lelt három tűt és apró hengerded sodronytöredékeket kapott, utóbb hozzájárult ezekhez még 16 urna. 1889-ben Offenbach István ugyanazon urnatemetőből származó 1 korongos és 1 gombos fejű tűt, apró hengerded tekercset és 22 apró bronztöredéket ajándékozott.

Duna-Pentele (Fehérm.). N. M. 1886. Tokos véső, lándsacsúcs töredéke, karika.

Duna-Vecsés (Pestm.). N. M. 1885. Négy bronzrög, kardtöredék, lándsacsúcs, két tokos véső töredéke. Trouvailles 44.

Dvorecz (Trencsénm.). 1860. Egy helyen 32 tűt találtak. A N. Muzeum 1860-ban négyet, 1861-ben hat példányt szerzett meg belőlük. Trouvailles 70.

Dzás (Kőhalomsz.). 1810 körül, majdnem 30 bronzvésőt találtak 48 cm.-nyi mélységben egy kert területén, melyek szabályosan egy a hegyével lefelé álló bronzkard közé voltak rakva. (Goos Chronik 19. l.)

Edelény (Borsodm.). 1878-ban a N. M.-ba kincs került, melyben van kard töredéke, kés, 3 tokos véső, 2 korongos tekercs, karperecz, buzogányfej. Trouvailles 70.

Egereske (Beregm.). Hat bronzkard. A Munkácstól Galiczia felé vezető regényes Latorcza-völgyben, a nevezett folyó balpartján, Szent-Miklós közelében fekszik egy hegyoldalban Egereske nevű falu, mely felett emelkedik a Drenova nevű terjedelmes bükkös erdő. Ebben 1832-ben egy esővíz okozta földomlás alkalmával két lépésnyi területen hat bronzkardot találtak; ezek közül kettő teljesen ép, egy nyél nélkül, három pedig csak töredékben került az illető munkácsi tisztséghez, mely a leletről a főtisztséghez jelentést tevén, az e helyen kutatást rendezett, mely azonban szintén eredménytelen volt. Lehóczky T. közleménye A. É. VI. 226. és 1888. VIII. 431. Trouvailles 71. E kardok jelenleg a bécsi anthr. muzeumban. CLXXI. t.

Endrefalva (Nógrádm.). Urnatemető, bronztű. A. É. 1891. XI. 354.

Endrésfalu (Nógrádm.). 1876-ban urnát találtak hamvakkal, ugyanott lándsatöredék, korongos fejű tű töredék és apró határozatlan töredékek. A N. Muzeum csak a bronzokat kapta, az edény kárba veszett.

Endrőd alatti Körös medre (Békésm.). Bronzsisak, XXXIII. 1.,

kúpidomú, síma lemezből, mely alsó szélén legvastagabb (2—3 mm.), fölül gombban végződő taréjtartó van rá erősítve, mely fölületén rovátkos vonalakkal díszes és hosszában futó lyukkal bir a taréj beillesztésére. A sisak alsó szélén egyenlő távolságokban nyolcz kerek lyuk van, mely a béllés erősítésére szolgált. A sisak egész magassága a gomb végéig 261 mm., a felső záró tag magassága 63 mm., a gomb átmérője 24 mm., az alsó nyilás mostani átmérői 19 cm. és 232 mm., falai két helyen beszakadtak és a sisak laposra nyomott. A békésmegyei muzeumban B.-Gyulán.

Ercsény (Vasm.). *a)* Bronzöv (?) töredék. Vékony lemezkék, melyeknek egyik széle begöngyölített; ilyen részlet van hét, tekercsnélküli lemez van kettő; lemeznélküli tekercs szintén kettő. A tekercstöredékek hossza 36—39 mm. szélességök 22—32 mm. *b)* Tekercs, hengeridomba font bronzhuzalból 21 és 23 hajlással; hosszuk 57 és 59 mm.; külső átmérőjük 4 mm. *c)* Hasonló tekercsnek csonka része 5 hajlással. *d)* Fibula (?) bronzsodronyból, mely pápaszem idomra összefoglalt két lapos koronggá van tekerve; egy-egy korongban hat hajlású a sodrony. A tűnek nincs nyoma. Átmérője 44 mm; a kiágazó középtag hossza a korongok közepéig 2 cm. egy-egy korong átmérője 22 mm. *e)* Tekercs, korongidomba tekert bronzhuzalból, vége csonka, 5 hajlással, átmérője 2 cm. *f)* Hasonló tekercstöredék, öt hajlással, 16 mm. átmérővel. *g)* Pikkely kúpidomú bronzlemezből, szélei csonkák, egyik oldalán meg van a lyuk, mely fölfűzésre szolgált. Átmérője 3 cm. *h)* Dísztag bronzból. Idoma hosszúkás gyürű, nyitott végekkel, melynek közepén kívül gyürűben végződő s fölfüggesztésére szolgáló vékony lemezke indul ki. Egyik vége csonka. Másik végének távolsága a belső körzettől 2 cm., a füles tag hossza a belső körzetig 28 mm.

Ercsi (Fejérm.). Trouvailles 71. I. Öntőminták. A dunamelléki Ercsi, határában a szántóföldön 4 öntőmintát találtak. Egyet ezekből a n. múzeum kapott ajándékba a találó Vlassics Lajos urad. ellenőr úrtól, a másik hármat, Vlassics és Kuliffay Ede urad. számtartó úrnál láttuk. Legérdekesebb egy töredék apró kerék előállítására. Megmaradt a karika külső kerületéből egy szelvény és két küllő. A csatorna, mely a körből a szél hosszával párhuzamos csatornába viszen, nyilván öntőcsatorna. A kerék rendeltetése az volt, hogy csüngő sallang legyen, minő több helyről van a n. múzeumban az őskori bronzok közt. A. É. XIV. 211. Jóval teljesebb, mint az első, a másik két darab; míg amott a minta egyik feléből csak igen csonka töredékünk maradt, addig

ez a kettő legalább a minta ép fele volna. Az egyikből perimés vésőt, a másikból füles vésőt készítettek; mindkettőre a n. múzeumban s másutt számos a példa. Mind a három agyagpalából való. A. E. XIV. 212—213.

II. (XCIII. tábla) 1880-ban tavaszszal történt, partszakadás alkalmával, melyet a Duna árja okozott, hogy bronztárgyakkal megrakott bögre hullott alá a part szélére. Ercsii emberek csakhamar összegyűjtötték a széjjelszórt tárgyakat s eladták a boltosnak, kitől néhány nappal reá megkapta Kuliffay Ede buzgó régiséggyűjtő. K. úr maga a meglévő tárgyakhoz a helyszinén még többeket gyűjtetett, némelyek Vlassics Lajos úrhoz kerültek. A helyszinére sietvén legott mindkét nevezett úr szíves volt megengedni, hogy az összes általuk összegyűjtött holmikat, némelyek kivételével, melyeket Kuliffay úr már korábban a székesfehérvári múzeumnak juttatott, leírjuk és lerajzoltassuk. A XCIII. táblán a leletben volt minden tárgyakból állítottam össze példákat. Legfontosabbak az 1—8. számokkal megjelölt tagok: a ferde oldalú lemezek hajlított szélekkel és a szívőrü és félholdidomú csüngő díszek, melyek fölül fülesek; mindkét fajta négyféle nagyságban. A tekercses szélü lemezeket úgy raktam össze, hogy három öv támadt belőlök; egyikén még a két végtag is megmaradt. A csüngő tagok odatartozása nem lehet kétséges. Hengerded tekercs is annyiféle nagyságú lévén, a hány az előbbi két tag, azt vélem, hogy a sallangok ezekhez voltak fűzve, úgy mikép a rajz mutatja. Mindig kettőt raktam belőlök egymás mellé, az egymást érő két lemez szélének megfelelőleg. Kétes, vajjon a fölül két-két lemez érintő pontjára rakott apró hengertekercs oda tartozik-e? Úgy látszik, hogy odatartoznak; akár zsinórral, akár sodronynyal fűzték össze az öv különböző részeit, ez apró tagocska jó szolgálatot tett az összeillesztésnél, mert a felső szélek ellentálló erejét növelte. Már többször találtunk ily övtagokat hazai leletekben, de soha úgy, hogy, miként ez esetben, összeállíthattuk volna. Legteljesebb az öv a tökölei leletben.* Félholdidomú csüngő tagok, meg csőidomú tekercsek előbb is nagy számmal voltak a n. múzeumban (I. szobában XXX. és XXXIV. táblán), de rendeltetésük iránt nem voltunk biztosan tájékozva. Az ercsii lelet tehát mindezekre nézve megadta a magyarázatot. E szorosabb hasonmásokon kívül vannak más analógiák is, úgy a classikai, valamint a barbár világ körében arra nézve, hogy a deréköveken ily csüngő tagok lógtak.

* Lásd N. Múzeum régiségtárában III. terem.

Itt elég egy classikus példát idézni: Pintaiust, a római katonát egy bonni síremléken a bonni központi múzeumban.* A kezemhez jutott tagokból s azokkal, melyek most Székesfehérvárott vannak, még három teljes övöt sem lehetett összeállítani, ámbár, mint a táblánkbeli rajzok is sejtetik, talán négy övre való tagok voltak a bögrében. De elveszhettek, mint elveszett maga a bögre, melyből a legcsekélyebb töredéket sem láthattam. Volt a leletben még két, erősebb sodronyból alkotott hengerded tekercs (11, 12. szám), olyanok, mint a híres stomfai leletből kerültek a n. múzeumba (n. múzeum I. szoba XXXVI. tábla). A sodrony kerek és hajlásai sűrűen és mereven állanak: karvédeknek szoktuk tekinteni. Nagyobb számmal voltak nyílt végű erős karikák (9, 10. szám) Stomfán és másutt is nagy számban lelték. Végeiken rendesen apró tekercs van, nem tudjuk még, mi czélra. Bronzpléhből készült gömbszelvényforma dísztagocskák is nagy számmal voltak (13. sz.) különféle nagyságban. Rendesen két helyütt át vannak lyukasztva, nyilván oly czélból, hogy föl lehessen őket varrni. Számos hazai leletből ismerjük, a rákos-palotai leletben találkoztunk velök. Rendeltetésök nem kétes, csak azt nem tudjuk, mivel voltak az öltözetre erősítve. Végig tekintve a leleten, úgy látjuk ékszeres kincscsel van dolgunk, minők bögrébe rejtve, nem csekély számmal maradtak korunkra. (Arch. Ért. XIV. köt. 211—214. l.)

Erdély. Bronzkard. Csúcsán csonkított; pengéje liliomlevélidomú, bordája a penge közepéig szalagalakú, onnan azután tompa éllé lapul; a bordától kétfelől a csúcs felé eső harmadában párhuzamos vonaldíszek ékesítették volt a pengét. A markolat nyujtványa majdnem egyenes elmetszésű, belső szélök eliptikus idomú, fölületök vonalakkal és körökkel ékesített, melyek közepén apró mélyedések láthatók; a markolat középtagján három csekély emelkedésű harántos szalag vonul körül, fölülete ép úgy, mint a nyujtványok vonalakkal és körökkel van diszítve; a markolat végtagja szabályos köridomú, lapos csészét képez, melynek legmélyebb pontjából kerek gomb áll ki, a gomb mellett a csésze át van lyukasztva; a csésze mindkét oldala vonaldíszekkel ékeskedik, úgyszintén a gomb is. Egész hossza 60 cm., legszélesebb pontján átmérője 44 mm., legkeskenyebb pontján 3 cm., a két nyujtvány belső csúcsainak távolsága egymástól 18 mm., a markolat középtagjának hossza 65 mm., legnagyobb átmérője 35 mm., a csésze át-

* Rajzát lásd: Dr. L. Lersch Centralmuseum rheinländischer Inschriften Bonn, 1840. II. Bonn 49. l.

mérője 6 cm. Bronzsarló, pengéje félholdidomú, nyélbe való végrésze a külső karimáig érő domború vonallal diszítve, a lemez végén a karimából kiálló peczeg. Legnagyobb átmérője 174 mm., a penge legnagyobb szélessége 39 mm., a peczeg és vége közti távolság 6 cm., a lemez végén szélessége 2 cm. Kubinyi Ferencz gyűjteményében. Tokos véső bronzból, hibás öntvény, füle teli, felső szélén és keskenyebb oldalain meglátszanak a varrányok részletei. Széle kidudorodott, teste felső részében négyszög idomú, alul meglapul és kitágul, éle majdnem egyenes. Szélesb oldalain vonaldíszek. Nyílásának átmérői 29 és 40 mm., szélesebb lapjainak átmérője a karima alatt 46 mm., hossza 148 mm., éle 58 mm. hosszú. Tokos véső bronzból fül nélkül, kerek nyílással, valamivel a széle alatt gyürűs emelkedéssel, mindkét felől az öntő varrányok meglátszanak; éle felé kissé kitágul, éle egyenes. Nyílásának belső átmérője 12 mm., egész hossza 76 mm., élének hossza 18 mm. Tokos véső bronzból. Felső széle karimás és a füllel ellentett oldalon kis csúcsot képez, teste laposra nyomott és mindenfelé egyenletes, keskeny szélein fok emelkedik ki, oldalain fölfelé nyuló nyelvidomú emelkedések láthatók. Nyílásának átmérői 25 és 31 mm., hossza 114 mm., csekély kihajlású élének hossza 4 cm. Bronzkard. Pengéje a tövén legszélesebb és egyenletesen keskenyül csúcsa felé, középső bordája egész hosszában végig vonul és határozottan kiemelkedik a síkból. A markolat két nyujtványa belső szélén félkör idomban kimetszett végeik ferdék és belső csúcsaiktól a penge gerinczéhez ferdén huzott egy-egy vonal megyen, melyek egy darabig a gerincz irányában folytatódnak. A nyujtványok, valamint a markolatnak középső része és a végén lévő szabálytalan korong vonaldíszekkel ékeskednek. A korong külső lapja közepéből kiálló gomb lapos és szabálytalan idomú. Egész hossza 663 mm., a penge szélessége tövén 49 mm., a két nyujtvány két belső csúcsának távolsága egymástól 26 mm., a markolat középső tagjának hossza 7 cm., legnagyobb átmérője keresztben 3 cm., a korong legnagyobb átmérője 42 mm. Tokos véső bronzból, kidudorodó karimával, a karima alatt a széllel párhuzamosan futó négy domború vonaldíszszel, melyből három csúcsba futó vonaldísz indul ki. Teste már közepétől lapul és szélesbül, hegyei tompítvák, éle csekély kihajlású. Nyílásának átmérői 21 és 25 mm., hossza 94 mm., átmérője a fül alatt 28 mm., az él átmérője 50 mm. Tokos véső bronzból, teste három, tisztán kiváló részből áll 15 mm-nyi széles kidomborodó karimából, melynek két szélén és közepén finoman emelkedő vonaldísz fut körül; a közép-

tag, mely 40 mm-nyi hosszú és fönn 28, alúl 24 mm-nyi szélességű, oldalai három harántosan futó egyenes vonaldíszszel három csúcsba futó vonaldíszszel és kétfelől a periméket utánzó vonalakkal ékes. A harmadik szélesre táguló lapos rész, hossza 6 cm., a szelvényidomú él átmérője 65 mm. 7 db. csákány, hosszúságuk 80—200 mm-ig váltakozik, hasonlók azokhoz, melyeket 1841-ben Erdélyben találtak. Tokos véső bronzból. Felső széle karimás és a füllel ellentett oldalon apró csúcsba szögellik; oldallapjain a karimáig huzódó hosszúkás mélyedett lapok vonulnak, melyek domború szélekkel vannak határolva; a véső az él felé tágul, éle egyenes. Nyílásának átmérői 28 és 33 mm., hossza 122 mm., éle 42 mm.

Erdőd (Szlavonia) a szőlőhegyről b. Prónay Aurél gyűjteményében érdekes diszítményű bronz fokos. A. E. 1887. 377.

Erdőkövesd és Istenmező (Hevesm.) között két diadema lásd Istenmező.

Erked (Segesvár-szék). Egy hegykinyúláson a malmon túl két egyenközű sáncz vonul végig és képezik az úgynevezett «Burg»-ot. Ennek lábánál vasuti építkezések alkalmával azt észlelték, hogy úgy 150 cm. mélységre tűzhelyek vannak, hamu- és szénmaradványnyal és épen itt egy bronz-fejszét is találtak. Kevéssel túl a falun a vasút hídja mellett hasonló tűzhelyre bukkantak, mely agyaggal volt kikenve és melyben agyagbögrécskék és csészécskék fordultak elő. Ott hol a pálya a Musnáról lejtő völgyet átmetszi, egy mély és széles árok partján több üstalakú átmetszettel bíró sirt fedeztek fel, melyek földdel, hamuval és cseréppel voltak megtöltve. Az utóbbiak szürke agyagból készültek és nagyobb darabjain ugyanaz a díszítésük, mint a hortobányfalvi urnán, ugyanis egyenközű vonalak hullámszerű alakítása képezi rajtok is az ékítést; valószínűleg későbbi korból, már a római időszak utáni időből valók. Épen itt elég jó állapotú bronznyílhegyeket is találtak öt főformában; majd két-, majd három-élűek. Szintén ez alkalommal két vas tőrpenge is fölszínre került, melyek közül az egyik és a nyílcsúcsokból több a segesvári gymnasium birtokába jutott. (Gooss Chronik 11. lap.)

Esküllő (Kolosm.). Egy kolosvári ötvös beolvasztott aranykincset, melyet itt 1867-ben leltek: négyélű huzalú karpereczből álló aranyláncz, két lemez, pálcza és korongos tekercs aranyból Arch. Közl. VII. 187.

Esztergam. I. E század huszas éveiben egy halász hálójával egy bronzkardot huzott ki az úgynevezett «kis Dunából». Hossza

74 cm. 16 mm., a penge legnagyobb szélessége 50 mm. A pengén, mely a markolat felé keskenyül párkányos vonalak futnak végig. Arch. f. k. ö. G. 1860. XXIV. 351. l.

II. Bronzkard ; pengéje nádlevél idomú, hegye felé eső harmadában legszélesebbre kitágul, közepett egyszerű él fut végig, az él mellett párhuzamos vonalak futottak, (melyeknek nyomai a csúcs felé még fönn vannak), az élek a tő felől 5 cmnyire gyengén kimetszvék ; a markolat-nyujtványok belső hegyei ferdén futnak fölfelé ; belső szélök idoma majdnem egy kör háromnegyed részét képezi ; a markolat középső tagja erős, átmetszete elliptikus, fölületén három harántosan futó gyürűtaggal ; végső tagja nem egészen szabályos korong idomú, közepéből erősen kiszökő kerek gomb ; a gomb mellett a korong át van lyukasztva. Egész hossza 766 mm. ; a penge hossza a nyújtványok hegyéig 645 mm. ; legnagyobb szélessége 48 mm. ; tövén átmérője 26 mm. ; a nyújtványok legnagyobb átmérője 57 mm. ; a markolat átmérője a nyújtványok alatt 26 mm. ; közepett 26 mm. ; a korong mellett 23 mm. ; a korong átmérője 47 mm ; a gomb magassága 7 mm., átmérője 15 mm. Az egész kard olyan, mintha lesurolták volna ; a markolaton semmi dísz nincsen. Graffenried-féle gyűjtemény.

Etzel (N.-Küküllőm.). Az őskor egész tartamán át lakott vidék. Bronzkori lelet : Obert gyűjteményében őrzött lándsacsúcs és karperecz, tokos véső a Bruckenthal muzeumban (N.-Szeben). Gooss Chronik 28. l. Bronzgyűrű ; belső oldalán kivájt, külseje három helyen három egymás mellé állított gömböcscsel van diszítve. Belső átmérője 52 mm., a sodrony átmérője 9 mm., egy-egy gömböcs átmérője 1 cm.

Fáj (Papi puszta) (Abaújm.). Lándsacsúcs bronzból, alabárd alakú, közepén három éllel diszített gerincz. A szárnyak tövén csonka, négy cm.-nyire a szárnyak tövétől két lyukkal a nyél erősítésére. Egész hossza 315 mm., a szárnyak hossza 22 cm., a két szárny legnagyobb átmérője 62 mm., a hüvely hossza 95 mm., külső átmérője a szárnyak tövén 22 mm., végén 28 mm., ugyanott belső átmérője 26 mm. A felső-magyarországi muzeumban Kassán. — Lándsacsúcs bronzból, alabárd idomú ; középső bordája három gerinczczel ékes, melynek középsője 4 cm.-nyi távolságban a szárnyak tövétől ketté válik s lefelé vonul és így mindegyik szárny tövét a hüvelyen két ily gerincz szegélyzi. A szárnyak tövétől 65 mm.-nyire két lyukkal a nyél erősítésére. Egész hossza 35 cm., a szárnyak hossza 23 cm., a két szárny legnagyobb átmérője 55 mm., a hüvely hossza a szárnyak tövétől 122 mm.,

ugyanott külső átmérője 2 cm., végén külső átmérője 5 cm., belső átmérője 28 mm. A felső-magyarországi muzeumban Kassán. Fokos véső. Csoma 48.

Farkasd (Nyitram.). CXXXI. Békésm. rég. és művelődést. egyesület évkönyve VIII. k. 1882. 177. Trouvailles 9. l.

Fegyvernek, Szakálpuszta 1858. (Hevesm.) Bronzkard markolat lemezzel; pengéje lapos, keskeny és hegyes csúcsba futó, középső, laposan kidomborodó gerinczczel, mely mellett egész hosszában végig vonuló fölül-alul kettős, közepett egyszerű mélyített vonaldísz. A markolatlemez végén csonka és a penge tövén kicsorbult; 7 lyukkal és fölálló karimával a markolat erősítésére. Egész hossza 623 mm., a penge szélessége közepett 26 mm.; tövén 39 mm.; a markolat-lemez hossza 8 cm.; szélessége alsó végén 26 mm. Egri érseki muzeumban.

Fehéregyháza (Felső-Fehérm.). Bronzsarló, két hajlású, visszahajlított csúcsos nyilvéggel, külső karimája az első hajlás táján szögbe fut, külső széle kidudorodott, vége hegyes. Két végének távolsága egymástól 26 cm., legnagyobb szélessége 52 mm. Gooss Chronik 62. lapja szerint öt más sarlóval találták. A segesv. gymnasiumnál.

Fehértemplom (Temesm.). 1848-ban arany sodronytekercset leltek, sulya 5 # volt. (Gesch. d. Tem. Banats II. 310. — Milleker 19.). 1875. körül urnasírok több helyen; 1881-ben, 1882-ben és 1883-ban is, legtöbbje a városi muzeumba jutott. Milleker 21—22. 1886. N. M., vétel kereskedőtől: kard és borotva.

Fél (Pozsonym.). Tokos vésőcske bronzból, széle mindkét végén kis csúcsba futó, szélessége egyenletes; éle kissé szélesbül s keveset kihajlik. Karimája alatt két párhuzamosan futó domború vonaldísz. Egész hossza közepett 66 mm.; nyilásának átmérői 21 és 32 mm., élének átmérője 34 mm. Tokos véső bronzból, kidudorodó karimával, teste közepén túl egyenletes szélességű, azután szélessé tágul és lapul, éle csekély kihajlású. Oldalai domború vonaldíszekkel ékeskednek. Egész hossza 106 mm., nyílásának átmérői 21 és 25 mm., átmérője a fül alatt 31 mm., élének átmérője 46 mm. Pozsonyi múzeum.

Felka (Szepesm.). 1884-ben hét kardot találtak, ebből öt a felkai muzeumban, egy Spötl gyűjteményében Bécsben, egy a N. M.-ban. Trouvailles 72.

Felőr (Szolnok-Dobokam.). Tokos véső bronzból, fülnélkül, alúl csonka. Széle kidudorodó, szélesebb lapja élesen elválik a keskenyebb lapoktól, melyek szélétől kiinduló varrat által ketté van választva. 37 mm-nyire széle alatt domború vonaldísz fut

körül; a szélből kiugró 3 háromszögű, nyelvidomú emelkedés díszíti e vonal fölötti részt s ettől ismét két egymásba fektetett csúcsos szögbe nyuló vonaldísz fut lefelé. Hosszúkás nyílásának átmérői 3 és 4 cm., átmérője csonka végén 20 és 36 mm., hossza 94 mm., egy-egy terjedtebb lap szélessége a karima alatt 38 mm.

Fejércse (Beregm.). A bécsi cs. muzeum 1830-ban 11 darabnyi leletet szerzett: 2 bronzrög, tokos véső és fülnélküli tokos véső töredéke, sajátszerű szárnyas véső, lándsacsúcs, csákány töredéke 2 csúcsos korongocska füllel, fül nélküli lapos korongocska. Trouvailles 44—45.

Fejérd (Kolosm.). Négy tokos véső a cs. régiségtárban Bécsben kettő csúcsosszélű, hasonlít XI, 4-hez, egy a XII, 7. 8. számokhoz. Cat. d. Münz. & Antikencab. 317. l. 1742 sz. Trouvailles 71.

Feketót (Biharm.). 1884-ben a N. M. kapott innen kincset a cserépedény töredékeivel, melyben e tárgyak találtattak: két korongos tekercs, tekercsek és sodronyok töredékei, 425 apró kúpos lemezke, mindegyik két lyukkal, fölületükön vonalak és pontok, nyilván nagyobb lemez szétdarabolásából származnak A. É. 1885. x. Trouvailles 72.

Feldémes (Aradm.). N. M. Száznál több apró lemezes pityke, vonalas vagy pontdíszszel fölületén; karimás bütyökkel ékített korong 2 töredéke; gomb, 8 tekercstöredék, 15 egyéb töredék.

Felföld. Bronzsarló; pengéje csonka. Idoma majdnem félkörű volt, nyélbe való lemezzel és külső karimáján peczeggel. Külső széle karimás, a nyélbe való rész másik széle is karimás és e karima a penge közepén gerinczdísz gyanánt folytatódik. A nyéllemez karimái rovátkosak. A penge legnagyobb átmérője 35 mm., alsó végének szélessége 22 mm. A «Matica Slovenska» gyűjteményében. Apró nyílcsúcs bronzból, lapos és bajszos, hüvelye oldalt réssel bír. Hossza 28 mm., szárnyainak hossza 2 cm., két szárnya végein átmérője 15 mm. Ismeretlen lelhelyű; a «Matica Slovenska» gyűjteményében. Lándzsacsúcs bronzból, hegye csonka. Szárnyai keskenyek és kevéssé kihajlók, középső gerincze laposan kidomborodó és felső lapja élesen körvonalozott; hüvelyén két lyuk. Hossza 19 cm., szárnyainak hossza 12 cm., szárnyainak legnagyobb szélessége 31 mm., a hüvely átmérője a szárnyak tövén 18 mm., a végén 23 mm. Ismeretlen lelhelyű, a «Matica Slovenska» gyűjteményében. Tokos véső bronzból, kevéssé fölhajtott, csúcsba menő karimával, a karimája alatt három domború vonaldíszszel. Hossza 95 mm. Ismeretlen lelhelyű, a «Matica Slovenska» gyűjteményében. Tokos véső bronzból, fölhajlott csúcsba menő

karimával, oldalain domború vonaldíszekkel. Hossza közepett 86 mm., nyílásának átmérői 26 és 35 mm. Szélessége a fül alatt 38 mm., kihajló élének átmérője 45 mm. Ismeretlen lelhelyű; a «Matica Slovenska» gyűjteményében. Tokos véső bronzból, kidudorodó karimával és a karima alatt két gyűrűidomú dísztaggal, szélessége egyenletes, éle egyenes. Egész hossza 10 cm., nyílásának átmérői 22 és 28 mm., szélessége 34 mm. Ismeretlen lelhelyű, a «Matica Slovenska» gyűjteményében. Bronzvéső, tompa vége hegyes szögbe futó, teste közepe felé vastagodó, szélei egész hosszában kevéssé kiállók, éle körszelvényidomú. Egész hossza 115 mm., szélessége közepett 22 mm., ugyanott vastagsága 15 mm., élének átmérője 48 mm. A «Matica Slovenska» gyűjteményében. Perimés bronzvéső, periméi 46 mmnyire tompa végétől támadnak, a véső közepe táján a testbe átmennek és egyenes vonallal záródnak, éle csekély kihajlású. Egész hossza 175 mm., tompa végén szélessége 25 mm., a perimék kezdetén 3 cm., a perimék hossza 52 mm., végpontjaiknak távolsága 1 cm., a véső vastagsága a perimék legnagyobb emelkedésén 27 mm., élének átmérője 38 mm. A «Matica Slovenska» gyűjteményében. 3 bronztű, szokatlan nagyságú, kerek gombbal, melynek fölülete rovátkos vonalakkal ékes, a gomb alatt a szár kissé kihasul és e helyen harántos rovatokkal díszes. Hosszúságuk: *a)* 863 mm., a gomb átmérője 23 mm.; *b)* 741 mm., a gomb átmérője 22 mm.; *c)* 69 mm., a gomb átmérője 2 cm.

Felső-Bajom (Kis-Küküllőm.). Bronzedények és közel száz nyílhegy kerültek elé Neigebauer Dacien 291, Jahrb. der k. k. Central-Com. 1856. 20. Gooss Chronik 13. Trouvailles 72.

Felső-Balog (Gömörm.). Kincs N. M. XCIV. A. É. 1881. 277.

Felső-Boldád (Szatmárm.). A Péchy Jenő-féle gyűjteményben volt 4 bronzrög, 2 sarlótöredék, 1 kard töredékei. Trouvailles 44.

Felső-Csáj (Abaújm.). *a)* 9 Bronzkarika végei keskenyülő huzalból, végeik egymás fölé nyúlnak, majdnem nyíltak, felülетök síma. Legnagyobb belső átmérőjük 48—62 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 6—16 mm. *b)* 3 hasonló karika, de fölülete rovátkos vonalakkal díszes. Belső átmérőjük 57—72 mm., legnagyobb vastagságuk 8—10 mm., végeik távolsága egymástól 21 és 26 mm. *c)* Hasonló karika vonalas rovatokkal, melyek csoportokba rakvák, végei egymásfölé nyúlnak. Belső átmérője 64 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 7 mm. *d)* Hasonló karika vonalas rovatokkal. Belső átmérője 66 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 7 mm. Végei 7 mm-nyire állanak egymástól. *e)* Hasonló

karika vonalas rovatdíszszel, végei szorosan záródnak; legnagyobb belső átmérője 7 cm., a huzal legnagyobb vastagsága 7 mm. *f)* Bronzkarika vastag huzalból, végeik felé keskenyülnek, végeik tompák és 26 mm-nyire állanak egymástól, külső felületük harántos hullámidomú vonalakkal rovatolt. Legnagyobb belső átmérője 56—58 mm. Legnagyobb vastagsága 8 mm. és 1 cm. *g)* Hasonló karika, de fölülete vonalas rovatokkal díszes. Legnagyobb belső átmérője 57 mm., belső lapjának legnagyobb átmérője 15 mm., legnagyobb vastagsága 17 mm., végeinek távolsága egymástól 2 cm. *h)* Hasonló kisebb karika rovatos vonaldíszekkel. Belső lapos oldalának átmérője 12 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 11 mm., a karika legnagyobb belső átmérője 6 cm., végeinek távolsága egymástól 3 cm. *i)* Hasonló karika; vonaldíszes; a huzal legnagyobb vastagsága 12 mm., legnagyobb belső átmérője 58 mm., végeinek távolsága egymástól 23 mm. *j)* Bronzkarika keskenyebb sodronyból, külsején rovátkos vonaldíszszel. Végei szorosan záródnak. Belső átmérője 65 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 1 cm. Dr. Óváry Endre szerint némelyek a karpereczek közűl Felső-Dobszáról és Boldogkőváraljáról valók, de nem tudni melyek. *k)* Kézvédő (?). Korong négyélű bronzsodronyból 8 hajlással, mely hosszúkás karikába megy át, ott kerekké válik s apró gyürűcskében végződik. A korong közepén lapos kerek gomb, fölül tompa csúcscsal, alul rövid szárral, keresztbe fektetett peczekkel. A sodrony külső hajlása rovátkos és nyújtványa a karikáig rovatos vonaldíszszel ékes. A korong átmérője 92 mm., a sodrony legnagyobb átmérője 1 cm., a karika legnagyobb belső átmérője 85 mm. Hasonló karvéd, melyből csak a korong maradt fönn; a huzal két legbelső hajlásán apró rovátkák; a középső gombnak lapja kisebb és tüskéje hegyesebb. Átmérője 11 cm. *l)* Hasonló karvéd, melyből csak a korongnak hat hajlása maradt fönn; a gomb lapos kúpidomú; átmérője 66 cm. *m)* Két henger háromélű bronzsodronyból 14 hajlással, mind a kettő között és egyik végén csonka, másik végök kerekké válik és öt hajlással korongot képez, mely a hengert zárja. Hosszuk 13 cm., a henger belső átmérője 45 mm., a sodrony legnagyobb átmérője 6 mm., a korong átmérője az egyiknél 3 cm., a másiknál 33 mm. *n)* Három hajlású lapos tekercs kerek bronzsodronyból, töredék. *o)* Négy hajlású lapos tekercs, négyszögű bronzsodronyból, töredék. *p)* Bronzhuzal csonka töredéke részben kerek, részben négyélű és itt rovatos vonaldíszekkel ékes, hossza 27 cm., legnagyobb átmérője 8 mm. *q)* Bronzhuzal végtöredéke, apró gyürűcskében végződik;

hossza 13 cm., átmérője 5 mm. A kassai múzeumban. Cat. 26. Trouvailles 72—73. Csoma 40.

Felső-Dobsza (Abaujm.). Csoma 40. I. Egy gazdasági épület udvarának egyengetése alkalmával 345 mm.-nyi mélységben egy égetett földből készült s kövekkel befödött urnában a következő bronzfegyverek és szerek kerültek színre. 1. Egy gerely csúcsa, mely a vilyihez hasonlít, 195 mm. hosszúságú, legnagyobb szélessége 48 mm., szegélyző vonalok nincsenek rajta; továbbá egy tőralakú 125 mm. hosszuságú, legnagyobb szélességén 26 mm. mutató fegyvernemű. 2. Lándsacsúcs, mely azonban eltört. 3. Különféle vésők; az egyiknek szárnyai vannak, alsó vége pedig ki van metszve, hosszúsága 176 mm., legnagyobb szélessége fölül 52 mm., alul 33 mm., legcsekélyebb szélessége 24 mm. A másiknak nyilása van a nyél számára, hosszúsága 123 mm. és fölül az élnél 56 mm. szélességű; a nyilás átmérőjének hosszúsága 44 mm., szélessége 30 mm. A széleken vonalak futnak végig, melyek közül a középső mind a két oldalon egy kis nyiláska miatt megszakad; a szélesebb oldalak két háromszöggel díszesítettek. Egy fehéres érczű harmadik vésőnek hosszúsága 80 mm., az él mellett 32 mm.; a nyilás szélessége 35 mm.; az oldalélek le vannak lapítva. 4. Fejsze; hosszúsága 76 mm., az élnél 36 mm.-nyi szélességű, a hátsó rész magassága 41 mm. 5. Két korongos fejsze, sokkal súlyosabb, mint hasonló nagyságú eszközök szoktak lenni; hosszúsága 155 mm., a nyél tokja 53 mm. hosszú. 6. Fokos, melynek vége egy koronggal és két gyürűvel van díszesítve, a közepe táján két erős, négyszögletű tüske áll ki, alul ismét három karika. A tok egészen üres. A tömör tüskék közül a jobbiknak hossza 124 mm., a balnak pedig 130 mm., a tok magassága 90 mm., a nyilásnak alsó átmérője 18 mm. 7. Nyolcz kargyürű. Kettőnek figyelemre méltó diszítése van. Az egyik gömbölyű, végei el vannak metszve, átmérője 48 mm., legnagyobb vastagsága 22 mm., a végek 25 mm.-nyire elállanak egymástól. Külső diszítése abban áll, hogy négyes vonalsor mellett jobbról-balról három, vonalokkal kitöltött háromszög sorakozik, a kargyürűn öt ilyen csoport látható. A másiknak hosszátmérője 68 mm., szélességátmérője 50 mm., a végek egymástól elálló távola 22 mm. Külső fölületén harántos vonalsorokkal van díszesítve; a felső és alsó oldal síma, a belső és a külső pedig domború. 8. Bronztekercsek. Az egyiknek vége a tekercsek középpontja felé van behajlítva, átmérője 63 mm. Két ilyen bronztekercs egy harmadikkal van összekapcsolva, egészben 80 mm.

hosszú, az átmérők 33 mm.-nyiek. Ehez hasonló, valamivel nagyobb bronzfibulának hosszúsága 88 mm., a tekercsek átmérője 36 mm., végre az egyik az előbbihez hasonló, csakhogy vége az elsőben ismertetett módjára befelé föl van csavarva, hosszúsága 82 mm., a tekercsek átmérője 32 mm. Egy hasonló nemű hengeres bronztekercs magassága 32 mm., a felső nyílás átmérője 14 mm., az alsóé 16 mm. 9. Több paizsalakú korong bronzlemezből; három példánynak a közepén kiálló gombja van, a szélek lelapultak és apró domborodásokkal vannak koszorú idomban beszegve. Nagyobb részt meg van rajtok a fül, mely a nyélhez való erősítésre szolgált. Nagyságuk különböző. Az átmérő 87 mm., 68 mm. (ez utóbbi átmérőjű korongnak nincs sem feje, sem füle, de a szélen apró dudorodású koszorúja van és egészen a végén egy lyuk látszik) 46 mm., 29 mm. (e korong gomb helyett kis golyóval van ellátva). 10. Három kúpalakú üres kapocs (?). Magasságuk 53 mm., 60 mm. és 79 mm. (az utóbbinak vízszintesen lapított csúcsa van). Két példánynak mindkét felől öntővarránya van. 11. Apró ékszerek kúpalakúlag hajtogatott bronzlemezből, mely alul kettős sorú dudorokkal és két részről lyukkal van ellátva. 12. Két bronz hajtű, az egyiknek hosszúsága 127 mm. 13. Négyszögletű, tömör, 150 mm. hosszúságú bronzvesszőcske. 14. Végre egy lapos kapocs töredéke, gombocskák, egy idomtalan, olvasztott réz(?)darab s egy 2 kgr.-nál valamivel súlyosabb agyag-súly (?). Utánásás alkalmával kő- és csonttárgyak kerültek fölszínre égetett földből készült kisebb edények cseréptöredékeivel. Arch. f. K. ö. G. XXIV. k. 363—366. l. Trouvailles 10.

II. Graffenried gyűjteményében volt innen 47 drb régiség, mely a N. Múzeumba jutott. Trouvailles 10—11.

III. Bárczay József birtokán kapufélfa kiásásakor cserépedényben 1856 május 3-án e tárgyak találtattak (N. M. XLIV. 1—37. 1857. jk. 75. sz. 1—19, decz. 12): 2 drb csákány, nagyobb fajta; 1 drb kisebb s 1 drb töredék. 4 drb véső, különféle. 1 drb tekercs négyfelé ágazó és 7 drb kétfelé ágazó. 4 drb karika, vastag, nyilt, rovatékos, 1 drb törött, 1 drb síma, 1 drb kisebb vastag karika. 5 drb boglár, nagyobb fajta, kerek; 5 drb középnagyságú, 6 drb kisebb. 5 drb boglár, lapos, fölül karikás, alul négynyilású. 14 drb boglár, különféle. 2 drb dárdacsúcs, egyik törött. 9 drb tekercs hosszúdad. 7 drb tölcsérféle, vastagabb. 21 drb tölcsérféle, vékonyabb. 36 drb gombféle, különböző nagyságú. 1 drb bronzlemez, széles. 1 drb pálcza-féle eszköz. 1 drb hajtű. 9 drb bronz-szeg, apró. 2 drb hármas szeg. 1 drb fémrög. 25 darab

bronztöredék. 1 drb agyagcsupor. 1 drb csont, véső-féle. Trouvailles 11.

IV. Felső-Dobszán közel az előbbi helyhez, kertben a földválásoknál nagy réteg égetett föld, közben embercsontokkal (1857, N. M. 75/20—22).

V. Bronzkarika, mindkét vége felé vékonyuló, párhuzamos vésett vonalékítvényekkel, «monorlatának» belső átmérője 53 mm. Bronz-gyürű, mindkét végén behajtva, «monorlatának» belső átmérete 20 mm. N. M. 1869. jk. 109. sz. aug. 18.

VI. Ujabb leletekről dr. Czobor Béla A. É. 1877. XI. 165—167.

VII. Tokos véső bronzból, füle hiányzik és két oldalán az öntő varrányoknak nyomai még meg vannak; fölülete sima, teste keskeny és kerekdedidomú, éle felé lapul és szélesbül, éle kevéssé kihajló. Egész hossza közepett 115 mm., nyilásának átmérője 22mm., élének átmérője 35 mm. Felső-magyarországi muzeum Kassán. Tokos véső bronzból, a karima alatt három párhuzamos vonaldíszszel és négy hosszában futó vonaldíszszel, melynek hárma fölül félkörben végződik. Egész hossza 11 cm., nyilásának átmérői 31 és 38 mm., szélessége a fül alatt 4 cm., gyengén kihajló élének átmérője 48 mm. Felső-magyarországi muzeumban Kassán.

Felső-Esztergály (Nógrádm.). N. M. 1889. Kardpenge töredéke, lándsacsúcs hegye. Késpenge töredéke, cserépedény töredékei és átfúrt agancsrészlet.

Felső-Kálinfalva (Marmarosm.). Trouvailles 73. *a)* Bronzöv, vékony lemezből, végein félkörű és egy-egy kampóval a beakasztásra; közben négy lyukkal és egy hosszúkás réssel. Fölülete dísz nélkül, helylyel-közzel csorba. Egész hossza 1 m.; legnagyobb szélessége 96 mm.; végei felé 85 mm. *b)* Bronzöv, vékony lemezből, mindkét végén csonka; közben négy lyukkal; fölülete dísz nélkül; egyik éle egész hosszában csorba. Hossza 78 cm., szélessége 72—90 mm. *c)* Két karperecz, négyszögű bronzhuzalból, tompa végekkel; az egyiknél a végek közelállók, a másiknál egymás fölé érnek. Belső legnagyobb átmérőjük 6 cm. és 65 mm.; a huzal legnagyobb átmérője 1 cm.; egy-egy lap legnagyobb átmérője 7 mm. és 6 mm. *d)* Két karperecz, kerek bronzhuzalból, tompa, közelzáró végekkel; a külső fölület kissé ferdén futó közelálló rovatokkal. Belső legnagyobb átmérőjük 6 cm. és 65 mm., a huzal legnagyobb átmérője 7 és 8 mm. *e)* Karperecz, kerek bronzhuzalból, tompa záróvégekkel, külső fölülete csoportokba állított vonalos rovatokkal díszes. Legnagyobb belső átmérője 64 mm.; a huzal legnagyobb átmérője 7 mm. *f)* Karperecz,

kerek bronzhuzalból, tompa egymás fölé érő végekkel, külső fölülete egész hosszában harántos hornyolatokkal díszes. Legnagyobb belső átmérője 6 cm., a huzal legnagyobb átmérője 1 cm. *g)* Két karperecz kerek bronzhuzalból, tompa, közelzáró végekkel, külső fölülete vonalos rovatokkal díszes. Legnagyobb belső átmérőjük 65 és 61 mm., a huzal legnagyobb átmérője 1 cm. *h)* Karperecz kerek bronzhuzalból, tompa, közelzáró végekkel, külső fölülete vonalos rovatokkal ékes. Legnagyobb belső átmérője 66 mm.; a huzal legnagyobb átmérője 9 mm. A kilencz karpereczнél a huzal mindig a végei felé keskenyül. A leletben, hír szerint, még három hasonló karperecz volt. *a)—h)* a m.-szigeti ref. lyceumban őriztetik. *i)* Bronzkard; liliomlevélidomú pengével, lapos csészében végződő markolattal. A penge közepén egész hosszában gerincz fut, mely tövén széles és lapos, közepe felé pedig tompa éllé változik, csúcsa hegyes, töve felé keskenyül; fölülete félkörökből és vonalakból alakított rovatokkal ékes. A markolat nyújtványai majdnem egyenes irányban elmetszvék és belső szélök majdnem háromnegyed kör idomát adja; a markolat középső tagja kissé kidomborodó, síma, a csésze lapos, külső oldalán rovatos vonaldíszekkel, homorú oldala közepén gomb, mely körül csoportokba rakott körvonalú, rovatos vonaldíszek. Egész hossza 56 cm., a penge hossza 484 mm.; legnagyobb szélessége 45 mm., szélessége a tövén 3 cm., a markolat nyújtványainak szélessége 5 cm.; a markolat középső részének legnagyobb átmérője 3 cm.; hossza 52 mm.; a csésze átmérője 53 mm. Mihályi János birtokában M.-Szigeten. A lelet állítólag 1863-ban vagy 1865-ben került elő a szántóföldön.

Felső-Kubin (Árvam.). A felső-kubini «Pogány sziklavár»-ban vagy közvetlen közelében számos csont, kő, agyag, bronz és vastárgyak kerülnek fölszínre, melyekből némelyek Majláth Bélához, mások a N. Múzeumba jutottak.

I. A következők ifj. Kubinyi Miklós gyűjteményében vannak: Cat. 12., Trouvailles 11. *a)* Bronzfibula egy darab sodronyból, a tű három hajlás után a testbe megyen át s a sodrony visszafelé fordulván, a testet majdnem közepén gyürűvel átfogja. Egész hossza 14 cm.; a huzal legnagyobb vastagsága 6 mm. XLII. 6. *b)* Apró gyürű, kéthajlású, keskeny, kerek bronzhuzalból. Belső átmérője 18 mm.; a huzal vastagsága 2 mm. *c)* Bronznyílhegy, háromélű, nyélnek való kerek lyukkal. Hossza 24 mm.; alapján átmérője két él végpontján 7 mm., nyilásának átmérője 5 mm. *d)* Apró bronztekercs négyszögű huzalból, hat hajlással, két külső

hajlásán bronzrögöcske, mely a sodronyt e helyen ellepi. Átmérője 23 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 3 mm. *e)* Bronzrögöcske, legnagyobb hossza 23 mm., szélessége 2 cm., vastagsága 6 mm. *f)* Bronzrúd, halvány-szürke keverék, négylapú; hossza 172 mm., szélessége 8—12 mm., vastagsága 8—12 mm. *g)* Bronztű, szélesebb vége felé lapul és ott kerek lyukkal van ellátva. Hossza 76 mm., vastagabb végén 3 mm.

II. Felső-Kubinban Kubinyi Mihály ásott ki bronzokat, melyek Radvánszky Antal birtokában vannak. (Arch. Kk. 1861. II. k. 293. l.)

III. Ugyaninnen került a N. Múzeumba egy füles bronzvéső. (1850. N. M. jk. 6. sz.)

IV. Urnatemetőt ásatott fel ifj. Kubinyi Miklós 1880-ban (Fölötte érdekes öntőminták); ugyanő értekezett leleteiről. Arch. Ért. 1882. II. k. 274—285. Rég. Társ. Évk. I. 1886. 101—102. Trouvailles 12/13.

Felső-Szemeréd (Hontm.). Urnatemető maradványai, kő, csont és bronzrégiségek. A. É. 1891. XI. 353. képekkel.

Felső-Szőcs (Szolnok-Dobokam.). Dr. Szendrei János ásatott a felső-szőcsi őskori telepen és halaványon égetett agyagból készült urnacserepeket hozott a N. Múzeumnak, melyeken a tekercses pántok, zigzeg és hullámdíszek a mélyített alapból kidomborodnak, a háttér valószínűleg krétaporral lehetett kitöltve, mint az ú. n. pannoniai edényeken. A. É. 1888. 175/176.

Felső-Tárkány (Borsódm.). Hét drb reczézett, egymásba font bronzkarperecz. N. M. jk. 1874. 1/136. N. M. XLIII. 4. Trouvailles 73.

Felsó-Túr (Hontm.). Bronzsarló XIV. 6., pengéje félholdidomú fölfelé hajló csúcscsal, külső széle karimás s a nyélbe való lemez rész belső szélén is karimás s e domborulat a külső karimáig ér, a lemez kerete rovátkos, végén kimetszvény és végétől 3 cm.-nyire lyuk, a külső karimán 54 mm.-nyire a végétől kis peczeg és a penge karimáján, a hol legerősebben hajlik az öntés után maradt peczeg. Legnagyobb átmérője 164 mm., a penge legnagyobb átmérője 4 cm., végén szélessége 26 mm. Kubinyi Ferencz gyűjteményében. (Ant. préh. XVII., 42); — Bronztekercs XXXVI. 3., hengeridomú, háromélű sodronyból, 20 hajlású; a tekercs egy vége felé keveset keskenyülő, a sodrony végei kampósan visszahajtvák, a szélesb nyilásnál a sodrony két utolsó hajlása csavaros, ezen belül két hajláson a külső él reczézett; a szűkebb nyilásnál a végső hajláson a külső él domborúvá válik és helyenként apró

rovátkos díszekkel ékeskedik; a belső hajlás reczézett. A tekercs hossza 298 mm., végein belső átmérője 5 cm. és 73 mm., a sodrony legnagyobb szélessége 8 mm. Kubinyi Ferencz gyűjteményében. Cat. 51 és 52. Trouvailles 73.

Felvidék. Bronz kard, a penge széles liliomlevél idomú, a markolat felé keskenyebb és e keskenyebb részén a szélek csipkézettek, a penge közepén lapos gerincz fut végig, a penge lesurolt, hegye csonka, négy helyen eltört. Markolatának a pengét átkaroló nyújtványai egyenesen elmetszvék, mindegyikén lyuk az erősítésre, a köztük lévő kimetszvény majd félköridomú; a markolat középső tagján három lapos, gyűrűidomú harántos emelkedés, mely rovatos vonalakkal díszes, ily rovatos vonaldísz fogja körül a kimetszvényt is. A markolat az alsó részen csonka. Egész hossza 478 mm., a penge hossza a nyújtványig 384 mm., legnagyobb szélessége 5 cm., szélessége a tövén 3 cm., a markolat nyújtványainak szélessége 56 mm., szélessége a nyújtványok tövén 31 mm., egész hossza 94 mm. A «Matica Slovenska» gyűjteményében. (1876.)

Firtos-Várallya (Udvarhelyszék). Ezen hegy vidékéről több bronzvéső és urna került az udvarhelyi collegiumba és ugyaninnen az etédi lelkész birtokába került 1874-ben egy aranyzabla. (?) (Neig. 257. M. C. C. 1858. 259. Goos Chron. 20.)

Fogaras (Fogarasm.). A vidéken számos bronzkorbeli tárgyakra akadnak; a nagyszebeni múzeum innen egy vésőt kapott. (Transs. II. 255. 274. Jahrb. 1856. 29. Goos Chronik 20. l.)

Forrai-Nagyiratos (Aradm.). Urnatemető. Ismertette Vancsó Gyula. A. É. 1891. 47—50.

Forró (Abaujm.). CLXII. A. É. 1890. 146—148. Arch. Ért. 1891. XI. 146—148. Csoma 42.

Fugyi-Vásárhely (Biharm.). 1871-ben a bécsi cs. múzeumba innen öntőminták jutottak. II. 4, 5, 6. Trouvailles 45.

Füss (Barsm.). Lelhely, melyről Dillesz Sándor gyűjteményében van dudoros karperecz (Ant. pr. de la Hongrie. XVI. 26), kúpos fejű tű; csiszolt kőszekercze töredéke. Cat. 6. l. Trouvailles 13.

Füzes-Abony (Hevesm.). Hídépítés alkalmával a Tisza-partján nagy lelet került elé, melynek legtöbb darabja elkallódott. Volt köztük réz- és bronzrög, némelyik pálcza-idomú (II. 1.) és sokféle eszköz és fegyver (Arch. Közl. IV. 166.). 1866-ban a N. M.-ba jutott néhány darab; másokat Ipolyi Arnold szerzett meg (Cat. 42—44.) és juttatott 1876-ban a N. M.-ba. 1879-ben más uton a

N. M. szerzett 12 karikát, 8 sarlótöredéket, 3 fűrészlap töredéket, tőrdarabot, tűtöredéket, 2 lemezt, 5 pálcza forma nyers bronzdarabot. Néhány darab Kubinyi Ferencz gyűjteményében volt és más egy pár van az egri érs. muzeumban. Ez utóbbiak közt van egy érdekes bánya-eszköz, melyet 1/6 nagyságban közöl Cat. 38. Fig. 27.. Hossza 0·308, tövén átmérője 0.05. 1886-ban Ipolyi Arnold gyűjteményéből szintén jutott a N. Muzeumba néhány darab. (Trouvailles 45, 46.). Kőfejtő bronzból, tömör hatlapú, czövekidomú, mely vége felé csúcsosodik (csúcsa eltört), alsó vége felé kétfelől két-két perimével, melyek egymás felé hajlók és majdnem záródnak. Egész hossza 308 mm., lapjainak szélessége a perimék közelében 10—24 mm., a perimék hossza 95 mm., a perimék emelkedése az összehajlásnál 21 mm., alsó szélessége 5 cm., a középső gerincz vastagsága alúl 8 mm., a perimék kezdetén 25 mm. Egri érseki muzeumban.

Gácsi hegy (Nógrádm.). Bronzvéső, füles, hosszúsága 10 cm. N. M. jk. 1874. 1. sz. IV/210. jan. 5.

Gáj (Aradm.). 3 bronzlepényt és 1 vésőt találtak edényben ismertette Dömötör László. Arch. Ért. 1891. XI. 255.

Galla (Felső-Galla) (Komáromm.). «Rézkori lelet». Komáromi Lapok 1887. 15. — Gyulai 32.

Garád (Stein) (Kőhalomm.). Bronzkés, hosszúkás egyélű pengével, mely két helyen hajlik, a tövén és a csúcs felé, csúcsa hegyes, nyéllel bir, mely félköridomú átlyukasztott lappal végződik. Egész hossza 22 cm., pengéjének hossza 15 cm., legnagyobb szélessége 21 mm., nyelének hossza 17 cm., vastagsága 11 mm., a véglap átmérője 3 cm.; a nagyszebeni Bruckenthal muzeumban. E helyről lett ismeretessé: három tokos véső, két kardtöredék, egy nyílcsúcs és egy lándsacsúcs. (Transs. II. p. 275. Jahrb. 1856. és Sieb. Arch. N. F. IV. T. Gooss Chr. 55. l.)

Gaura (Szatmárm.). Trouvailles 74. A legszebb bronzleletek egyike, melyeket Magyarhonból ismerünk. Egger Dávid úrnak, ki a leletből öt darabot egy erdélyi főúrtól megszerzett és Finály Henrik úrnak, ki ugyanezen leletből egy példányt az erdélyi muzeum számára biztosított, köszönhetem, hogy a hat darabot leírásban, és két darabját rajzban is ismertethettem. A lelet állott három tekercsből és három csákányból. *a)* Bronztekercs, korongidomú, hét hajlású erős kerek átmetszetű huzalból, melynek átmérője a külső hajláson 0·008 m. A belső hajlások csekély csúcsba emelkednek. A külső vége a korong lapjából derékszög alatt áll ki, tojásdad idomú karikát képez és lapos tekercscsel záródik, mely

négy hajlású és párhuzamosan áll a nagy koronggal. A nagy korong átmérője 0·108 m., a kicsié 0·03 m., a középső karikának belső hosszabb átmérője 0·11 m. Az itt leírt tekercshez hasonlók vannak a nemzeti muzeumban is. Ó-Budáról egy (I. terem XXXII. 15. sz.) a puszta-szent-királyi leletben kettő (XLVIII. 19, 20.) és két más határozatlan eredetű példány. (XXXII. 14. és 17.) *b)* Bronztekercs, mely egészben az előbbire hasonlít, csakhogy a nagy korongot képező héthajlású huzal négyélű és nem kerek, egy-egy lap szélessége 0·009 m., a korong átmérője 0·094 m., a középső karikatag belső hosszátmérője 0·104 m., a huzal végső apró háromhajlású korongjának átmérője 0·022 m. *c)* Bronztekercs csonka része, eredeti idomából kiforgatva, úgy hogy a nagy korongból csak öt hajlás maradt meg, ezek átmérője 0·082 m., a huzal négyszögátmérőjű, egy-egy lapjának szélessége 0·01 m., a középső karika s a végső korongocska nincsenek meg. *d)* Bronzcsákány. Legdíszésebb bronzkori emlékeink közé tartozik a csákány, melyet ²/₅ nagyságban rajzban is bemutattunk. (LXXXII. t.) Az egyik rajz *a* oldalnézetet ad róla, a másik felső lapját mutatja *c* a harmadik a korongot természetes nagyságban tünteti föl *b.* Ezen csákány nemcsak diszítésénél fogva, de idoma miatt is kiváló. Jellemző a hátsó, csekély vastagságú, széles korong, közepén rövid tompa tüskével, továbbá, hogy a köpű szélén nincs kidudorodó karimája, mint a tüskés csákányoknál rendesen szokott lenni. A gaurai csákány tehát habitusánál fogva külön változatot képvisel, melyre csak ebben a leletben tudok még egy második példát (az erdélyi muzeumban) és egy harmadik példányt a Musée de Saint Germain gyűjteményében (dr. Rómer F. ajándékozta oda 1867-ben). Ez utóbbi szintén magyar lelhelyű. Mikor először láttam mostani helyén (1877-ben), különös alakjánál fogva és mert unicumnak ismertem, kételkedtem valódiságában, e kételyeimet a gaurai lelet két példánya eloszlatta. A saint germaini példány nélkülözi a finom diszítményeket, melyek a gaurai csákányt oly érdekessé teszik. Egymáshoz illesztett csavarvonalakból, továbbá pontokból és egyenesekből sajátságos módon componált ékítési motivumok gazdagon lepik el a csákány minden lapját, kivéve a korong belső oldalát és azt engedik velünk sejteni, hogy nem annyira harczi csákánynyal, mint inkább díszfegyverrel van dolgunk. Ugyanazt lehet a gaurai lelet következő két darabjáról is föltenni, melyek vele díszben vetélkednek. *e)* Bronzcsákány. Hátsó korongja vastag, tüske helyett csekély kidomborodással a korong külső lapján, a köpű szélén fölül-alúl kiálló karima rövid és vastag, pengéjének

tengelye egyenes és derékszögben áll a köpű tengelyére. Egész hossza 0·203 m., a korong átmérője 0·06 m., a köpű hossza 0·04 m., átmérője 0·024 m. Ezen csákány diszítésénél ép úgy, mint idománál fogva szorosan csatlakozik a puszta-szent-királyi szép csákányhoz. (Lásd «Puszta-Szent-Király» alatt. LXXXI. 4.) Diszítve van nemcsak a penge mindnégy lapja, de a köpű körüli karima, a köpűt és korongot összekötő tag mindnégy lapja s maga a korong. A penge három oldalán s a korongon ugyanazon, sajátságos módon egymáshoz rakott görbéket látjuk, mint az előbbi *d* csákányon, melytől idomát illetve eltér. A nemzeti muzeum gyűjteményében a szent-királyin kívül még az alsó-némedi és három más, határozatlan lelhelyű példány képviseli e változatot. Az *a—e* alatt felsorolt tárgyak Egger Dávid tulajdonában voltak (1879.). *f)* Bronzcsákány. (LXXXIII. t. *a*, *b*, *c*, *d*.) A kolozsvári muzeum csákánya idomát tekintve, teljesen összevág a *d* alatt felsorolt példánynyal. Diszítés dolgában túltesz rajta és csak az kár, hogy a penge felső lapjáról, valamint a korong széléről a patina-kéreg lemállott és így e helyeken ornamentumai szenvedtek. A mi a diszítmények jellemét illeti, némi módosításoktól eltekintve, szembetünő a kettő *d* és *f* közt fennálló rokonság. Így pl. módosul némileg a korong rajza, melyet természetes nagyságban adtunk (idézett tábla *d*) ; a központi hullámdíszt csinos háromszög keret veszi körül s így az egymáshoz záródó csavarvonalakból kiinduló kisebb repkenyek egyszerüsítvék, magok a csavarvonalak pedig szintén kisebbek, mert hét van egymás mellé rakva, míg amott hat nagyobbat szemlélünk, mely a korong széléig ér. A penge felső s alsó lapja is *f*-nél némileg gazdagabbak (*b* 2/5 nagys.). de lényegben összevág a rajz és ugyanazt mondhatni a penge oldalairól (*a* 2/5 nagys.), hol ismét a csavarvonalak ornamentjével, a pontokkal s az egyenesekkel találkozunk. Többször akadnak ily diszítési motivumok hazai bronzokon. Látjuk őket egy Zürichben őrzött magyarhoni bronzkardon (LXXXV. 2.); látjuk a zürichi muzeumban három egyéb magyarhoni bronztárgyon is (LXXXV. 1.) és M. Evans hemelhempstedi gyűjteményében őrzött csákányon (LXXXI. 1.). Ez emlékekhez a gaurai leletből három példány járul és összehasonlítás kedveért idézem a nemzeti muzeumban őrzött övtöredék rajzát (LXXXI. 3.), melyen ugyanazon ornamentális elemekkel találkozunk és ide csatlakozik a szent-királyi díszes csákány is (LXXXI. 4.) Ugyanezzel a diszítménynyel találkozunk a svédországi bronzok némely sorozatain. Előfordul díszedényeken, előfordul néha diadémákon is és ritkábban késeken. O. Montelius-

tól tudom, hogy körülbelül 120 díszedényt találtak Svédországban, és majdnem rendesen megvolt rajtuk a jellemző dísz, mely ott néha egyszerű félkörrel, néha pedig állatfejjel végződik. Az emlékek, melyeken előfordul, a későbbi bronzkorból valók. Dániában és a keleti tenger szélein, a meddig az úgynevezett éjszaki bronzregió terjedt, szintén megleljük bizonyos tárgyakon a bemutatott diszítést s ez annál feltünőbb, mert a tárgyaknak idoma, melyeken jelentkezik, a mieinktől eltér. Ellenben Európa nyugoti részében és a közép-európai muzeumokban őrzött bronzokon nem észleltem. A magyarhoni és az éjszaki bronzkor ezen találkozása nem lehet puszta véletlen, mert itt is, ott is nem a bronzkultura alsó fokán, de ellenkezőleg magas fejlettsége stádiumában lép föl. (Arch. Közl. XIII. 400 k. ll.).

Gerend (Torda-Aranyosm.). Vadkan szobra az erd. muzeumban LXVIII. 4.

Gerdély (Gürteln) (Nagy-Sinksz.). Bronzkard, pengéjének csonka fele része ; széle hosszában vonal fut ; egész hossza 27 cm., szélessége csonka végén 3 cm., a markolatba való végén 5 mm.

Gerjen (Tolnam.). CXXX. urnatemető Arch. É. 1891. 301—362.

Gilád (Temesm.). Bronztekercs, hengeridomú szalagos lemezből, négy hajlatú, a lemez közepén kidomborított gerincz fut végig és szélesre kidomborított pontdísz keríti be ; egy vége négy hajlatú sodronyos tekercset képez, mely lapos ; a sodrony négylapú, másik vége kerek sodrony, mely a hengeridomot folytatja és végül egyszerű gyürűt képez. Hossza 258 mm ; belső átmérője 9—10 cm., a lemez szélessége 35 mm., a sodronyos tekercs átmérője 36 mm., a sodrony vastagsága 3 mm. Lelhelye egy sírban csontmaradványokkal és egy cserépedénynyel.

Gilvánfa (Baranyam.). Bronzcsákány, hossza 175 mm., tokjának átmérője 45 mm.

Gödöllővidéke. Bronz sarló, hegye felé csonka, külső széle felé vastagodik, nyélbe való végén a lemezből függélyesen kiemelkedő peczeg. Karimája két végének távolsága egymástól 97 mm., a penge legnagyobb átmérője 23 mm. Lelhelye : Gödöllő vidéke ; a gödöllői muzeumban. Bronz sarló, majdnem félkőridomú, karimás háttal, a nyélbe való rész mindkét szélén karimás és domború vonaldíszekkel ékes, karimáján kiálló tompa peczeg. Két végének távolsága egymástól 172 mm., pengéjének legnagyobb szélessége 32 mm., a nyélbe való rész szélessége 27 mm. Lelhelye : Gödöllő vidéke ; a gödöllői muzeumban. Perimés bronzvéső, a perimék 36 mm.-nyire a tompa végétől kezdődnek s az él felé közelebb

állnak és a véső testével egyenes záradékot képeznek, éle felé tágul; éle majdnem félkör idomú. Hossza közepett 144 mm., szélessége a tompa végén 21 mm., szélessége a perimék tövén 29 mm., ugyanott vastagsága 9 mm., a perimék hossza 38 mm., legnagyobb belső magassága 1 cm., két felső végének távolsága egymástól 23 mm., alsó végeig távolsága 8 mm., a véső vastagsága a perimék legnagyobb szélességén 27 mm., a perimék végén szélessége 25 mm., az él átmérője 45 mm. Lelhelye: valkói határ; a gödöllői muzeumban. Perimés bronzvéső, tompa vége felé szélesbül és éle felé is erősen szélesbül, éle kihajló; a perimék a tompa végtől 27 mm.-nyire lépnek ki, 3 cm.-nyi hosszúak és fölül-alul nyiltak. A véső hosszúsága 127 mm., szélessége tompa végén 24 mm., a perimék kezdetén 29 mm., végén 18 mm., vastagsága a perimék legnagyobb emelkedésén 16 mm., szélessége a legkeskenyebb ponton 17 mm. Lelhelye: Gödöllő vidéke; a gödöllői muzeumban. Karperecz töredéke; búbos félgömbű karperecz záró keretéből töredék, egyik oldala lapos s rajta a záró rész körszelvény-idomú, közepett réssel, a peczeg befogadására és hosszában átfurva a záró sodrony számára mely a peczket és ezt a záró tokot öszszefoglalta. A meglévő darab két végén átmérője 85 mm., belső lapjának szélessége 9 mm., a záró tok átmérői 17 mm. és 31 mm. Lelhelye: Gödöllő környéke; a gödöllői muzeumban. Apró karperecz bronzból, háromélű széjjel álló tompa végekkel, külső két lapja egyenes és köridomú rovatokkal díszes. Közepett szélesebb, végei felé szükebb, végei ismét vastagabbak. Legnagyobb belső átmérője 52 mm., belső lapjának legnagyobb szélessége 12 mm., két végének távolsága egymástól 23 mm. Lelhelye: Gödöllő vidéke; a gödöllői muzeumban. Apró karperecz bronzból, félrecsavart végekkel, külső oldalán egész hosszában két hornyolat fut végig és az így támadó gerinczek apró rovátkos vonalakkal díszesek, a huzal végei felé keskenyül. Legnagyobb belső átmérője 45 mm., a huzal legnagyobb szélessége 13 mm., az előbbivel egy helyütt találtatott. Lelhelye: Gödöllő környékén; a gödöllői muzeumban. Apró tokos véső bronzból, keskeny karimával, a karima alatt két párhuzamos, harántosan futó vonaldíszszel, éle felé szélesbül, éle kevéssé kihajló. Egész hossza 59 mm., nyilásának átmérői 21 és 27 mm., élének átmérője 4 cm. Lelhelye: Gödöllő környéke; a gödöllői muzeumban Bronztű, lapos, korongidomú fejjel, a huzal kerek és sima, alább ferdén hornyolt, vége csonka, a huzal közepett görbített. Egész hossza 14 cm., a huzal átmérője 5 mm., a korong átmérője 31 mm. Lelhelye: Gödöllő; a gödöl-

lői muzeumban. Bronztű, kerek, sima huzalból, egyenes oldalú csésze-idomát utánzó fejjel 6 mm.-nyire alatta domború gyűrűtaggal. Egész hossza 138 mm., fején átmérője 17 mm.,. a huzal legnagyobb átmérője 5 mm. Nyilhegy bronzból, háromélű, hegyes hüvelye kerek, gúla-idomú, egész hossza 3 cm., a hüvelyének átmérője 5 mm., két élének távolsága alul 9 mm., fölül az átmenetnél a gúlába 6 mm. Lelhelye: Gödöllő vidéke; a gödöllői muzeumban.

Glimboka (Királyföld). Bronzeszköz, mely valószinűleg bányászeszköz volt, került innen 1885-ben a B. Bruckenthal-féle muzeumban A. É. 1886. 378.

Gomba (Pestm.). Kubinyi Ferencz a «Rózsahegyen» 1857. rendezett ásatásokat; a leleteket a n. muzeumba juttatta Cat. 81—82. Trouvailles 13—14. Ezek: Bronztű, kerek hosszúsága 20 cm. lyukas fejű, alább hajlított bronzékesség van rajta. 2 db. agyagkúp 16 cm. magas. Agyagkúp, 9½ cm. magas. Kerek kúp, 9 cm. magas, átfurt. Fekete cseréplap, végén kitört monorús lyukkal s szélén vésett csúcsékítványekkel. (N. M. jk. 1873. 45. sz. márcz. 20.)

Gorni-Lyubkova (Krassó-Szörénym.). 1882-ben Kőbányában kőfejtés alkalmával sziklahasadékban nagy urnára akadtak, az urnában mintegy 8 kilónyi bronztárgyak; ép sarlók, vésők, kardpengék, vastag karpereczek, összehajtott kardpengék. A lelet külföldre került (?) Milleker 34.

Gulács (Beregm.). Péchy Jenő gyűjteményében volt egy kincs: lándsacsúcs töredéke, 4 karperecz, aranygyűrű átmérője 22 mm.; korongos tekercs fibula töredéke. Trouvailles 74. A határban máskor is találtak őskori bronz- és aranyékszereket. A. É. 1888. 156.

Gyapoly (Biharmegye). A biharmegyei muzeumban Nagyváradon: Tokos véső bronzból, durva készítmény, hiányos öntvény, mindkét felől lyukas, keskenyebb oldalán az öntő varrányok még megvannak, széle erősen kidudorodó, a karima alatt három egymásba helyezett csúcsos szöget képező domború vonalrész, teste az él felé keveset szélesbülő, lapjain a szélek határozottan jelölvék, éle csekély kihajlású. Hossza 0·145, nyilásának átmérői 0·029 és 0·036, szélessége a fül alatt 0·046 ugyanott vastagsága 0·027, élének átmérője 0·05 m. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

Gyermel (Komáromm.). CLIX. A. É. 1889. IX. 62—66.

Gyón (Pestm.). Halász Boldizsár kertjében 1874-ben találta a következő kincset, melyet a N. M. adott: sarló töredékét, karpereczet és két lapos fejű tűt (egyik csonka). Trouvailles 74.

Győr. N. M. XXVI. 26. Tekercses fibula XLI. 2.

Gyula (Békésm.). I. Bronzsarló, pengéje csekély hajlású, hegye felé jelentékenyen keskenyül és hegye tájékán másodszor hajlik, külső széle karimás és ezen belül a karima irányát követő domború vonaldísz, nyélbe való végén az él rövid, tompa csúcsba szögellik és a karima végén a lapból függélyesen emelkedő rövid és tompa peczeg. A sarló átmérője 162 mm., legnagyobb átmérője 28 mm. A békésmegyei muzeumban.

II. Bronzöv a kolosv. muzeumban, nagyszámú csüngőkkel és az ezek tartására szolgáló spirálisokkal. A. É. 1888. 341.

Gyulafehérvár (Alsófehérm.). A Bruckenthal-féle múzeum egy kardalakú, összehajtogatott bronzpengét kapott, melyen erősen kiszökő borda vonul végig. A penge szélessége a hiányzó markolatnál 6 cm., hosszúsága 68 cm. (Sieb. Arch. N. F. XI. 461. Goos Chron. 29. l.)

Gyula-Telke (Dobokam.). Az erdélyi muzeumban őriznek két vésőt, mely innen származik. *a)* Füles véső bronzból, közepén vastag nyélbe való végén keskeny és éle felé kitágul, perimei csekély emelkedésűek. Hossza 0·022, szélességei fölül 0·022, alul 0·044, legnagyobb vastagsága 0·022 m. *b)* Füles véső bronzból. Nyélbe való részének legnagyobb szélessége 0·031, vastagsága 0·005, végén elyptikus idomú kimetszvény, fülei 0.036 m.-re szélétől lépnek ki, legnagyobb emelkedésük 0·01-re egymásfelé hajolnak, hosszuk 0·046, a véső éle felé kissé kitágul, éle egyenes átmérője 0·029 m. A véső egész hossza közepett 0·117 m. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

Hajdu-Böszörmény (Hajdum.). XX. 2, 9. XXIII. 1, 4, 5. XXIV. 3, 5. XXXIII. 2. LXIV. 1. LXV. 1, 3, 4. 1858-ban, május havában két hajduböszörményi illetőségű pór Eszterházy Pál herczeg Szent-György pusztáján tengeri földön munkálkodott s minthogy azon a napon szeles időjárás volt, az egyik földbe ásandó tűzhely készítéséhez fogott. Mindjárt munkája kezdetén valami keményebb tárgyban akadt meg a kése — bronz-sisak volt. Kutatását folytatva nemsokára egy másikat is talált, mellette hat nagy bronzedényt és ezek alatt valamivel mélyebben — saját vallomása szerint — körülbelül harmincz bronzkardot födözött fel, melyek a legszebb rendben sorakoztak egymás mellé, még pedig úgy, hogy az egyiknek hegye erre, a másiké arra irányult. Graffenried állítása szerint a bronzkardok száma csak husz körül forgott. (Arch. f. ö. G. 1860. XXIV. k. 372. l.) *a)* Bronzkard. Liliomlevél-idomú pengéje végig vonuló középső bordával, markolata laposra nyomott, a markolat nyujtványai a penge felé egyenesen elmetszvék, belső szögleteik közel állanak egymáshoz és a belső kimetszvény majd kör-

idomú; a nyujtványokban lévő lyukak az egyik oldalon nagyobbak, mint a penge erősítésére szolgáló szögek és így két szögön az erősítés módját tisztán kivehetni. A markolat középső része majdnem egyenletes szélességű és három helyen harántosan futó s párhuzamosan csoportokba rakott egyenes rovatokkal díszes, a középsőben hét vonal a többi kettőben hat-hat lévén. A végső gomb lapos korong, melynek közepén félgömb idomú kidudorodás van; ezen legfelül lévő rés mutatja, hogy a markolat üres s hogy a penge vége egészen a gombig nyul. Hossza 61 cm., pengéjének hossza a markolatnyujtványok kezdetéig 51 mm., legnagyobb szélessége 48 mm., a markolatnyujtványok szélessége 55 mm., a markolat középső részének hossza 62 mm., legnagyobb átmérője 26 mm., a korong átmérője 52 mm. *b)* Bronzkard. Liliomlevélidomú pengéjén a középső borda a markolattól erősen kiszökik és a felén túl lapul; a csúcstól 23 mm.-nyire jobbra-balra a bordától párhuzamos rovatos vonalcsoportok vonulnak s a csúcs felé szögben találnak. A markolat alakja ép úgy, mint a pengeé nagyon izléses; a markolat nyujtványai egyenesen elmetszvék, belső szögeik szélesre elállnak s belső szélök majdnem $^3/_4$-nyi kört képeznek. A markolat középső része fölül-alul kissé behuzott és közepett kissé kidomborodó; a végső gombidomú lapos csésze, a homorú oldalából közepett kiálló gomb majdnem kerek s mellette a csésze falán átfutó négyszögű lyuk. A gomb, a csésze mindkét oldala, úgy a markolat középső része és a nyujtványok egyenes vonalú, köridomú és hullámzatos rovatdiszekkel ékítvék. Egész hossza 682 mm., a penge hossza a markolat nyujtványokig 522 mm., legnagyobb szélessége 54 mm., a markolat középső részének hossza 65 mm., legnagyobb átmérője 32 mm., a csésze átmérője 62 mm., a gomb átmérője 18 mm. *c)* Bronzkard. Egyike a legdiszesebbeknek, melyeket Magyarországon találtak. Pengéje széles liliomlevél idomát mutatja, a markolattól 4 cm.-nyire szélei tompák és behorpadtak s a behorpadás mellett a szél csipkézett. A középső borda erősen kiszökik a markolat tájékán és közepe táján egyszerű tompa éllé válik. A bordától mindkét felől a penge szűkülése tájékán félkörű hajlással kezdődik négy párhuzamos rovatos vonaldísz, mely a penge éleivel párhuzamosan a csúcs közelében találkozik, e vonalcsoporton belül 10 finomabb vonal fut a penge mindkét felén a csúcsból mintegy 222 mm.-nyire. A markolat nyujtványai egyenesen elmetszvék, belső szögeik 15 mm.-nyire elállnak egymástól és belső szélök végén elmetszett tojás idomot képez; a markolat középső része fölül-alul kevéssé lehuzott,

közepett kissé kitágul; a végső tag majdnem félgömb-idomú csésze, homorú oldalán kerek, lapos gombbal, a gomb mellett négyszögű lyuk. A gomb, a csésze mindkét oldala, a markolat középső része és a nyujtványok körökből, mæanderből, egyenes és hajlott vonalakból képezett rovátkos díszekkel ékesített. Egész hossza 623 millimeter, a penge hossza a markolat nyujtványáig 50 cm., legnagyobb szélessége 52 mm., a markolat felőli részén legkeskenyebb 31 millimeter, a markolatnyujtványok átmérője 5 centimeter, a markolat középső részének hossza 62 millimeter átmérői fölül 21 mm., közepett 22 mm., alul 21 mm., a csésze átmérője 6 cm., a gomb átmérője 17 mm. *d)* Bronzkard pengéje, markolatlemezzel, alakja nádlevél-idomú, tövén legszélesebb, ezután keskenyül, lassan szélesbül és hegyes csúcscsal végződik. Közepén egész hosszában lapos domborodás, melytől jobbra-balra a penge tövén, a széleken kezdődő rovátkos vonaldíszek, belül egy és ezenkívül két pár vonul a penge csúcsáig, ezeken kívül egészen a szélek közelében a csúcstól 175 mm.-nyire még mindkét felől egy pár ilyen rovátkos vonal látható. A markolatlemeznek szélei fölhajtvák, vége letört, a penge tövén mindkét felől két-két lyuk, a lemez középső részén öt lyuk. A penge egész hosszúsága 705 mm., a penge hossza a markolatlemez kezdetéig 61 mm., szélessége a tövén 44 mm., közepett 36 mm., a markolatlemez két nyujtványainak szélessége 52 mm., középtagjának hossza 53 mm., legnagyobb szélessége közepett 23 mm. Úgy a nyujtványokon, miként a középső részen mélyedések vannak a markolat befektetésére. *e)* Bronzkard pengéje markolatlemezzel, széles nádlevél-idomú, végig futó lapos gerinczczel, közepe felé keveset szélesbülő, szélei közelében végig futó rovattal, mely az éleket befelé szegélyzi. A markolatlemez a szokott idomot mutatja, t. i. szélei kissé fölhajtvák s a penge tövén jobbra-balra háromhárom lyuk s a középső keskeny részen öt lyukkal, vége felé csonka. Hossza 737 mm., a penge hossza a markolatlemez nyujtványáig 64 cm., legnagyobb szélessége 5 cm., a markolatlemez nyujtványainak szélessége 62 mm., középső részének hossza 6 cm., szélessége 23 mm. (V. ö. Ant. préh. de la Hongrie. XI. 5.) *f)* Bronzkard pengéje markolatlemezzel, két darabbá törve, de a markolatlemez hiányzó végétől eltekintve, teljes. A penge alakja nádlevél-idomú és tövén valamint közepén egyenlő szélességű (4 centimeter) s fölül-alul csak keveset keskenyül; középső gerincze csekély kidomborodású s mellette keskeny s mélyedésekből kidomborodó vonaldíszek futnak a penge tövétől csucsáig s

4*

ezeken kívül közvetlenül a szél mellett 23 cm.-nyire, a csúcstól még két rovátkos vonaldísz ékíti a penge utolsó harmadát. Érdekes és szokatlan sajátság, hogy a penge és markolatlemez külön készültek s hogy a penge ebbe be van forrasztva és szöggel belé erősítve. A markolatlemez félkörű részének szélein két-két lyuk s meg van még bennök a négy szög, a középső részen 5 lyuk. Az összetett darabok megadják a kard egész hosszát 732 mm., a markolatlemez szélessége a penge tövén 56 mm., középső részének hossza 57 mm., szélessége 22 mm., vastagsága karimáján 9 mm. *g)* Bronzkardnak két csonka része, megvan a csúcsa és egy darab a közepéből a kard lapos volt, a középső borda keskeny zsinóridomú. A csúcsfelőli töredéken a bordától jobbra-balra két rovátkos vonaldísz látszik. Az előbbi darabnak hossza közepett 125 mm., szélessége a törési lapon 38 mm., a másik darabnak hossza közepett 83 mm., szélessége a végein 43 és 37 mm. *h)* Bronzkardnak csúcsfelőli két töredéke, mely egymáshoz illik. Idoma olyan volt, mint a *g)*-é. A két darab hossza 118 mm., szélessége a második darab szélesb törési lapján 48 mm. *i)* Négy bronz fogantyú, vastag, kerek bronzhuzalból, végeik csonkák. A fogantyúk két edényről fürészeltettek le. Idomuk olyan, mint az ugyanazon leletből való n. muzeumi edény fogantyúi. Lásd Ant. pr. de la Hongrie XII. 6. (Az *a)*—*i)* alatt fölsorolt tárgyak a b. Graffenried gyűjteménybe s onnan a N. Muzeumba jutottak.) *j)* Bronzkard. Szokottnál kisebb és kevesebb gonddal készült; egészben a szokott idomot mutatja, t. i. pengéje liliomlevél-idomú, de lapos és a középső gerincz keskeny és csekély emelkedésű. A penge és a markolat egy darabban van öntve, a markolat nyujtványai keskenyen és csekély domborulattal jelölvék, középső tagja a gomb felé fogyatkozik és átalában gyengébb a szokottnál, két lapos domborodású szalagtag vonul harántosan, a korong ferdén áll a kard tengelyére, külső lapján csekély kúpidomú gomb. Egész hossza 47 mm., a penge hossza 373 mm., legnagyobb szélessége 42 mm., tövén szélessége 4 cm., a markolatnyujtványok átmérője 45 mm., a markolat középrészének hossza 6 cm., átmérője fölül 2 cm., alul 15 mm., a korong átmérője 46 mm. Ant. pr. de la Hongr. XI. 3. *k)* Bronzkard. Úgy mint az előbbinél a penge és markolat egy darabban, pengéje a szokásos liliomlevél-idomot mutatja, de lapos és középső gerincze, mint egy zsinór vonul végig, a markolatnyujtványok keskenyek és laposak, belső szélök majdnem szöget képez, a markolat középső tagján mindkét felől mélyedés van s a mélyedés két helyén

lyuk a markolatlemezek erősítésére, a végső gomb keretben álló tömör és majdnem mandolaidomú. Egész hossza 50 cm., a penge hossza 386 mm., legnagyobb szélessége 47 mm., tövén szélessége 41 mm., a markolat középső tagjának hossza 65 mm., szélessége fölül 14 mm., alul 18 mm., a gomb hossza 42 mm., legnagyobb szélessége 17 mm. Ant. pr. de la Hongr. XI. 4. sz. *l)* Bronzkard, pengéje markolatlemezzel, pengéje hegyes, igen széles, lapos, végigvonuló keskeny zsinóridomú gerinczczel, szélein három párhuzamos rovátkos vonaldísz vonul végig. Töve közelében a szélek csipkézettek, tövén mindkét felől két-két lyuk szolgált a markolatnyujtványok erősítésére, az egyikben még benne van a szög, a markolatlemez végén egyenesen záródik és hosszában mélyedéssel bir, melyen négy lyuk a markolat erősítésére szolgált. Egész hossza 74 mm., hossza a nyujtványok kezdetéig 645 mm., ugyanott szélessége 62 millimeter, szélessége 25 centimeternyire a csúcstól 62 mm., a szög hossza 15 mm., a markolatlemez hossza 6 cm., szélessége a végén 27 mm. Ant. préh. de la Hongrie. XI. 5. *m)* Bronzkard. Penge és markolat egy darabban öntve, a penge liliomlevél-idomú lapos, középső, gyenge gerinczczel, a markolatnyujtványok laposak, egyenesen elmetszvék, belső szélök köridomot mutatnak, a markolat közép tagja szokottnál keskenyebb, átmetszete tojásdad idomú, közepett kihajló, végén keresztben álló mandola-idomú gombbal. Egész hossza 473 mm., a penge hossza a markolatnyujtványokig 352 mm., a penge legnagyobb átmérője 43 mm., tövén átmérője 25 mm., a nyujtványok átmérője 45 mm., a markolat középrészének hossza 8 cm., átmérője fölül 15 mm., közepett 20 mm., alul 15 mm., a gomb hossza 33 mm., szélességi átmérője 16 mm. Ant. pr. de la Hongr. XI. 6. *n)* Bronzkard. Pengéje és markolata egy darabban öntve, pengéje liliomlevélidomú lapos, közepett kihajló, alább keskenyül s tövén ismét kihajló, a középső gerincz mint zsinórtag végig fut, hegye tompa, a markolatnyujtványok keskenyek és belső szélök félköridomú, a markolat középtagja laposra nyomott és két, keresztben álló kiszökő szalagtagot mutat, végén lapos, korong-idomú gomb. Egész hossza 549 millimeter, a penge hossza a nyujtványokig 437 mm., a penge legnagyobb átmérője 49 mm., tövén átmérője 47 mm., a markolat középtagjának hossza 85 mm., szélességi átmérője 20—23 mm., a korong átmérője 51 mm. Ant. pr. de la Hongrie XI. 7. *o)* Bronzkard. Idoma egészben hasonlít a 12-ik számúéra, de kisebb, gerincze szintén majdnem közepéig háromlapú, csúcsfelőli harmadán a gerinczet három szélesebb és

16 finomabb vonalból álló dísz környezi, az élek tő felőli keskenyülését egy fog-bemetszés határolja, a markolatnyujtványok egyenesen elmetszvék s belső szélök majdnem teljes kört képez, a markolat középrészén három csekélyen kiszökő szalagtag fut keresztbe, a végső csésze lapos, a gomb kerek, s a gomb mellett a csésze fala át van lyukasztva, a markolat egész fölülete kivéve a csésze homorú oldalát egyenes és görbe vonalakkal díszes. Egész hossza 606 mm., a penge hossza a nyujtványokig 50 cm., a penge legnagyobb szélessége 46 mm., szélessége tövén 45 mm., a nyujtványok legnagyobb szélessége 54 mm., a markolat középtagjának hossza 65 mm., szélessége fölül 25 mm., alul 25 mm., közepett 32 mm., a csésze átmérője 61 mm., a gomb átmérője 18 mm., magassága 18 mm. Ant. pr. de la Hongr. XI. 8. *p)* Bronzkard, hegye csonka, pengéje liliomlevél-idomú, lapos gerinczczel, csekély szűküléssel a tő felé, a csúcsfelőli harmad vonalcsoportokkal volt diszítve, a markolatnyujtványok laposak, egyenesen elmetszvék, belső szélök nem mutat teljes eliptikus idomot, a markolat lapos, közepén kihasul, egy helyütt öntési likacs támadt, mely mutatja, hogy a markolat nem tömör öntvény, a nyujtványok és a középtag vonalos diszítményekkel ékesek, a csésze lapos és hosszúkás, a gomb hosszúdad, a csésze nincsen átlyukasztva. Egész hossza 523 mm., a penge hossza 418 mm., legnagyobb szélessége 45 mm., tövén szélessége 41 mm., a nyujtványok átmérője 48 mm., a markolat középrészének hossza 6 cm., szélességi átmérői fölül 26 mm., alul 23 mm., közepett 28 mm., a csésze átmérői 60 és 55 mm., a gomb hossza 17 mm., magassága 8 mm. *q)* Bronzkard pengéje, nádlevél-idomú, középső emelkedése lapos és mindkét felől erős vonallal határolt, nyélbe való vége hegyes szögbe fut és mindkét szélén két-két szögnek való behajlás van. Egész hossza 714 mm., szélessége közepett 36 mm., tövén 4 cm. Az itt fölsorolt nyolcz kard *(j—q)* a debreczeni collegiumnál van. *r)* Bronzkard, pengéje liliomlevél-idomú, középső bordája közepéig laposan kidomborodó, azontúl tompa élű, a csúcs felőli harmadot két csoportba rakott rovátkos vonaldíszek ékesítik, a tő felé az élek csekély hajlással rögtön szűkülnek és e szűkülésen a szélek tompák, a szélek mellett félkörökből és azok közepén pontból álló dísz vonul, a markolatnyujtványok egyenesen elmetszvék, belső szélök tojásdad idomú, fölületök egyenes, hullámvonalakból és pontok körülálló körökből alakított díszekkel van ékesítve, a markolat középtagja fölül-alul beálló, a fölületen csekély kidomborodású szalagok futnak keresztbe, melyek szélein finom párhuzamos vonalak futnak

egymás mellett s magát a szalagot egymás mellé helyzett háromszögek ékesítik, melyek párhuzamosan rakott egyenesekkel megtöltvék, a szalagok közti téren többszörös körvonalakból alakított körök és középen pont, az átmeneti rész a csészébe szögbe helyzett vonalokkal díszes, a csésze vastagfalú, homorú lapja többszörös hullámvonalakból, körökből és pontozott egyenesekből álló diszítményekkel ékesítve, melyek mind a központ körül sorakoznak, a gomb tojásdad idomú, felső lapja félkörökkel, pontokkal és vonalakkal ékes, mellette négyszögű lyuk a csésze falában. Egész hossza 634 mm., a penge hossza a nyujtványokig 523 mm., legnagyobb szélessége 52 mm., szélessége tövén 4 cm., a nyujtványok legnagyobb átmérője 5 cm., a markolat középrészének hossza 6 cm., átmérője fölül 26 mm., alul 22 mm., közepett 32 mm., a csésze átmérője 59 mm., a gomb átmérői 16 és 18 mm. Képét és leirását lásd: Ant. pr. de la Hongr. XII. 7. *s)* Bronzkard. Idoma hasonlít az előbbiére, pengéje szintén liliomlevél-idomú, középső bordája laposan kidomborodó s az utolsó harmadban tompa éllé válik, a csúcsfelőli harmadot kívül két szélesb vonaldísz és ezen belül nyolcz finomabb rovátkos vonalból álló csoport diszíti, a tő felőli rögtönös szűkülés dísz nélkül, a markolatnyujtványok egyenesen elmetszvék, belső szélök majdnem köridomot mutat, fölületök úgy, mint az előbbinél egyenesekkel, hullám- és körvonalakkal ékesek, csakhogy a körökben nincsen pont, a markolat középrészén a szalagok helyét négy keresztben futó vonalcsoport foglalja el a köztük lévő terekben négyszeres körök középső pont nélkül, a csészére átvezető összekötő tagon szögbe helyzett vonalkákból álló díszek, a csésze lapos, külső domború lapja párhuzamos körökkel és apró, egymásmellé helyezett félkörökkel ékes a homorú lap hasonlókép vonalas és pontozott körökkel és ferdén rakott vonalkákkal ékes, a gomb gombaidomú, domború lapja apró vonalkákkal és félkörökkel s közepett hármas körrel van diszítve, a gomb mellett lyuk. Egész hossza 626 mm., a penge hossza a nyujtványokig 513 mm., legnagyobb szélessége 5 cm., átmérője a tövén 37 mm., a nyujtványok átmérője 54 mm., a nyujtványok belső végeinek távolsága egymástól 15 mm., a markolat középrészének hossza 66 mm., átmérője fölül 27 mm., alul 23 mm., közepett 31 mm., a csésze átmérője 67 mm., a gomb átmérői 18 és 20 mm. Képét és leírását lásd: Ant. pr. de la Hongr. XII. 5. *t)* Bronzkard, pengéje markolatlemezzel, idoma széles és lapos, középső bordája keskeny s mindvégig egyenletes, széleit három töve felé két egyenközű rovátkos vonaldísz ékíti, a markolatlemez külső

széle kidomborodó, a markolat tövén a szélek iránya ferdén futó s egyenes, a nyujtványok helyein egy-egy lyuk, a markolatlemez középrésze egyenletes szélességű, középső, homorú részén négy lyuk, végei kifelé irányozvák. Egész hossza 717 mm., legnagyobb szélessége 65 mm., a penge tövén (a markolatnyujtványok végén) szélessége 66 mm., a markolat középrészének hossza 67 mm., szélessége 23 mm. *u)* Bronzkard, pengéje markolatlemezzel, nádlevél-idomú, közepett lapos domborodással, mely mindkét felől rovátkos vonallal van határolva, a markolatlemez széle keretes és belül homorú, a penge tövén a szélek iránya gyengén a középrész felé hajló mindkét felől két lyuk, a középső rész szélei gyengén kihajlók s alul két elálló peczeggel végződnek, a közepett volt lyukak falai áttörvék úgy, hogy egy hosszúkás rés vonul a markolatlemez középrészén végig. Egész hossza 735 mm., a penge hossza tövéig 658 mm., szélessége közepett 36 mm., tövén 43 mm., a nyujtványok átmérője 53 mm., a markolatlemez középrészének hossza 52 mm., szélessége fölül 2 cm., alul 2 cm., közepett 25 mm., a két végső nyujtvány átmérője 35 mm. *v)* Bronz-sisak, síma lemezből, kúpidomú, alsó széle közelében 11 lyukkal, mely valószínűleg a nemez erősítésére szolgált, fölül kerek gombbal végződő tag, mely egész hosszában hengerded nyilással bir a taréj erősítésére (?), e tag alsó, kúpidomú része rovátkos vonalkörökkel díszes, melyek sűrűen egymás mellé rakvák. Az alsó szél helyenkint behorpasztott, más helyütt leszakadt. A sisak egész magassága 254 mm., belső átmérői a szélén 238 mm. és 206 mm., a lemez vastagsága ugyanott 3 mm., a felső tag magassága 57 mm., a gomb átmérője 37 mm. Képét lásd: Ant. pr. de la Hongr. XII. 3. *x)* Fazék vert bronzlemezből, három lemezből áll, egy az alját képezte (a feneke kitört) és 55 mm.-nyire fölszállt és a másik két lemez fölé van rakva, melynek mindegyike a fazék függélyes felét alkotja; 14 belül kidomborodó és kívül lapos akla fogja össze a három lemezt; a másik két lemeznek végei 15 mm.-nyire egymásra rakvák és hat hasonló idomú szöggel van egymásra erősítve; a lemezek széle fölül kihajlik, 24 mm.-nyi karimát képez és kerek huzalú karika körül van hajtva, mely az egész edénynek szilárdságot ád. Az edény legerősebb kihajlása tájékán egymással szemben álló két fogantyú, vastag kerek huzalból, melynek két vége hosszúkás, vége felé keskenyülő, lapos lemezbe nyulik; mindegyik lemez az edény falához három kúpfejű aklával van odaerősítve, melynek belső végét szétkalapácsolták; a fogantyú iránya párhuzamos az edény falával; az edény

testét a karima alatt három, sorokba és körökbe helyezett domborúra kivert kisebb-nagyobb gömbszelvénydisz és pontok sorakoznak; a belső sorok közt két-két egymással szemközt álló madárfő látszik, mely nyolczszor ismétlődik. Az edény magassága 31 cm., felső nyilásának átmérője 286 mm., fenekének átmérője 185 mm., a fogantyúk sodronyának vastagsági átmérője 11 mm., a megfogásra szánt rész hossza 85 mm. Ant. pr. de la Hongr. XII. 6. *y)* Bronzedény, vert lemezből, lapos, nyomott idomú, kissé befelé hajló széllel, feneke kitört; van két lapos hajlású fogantyúja, az egyik síma, a másik csavart bronz-sodronyból s ezek horgas végeikkel lapos karikákban állanak meg, melyeknek keresztidomú nyujtványai az edény külső oldalán öt fülét egy lemez képezi, mely végei felé kiszélesbül, egyik vége a karima belsejére, másika a test külső lapjára van erősítve két-két lapos fejű szöggel; a belső végszögek közt látni a karimán egy harmadikat, mely talán a karimán esett repedés miatt erősíttetett oda; lemeze vastagabb és a bronz anyaga másnak látszik mint az edényé. Az edény testén lévő él kiütött pontdiszekkel van ékítve, mely alatt két sor lencseidomú kiütött domborodás vonul körül, egy sor hasonló dombor díszt tüntet föl a karima is; a pontozott sorok és lencseidomú kidomborodások a fül táján megszakadnak. A csésze magassága 85 mm., a fenék átmérője 5 cm., a karima szélessége 17 mm., felső nyilásának átmérője 135 mm., a fül lemezének szélessége 2 cm. Ant. pr. de la Hongr. XII. 1. Az *r)—y)* alatt leírt tárgyak a N. Muzeumban vannak. — *α)* Bronz-csákány, durva fölületű, pengéje éle felé tetemesen szélesbül, éle egyenes, a hüvelyen lévő élek csekélyek, a hüvely szélei dudorosak, a korong és a rajta lévő rövid tüske csonkák, az él egyik szögletén csorbás. Egész hossza 253 mm., élének szélessége volt 6 cm., pengéjének hossza 173 mm., a hüvely hossza 66 mm., belső átmérője 2 cm., a hüvely és korong közti tag hossza 35 mm., a korong átmérője 45 mm. *β)* Bronz-csákány, élein még az öntővarrányok, a korong hibás öntés folytán ferdén áll, a penge egyenes éle felé kevéssé szélesbül, pengéjének oldallapja a hüvelyen félkörrel befejeződik, a hüvely közepén kidomborodó gömböcs széleitől 14 mm.-nyire keskeny, domború zsinórtag, a korong közepén kúpidomú emelkedés és keresztben áll két-két, egészben 8 gömböcsdísz. Egész hossza a kúp végéig 223 mm., az él szélessége 35 mm., a penge hossza 16 mm., a hüvely hossza 7 cm., belső átmérői 18 és 15 mm., a korongot és a hüvelyt összekötő tag hossza 28 mm., a korong átmérője 57 mm., vastagsága 4 mm. *γ)* Bronz-

csákány, pengéje kissé lefelé hajló, egyenes éle felé kissé szélesbülő, az oldallapok szélei karimásak és a hüvelyen csúcsba futnak a hátsó tag oldallapjaival, a hüvelyen fölül-alul keskeny zsinórdísz, a korongon hegyes tüske és körülötte 6 gömböczdísz. Egész hossza 256 mm.

Hajdú-Böszörmény (Hajdúm.). Bögrék CLXVII. A. É. 1882. 308.

Halas (Pestm.). A kis-kun-halasi muzeumban öt karperecz, szárnyas véső, bronztekercs töredéke, öt bronztőr pengéje, vasékszer, 18 nyilhegy (XXVIII. 7. 8.), edények, csontok, csiszolt kőszerszámok. Cat. 96—98. Trouvailles 14—15.

Halmágy (Kőhalomszék). Számos nyilcsúcs bronzból a Bruckenthal múzeumba került. (Gooss Chron. 25. l.)

Haschagen (Aggfalva?) (Meggyes-sz.). Innét egy kettős rézfejsze és egy bronzvéső került a meggyesi gymnasium birtokába. (Gooss Chron. 27. l.)

Hathalom (Veszprémm.). Bronz véső, sarkantyúval; a véső oldalfüllel van ellátva. Hossza 14½ cm. (L. N. M. 1873. jk. 28. 202/1 sz.)

Hatvan (Hevesm.). I. Tokos véső füllel 4 drb, mindkét oldalán kétfelé ágazó párhuzamos vonalakkal, (N. M. XLIII, 17—19). Bronzvéső féle, közepe táján mindkét oldalt kissé felhajtott szélű, egyik végén csonkítva. Horgászkő, közepett átfurt, tojás alakú, égetett agyagból. A pest-losoncz-beszterczei vasút készítésekor. (L. N. M. 1864. I. k. 22. sz. márcz. 26.)

II. A Strázsahegyen Sperlágh József urnatemetőt ásatott fel, melyből a n. muzeumnak is juttatott jellemző példányokat (N. M. LXVIII. 1—23.) egy tokos vésőt fül nélkül (N. M. XVIII. 32.) és gombos sarlót.

III. A szombathelyi muzeumban van innen lándsacsúcs, tokos véső, szárnyas véső, fibula (?) és két cserépedény. A vasmegyei rég. társ. évk. 1884. II—12. I—II. Trouvailles 15.

Hégen (Segesvárszék). E vidéken nagyszámú cseréptöredéket találnak. Innét került a segesvári gymnasiumba: egy bronzsarló töredék és egy urna sötétszürke agyagból, két füllel és átlyukasztott széllel, a fül megerősítésére. (Goos Chron. 27. l.)

Hernád-Büd (Abaújm.). Sírhelyek; bronztű Csoma 39.

Hernád-Kércs (Abaujm.). A m. n. muzeum egy szép sironyú bronzhuzaltekercset kapott, mely néhány év előtt több darabbal együtt a sz.-istván-baksai szőlőben találtatott. Nevezetes, hogy ezen csinos darabon előforduló háromszögű — egy oldallal egyenközű vonalakkal diszített — czifrázat, valamint az élen látható

vonalkák a Mármarosban lelt aranylapok ékesítéseivel tökéletesen ugyanazok s így ugyanegy művészeti korszakot és ízlést árulnak el. Arch. Ért. 1868. II. 94. Hengertekercsek töredékeí Csoma 46. és 48.

Hete (Beregm.). Arany- és bronz eszközök sürűn találtatnak.

Hevesmegye. A bécsi cs. muzeumban, mint az egri érsek ajándéka szerepel a század harminczas évei óta 4 régiség, mely külső jelenségek után itélve, ugyanegy kincsből származik. Talpas véső, 3 sodronyos korong, hengerded tekercs. Trouvailles 75.

Hlivicsei erdőség (Ungm.). Tőrpenge bronzból, közepett áll a nálunk előforduló apró tőrök és apró kardok között. Idoma lassan csúcsba futó levél, középső lapos háttal; nyélbe való része félkörben záródik és négy lyukkal bir a markolat megerősítésére. Hossza 28 cm., átmérője a tövén 4 cm. ; közepett átmérője 28 mm. XVIII. 4.

Holdmezővásárhely (Csongrádm.). Hengerded edény, csonka; a holdmezővásárhelyi collegium gyüjteményében LXXVIII. 4.

Holmdorf (Küküllőm.). Csákány, két keresztben álló éllel, közönséges typus. Hossza 21 cm., hüvelyének átmérője 35 mm., súlya 1120 gr.

Horvát Erdői- (Abaújm.). **Bögyében** bronzlelet Csoma 44.

Hosszumező (Mármarosm.). Lándsacsúcs bronzból, félkörben erősen kiszökő középső hüvelygerinczczel, mely a tompa csúcs felé teljesen lapul, a szárnyak keskenyek és kevéssé kihajlók. A szárnyak tövén lyukak. Egész hossza 0·148, a szárnyak hossza 0·13, legnagyobb átmérőjük 0·038, a hüvely átmérője a szárnyak tövén 0·023, belső átmérője 0·018 m. A mármarosszigeti ref. lyceumban. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

Hővej (Sopronym.). Halomsírok, fölásatta Paur Iván CX, CXI. Arch. Ért. 1885. V. 225—231.

Jákó (Veszprémm.). Perimés bronzvéső, tompa végén kimetszvény, a perimék nyiltak, rövidek, a tő felé esnek és erősen kihajolnak, éle felé szélesbül, éle csekélyen kihajló. Egész hossza 176 mm., nyélbe való végén szélessége 37 mm., vastagsága 3 mm., a perimék kezdetén szélessége 4 cm., a perimék legnagyobb emelkedésén a perimék oldalátmérője 41 mm., az él átmérője 40 mm., a győri muzeumban.

Jákóhalom (Jász-Kun-Szolnokm.). I. Árokásás alkalmával három hamvedres urnát találtak a munkások, egyikben két kis korongos tekercsből álló dísz, egy másikban félhold idomú csüngő, a harmadikban hajlított sodronyú tű töredéke volt. Trouvailles 15—16.

II. 1859-ben 6 dbot egy kincsből szerzett a N. M. 5 tokos véső töredék; sarlótöredék. Trouvailles 75.

Jalócz bronzlelet A. É. 1871. v. 26—35.

Jand (Beregm.). Mihályi János gyűjteményében hat csákány érdes fölületű, nagyságra és idomra különböző. Trouvailles 76.

Jánosháza (Vasm.) a határból három bronzrégiség ismeretes 1. Tokos véső bronzból, kidudorodó karimával, éle felé szélesbül, éle gyengén kihajló, karimája alatt két gyengén kiszökő párhuzamos vonaldíszszel, a perimék jelzésével és azoknak körvonalaival párhuzamosan futó domború vonaldíszszel. Egész hossza 84 mm., nyílásának átmérői 21 és 29 mm., szélessége a karima alatt 32 mm., élének átmérője 32 mm., a szombathelyi múzeumban. 2. Bronzvéső, gyengén kihajló szélekkel, vége felé kevésbé szélesbül, éle gyengén kihajló. Hossza 11 cm, tompa végén szélessége 2 cm., legnagyobb vastagsága (közepett) 1 cm., élének átmérője 31 mm., fölülete érdes, a bronzszíne feketés. Szombathelyi múzeumban. 3. Lándsacsúcs bronzból, kisebb fajta, szárnyai közel a tőhez tompa szöget képeznek, a hüvely hosszabbításán a gerincz mindkét felől szélesbül és e szintén kidomborodó része a szárnyak szélessége a legszélesebb ponton 32 mm., a hüvely belső átmérője 15 mm. Szombathelyi múzeumban.

Idoba (Szatmárm.). Bronzcsákány tüskés koronggal, fölül egyenes, alul az él felé kihajló pengével, éle felől sérült, hüvelye szélein kidudorodó karima, a korong és hüvely közti tag és a penge oldallapjai a hüvelyen élben futnak össze. Hossza 0·241, a penge hossza 0·153, szélessége az élnél (volt) 0·37, a hüvelynél 0·021, ugyanott vastagsága 0·019, a hüvely hossza 0·065, belső átmérője 0·019, a korong távolsága a hüvelytől 0·031, a korong átmérője 0·053, a tüske hossza 0·026 m. A biharmegyei muzeumban Nagy-Váradon. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

Imola (Borsodm.). Őskori érczmivelési nyomok: öntő csövek N. M. 1876. 323. sz. Füles vésők, buzogány (bronzkori?) sodrony tekercs és egy kis füles véső vörös rézből, ez utóbbi Butykay József mérnök birtokában Miskolczon. Szendrei 23.

Ináncs (Abaújm.) Két agyagcsésze Csoma 46.

Incsvölgye. Lándsacsúcs bronzból. A szárnyak közti gerincz mellett a szárnyak külső idomát utánzó domború diszítmény vonul végig. A nyél erősítésére szolgáló két lyuk a szárnyak tövétől 12 mm.-nyire áll. Egész hossza 168 mm., a szárnyak hossza 105 mm., a lándsa átmérője a szárnyak legszélesebb pontján 33 mm., a hüvely belső hossza 87 mm., a nyilás átmérője 23 mm.

Irnoka (Hevesm.). Bronzok és edények találtattak. Arch. Kk. 1861. II. k. 293. l.)

Ispánlaka (Alsó Fejérm). CXXXXIV—CL. Arch. Ért. 1888. 10—25. Nagy bronzlelet, melynek túlnyomó része Reiner Zsigmondnál. A bronzleletből öt darab került az erdélyi muzeumba, közte az egyetlen ép bronzkard, mely a leletben volt. A. É. 1888. 284. A nagyenyedi muzeumba is kerültek belőle tárgyak. Túlsúlyban vannak köztük a töredékek és rögök, az egyik czipóalakú bronzrög átmérője 24 cm. és súlya 6½ kiló. Akad azonban néhány ép tárgy is, jelesen több tokos véső és kalapács, sarló és három karperecz, melyek közül egy érdekes vonaldiszítményt mutat, a másiknak felületén pedig csavarszerűen alkalmazott szalagok szöknek ki. A legérdekesebb darabjai azonban néhány vonaldíszes bronzlemez, melyek bronzöv maradványai. Találkozunk e leletben egy darab kardhüvelylyel is, mely ugyancsak lemezből vágott keskeny szalaggal mint valami czérnaszállal úgy van összevarrva. Rövid ismertetés Téglástól Erd. Muz. 1887. Arch. É. 1888. 337.

Istenmező (Hevesm.). Két bronzdiadema Cat. 43. Egyet Ipolyi szerzett meg (Ant. préh. de la Hongrie XVI. 18.), egy másik 1865 óta a N. M.-ban (N. M. XV. 25.) ábrája XXX. 3. ábra. Ipolyi Arnold így szól róluk: «Ezek egyike gróf Keglevichék által a nemzeti muzeumba, a másik gyűjteményembe jutott. A tárgy érdekét nevelik a körülmények és mellékdarabok, melyek közt sajátom legalább találtatott. A koronaszerű föveg emberi csontváz koponyáján volt, mig a nyak körül az ostreaféle kagylóból szépen faragva és símára csiszolva készült újjnyi vastagságu gyöngyfüzér-szemek feküdtek. A csontváz oldalai mellett számos apró bronz kúpos pikkelyek voltak elszórva, melyeken, valamint a fövegen, lyukacskák a bőröltöny- vagy béléshezi varrásnak nyomai láthatók; — hasonlóan ezek mellett az ismeretes trombita-alakú függőékességek és finom vékony meghajlott kések több darabja találtatott. A lelet ezen körülményei nyilván arra utalnak, hogy itt két előkelő férfiúnak, valószínüleg fönököknek tetemei voltak eltemetve, kiknek e hely tehát lak- vagy székhelyük lehetett. Lásd ezen kelta bronzföveg rajzát kiadva gyűjteményem példányáról Műrég. Kalauz I. 53. lap. 105. sz. A fentebbi leirás s a közelebbi megtekintés feleslegessé teszi annak vitatását, hogy a tárgy föveg és nem nyakvért volt, mint az idézett szöveg közli.» Ipolyi: Kisebb munkái I. 481.

Ivanova (Torontálm.). 1881-ben urnasírokra akadtak, melyekből néhány a N. M.-ba jutott. Arch. Ért. U. F. I. 283.

Kákova (Alsó-Fejérm.). Urnatemető, tumulusok. Egy ép edény és sok cserép a nagyenyedi muzeumban A. É. 1888. 339.

Kanora (Beregm.). Kanorán, egy Volóczon túl, havas alján, közel a galicziai határhoz, hegyes, völgyes, vad vidéken fekvő orosz helység határában 1833-ban egy pór a piid Omelisztom nevű dülőn szántván, ekéje egy agyag hamvvederbe ütközött, melyben következő tárgyak rejlettek. Egy bronztekercs, mely az 1830-ik évben Szaszókán talált karvédőhöz teljesen hasonlít, 2 csákány, 7 karperecz, 3 vastag, félholdalakú perecz és egy kis eltört cserépbögrében 32 darab átfúrt aranygolyócska és kis aranykarikák. Lehet, hogy még több aranyékszer is találtatott, mert a jelentés szerint a találó és társai a helybeli zsidónál vesztegették a tárgyakat, kitől az uradalmi ügyész csak bajjal szerezhette vissza, később gróf Schönborn Ferencz, mint földes urnak birtokába kerültek, ki azokat az uradalmában talált egyéb s a fentebb leírt régiségekkel együtt Bécsbe vitette, hol palotájában most is őriztetik. (Lehoczky T. közleménye. A. É. VI. k. 226. l.)

Karánsebes (Krassó-Szörénym.). 1867-ben Planknál volt több korongos tekercs. Arch. Közl. VII. 76. — Milleker 28. 172 darabból álló bronzlelet Rittinger Ede verseczi gyüjteményében van: kés, véső, fürész, edény részei, 2 kardok, lándsacsúcsok; karpereczek és fülbevalók, töredékei, fölismerhetlen töredékek és öntőrőgök. Milleker ujabb délmagy. őstelepek. Tört. és Rég. Ért. IX. 176—180. Milleker 29—31.

Karád (Zemplénm.). A bodrogközi erdőben 1868-ban szántás közben hét bronzkardot, egészet és töredéket, egy bronz tőrpengét és négy tokos vésőt találtak. A nemzeti muzeum ezekből Rómer F. közvetítésével gr. Bombelles K. úrtól a következőket kapta: 1. Bronzkard markolata s a penge egy része. A markolat lapos csészével végződik, egész hossza 0·11 m.; a pengéből meglévő töredék hossza 0·19 m., szélessége 0·35. A markolat a csésze alján és egész fölületén finom vonaldiszekkel volt ékesítve, melyeket azonban nagyobbára elenyésztetett a rozsda; a penge gerinczén három kidomborodó vonaldísz megyen végig. 2. Bronzkard pengéjének csonka része; a penge liliomlevél idomú volt, a bordától kétfelől végig futó öt finom párhuzamos vonal nyoma maradt. Hossza 0·021 m.; szélessége 0·02—0·04 m. 3. Hasonló kardpenge töredéke; hossza 0·21 m. szélessége 0·035—0·045 m. 4. Bronztőr pengéjének csonka része 0·245 m. 5. Tokos véső bronzból

csúcsba futó szélekkel, nyilásának átmérői 0·04 és 0·03 m., hosszú csúcsától éléig 0·12 m. Arch. Közl. XIII. Rep. Trouvailles 77.

Karavuko (Bácsm.) a határban urnatemető (bronzkori?) A. É. 1886. 181.

Karpégécz (Nógrádm.). Ivánka Ödön úr birtokán szántáskor, az ekevas által összezúzott cserépedényben nyakéket találtak; áll: 35 kagylóból és 10 pasztagyöngyből, közepén egy nagyobb gyurmaszemből s a közepén lefüggő háromágú bronzcsillagból, a csillag sugarai lapított körvégűek. A. É. 1886. 46. (bronzkori?).

Kassa vidéke. Őskori aranylelet került innen 1887-ben a n. muzeumba. 34 kisebb nagyobb aranykarika, a karikák hol rovátkosak, hol egyéb benyomott diszítésekkel ékítvék. A legnagyobb átmérője 3·6 cm., a legkisebbé 1·4 cm., összes súlyuk tulhaladja a 30 aranyat. A. É. 1888. 175.

Kecsed-Szilvás (Dobokam.). Innen több tokos véső került a kolozsvári múzeumba. (Goos Chron. 30. l.)

Kenderes (Hevesm.) CLVII—CLVIII.

Kér (Abaújm.). Urnatemető Csoma 46.

Kér (Somogym.). I. 1885-ben a községtől keletre eső u. n. külső várdombi dülőben Harsányi Pál telkes gazda földjében nagy öblös agyagedénybe rejtve találtak bronzokat; az edény szükülő száját a lelethez tartozó legnagyobb bronzgomb födte. Csont- vagy hamú-maradványok nem voltak. Az edényből semmit sem lehetett megmenteni; a bronzlelet a N. M.-ba jutott. A. É. 1886. 232.

II. A helység határában az u. n. Csuhusban valamint a szomszédos Ecseny területén egy-egy darab csillagos bronzbuzogányt találtak, előbbi a n. muzeumba jutott. A. É. 1886. 232.

Kerecsend (Hevesm.). Perimés véső bronzból, nyélbe való része vastag, végén félkörű kimetszvénynyel, periméi magasan fölállók és csúcsban egyesülnek; éle félkörben kihajló. Egész hossza közepett 15 cm., szélessége tompa végén 3 cm., ugyanott vastagsága 7 mm., szélessége a perimék kezdetén 35 mm., ugyanott vastagsága 22 mm., a perimék hossza 5 cm., legnagyobb emelkedésök belül 6 mm., az él átmérője 47 mm. Egri érseki muzeum.

Késmárk (Szepesm.). Egy puszta erdő felszántásakor több bronz, arany és ezüst tárgyat találtak, melyekből azonban a muzeum csak 4 drb színarany sodronyt szerezhetett meg. (L. N. M. jk. 1874. 8. sz. jan. 20. Trouvailles 77.

Keszthely (Zalam.). Kőkamara sír CXXXIV. Arch. Ért. 1885. V. 370—372. A sömögyei dülőn kőrakás alatt hét sírt ásatott föl Lipp Vilmos 1886-ban; a legtöbb gyermeksír volt s a csontok

mellett bronztűk voltak, csak a hetedik volt igen érdekes. A csontváz mellett bronzkard feküdt, hossza 59 cm., fatokjának korhadékát tisztán föl lehetett ismerni, a jobb vállon 18 cm. hosszú korongos fejű tű volt. A kőkamara homok, mész- és bazaltkövekből volt rakva, melyet messziről kellett hozni. Ez a temető a Tátika alatt létezett teleppel a Hamvas erdőben és a Sümegben Rendeken és Istvándon előfordult bronzlelhelyekkel áll összefüggésben. A. É. 1886. 352—353.

Kéty (Abaújm.). Két bögre Csoma 46.

Kicsind (Esztergomm.). Trouvailles 77—78. *a)* a N. M. 12 darabból álló leletet szerzett: lándsacsúcs, 7 hengerded tekercs, 2 karika (nyers bronzanyag?), gomb, tölcséridomú ékszertöredéke, *b)* a győri muzeumban van 2 öv, lemezes tekercsidomú, három hajlással, külső lapján végig futó gerinczczel, végeik sodronynyá szűkűlnek és korongidomú tekercseket képeznek, a kisebb övnél három és öt hajlásút, a legnagyobbiknál 6 és 8 hajlásút. A nagyobbik öv hossza 145 mm., a kisebbiké 957 (?) mm., a lemez legnagyobb szélessége 29 és 27 mm. A pozs. kiállítás lajstroma 308, 309. Vas. Ujság 1882. 260. Műrég. Kalauz I. 34. Cat. 59. *c)* Ugyanott 3 csúcsos és füles korong. Cat. 59.

Kigyós (Békésm.). Bronzkard, pengéje markolatlemezzel, nádlevél idomú, végig futó lapos gerinczczel, a gerincz melletti rész két síkra van osztva végig futó tompa él által. A penge vége letört. A nyéllemez a szokott idomot mutatja, széle karimás, a penge tövén jobbra balra három lyuk és a lemez keskenyebb részén szintén három lyuk, a negyedik lyuk közepén a lemez eltört. Durva mű, mely sok kárt szenvedett. Hossza 682 mm., a penge legnagyobb szélessége 32 mm., a markolatlemez nyujtványának legnagyobb szélessége 46 mm., a keskenyebb rész szélessége 2 cm., karimáján vastagsága 11 mm. A békésmegyei muzeumban.

Királyháza (Hontm.). Kincs a N. M.-ban 1872 óta; 2 csákány, 3 karika, 2 karperecz (N. M. XLII. 15—22.).

Király-Lehota (Liptóm.). Majláth Béla gyüjteményében volt egy sodronytekercs és bronzkard, pengéje liliomlevél idomú, középső fokkal, mely vége felé lapul, egyik lapján a csúcstól a penge közepéig három csoportban futó vonaldíszszel. A markolat felé szükül a penge és e részen a széleken vonalból és csipke-idomú körökből álló dísz vonul végig. A markolat két nyujtványnyal fogja a pengét s ez beléjök van erősítve két lapos szöggel, e nyujtványok egyenesen elmetszvék és a markolat felé félkörívet képeznek. Maga a markolat sima, alsó vége üres félgömb idomba nyílik, melynek

közepén lapos gomb áll ki; az egész markolat, a félgömb külseje és a gomb vonalakkal van diszítve. Hossza 54 cm., a markolat hossza 7 cm. Cat. 14. Trouvailles 78.

Kis-Bobrócz (Liptóm.). Kincs Majláth Béla gyüjteményében Cat. 16., Ant. pr. de la Hongrie XII. 15., lándsacsúcs, 2 kard, ép és csonka sodronyos korongú fibula; nem tudni a kincshez tartozott-e egy tőrpenge. Cat. 13., Ant. pr. de la Hongrie IX. 9. Trouvailles 78—79. Tőrpenge bronzból, lapos liliomlevél idomú, markolatának gerinczéből csak egy darab van meg, a penge tövén két lyuk a markolat erösítésére. Egész hossza 195 mm., szélessége a penge tövén 33 mm. s ugyanolyan a középső legnagyobb szélessége. Majláth Béla gyűjt.

Kis-Cserged (Alsó-Fehérm.). Kőfejsze a patak vize által megsimítva; a határon bronzfibulák és nyílcsúcsok bronzból. (Sieb. Arch. IV. 27. N. Folge, III. 381. M. C. C. 856. 132. Goos Chron. 17. l.)

Kis-Dobrony (Beregmegye). Urnában elásva egy kertben voltak: *a)* Lándsacsúcs bronzból, csorba mindkét végén és szárnya aljai is sérültek, szárnyai laposak, dísz nélkül, hüvelye két lyukkal. Hossza 148 mm., a két szárny legnagyobb szélessége 38 mm. *b)* Lándsacsúcs bronzból, szárnyai és hüvelye sérültek, középső bordája mellett kidomborodás, a hüvelyén lévő lyukak szokatlan nagyságúak. Egész hossza 19 cm., szárnyai legnagyobb átmérője volt 36 mm., a hüvely külső átmérője a szárnyak tövén 16 mm *c)* Lándsacsúcs bronzból, szárnyas részének talán fele hiányzik; a középső gerincz mellett domborodás, hüvelyén két apró lyuk. Egész hossza 14 cm., szárnyainak legnagyobb átmérője 36 mm., a hüvely külső átmérője a szárnyak tövén 18 mm., a nyilásnál belső átmérője 24 mm. *d)* Tokos véső bronzból, kidudorodó karimával, fölülete sima, keskenyebb oldalain az öntővarrányok meglátszanak, éle majdnem egyenes. Egész hossza 126 mm., nyilásának átmérői 26 és 29 mm., szélessége a fül alatt 3 cm., ugyanott vastagsága 2 cm., élének hossza 46 mm. *e)* Tokos véső bronzból, nyulánk és laposra nyomott hüvelylyel, közepe táján teljesen meglapul és egyenes éllé szélesbül, karimája gyürűded. Egész hossza 122 mm., nyilásának átmérői 20 és 25 mm., szélessége a fül alatt 3 cm., élének hossza 49 mm. *f)* Tokos véső bronzból, lapos karimája elől erős, hátul csekélyebb csúcsba szökik, teste egyenletes széleaségű, csak a kidomborodó él felé kissé szélesbül; füle letörött. Hossza közepett 103 mm., nyilásának átmérői 25 és 34 mm., szélessége a fül alatt 3 cm., ugyanott vastagsága 24 mm., élének

átmérője 4 cm. *g)* Sarló bronzból, csonka mindkét végén, éle sérült; nyélbe való vége kampósan hátra volt görbítve, háta karimás, legnagyobb szélessége 26 mm. *h)* Bronzkarperecz, vastagtestű, tömör, nyilt végekkel, belső oldala lapos, külső oldala félkörben domborodó és rovatos vonaldíszekkel ékeskedő. Belső legnagyobb átmérője 56 mm., belső lapjának legnagyobb átmérője 22 mm., végeinek távolsága egymástól 21 mm., legnagyobb vastagsága 2 cm. *i)* Bronzkarika záró végekkel kerek huzalból, mely végei felé keskenyül, végei egyenesen elmetszvék, külsején vonaldísz. Belső átmérője 65 mm., legnagyobb vastagsága 1 cm. *j)* Két bronzkarika, sima sodronyból; az egyik nyilt, a másiknak végei elgörbítvék, legnagyobb belső átmérőjük 9 cm. és 103 mm., a huzal legvastagabb részén 9 és 5 mm. átmérőjű. *k)* Két bronzgomb, sodronyos tekercs közepéből, az egyik kúpidomú, a másik félgömbidomú; nyelük kétfelé oszlik. A nagyobbik átmérője 3 cm., a kisebbiké 25 mm. Lehóczky Tivadar gyüjteményében Cat. 21. Trouvailles 79.

Kisfalud (Beregm.). Határában arany sodrony karika találtatott Lehóczky T. gyűjteményében.

Kis-Gömör (Gömörm.). Korongidomú bronztekercs, fogantyús és ruganyos, szántás közben, párjával. (N. M. jk. 45. sz. okt. 4.).

Kis-Sink (Nagy-Sinksz.). Csákány, két keresztben álló éllel; az egyik karja kétszer akkora, mint a másik, élei majd félköridomban kihasulnak; egész hossza hüvelyének átmérői 32—35 mm., éleinek átmérői 32—35 mm., éleinek átmérői 3 cm. és 52 mm., súlya 650 gr.

Kis-Selyk (Medgyes szék). Két bronz tokosvéső, az egyik diszítésekkel van ellátva, a medgyesi gymnasium birtokába jutott. (Gooss Chron. 51. l.)

Kis-Szecse (Hevesm.). 1850 és 1860 között állítólag 80 kilót meghaladó súlylyal biró lelet került elé egy edényben, egész tárgyak és töredékek. Nehányat leír Kenner Arch. f. österr. Gesch. XXIV. 1860. 352—353. Trouvailles 46.

Kis-Terenne (Nógrádm.). Itt folytak először tudományos ásatások, melyekről irodalmunk szól. Egész gyüjtemények képződtek a «Hársas»-ról származó régiségekből. Kubinyi Ferenczé nagyrészben a N. M.-ba jutott. Jankovich Miklós és Fejérváry Gábor gyüjteményeiben is voltak innen származó régiségek, részben ezek is a N. M.-ba kerültek, részben eljutottak a liverpooli, londoni, kopenhageni stb. muzeumokba. Jankovich értekezett e leletekről a Tud. Gyüjt. 1828. évi folyamában 1. 20. l., Kubinyi F. a Sas-

ban XIV. 105. s kk. ll. és ugyanő leírta gyüjteményét, mely nagyobbára innen származott az Arch. Kk. II. 1861. 79 s k. ll.

I. A N. M.-ban van 158 régiség (N. M. XXXVII. 1—38., XXXVIII. 1—15, 20—25, 29—35. Ezek közül néhány képes tábláinkon is szerepel, ú. m. finom aranyhuzalból képezett hengerded tekercsek XLVI. 7., lószerszám ékítései LXI. 3., LXII. 6. Ujabb lelet N. M. A. É. 1881. 164.

II. A kopenhágai muzeumban van 11 drb régiség Tis-Terennéről.

III. Egy átfúrt szarvasagancs fejsze a Graffenried gyüjteményéből jutott a N. M.-ba. (Trouvailles 17—18 l.).

Kis-Torbágy (Pestm.). Bronzorsó, hossza 65 cm., részben csavart nyelű, kerek lemezfejének átmérete 80 mm. (L. N. M. jk. 126. sz. okt. 15.).

Kis-Unyom (Vasm.). Bronztekercs, hengeridomú, háromélű vastag sodronyból, kéthajlású, két vége a henger hosszirányát követve kiálló, kúpidomú, tíz hajlással tekercseket képez. Az egyik tekercs külső szélén hosszúkás bronzdarabocska van, mely a minta hibás volta miatt képződött. Egész hossza 23 cm., a henger hossza 11 cm., a sodrony belső lapjának átmérője 1 cm., egyik külső lapjának átmérője 5 mm., egy-egy kúpidomú tekercs átmérője 6 cm. Szombathelyi muzeum. (Ant. pr. de la Hongrie x. 10.). Hasonló Turcsányi Andor gyüjteményében. Vasmegyei rég. egy. évk. 1878. VI. 30. Trouvailles 79, 80. (Vasm.). Bronztekercs, hengeridomú kerek huzalból, 6 hajlású. Egész hossza 4 cm., belső átmérője 36—40 mm., a huzal vastagsága 3 mm. Szombathelyi múzeumban.

Kis-Várda (Szabolcsm.) közel Anárcshoz. I. Bronzkarika, szélén gyengén rovatolt, keskeny és nyilt; aranyozás nyomai láthatók rajta. N. M. 1870. jk. 32. sz. febr. 7.

II. Bronzlelet A. É. 1871. V. 18.

Kis-Várhely (Hunyadm.). Egy pór szántóföldje szántása alkalmával egy tizennégy tagból álló aranylánczra bukkant, mely tagok nem egyebek, mint 7 mm.-nyi tág, egyszerű aranyrudacskák, melyek négyszögletesre vannak verve és a végek felé keskenyülnek, a középen erősbülnek. Összehajtásuk szabálytalan s mint a láncz szemei egymásba fogódznak. A láncz súlya 2·931 font; nemes érczeket tartalmaz 0·995 részben, miből aranyra 0·736, ezüstre 0·259 esik. Olyan keverék ez, mely az erdélyi aranyleletekben igen gyakran előfordul és körülbelül 3/4-ed rész aranyból és 1/4-ed rész ezüstből áll. (Arch. f. ö. G. XXIX. 322. Goos Chron. 23. l.)

Kis-Zsám (Temesm.). 1881-ben közel 12 kgr. sulyú bronzeszköz került elé árokásásnál.

I. Bronzrög, 5 lándsacsúcs, 4 sarló, karperecz-féle, tokos véső (csonka) Rittinger Ede birtokában.

II. Ugyanabból a leletből való a délmagy. muzeumban : 2 lándsacsúcs, 4 sarló, 3 fűrészlemez, késpenge, 4 tokos véső (egy fülnélküli) mindannyi csonka ; 6 bronzrög, egyik gereble részéhez hasonló.

III. Kilogramnyi tömeg, állítólag a N. M-ban. Egyes darabok elszéledtek Tört. és Rég. Ért. VIII. 172—174. (rajzokkal). Milleker 71.

Klacsanó (Beregm.). Trouvailles 80. I. *a)* Lándsacsúcs bronzból ; közönséges idom, középső gerincze lapított ; hüvelye széle táján két lyuk. Egész hossza 153 mm., szárnyainak legnagyobb szélessége 38 mm., a hüvely átmérője a szárnyak tövén 2 mm., a hüvely belső átmérője alsó szélén 22 mm. *b)* Tokos véső bronzból, szélén kidudorodó karima, teste laposra nyomott, közepe táján szélesbül és éle erősen kihajló ; fölülete dísz nélkül. Egész hossza 99 mm., nyilásának átmérői 22 és 27 mm., szélessége a karima alatt közepett 3 cm., élének átmérője 58 mm. *c)* Tokos véső bronzból, laposra nyomott, köröskörül az öntővarrányok még megvannak, éle szabálytalan, ferde, karimája és teste vonaldíszekkel ékesek. Egész hossza közepett 78 mm., nyilásának átmérői 21 és 32 mm., szélessége a karima alatt 36 mm., élének hossza 42 mm. *d)* Bronzcsákány, hátsó korongja erős csúcsba szögellik, pengéjének alsó lapja lehajló, éle kevéssé kihajló, pengéjének és hátsó ágának oldallapjai a hüvelyen élben találkoznak, a hüvely szélei erősen kidudorodó karimájúak. Egész hossza 236 mm., élének átmérője 33 mm., pengéjének hossza 14 cm., a nyéltok belső átmérője 17—19 mm., hossza 56 mm., a hátsó korong távolsága a toktól 35 mm., a korong átmérője 48 mm., a csúcs hossza 33 mm. *e)* Hasonló bronzcsákány, de nagyobb és éle egyenes. Egész hossza 31 cm., élének hossza 53 cm., pengéjének hossza 193 mm., a nyéltok belső átmérője 20 és 23 mm., hossza 82 mm., a hátsó korong távolsága a toktól 42 mm., a korong átmérője 7 cm., a csúcs hossza 4 cm. Találtatott egy dombtetőn, urnában. Lehóczky Tivadar gyüjteményében, Munkácson.

II. 3 tokos véső bronzból, kettő csonka, a harmadik ép és az öntővarrányok még meglátszanak rajta, középnagyságúak, karimájuk laposan kidomborodó, karimája és alatta a test harántosan futó domború vonaldíszekkel ékes, a fül alsó vége szélesbül és

levélidomban az él csúcsáig terjed, testének közepe alatt harántosan fut egy tompa emelkedés s jelöli a véső szélesbedésének kezdetét, éle majdnem egyenes. Az ép példánynak méretei: hossza 76 mm., nyilásának átmérői 3 cm. és 22 mm., szélessége a fül alatt 32 mm., élének átmérője 41 mm. Lelhelye: a klacsanói határ, hol Lehóczky Tivadar találta; a győri muzeumban.

Kobor (Kőhalomm.). Bronzkard. Pengéje a szokásos liliomlevél idomot mutatja, közepén a markolattól széles, domborúan kiinduló és közepe felé lapuló gerinczczel; a markolat felé keskenyül, felső harmada a széllel párhuzamosan futó vonalcsoporttal díszes, a markolat felőli keskenyülő részén a szélek vonallal és félkörökkel díszesek. A markolat nyujtványai egyenesen elmetszvék, belső szélök lapított kört képez, a középső tag közepén gyengén kihasul, a végtag üres kúpidomú, mélyedése közepén gombbal, a gomb mellett négyszögű lyuk. A nyujtványok, a középtag, a kúp küllapja és a gomb fölülete egyes vonalakból, körökből és pontokból alkotott díszekkel van ékesítve. Egész hossza 62 cm., pengéjének legnagyobb szélessége 5 cm., a nyujtványok belső hegyeinek távolsága egymástól 2 cm., egész szélességök 55 mm., a középtag hossza 65 mm., legnagyobb átmérője 35 mm., a kúp nyilásának átmérője 58 mm. 1858. A nagyszebeni Bruckenthal muzeumban; említve az Arch. f. sieb. Ldske. x. k. Gooss Chronik 30. l. 2 csonka bronzkarika, sima huzalból; a kisebbik belső átmérője 72 mm., a nagyobbiké 10 cm., a sodrony átmérője 6 mm. A nagyszebeni Bruckenthal muzeumban.

Kőhalom. E helyről egy bronz nyílcsúcs jutott az Ackner-féle gyűjteménybe. (Gooss Chron. 48. l.)

Kölesd (Tolnam.). CXXVIII, CXXIX. — Arch. Ért. IX. 1889. 34—44.

Koloni hamuhalom. A. É. XII. 1878. 222—223.

Kolozsvár. Bronzlelet a beszterczei gymnasium gyüjteményében. A. É. 1888. 353—354.

Komárom vidéke. N. M. Díszes fokos LXXX 1*a*, *b*, *c*, *d*. — Arch. Ért. Uj f. XII. 327.

Komjátna* (Liptóm.). (XII. 6., XXII. 2. 7., XLIV. 3., LXVI. 1. 2., CXX., CXXI.) I. Bronzkard, vésett ékítményű, markolata három domború vonallal; egész: 1 drb, törött: 2 drb. XXII, 2, 7. Bronzvéső, felső részén két párhuzamos vonallal ékes, füllel; nagyobb: 2 drb, kisebb: 3 drb. XII. 6. Bronzvéső, három párhuzamos vonallal ékes, törött élű. 10 drb sarló. Két tengelyvég LIV. 1 *a*, *b*, *c*. 2 bronz-

* Eddig hibásan Komjáthi lelet czímén volt ismeretes.

szög, az előbbihez tartozó, fölfelé hattyúfőbe (?) végződnek; egyik lába akasztó karikával ellátva. Bronzlemezből készült övrész; 4 drb, 3 hüvely szélességűek, három párhuzamos szemcsés vonal közt háromágú szemcsés ékítvényekkel. XLIV. 3. Övrész $2^{1}/_{2}''$ széles bronzlemezből. 5 drb övrész-töredék 3" széles bronzlemezből. 7 drb bronz tekercs, különféle nagyságúak, hosszan nyúlók; a szalag közepén végig nyuló domború vonallal. Bronzkapocs, három lapos tekercscsel díszesített töredék. 18 drb különféle bronztöredék. LXVI. 1. 2. (L. N. M. jk. 1864-ről 90. sz. okt. 15.) N. M. XXXIX. 1—37. Trouvailles 80.

II. Ujabb lelet CLXVII—CLXX., A. É. 1887. VII. 385—392. és A. Ért. 1888. 257—259.

Komlós (Beregm.). Lehóczky Tivadar gyüjteményében Munkácson: Tokos véső bronzból, keskeny szélű, kissé lapított testtel, a perimék gyenge jelölésével a széleken, füle alsó vége a perimébe megy át, éle felé szélesbül, éle egyenes. Egész hossza 0·09 m., nyilásának átmérői 0·02 és 0·026 m., szélessége a fül alatt 0·03 és 0·04 m., élének hossza 4 cm. (Arch. Közl. XIII. Rep.).

Komó vagy **Korropataki** (Biharm.). Kisebb bronzlelet a székely múzeumban A. kk. 1882. 31. l.

Königsgnad (Krassóm.). *a)* Tokos véső bronzból, keskenyen kidudorodó karimával, melyből hosszában futó egyenes domború vonaldíszek indulnak ki, éle felé szélesbül, éle kevéssé kihajló. Hossza 116 mm., nyílásának átmérői 29 és 31 mm., szélességi átmérője a fül alatt 36 mm., élének átmérője 51 mm. *b)* Tokos véső bronzból, hasonlít az előbbire, de kisebb, füle fölött hibás öntésből eredő vastagodás, egyik sarka csonka. Hossza 73 mm., nyílásának átmérői 21 és 28 mm., szélességi átmérője a fül alatt 32 mm., élének átmérője 38 mm. *c)* Két tokos vésőnek bronzból éle felőli csonka töredéke, a test az él felé szélesbülő, az él kihajló. Az egyiknek hossza 72 mm., törési lapján szélessége 27 mm., ugyanott legnagyobb vastagsága 22 mm., élének átmérője 49 mm., a másiknak hossza 7 cm., a törési lapon szélessége 28 mm., ugyanott legnagyobb vastagsága 2 cm., élének átmérője 53 mm. *d)* Bronzsarló, félholdidomú, markolatlemezzel, a karima külsején peczeggel, a markolatlemez belső szélén és közepén is kidomborodó vonaldísz, mind a három domborodás felső lapja rovatolt, a külső karima végig fut, az él csorbás. Legnagyobb átmérője 443 mm., a penge legnagyobb szélessége 2 cm., a markolatlemez hossza 65 mm., tövén szélessége 2 cm. *e)* Két karika kerek bronzhuzalból, egymásfölé érő végekkel, a kisebbiknek egyik

vége csonka, a másik vége tompa, a másiknak végei csúcsosak, a kisebbik külső oldalán rovátkos vonalakkal ékes. Átmérőjük 28 és 38 mm., a huzal legnagyobb vastagsági átmérője 5 és 7 mm. *f)* Karika, kerek bronzhuzalból, mindkét végén csonka, külső oldala rovátkos vonalakkal ékes. Legnagyobb belső átmérője 59 mm., a huzal legnagyobb vastagsági átmérője 6 mm. *g)* Karperecz, bronzhuzalból, belül lapos, kívül kevéssé kidomborodó, végei tompák, közelállók. Külső lapja rovátkos vonalakkal díszes. Belső átmérője 69 mm., a huzal szélessége 11 mm., legnagyobb vastagsága 4 mm. Az itt fölsorolt tárgyakat 1873-ban találták; Ormós Zsigmond birtokában. Trouvailles 81.

Korláth (Abaújmegye). Négy tokos véső, egy bronzcsákány Csoma 47.

Környe (Komáromm.). A N. M.-ba 1884-ben jutott két karperecz és egy tokos véső. Trouvailles 81.

Koronczó (Győrm.) határában Ebenhöch gyűjtötte a következő régiségeket: Bronzsarló. 2 bronztekercs, kicsiny, lapos. 5 db. bronztű, gombosfejű. Bronzkapocs, egészen köralakú. 3 db. bronz kapocs, tű nélkül. 2 db. nyílcsúcs, háromszögletes. 2 db. szárnyas nyílcsúcs, XXVIII, 10. Kerekfejű nyél, feje alatt küllős karikával, melyből két lánczos sallang csüng alá. Kerek bronzlemez, egyik felén közepéből kinyuló rövid szárral. Csavart eszköz. Bronz ékítvény. 2 db. bronzboglár 1 db. zárt karika. Bronz-gyürű. (L. N. M. 1871. jk. 285. sz. okt. 24.) Ugyancsak Koronczó vidékéről kerültek régiségek a győri múzeumba és Kálóczy Lajos gyűjteményébe. (I. II. Trouvailles 18—19. ll.). Tokos véső bronzból, karimája kidudorodó, teste éle felé szélesbülő, sarkai csúcsosak, éle kihajló. Egész hossza 86 mm.; nyilásának átmérői 2 és 3 cm.; szélessége a fül alatt 32 mm.; élének átmérője 45 mm. A győri muzeumban.

Koronczó-Babota (Győrm.). Bronz-sarlónak fele része, külső karimája kidudorodó, a markolatlemez belső karimája a pengén tova fut s a lemezen e két domború vonaldísz között van egy párhuzamos harmadik, fölületük rovátkos, a lemez végén a karimából kiálló tompa peczeg van. Átmérője 13 cm., pengéjének szélességi átmérője a törési lapon 32 mm., a markolatlemez hoszsza 6 cm., végén szélessége 21 mm., a győri muzeumban.

Koros (Baranyam.). A N. M.-ban 1873. óta N. M. XLV 56—83 XXXII., 3 csákány, 3 kartekercs, 3 karperecz, 2 karika korongos tekercses végű, 3 sodronykarika töredéke, 5 csücskös korong, 7. fecskeidomú lemez, 3 töredék. Trouvailles 81.

Kőszeg (Vasm.). Trouvailles 46—47. és 81. A negyvenes évek-

ben állítólag több száz darabra menő lelet került elé, melyből vannak tárgyak a szombathelyi, sopronyi, győri, budapesti nemzeti és bécsi múzeumokban. A nemz. múzeumban egy sarló, a bécsiben 21 sarló van, a szombathelyi múzeumban őríztetik: *a)* Tokos véső bronzból, karimája kidudorodó és élben kiszögellő, oldala a hüvelyen három harántosan futó domború vonaldísz és hosszában futó vonaldísz. Oldallapjainak széle határozottan jelölve van, közepétől kezdve kitágul és éle gyengén kihajló. Egész hossza 117 mm., nyílásának átmérői 25 és 28 mm., szélessége a fül alatt 33 mm., ugyanott vastagsága 22 mm., élének átmérője 43 mm. *b)* Tokos véső bronzból, karimája gyengén kiszökő; azzal párhuzamosan futó két domború vonaldísz és háromszögbe állított vonaldísz, a lapok határozottan jelölvék, a füllel ellentett oldalon a karimáig fut az öntővonal, a fül alatt és az ellentett oldalon apró lyuk, éle gyengén kihajló. Egész hossza 14 cm., nyílásának átmérője 3 cm., szélessége a fül alatt 38 mm., ugyanott vastagsága 22 mm., élének átmérője 48 mm. *c)* Perimés véső bronzból, periméi gyengén egymásfelé hajlók, nyíltak, éle felé kiszélesbül, éle majdnem egyenes, tompa vége félkörű és lyukkal van ellátva a véső erősítésére. Egész hossza 128 mm., tompa részén a perimék tövén szélessége 25 mm., szélessége a perimék másik végén 22 mm., a perimék összehajlása a legmagasabb ponton 7 mm., a véső vastagsága ugyanott 24 mm., a perimék hossza 45 mm., legnagyobb kiemelkedésök belől 11 mm., az él átmérője 38 mm. *d)* Bronzsarló, majdnem félhold idomú. A nyélbevaló harmadrésznek felső lapja három hosszában húzott domború vonaldiszszel ékes, mely alsó vége felé szögbe helyzett domború vonaldíszszel van összekötve, a kidomborodás ferdén húzott rovatokkal ékes. Karimája vastag és végső harmadában kiáll belőle a nyél erősítésére szolgáló peczeg. Külső két végének távolsága egymástól 66 mm., pengéjének legnagyobb átmérője 27 mm., szélessége tompa végén 23 mm., a vasmegyei múzeumban, Szombathelyen. A vasmegyei rég. egyl. évk. 1884. 10.

Kővár. Perimés véső bronzból, periméi hegyes szög alatt összefutók, a véső a perimék tövén szűkül s éle felé ismét szélesbül, éle félköridomú, nyélbevaló részén csonka. Hossza 94 mm., szélessége a perimék tövén 26 mm., legcsekélyebb szélessége 24 mm., a perimék hossza 37 mm., az él átmérője 3 cm. Kubinyi Ferencz gyűjteményében.

Kovászna (Háromszékm.). Markolatnélküli kard töredéke, a székely múzeumban A. E. 1882. 32.

Kraszna (Szilágym.). *a)* Tokos véső bronzból XII. 4.; lapos karimája elől hegyes csúcsba szögellik s a fül mellett is kissé fölszáll, éle felé kissé szélesbül, éle egyenes. Egész hossza közepett 0·102 m., nyílásának átmérői 0·034 és 0·04 m., szélessége a fül alatt 0·04 m., ugyanott vastagsága 0·032 m., élének hossza volt 0·05 m., egyik szöge eltört. Szikszay Lajos úr tulajdonában Zilahon. Trouvailles 19. *b)* Tokos véső bronzból, laposra nyomott, széle egyik oldalán karima nélkül, teste egyenletes szélességű, éle egyenes, a használat nyomaival, a fül mellett és az ellenkező szélen háromszögű mélyedések, melyek fölfelé szélesbülnek. Hossza 0·122 m., nyílásának átmérői 0·019 és 0·032 m., szélessége közepett 0·036 m., ugyanott vastagsága 0·022 m. (Arch. Közl. XIII. Rep.) *c)* Bronzsarló, horgas végű, vastag háttal, éle csorba. Két hegyének távolsága egymástól 0·22, átmérője az első hajláson 0·042, a másodikon 0·053 m. (Arch. Közl. XIII. Rep.) *d)* Lándsacsúcs Szikszay Lajos gyűjteményében XXVII. 7. (Trouvailles 19.)

Krasznafolyó. Bronzfokos, kerek idomú pengével, hosszabb lemeze csúcsban végződik. (L. Cim. 143. l. 13. sz.)

Krasznahorka (Árvam.). Bronzlelet, ismertette ifj. Kubinyi Miklós. Arch. Ért. 1892. XII. 151—161. képekkel.

Kudricz (Temesm.). A század ötvenes éveiben Laibach földjén egy rakáson sok bronzeszközt talált. Milleker 33.

Kudu (Szolnok-Dobokam.). *a)* 7 nyakgyűrű bronzból, vastag huzalból, mely úgy van tekerve, hogy fölületén ferdén futó rovatkák támadtak, végeik felé a fölület síma, végeik nyíltak és egy, néha két hajlású apró tekercsbe mennek át. A karikák közt van öt nagyobb fajta, melyek csak abban mutatnak változatosságot, hogy a rovatok jobbra vagy balra futnak, átmérőjük 18—19 cm., a huzal vastagsága átlag 5 mm. s a végek felé vékonyul. Egy kisebb gyűrű hasonló rovatokkal 125 mm. átméretű, végre a hetedik szintén kisebb fajtájú vékonyabb huzalból való s a rovatok nem oly mélyre menők, átmérője 32 mm., a huzal vastagsága 3 mm. Bronzkarika, csavartan ékes, nyílt, 4 db., átmérője 16½, 15 és 14½ cm. A n. múzeumba kerültek. (Lásd a N. M. jk. 1872. 203. sz. aug. 31. és N. M. LII. 82—85.) *b)* Ugyanazon leletből néhány db. az erdélyi múzeumba jutott. A. É. 1888. 341. Nem egészen pontosan a Trouvailles 19. lapján és Goossnál Chronik 32.

Kurd (Tolnam.) 1884-ben a Kapos partja alatt egy nagy bronzedényt s benne 14 cistát leltek; a nagy edényt és 10 cistát a

N. M.-nak ajándékozott gr. Apponyi Sándor CIII—CVI., Arch. Ért. 1885. v. 73—85., Ung. Revue 1886. 309—322.

Kürth (Komáromm.). 2 drb bronz véső. 5 drb bronz karika, különféle nagyságú, bronzláncz része, két karikából áll, 6 drb tekercstöredék, 2 drb gombféle, 2 drb dárdacsúcs töredék, kard töredék, sarló penge, 2 drb sarló töredék. (Nemz. Múzeum. 1861. jk. 7. sz. febr. 8.) Nemz. Múzeum. XLIII. 21—30. Trouvailles 47.

Kutyafalva (Alsó-Fehérm.). E helyen bronztárgyakkal egyetemben egy nagy mészmárgás véső találtatott. (Erd. múz. évk. v. 134. Gooss Chronik. 33. lap.)

Laczunás (Temesm.). 1887-ben báró Stojanovics Iván földjein bronzokat szántottak ki, melyek nagyobbrészt a nevezett földbirtokoshoz jutottak. A délmagy. muzeum kapott 1 füles ürvésőt, 2 sarlópengő töredékét és 1 fürészlemezt; Milleker kapott és ugyan oda ajándékozott fületlen ürvéső-töredéket, 4 fürészlemezt, 1 sarlótöredéket, 1 bronzrögöt s 1 határozatlan rendeltetésű pálczikát. Milleker 33.

Lapujtő (Nógrádm.). I. Br. Nyáry Jenő 1869-ben Lapujtőn ásatást rendezvén az úgynevezett Pókahegygyel határos Czinegéshegy alján két halotti gödörre és egy sírfészekre akadt, melyekről az A. É. 1870. III. k. 6. lapján adott jelentést. Szerinte Lapujtőn, úgy mint a nagypilini temetőben, a sírfészkek fölé jelköveket raktak. Egy láb mélységben akadt az első kriptára. E halotti üreget kövekkel rakták körül, mely különféle nagyságú, sem mész, sem sár nem tartotta össze. Volt benne 16 edény, 8 hamveder (mindegyik alatt egy-egy támkő) és nyolcz kis edény a hamuvedrek oldalaihoz hozzátapadva. Az egyik hamvederben a csontok tetején egy kis tekercses bronzgyürűt találtak. Ellenben az edények olyannyira szét valának málva, hogy legnagyobb vigyázat és igyekezet daczára se vehették ki épen. Ez üregnek hossza másfél öl, szélessége öt láb volt. A másik halotti gödör ugyanily mélységű lehetett, az előbb említetthez alig három láb távolságra. Ebben is találtak edényeket, de ezek is szét hullottak s darabonként vették ki a földből. E sírgödörnek, melyet szintén kővel kiraktak, hossza egy öl és öt láb, szélessége pedig egy öl volt. Az egyik hamveder mellett gyönyörű bronzcsörgő feküdt és egy vastag fejetlen bronztű. Eme csörgő sokban hasonlít a köznépnél szokásos lócsörgőhöz. Kis távolságra ez utóbbi sírgödörtől egy sírfészek feküdt; azonnal kibontásához fogtak, a mint fél láb mélységben meglátták a jelkövet. Közvetlen a kő alatt négy edényt

találtak, egy nagy hamuedényt és három kis bögrét. A hamvederre tál volt borítva, a hamvederben csont, a csont tetején bronz borotva. Ezután abbahagyván az ásatást, futtában megnézték még a nagy vízmosást, mely a Czinegés hegyalja mellett végig fut. Egykor ez a hely is sírhelyül szolgált. Szélein égetett és apróra tört embercsontokat, edénytöredékeket találni. Ez alkalommal egy meglehetős ép kis edény is akadt. Az edények alak- és czifrázatra hasonlítanak, sőt sokban megegyeznek a közeli piliniekkel. Trouvailles 19—20 ll.

II. Innen a N. Múzeumba (1869) kerültek: Egy fazék, korongon készült, vékony; magassága 153 mm., feneke 93, szája 130 mm. Szája alatt kissé össze van húzva és ezen torok alatt legnagyobb öblösségű. Színe fehéres sárga, hasán kigyózó vonal látszik öt sorban, mely valami éles eszközzel van belekarczolva. A másik két edény nyakas, füles bögre, melyek fenék nélkül ide-oda inogván, legalul létező kihasadásuknál csücskök nyomaival bírnak. Négy cseréptöredék felül fogantyú helyett sorban álló csücskökkel bír és szabálytalanul belekarczolt vonalai a biztosabb tartást mozdíták elő. A bronzeszközök közt említünk egy kacskaringokba végződő sodrony-fibula-töredéket, egy réz (?) vésőt világos zöld vastag szironynyal, egy apró, csak 45 mm.-nyi hosszúságú czeltet és egy törött tű maradványait; ezen adományhoz járul egy lapos, érdes fölületű üvegdarab. A lelet fénypontjáúl azonban az ezüst-érmek tekinthetők, melyek a barbarkoriakhoz számítandók. Ugyanis a legnagyobb Lelewel Pl. 11. 3. számához hasonlít, két kisebb domború darab lapos oldalán különféle golyócskákkal van jelelve, melyek a jobb veretűeken a N. Múzeumban lovasnak tűnnek föl. A két kisebb faj előlapjain a hajzat egyes fodrai láthatók valamely nagyobb éremnek szánt fejből, hátlapjaikon pedig lovak részei úgy, hogy a nagyobbikon még mintegy IVo betűk is előfordulnak. Arch. Ért. 11. köt. 293. l. Illustr. Führer des Ung. Nat. Mus. 1873. 3. és 7. ábra. Trouvailles 20. l.

III. Bronztekercs, 13 hajlású, lapos, átmérője 132 mm. Cserépbögre, füles, karimájánál csorba; nyilásának átmérője 172 mm., öbléé 210 mm., magassága 183 mm. N. M. 1869. jk. 183. sz. decz. 27.

IV. Bronzvéső, szélesebb csorbás vége ívszerűen van ékesítve. Füles véső, 107 mm., fülénél három egyenközű domborvonallal. N. M. 1869. jk. 183. sz. decz. 27.

V. Sárgás cserépedény, fületlen, öble körül öt sor egyenközű

vonallal; magassága 40 cm.; nyílásának átmérője 340 mm.; fenekének átmérője 25 cm.

Lázárpataka (Beregm.). *a)* Nagyobb lelet CVIII—CIX. *b)* 1886-ban Lehóczky Tivadar újabban szerzett három tokos vésőt, egy tokos vésőt fül nélkül, három karikát és két füles csüngőt (CIX. 33—34.) Trouvailles 47—48.

Lebnek (Leblang) (Kőhalomsz.). Hajító dárda csúcsa bronzból; feje lapos és alúl kiszélesülő, hüvelye oldalt nyilt lemezből készült, két lyukkal a nyél erősítésére. Egész hossza 108 mm., fejének legnagyobb szélessége 16 mm., hüvelyének átmérője alúl 18 mm., találták 1872. oly mezőn, hol gyakori az urnatöredék. Goos Chronik 33. l. A segesvári gymnasiumnál.

Lengyelfalva (Abaújm.) Két nagyobb és két kisebb aranykarika Csoma 47.

Léva (Barsm.). B. Graffenried nagyobb leletet szerzett, melyből 1883-ban a n. múzeumba jutottak: 9 bronzrög (4842 gr.), keskeny véső tokos töredéke, 3 tokos véső, átlyukasztott, fülnélküli tokos véső, 4 szárnyas véső töredéke, 21 sarlórészlet, lándsaköpűjének töredéke. Trouvailles 48.

Likava (Liptóm.). Bronztekercs, négyszögű bronzsodronyból, 9 hajlással, közepett csúcscsal biró lapos gombbal, a sodrony gyűrűbe végződik. Majláth Béla gyűjt.

Liptómegye. Bronzkard. Pengéje keskeny és élei majdnem egyenesek, közepén kezdettől végig futó gerincze egyszerű és disztelen. A markolat durvább, mint rendszerint szokott lenni és súlyosabb, miáltal a kard kezelése könnyebbé válik. A penge tövét átkaroló két markolat nyújtvány nincsen fekmentesen elmetszve s a szokásosnál mindkettő szélesebb, a markolaton három gyürűforma emelkedés van és végét nem teljesen szabályos korong képezi, melynek közepéből gomb áll ki. A korong mindkét lapja pontozott körökkel van diszítve. Az alsó gombon meglátszik, hogy a penge nemcsak két szöggel van a markolat nyújtványaiba erősítve, de a markolaton keresztül a végső gombig vonul. A kard hossza 613 mm., a markolaté 101 mm., a penge legnagyobb szélessége 35 mm., az alsó korong átméretei 46 és 52 mm. Nyolcz síma karperecz bronzból. A legnagyobbnak átmérője belől 122 mm., a legkisebbé 46 mm. Hosszúkás idomú karperecz bronzból, végei kissé vastagabbak és laposan elmetszvék, külső oldalán párhuzamos vonalakkal és szögekbe rakott huzásokkal van diszítve. Belső legnagyobb átmérője 115 mm., végeinek egymástól való távolsága 68 mm. Hasonló módon diszí-

tett bronz karperecz, csakhogy alakja inkább kerekded és az apró vonalacskáktól környezett harántos vonalcsoportok mindkét végéig futnak. Belső legnagyobb átmérője 85 mm., végeinek távolsága egymástól 42 mm. Bronzkarperecz, nyílt végekkel, egész hosszában rovátkolt, a rovatok ferdén futnak fölváltva két irányban. Hasonló karperecz bronzból, csakhogy a rovatok párhuzamosan keresztben futnak. Tokos véső bronzból, elől hátul csúcsba futó karimával, mely alatt két párhuzamosan futó vonal, teste egyenes oldalu s éle gyengén kihajló. Hossza a karima közepéig 95 mm., szélessége 42 mm., nyílásának hosszátmérője 42 mm., átmérője széltében 32 mm. Lelhely Szmrcsán(?). Tokos véső bronzból, a nyélnek való hüvely csak a test közepéig fut, onnan kezdve a test lapul és szélesre nyílik, éle körszelvény idomú. Karimája gyürű módra kidudorodik és alatta három vonalas dísz fut körül, mely alatt fölfelé nyíló két félkördísz látszik. Egész hossza 10 cm., a nyélnek való nyílás átmérői 20 és 22 mm., (csonka) élének átmérője volt 55 mm. Lelhelye Vizny Stoje. Két tekercsből álló bronzfibula, átmérője 19 cm., egy tekercses lap átmérője 85 mm. Lapos véső, tompa végén gyenge behajlás, teste közepén gyenge jelezése a karimáknak. Két karú bronz kalapács, középett hosszú hüvelylyel. A karok pálczaidomúak, végükön tompák s a közepe felé kissé vastagodnak, s a hüvely irányától lefelé hajlítvák. A kalapács egész hossza 282 mm., a végén a nyélnek való átmérője 10 mm., a hüvely felé 12 mm. A nyélhüvely hossza 98 mm., mindkét oldalt egy-egy tüske áll ki; felső végén 5 cm. átméretű korongban végződik, mely alatt két gyürűforma szélesbülés látszik; ellenkező végén három hasonló gyürű van. Bronzsarló, végén csonka, alakja szabálytalan félköridom, külső széle keretté domborodik, meglátszanak még rajta az öntésből megmaradt szabálytalanságok, a nyélbevaló vége felé peczek áll ki belőle és felső lapjának ez a vége vonalakkal díszes; szélessége a végén 20 mm., közepett 33 mm., a külső keret két végének egymástól való távolsága 138 mm. Öv végtagja bronzból, áll négyszögidomú bronzlemezből, melynek egyik keskenyebb oldalából nyúlik ki a sodronyos fogónyelv. A lemez széle köröskörül kivert művű pontocskákkal és körökkel ékes. A lemez átméretei: legnagyobb hosszában 75 mm., szélességében 61 mm., a fogó kiterített hossza 12 cm. A mű ősvolta kétes; lehet, hogy a régi technikának középkori utánzása. Nagy fibula bronzsodronyból; a tű hármas hajlású tekercs által függ össze a testtel, mely szabálytalan ívhajlásban görbül, vége visszanyúl a görbület közepére és ez gyürűvel

átfogja. Több helyütt rovatok élénkítik a sodronyt. Hossza 16 cm., az ív legerősebb kihajlása a belső távolságot tekintve 38 mm. Lelhelye Jalócz. Csonka bronztű gömbölyű gombbal, felső részén gyenge kitágulással, mely vonalakkal van diszítve. Hossza 132 mm. Bronztű félgömb idomú gombbal és gyenge kitágulással felső részén. Hossza 13 cm. Bronztű koronggal felső végén, mely alatt elhibázott fülnek (?) nyoma látszik. Hossza 17 cm., a korong átmérete 3 cm. Lándsacsúcs bronzból, mindkét vége csonka, szárnyai keskenyek, középső gerincze végig megy a lándsa csúcsáig, hossza 18 cm., legnagyobb szélessége 35 mm. Bronztőr lapos pengével és nyélbe való nyújtványnyal, egész hossza 125 mm., a penge hossza 87 mm., legnagyobb szélessége 18 mm. Két bronzkarperecz, síma fölülettel nyílt végekkel, az egyiknek szélessége belül 54 mm., a másiké 56 mm. 2 drb bronzfejsze, melyeknek körkidomborodásában mélyedés látható, melybe a nyelet illesztették ; e mélyedés szájától mindkét felől egy ujjnyi vastagon két hüvely hosszan terjednek széleik, melyek végei tompák, nem élesek és görbítvék. Szentmiklósi és Óvári Pongrácz Imre ajándéka. (L. N. M. Cimel. 151. l. 35—36. sz.)

Majláth B. gyűjteményében volt tokos véső. Trouvailles 105. Tokos véső bronzból, füle hiányzik, karimája egyik végén hegyes, másikán tompa csúcsba emelkedik ; a karima alatt két kiálló vonal párhuzamosan fut, széltiben követvén a karima hajlását ; éle felé csak kevéssé szélesbül és éle csekély hajlású. Hossza középen 122 mm.; nyilásának átmérői 32 és 30 mm., az él átmérője 4 cm. Majláth Béla gyűjt.

Liptó-Szt.-Iván (Liptóm.). N. M. XL. 29—32. Kis emberi alak LXIX. 2.; 3 gyürű síma huzalból. Trouvailles 82.

Liskova (Liptómegye). *a)* Feketés agyagból készült füles edény, lapos kerek alapon, fölfelé gyenge kihajlással tágul kerek nyilással. Felső szélén csekély karima, a fül tájékán bekarczolt párhuzamos vonal veszi körül, melyben csúcsos szögben állított vonalak, a vonalak hosszában pontok. Magassága 99 mm. ; alapjának átmérője 6 cm., felső nyilásáé 11 cm.

b) Edény, szürke agyagból. Alsó része négy gömbölyded dudort tüntet fel, fölfelé kerekidomú, alapja gömbölyded kihajlású és talán gumó volt rajta, ugy mint oldalain, melyen egy apró lyuk zsinórakn szolgált, melyre az edényt föl lehetett függeszteni. Az egyik oldalon még megvan a gumó és a zsinórnak való vágás még meglátszik. A négy dudor mindegyike tekercsidomában körülfutó vonalakkal van diszítve és a nyak alján három vonal fut az edény

körül. Lelhelye Liskova. Magassága 115 mm., szélessége a dudorok tájékán 85 mm., nyilásának átmérője 55 mm.

Losoncz (Nógrádm.). 2 drb bronzékesség, tenyérnyi nagyságú, lószerszám diszítésére szolgált, számos kis karikával és tölcsér-alakú czafrangokkal. A múzeumnak Lentulus Kristóf, balassagyarmati rézöntő ajándékozta. Lelhelye: a Losoncz és Gács közt lévő erdőben. Ad act. Dir. Mus. 1844. jul. 29.

Lucska (Ungm.). Edény LXXVIII. 5. barnás agyagból, hengeridomú, fölül nyílt kihajló karimával, alul fenékkel, a fenék szélének csonka volta és a kiálló részek mutatják, hogy alul volt folytatása ugymint a nagyürögdi hasonnemű edénynek. Oldalain két sor kerek nyílás, minden sorban négy volt; egy-egynek átmérője 30—38 mm., oldalai részben kitörvék és az egész darabokra tört. Kihajló szélének külső oldalán rovatos vonaldíszek. Egész magassága 249 mm., felső átmérője a szélén 137 mm., fenekének átmérője 9 cm., falának vastagsága 8 mm., a felső lyuksornál belső átmérője 77 mm. Lelhelye: Lucska Plany majorsági szántóföld (Ungm.). Gróf Sztáray Antal birtokában. Cat. 10.; Ant. préh. de la Hongrie XX. 18. Bogrács, szürke agyagból, feneke szabályosan kerek, falai egyenesen kiszélesbülők, nyílásának széle karimátlan. Külső oldalán négy hegyes, kúpidomú átlyukasztott bütyök. Fenekének átmérője 11 cm., falának magassága 28 cm., felső átmérője a szélén 126 mm., a bütykök hossza 5 cm., ugyanonnan, gr. Sztáray A. birtokában.

Luzsánka (Sárosm.), a kassai muzeumban keskeny véső, tokos; lándsacsúcs; 10 nyakgyürű kettős hajlított huzalból; hengerded tekercs, csonka; cserépedény töredéke. Trouvailles 82.

Madácska (Nógrádm.). N. M. 1850. Korongos sodronytekercs; 4 hengerded tekercs N. M. XXXVIII. 16—19. Trouvailles 82.

Magyar-Csaholy (Szilágym.). N. M. LII. 1—81. 2 db. bronz övrész, 8 cm. széles. 2 db. bronz övrész, lemezből, $7^1/_2$ cm. széles, egyike a végén hegyes, a másik kampós. Rovatolt bronzkarék $4^1/_2$ cm. széles, nyílt. 19 db. bronzkarika, különféle átméretűek, (a legszűkebb 6 cm., a legbővebb 8 cm.) ezekből rovatolt 13 db., síma 6 db. 16 db. kerek bronzboglár, különféle átméretűek, hátul füllel, elől csúcscsal, a legterjedelmesebb gyöngyözetes karimával. (LV. 4.). 27 db. bronzboglár, hasonlóak, füllel; csorbás szélűek. Síma bronzboglár, hátul füles, sérült. Bronzboglár, hasonló, de kisebb, szemcsés szélű. Füles bronzboglárok, elül gombos csúcscsal, egészen ép hat db., sérült 14 db. Tölcséralakú bronzeszköz, öblén sérült. (L. N. M. 1873. ik. 11. sz. jan. 25.) Trouvailles 82—83.

Magyarország. Vastag bronztekercsek, középen csúcscsal, többnyire igen szép zöld szironynyal bevonva. 237—262 mm. magasak, átmérőjük 107 mm.. valószínűleg kézre alkalmaztattak. (N. M. Coll. Kiss p. 36, n. 1.) Kisebb bronztekercsek 80—130 mm. magasak, átmérőjük 53 mm. Összesen 10 db. (N. M. Coll. Kiss p. 11, n. 2.) Apró bronztekercsek 54 mm. magasak, 8 mm. szélesek, külön találtattak. Számuk 11 db. (N. M. Coll. Kiss p. 12, n. 3.) Minta, két lemezből, ékszer készítésére. (N. M. Coll. Fr. Kiss p. 41, n. 52.) 1. 5 drb lándzsahegy. 2. 3 drb csákány. 3. 12 cm. hosszú, 6½ cm. széles gyalú. 4. 6 cm. átfogóval biró sarló. 5. 2 db. bronz karperecz; az egyik vékony sodronyból, czifrázatok nélkül s egymásba akasztható végekkel, a másik díszes kiállítású rézsutos csíkokkal. 6. 16 cm. hosszú bronztű, fölül el van törve s meggörbülve, közepén s tövén körcsíkokkal körülvett lapos alapú. 7. 2 db. bronz spirális 6 cm. átfogóval. (L. N. M. 1873. jk. 14L sz. jun. 27.) Bronztőr 8 db., a legnagyobb formáktól (140 mm. hosszú, 85 mm. széles) a legkisebbig (60 mm. hosszú, 33 mm. széles), némelyik közűlök még most is nagyon éles. Igen szép patinával vannak bevonva. (N. M. Coll. Fr. Kiss p. 42, n. 56.) Bronzmarkolatok, szironynyal bevonva, 73 mm. hosszúság s 54 mm. szélesség körül. Bronztárgyak. (Lásd N. M. 1873. jk. 157/7. sz. jul. 21.) 1. Csákány, patinával, nyéllyukkal, 12½ cm. hosszú. (L. N. M. 1873. jk. 194. B. sept. 16.) 2. Buzogányfő bronzból, egyhelyt átlyukasztva, belűl üres, külsején keresztezett gerezdékkel. Bronztárgyak Ráth Györgytől. (L. N. M. 1874. jk. 1. sz. jan. 5.) 3 db. bronzkard, egyik 21 hüvelyk hosszú s 1²/₈—2 hüvelyk széles; kétélű markolatával együtt öntve, mely azonban letört s most vassal van hozzá erősítve; a másik bronzgombbal van ellátva, melyekkel famarkolatához erősíttetett, közepén három vonallal, oldalain kettővel ékesítve, a harmadik ékességnélküli, de épen megmaradt, valamennyi közt ez e legrövidebbik. (N. M. Coll. Fr. Kiss p. 31, n. 2—4.) Bronz-lándsacsúcs, a szárnyak közepétől kezdve csonka, kéthajlású szárnyakkal, a középső gerincz két hornyolattal hosszában, a hüvelyen két lyuk. Hossza 132 mm., a szárnyak legerősebb kihajlásán szélessége 31 mm., a hüvely átmérője a szárnyak tövén 13 mm., belső átmérője a végén 21 mm., (talán Hevesm.) a győri muzeumban. Perimés vésőnek két csonka töredéke, egyike a tompa vége felől a másikon a perimék ülnek; az előbbin a nyilbevaló végen csekély kimetszvény. Az előbbi töredék szélessége 41 mm., vastagsága 1 cm., az utóbbin a perimék hossza 56 mm., oldalátmérője 34 mm., közepett vastagsága. 1 cm. A győri muzeum-

ban. Bronztű, csekély kidomborodású, korongidomú fejjel, mely pontokból és vonalakból alkotott idomokkal ékes, azontúl végéig csavaros, szára alsó részén töltséridomú tárgy van, melynek rendeltetése ismeretlen. 30 db. dárda, legkülönfélébb alakú, a legnagyobb formáktól (315 mm. hosszú és 67 mm. széles) a legkisebbig (80 mm. hosszú, 26 mm. széles). (N. M. Coll. Kiss pag. 31, num. 7.). 24 db. kopjacsúcs, nagysága szintén a legkülönfélébbek, (80—312 mm.) alakra is különbözők, némelyek szép szironynyal vannak bevonva. (N. M. Coll. Kiss p. 32, num. 8.) Bronz-sarló, félköridomú; nyéllemezzel, hegyes csúcscsal, erős külső karimával, a nyéllemez belső karimája a pengén folytatódik; 42 mm.-nyire a tövétől a külső karimából kiálló erős peczeg. Legnagyobb átmérője 18 cm., a penge legnagyobb szélessége 35 mm., tövén átmérője 16 mm. Lelhelye: ismeretlen (Győrmegye?); a győri muzeumban. A Duna-partján, cserépedényben több bronzrégiséggel négy szalagféle hajlatból álló tekercs találtatott, két végét gömbölyű tekercsek födik, ugyanitt talált párja Fejérváry Gábor gyűjteményébe került, melyet halála után Riskes-Curie angol vett meg.

Magyar-Zsákad (Küküllőm.). Innét két szépen idomított füles vésőt kapott a segesvári gymnasium gyűjteménye. (Gooss Chron. 63. l.)

Makárhegy. Pécs közelében (Baranyam.) őskori telep, honnan Horváth Antal sok cserép és egyéb régiséget gyűjtött; a telep létezése a bronzkorban valószínű. Trouvailles 21. Bronztöredék, 6 cm. hosszú, egyik végén behajtott. Agyagkorong, átmérője 2·7 cm. és több csonteszköz. (L. N. M. 1871. jk. 146. sz. jun. 22.)

Manyers (Küküllőm.). Itt egy 9 cm. átmérőjű bronzkargyűrű fordult elő, mely 2 cm.-nyi távolságon három helyen egy vagy három bimbószerű kiállásokkal van diszítve; a segesvári gymnasiumba került. (Gooss Chronik. 34. l.)

Marczelháza (Komáromm.). Bronzkori leletek. (Kom. Lapok 1887. 15.) Gyulai 59.

Mária Család (Barsm.). Dillesz Sándor úr közlése szerint nagy bronzleletet, melynek súlya a 30 fontnyi súlyt túlhaladta, Prágába vittek innen. Cat. 5. egy kis Priapust (?) megmentett belőle Dillesz LXIX. 1 a. b. Trouvailles 83.

Marmarosmegye. I. Aranylelet. Trouvailles 83—84. A nemzeti múzeumnak az 1880. évben több izben hoztak aranykarikákat, egy izben 15 darabot, máskor meg 20 egészet és egy töredéket, mindkét esetben azt mondta az illető kereskedő, hogy Marmarosmegyéből kapta. A karika mindannyi halavány arany-

ból való, az első szállítmánybeliek mind négyélű, a másodikban a legtöbb, 13 darab, szintén négyélű; csak hét volt rovátkos és csak egy volt kerek átmetszetű síma fölülettel. Úgy látszik, hogy az összesen 500·35 grammot nyomó karikák egy közös nagy kincsből valók, melyről, mint sok egyéb nagy kincsünkről, a hatóság nem nyert tudomást és mely iránt a fönnálló rendszabályok káros volta következtében nem sikerült részletesebb adatokat nyerni, mert a tulajdonosoknak érdekében áll az egészet lehetőleg titokban tartani. Alig néhány nappal azután, hogy a N. Múzeumot másodízben kinálták meg aranykarikákkal, eljött egy harmadik helybeli régiségárús (decz. 12-én) és egészen hasonló 16 karikával kinálta meg a Múzeumot, azt mondván, hogy ezek alighanem Marosvásárhely vidékéről valók. Azonban aligha tévedek, ha azt tartom, hogy a 16 karika ugyanegy eredetű a föntebbi két szállítmánynyal, továbbá azt hiszem, hogy még ez a 442·5 gr. arany és az előbb említett fél kiló arany sem ád hű képet a szétforgácsolt nagy arany kincsről, mely a hires szarvasszói arany kincsnek, érték tekintetében, méltó párja lehetett. A Nemz. Múzeum a leletből 19 darabot szerzett meg; mint halljuk, 16 drb Kárász Géza úrnak jutott Szegeden, a többi 17 karikát megvette Hochstätter tanár a bécsi múzeum számára. Az LI. tábla 1—4 alatt adtunk jellemző példát. Az 1. és 2. számú négyélű, a 3. kerek sodronyból való s a 4. számú rovátkolt. A négyélű karikák voltak a sorozatban legnagyobb számmal, összesen 42 darab; rovátkos volt 7 s 1 töredék, síma 1; végül pedig említendő egy nyolczlapú karika, melyről kétes: odatartozik-e a lelethez. A karikák egytől-egyig nyilt végűek, a sodrony a végek felé rendesen csúcsba fut, néha a csúcs le van ütve, néha a sodrony tompavégű; a végek némelykor közeljárnak egymáshoz s máskor egymás fölé nyúlnak. A karikák csak ritkán köridomúak, formájuk legtöbbször szabálytalan, miből könnyen az a gyanú támad, hogy készítésöknél nem is annyira az idom szabályosságára, mint másra, az anyagra s a súlyra voltak a készítők főtekintettel. A tudósok már rég hozzá szoktak, hogy ezeket az aranykarikákat ne pusztán ékszereknek nézzék. A karikák olyan korból származván, mely a vert pénz használatát a mi vidékeinken megelőzi, természetszerűen közvetítették — mint arra igen alkalmas értékjelzők — az adást-vevést. És ha annak idején Kiss Ferencz értekezése a karikapénzről nem talált oly lelkes hivőkre, a mint alapjában megérdemelte, abból nem arra kell következtetni, hogy ő hamis úton járt, de arra, hogy érvei előadásában nem volt eléggé körül-

tekintő és sok tudósunk hibájába esett, mely oly gyakori, generalizált, mielőtt a tényeket kellőkép megfontolta volt és mielőtt elég számú egyes tényt tanulmányozott. Kiss érvelését főleg mérlegelésekre alapítá és ez magában véve helyes út, melyen az összes numismatika halad; de tévedett abban, hogy nem kellőkép válogatta meg a mérlegelésre a tárgyakat s így a «multum probare» hibájába esett. Időszerű Kissünk érdemeire és tévedéseire utalni, most, midőn Much értekezése a bécsi anthrop. társulat 1879. évi közleményeiben oly föltünést okoz.* Dr. Much az aranykarikákról írt értekezésében elmondja, hogy mely karikákat és tekercseket kell «karikapénznek» tekinteni; átnézetet nyújt az ilyféle leletekről Egyptomtól Angliáig s végül fölötte érdekes összeállításban mutatja, mint szerepel a «karikapénz» a germán mythosban még a középkorban is. Értekezése azonban minden érdeme mellett jelentékeny hiányban szenved. Valahányszor pénzről van szó és mihelyt be van bizonyitva, a min kételkedni alig lehet, hogy az aranykarikák pénz-surrogatum, az az igen fontos kérdés támad, hogy mely érték- és súlyrendszer képviselői a «karikapénzek» és hogy lehet-e a bennök képviselt præhistorikus valutát az ókorból történetileg ismert ős valutákhoz fűzni. Kiss mint pénztudós érezte volt, hogy az egész «karikapénzkérdésben» ez a legjelentősebb momentum és onnan van az a tömérdek helyes (és helytelen) mérlegelése; ellenben Much hibája, hogy egész negyven lapos értekezésében ezt nem is sejteti s így tanulmánya, daczára minden érdekes voltának, a kérdést főbb pontjában még sem mozdítja elé. Csak az egyes hiteles leletek közvetlen szemléletén alapuló vizsgálata s a súly- és értékviszonyok gondos megállapítása minden előforduló esetben, továbbá lehetőleg sok ily gondos metrologiai adat kellő csoportosítása fogja a «karikapénz» kérdését végleg tisztába hozni. Azért hasznosnak véltem a kezemnél volt 52 aranykarikát megmérni, megtudandó, vajjon a midőn ős időkben oly nagy fáradsággal az arany-sodronyt négyszögű idomra kalapácsolták (vagy húzták) és midőn az aranyat megolvasztván, öntőmintákban formálták, pusztán a véletlenségre hagyták a drága tárgyak súlymennyiségét és értékét vagy tervszerű mérvek szerint jártak-e el? A véghez vitt mérlegelések a mellett látszanak tanúskodni, hogy nem puszta véletlenség sze-

* Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien. 1879. 4—6. Dr. M. Much: Baugen und Ringe. Eine Studie über das Ringgeld und seinen Gebrauch bei den Germanen. 89—131. l. egy kőnyomatú táblával.

rint készültek a karikák. A karikák közül a kisebbek, melyek nem lehettek karpereczek, két sorba állíthatók: *a)* Az első sort a legkisebb, 0·022—0·025 m. belső átmérővel biró karikák képezik (1. sz.). Az 52 karikából 34 tartozik ide, súlyuk grammokban következő: 9·7, 9·8, 9·9, 9·9, 9·9, 9·9, 9·9, 9·95, 10, 10·1, 10·2, 10·3, 10·3, 10·3, 10·3, 10·4, 10·5, 10·5, 10·7, 10·7, 10·8, 10·8, 10·9, 11, 11, 11·2, 11·3, 11·4, 11·5, 11·6, 11·9. Mint legcsekélyebb súlyú szerepel egy 7·7 grammos karika s legnehezebb egy 12·6 grammos négyélű és egy 13·6 grammot nyomó gömbölyű nagyobb karika (3. sz.). Az adott mérlegelések tehát egy 10·2—11 közt váltakozó középértéket adnak, melyre a karikák készítői törekedtek. *b)* A második sorba tartozó gyürűk valamivel nagyobbak (2. és 4. szám). Az idevaló kilencz karika súlya grammokban: 20·1, 20·4, 20·5, 20·9, 20·9, 21, 21·4, 21·8, 21·9. Középmértékök tehát egy 20·5 grammos darab, melynek összefüggése az előbbi sor 10·2—11 grammos darabjával félreismerhetlen. A nagyobb karikák súlyszámait is ide iktatom, melyek sem egymás közt, sem az előbbi sorbeli karikákkal nincsenek szembetünő érték arányban: 31, 37, 39·4, 42, 52, 54, 59, 65·5. Végül egy karika töredék súlya 3·5 gr. volt. Ötven és egynéhány karikából ugyan még nem lehet a fönlévő összes karikák súly- és értékrendszerére következtetést vonni. Azonban már most is, a mennyire a fönlévő aranykarikák nagyobb tömegét ismerem, az a sejtelmem, hogy alighanem a mi præhistorikus népeinknél is az ős babyloni súlyrendszer volt uralkodó, a mely súly- és értékrendszer Ázsiában és Európa déli vidékein már a tizedik században Kr. előtt átalános érvényben állott. És talán nem puszta véletlenség, hogy az itt bemutatott összes karikák súlya (942·40 gr.) oly közel jár a nehéz babyloni mina súlyához (1010 gr.).* Arch. Ért. XIV. köt. 29—32. l.

II. Bronzkard XXI. 7 a. b. szokatlanul kicsi; pengéje liliomlevél idomú, végigfutó középső bordája egyszerű tompa élt képez; a penge nincs szögekkel erősítve. A markolat nyújtványainak végei ferdén elmetszvék és kihajló körvonalúak, belső szélök körszelvény idomú; a markolat középtagja alsó részén kissé keskenyül korongidomú gombbal s külső lapján a közepéből kiálló kerek gomb, a gomb mellett lyuk. Egész fölülete lésurolt, úgy hogy ujnak látszik. Egész hossza 44 cm.; pengéjének hossza a markolat-nyújtványok kezdetéig 345 mm., legnagyobb szélessége 35 mm., széles-

* V. ö. Brandis: Das Münz, Maass und Gewichtswesen in Vorder-Asien Berlin, 1866. 53. l.

sége tövén 26 mm.; a markolat-nyújtványok legnagyobb szélessége 35 mm.; a markolat középtagjának hossza 7 cm.; szélessége a nyujtványok alatt 21 mm., a gomb mellett 18 mm.; a korong átmérője 33 mm. Mihályi János birtokában M.-Szigeten.

III. Bronztőr; szokatlan idomú. Megvan két töredéke, a penge csúcsa hiányzik. Pengéje a hajdu-böszörményi lelet egyik kardjához hasonlít, középső gerincze is olyan zsinóridomú; közepén legszélesebb, alább keskenyűl és tövén ismét szétmegy. Markolata sajátságos és szokatlan szerkezetű; a penge és a markolat első tekintetre egy darabnak látszik, a markolat fölé bronzboríték van rakva, melynek felső része két nyújtványnyal a pengét fogja, középső tagja két csipkézett szélű lemezt képez és alul hosszukás gombban végződik. A markolat szélesebb oldalán lyuk a tőr felakasztására. A markolat meglévő részeinek hossza 28 cm., a penge legnagyobb szélessége 45 mm.; szélessége a tövén 4 cm.; a markolat középtagjának hossza 48 mm.; a végső gomb hossza 31 és szélessége 9 mm. Mihályi János birtokában Mármaros-Szigeten.

IV. Bronzkard ismerteti Mihálik József Arch. Ért. 1892. XII. 94.

V. Bronz balta, pengéje hüvelye közepén eltört, éle csonka. Egész hossza 103 mm.; átmérője az élnél 4 cm., a hüvelynél 3 cm. Mihályi János birtokában M.-Szigeten. Tokos véső bronzból, elől csúcsba menő lapos karimával, majdnem négyszögű idomú; füle csonka; éle felé kiszélesbül; éle szabálytalan. Egész hossza közepett 135 mm.; nyílásánál átmérői 29 és 33 mm.; szélessége a fül alatt 37 mm., ugyanott vastagsága 3 cm.; élének átmérője 45 mm. Mihályi János birtokában M.-Szigeten. Tokos véső bronzból, csonka fele, fül nélkül, a keskenyebb oldalakon egy-egy lyukkal; széle kidudorodik, karimája alatt körülfutó domború vonaldíszszel, melyből két egymásba helyzett domború vonalakból képezett hegyes szög áll lefelé. Hossza közepett 98 mm., nyílásának átmérői 31 és 40 mm., a vonaldísz táján szélessége 5 cm., ugyanott vastagsága 39 mm.; csonka végén szélessége 36 mm., vastagsága 19 mm. Mihályi János birtokában M.-Szigeten. Tokos véső bronzból, füle csonka, karimája alatt két domború vonaldíszszel és a perimék megjelölésével, éle felé szélesbül és éle kevéssé kihajló. Egész hossza 84 mm.; nyílásának átmérői 18 és 20 mm., szélessége a karima alatt 31 mm.; élének átmérője 35 mm. Mihályi János birtokában, M.-Szigeten. Bronz karika kerek huzalból, mely végei felé keskenyül, végei összeérők; külső oldalán csoportokba állított rovatos díszekkel. Legnagyobb belső átmérője 67 mm.; a huzal legnagyobb átmérője 6 mm. Mihályi János bir-

tokában, M.-Szigeten. Tokos véső bronzból; karimája szélesebb oldalán kétfelől keskeny nyelvidomú kimetszvénynyel úgy, hogy közepett a karimáig érő domború szalag marad, füle letört, éle kihajló. Egész hossza 126 mm.; nyílásának átmérői 25 és 33 mm.; szélessége a kimetszvények végén 35 mm., ugyanott vastagsága 16 mm.; élének átmérője 45 mm.; a helvét hitv. lyceum muzeumában M.-Szigeten. Lándsahegy; erősen jelzett középső gerinczczel és keskeny, kevéssé kihajló szárnyakkal; a szárnyak tövén, a hüvelyen két lyuk. Egész hossza 146 mm.; szárnyai hossza 13 mm.; a szárnyak legnagyobb szélessége 4 cm.; szélességök tövükön 22 mm.; a hüvely belső átmérője alul 18 mm.; a helv. hitv. lyceum muzeumában M.-Szigeten. Bronz tekercs; korongidomú, négyszögű huzalból 9 hajlással, belső vége hegybe fut, külső vége kerekké válik és karikát képezve apró, kéthajlású tekercscsel záródik. A korong átmérője 121 mm.; a karika belső átmérője 67 mm., az apró tekercs átmérője 17 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 7 mm., a debreczeni főiskolánál. Bronz tekercs, korongidomú, négyszögű huzalból, 9 hajlással, a huzal belső vége lapul és csúcsba szögelik, külső vége csonka, a tekercs belső hajlásai keveset kidomborodnak. A korong átmérője 133 mm., a huzal legnagyobb szélessége 1 cm., lelték 1842-ben, a debreczeni főiskolánál. Két bronz karika, kerek huzalból, végeik felé keveset keskenyűlők, végeik közel zárók, külső fölületük szorosan egymásmellé rakott rovátkokkal ékes. Belső átmérőik 64 és 57 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 6—7 mm., lelték 1842-ben, a debreczeni főiskolánál. Bronz karika, zárt, külső felületébe mély hornyolatok merülnek, melyeknek közbenső falai külső fölületükön reczések, belső átmérője 62 mm., külső átmérője 84 mm., két-két fal közé eső tér szélessége fölül 4—5 mm., a huzal átmérője a falak alapjáig 8 mm., állítólag a konyhai határból, a debreczeni főtanodánál. Lándsacsúcs, a szárnyak gyengén kihajlók és hegyes szöggel a hüvelyhez térnek vissza, a hüvely folytatása mindvégig erősen kidomborodik, 12 mm.-nyire az alsó nyílástól két szemközt álló lyuk. Egész hossza 126 mm., a szárnyak hossza 71 mm., legnagyobb átmérőjük 34 mm., a nyílás átmérője 17 mm., 1842., a debreczeni főiskolánál. Bronz csákány, pengéjének felső lapja egyenes, az alsó kihajló, éle csekély kihajlású, a penge oldallapjai a korongot és hüvelyt összekötő tag oldallapjaival a hüvelyen tompa szögben találkoznak, a hüvely fölületén a felső és alsó részen domború s keskeny gyürűtag, a korong vastag, közepén tüske. A hüvely szélein valamint a penge felső-, alsó lapján

még az öntő varrányok megvannak. Egész hossza 215 mm., az él átmérője 38 mm., a penge hossza a hüvelyig 143 mm., a hüvely hossza 5 cm., belső átmérői 17 és 18 mm., a hüvely és korong közti tag hossza 24 mm., vastagságai átmérője 1.5 mm., a korong átmérője 62 mm., vastagsága 3 mm., a tüske hossza 17 mm., a debreczeni főiskolánál. Bronz csákány, hasonló idomú, csakhogy a hüvelyen találkozó lapok által képzett él hegyesebb és a hüvely szélein dudoros karima s a penge szélei gyengén kiállók. Egész hossza 231 mm., az él átmérője 39 mm., a penge hossza 142 mm., a hüvely hossza 66 mm., a belső átmérője fölül 2 cm., alul 18 mm., a hüvely és korong közti tag hossza 25 mm., legnagyobb vastagsági átmérője 14 mm., a korong átmérője 43 mm., vastagsága 4 mm., a tüske hossza 26 mm., a debreczeni főiskolánál. Két bronz karika, sima, kerek huzalból, végei felé kevessé keskenyülő, az egyiknek végei egymásfölé állók a másikéi közel zárók. Belső, legnagyobb átmérőjük 97 mm., a huzal legnagyobb átmérője 5 mm., a debreczeni collegiumnál. Bronz véső, széle elől erős csúcsba szögel és fülén is csekélyebb emelkedésű csúcsot képez, fölülete sima, teste éle felé csekély módon szélesbül, éle egyenes. Oldalán és fülén valamint nyílása szélein öntővarrányok, egy helyütt a hólyag után maradt lyuk. Egész hossza közepett 18 mm., nyílásának átmérői 33 és 28 mm., élének szélessége 44 mm., a debreczeni collegiumnál. Bronz véső, lapos karimával, mely elül hegyes, hátul a fülnél tompa csúcsba szögel, teste sima, éle felé szélesbül, éle csekély kihajlású. Egész hossza közepett 84 mm., nyílásának átmérői 30 és 22 mm., élének átmérője 4 cm., a debrenczeni collegiumnál. Bronz véső, keskeny csinos idomú, széle karimás, alatta három harántos domború vonaldísz, közepétől hirtelen lapul és szélesbül, éle kihajló egyik szöge csonka, felső fele belül domború vonaldíszszel van beszegélyezve. Egész hossza közepett 94 mm., nyílásának átmérői 22 és 25 mm., szélessége közepett 2 cm., élének átmérője volt 4 cm., a debreczeni collegiumban. Bronz véső, durva idomú, széle karimás, oldalai úgy mint széle csekély domborulatú vonaldíszekkel ékes, éle felé szélesbül, éle kihajló. Egész hossza 11 cm., nyílásának átmérői 28 és 35 mm., élének átmérője 5 cm., a debreczeni collegiumban. Karperecz kerek bronz huzalból, közel záró tompa végekkel, végei felé keskenyül, külső fölülete vonalos rovatokkal díszes. Belső átmérője 65 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 8 mm. Lelhelye: Szarvas-szó 1863. Mihályi János birtokában M.-Szigeten.

Maros-Bogát (Torda-Aranyosm.). Orbán Balázs (Székelyföld leirása v. 56.) szerint van az erdélyi muzeumban 28 db. töredéktárgy, közte csak két ép tokos véső, a többi sarló, lándsacsúcs, fürészlemez és kard. Gooss Chronik 15. Trouvailles 83.

Maros-Portus (Alsó Fehérm.). Trouvailles 30. I. Három bronzfibula. *a)* Egy darab huzalból álló két lapos, korongidomú tekercs, melynek mindegyike 8 hajlású; a két tekercs egymással 8 idomot képező két hajlással függ össze, az egyiknek közepéből emelkedik a tű, a másikból a tű befogadására szolgáló tű letörött. A huzal gömbölyü s csak a tekercs belső hajlásaiban, valamint a két rózsát összekötő középtagon válik négyszögüvé, fölülete sima és disztelen. A fibula hosszátmérője 19 cm., egy-egy tekercs átmérője 85 mm. (XLII. 3.) *b)* Hasonló fibula. A huzal 10 hajlásu és mindegyik rózsa közepén reáfektetett apró s üres bronzkúp alatt végződik, melynek nyilásán a tű külön darabot képezve állott. A tű hiányzik. Hosszátmérője 19 cm., egy-egy korong átmérője 85 mm. (XLII. 2.) *c)* Az előbbihez hasonló szerkezetű apróbb fibula; az egyik rózsa közepéről hiányzik a kúp. A korongok alsó részén még meg van a tüt és fület tartó korongocska, mely a tulsó oldalon levő kúphoz szöggel van erősítve, a tű és a fül hiányzanak. Hosszátmérője 15 cm., egy-egy rózsa átmérője 7 cm.

II. *a)* Karperecz, vastag bronzhuzalból, záró végekkel, végei egyenesen elmetszvék, a huzal belső oldala lapos, külső oldala laposan domborodó. E domborodó oldalán harántosan álló rovátkos vonalkákból álló díszek lepik el, melyek bekarczolvák. Külső átmérője 115 mm., a huzal belső lapjának szélessége 22 mm. *b)* Karperecz vastag bronzhuzalból, egymásba érő végekkel, a huzal majdnem kerek átméretű s külső lapján bekarczolt vonalidomokkal díszes. Külső átmérője 125 mm.; a huzal legnagyobb átmérője 1 cm. *c)* Karperecz, bronzhuzalból, szélesre nyiló végekkel, belső oldala lapos, külső oldala félkörben domborodó, fölülete sima, végei egyenesen elmetszvék. Külső átmérője 112 mm., 88 mm., a belső lap szélessége 1 cm. *d)* Karperecz, bronzhuzalból, mely kissé laposra nyomott, végei közel jutnak egymáshoz, fölülete sima, idoma szabályos kör. Külső átmérője 8 cm., a belső lap szélessége 6 mm. *e)* Nyakgyűrű kerek huzalból, szélesre nyiló végekkel, melyek gyürű idomúak, külsejük ferdén futó csekélyre bemélyedt rovátkos vonalakkal díszes. Átmérője 168 mm., legnagyobb vastagsága 1 cm. *f)* Bronzkarikának félre görbített csonka töredéke, ferdén futó rovatokkal, vége lapos és tekercsbe csukódik.

Hossza 30 cm., vastagsága 8 mm. Mindkét lelet az erdélyi muzeumban Kolosvárott.

Marosszék. A Cserey-féle muzeumban Imecsfalván 1876-ban őriztetett egy tokos véső bronzból; karimája lapos, alatta két harántos vonalos dombordísz és ezek alatt három domború félkördísz, a fül tájékán lyuk, teste kissé laposra nyomott és éle felé szélesre tágul, éle gyengén kihajló. Egész hossza 0·09 m., nyilásának átmérői 0·023 és 0·026 m., szélessége a fül alatt 0·032 m., élének átmérője 0·047 m. (Arch. Közl. XIII. Rep.) XI. 6.

Marosvásárhely 1890-ben a N. M. kereskedő útján 24 db. tokos vésőt szerzett, mely állítólag M.-ről származik.

Maszárfalva. Lelet. Cat. 21. Trouvailles 84. *a)* Bronzkarika, kerek és végei felé keskenyülő huzalból, végei tompák és közelzárók; külső oldala vonaldiszekkel ékes. Belső átmérője 64 mm.; a sodrony legnagyobb átmérője 12 mm. *b)* Bronzkarika, úgy látszik, nagyobb karikának csonka töredéke, egyik vége keskenyebb, másika vastagabb, külseje rovatos vonalakkal diszítve; a diszítmény a vastagabb végén félbeszakad. Belső átmérője (jelenleg) 41 mm. legvastagabb részén átmérője 12 mm. *c)* Bronzkarika, kerek huzalból, keskenyülő záró végekkel, belső átmérője 62 mm., a huzal legnagyobb átmérője 5 mm. Lehóczky Tivadar gyüjteményében Munkácson.

Matheócz (Szepesm.). A felkai muzeumban karperecz, 21 gyűrű, 2 fibula, 3 tű. Trouvailles 84.

Medvedze (Árvam.). *a)* Fejék bronzsodronyból. Alapját körben hajló kettős kerek huzal képezi, melynek két része egymásra fektetve elől hurkot képez, melybe két vége belényul, mindegyik végén egy-egy olajbogyó idomú gyöngy. Ez alapra egy harmadik kerek huzal van fektetve, mely elől négyszögűvé válván, mindkét felől egyenlő nagyságú lapos kúpidomú tekercsekben végződik; a tekercsek 16 hajlásúak és fölegyenesednek. Hasonlókép egy negyedik kerek huzal van a három fölé helyezve, mely szintén mindkét felől négyszögüvé válik és fölegyenesedő lapos, kúpidomú tekercsbe végződik, melyek 14 hajlásúak, a tekercsek mellett egy bronzlemez pánt fogja össze a karikákat. A fejék legnagyobb átmérője 163 és 157 mm., a négy sodrony magassága 11 mm.; egy-egy sodrony legnagyobb vastagsága 3 mm.; a nagyobb tekercsek átmérője 6 cm., a kisebbekké 56 mm.; a bogyó hossza 15 mm.; a pántlemezek szélessége 11 mm. (XXXVIII. 1. a. b.) *b)* Két tekercs, kerek bronzhuzalból, lapos kúpidomú 20 hajlással, melynek külső vége három körhajlás után korongidomú tekercsbe

megy át hét hajlással. A nagyobb tekercs átmérője 117 és 124 mm., a kisebbiké 2 cm.; a huzal legnagyobb vastagsága 5 mm. *a)* és *b)* a Csaplovics-féle gyűjteményből Árvamegye birtokába ment át és onnan szerezte ifj. Kubinyi Miklós. *c)* Nagy fibula korongos tekercsekkel és csüngőkkel a N. M.-ban. Rajza XI. Cat. 10. — Trouvailles 84. Ifj. Kubinyi Miklós, Az orsz. rég. társ. évk. 1886. 99. és Arch. Ért. 1892. XII. 151. lapján előadja az érdekes lelet közelebbi körülményeit.

Megyaszó (Zemplénm.). Aranygyűrű, két végén sima, közepefelé vastagodó, rovátkos; átmérője 20 mm., végein 9 mm. a Szarvasszón (Mármarosm.) találtakhoz tökéletesen hasonlít. Ezen halványsárgás karika, vagy lánczszem, találtatott a Zubogó nevű nyomáson. (Arch. Ért. II-ik köt. 93—95.)

Meggyes. Egy tokos véső jutott a meggyesi gymnasiumba. (Gooss Chron. 36. l.)

Menyasszonypart (Jász-Kun-Szolnokm.). Gazdag őskori telep, melyet a tiszazúgi rég. társulat tagjai átkutattak. A leletek részben a társulat muzeumában és a társulat szivességéből nagyrészt a N. M.-ban. A lelt tárgyak közt agyagedények, bronzfejszének darabja, karikák és fibula. Trouvailles 21—22 ll.

Mese (Segesvár szék). E helyről egy kőfejsze, egy bronzsarló, kardmarkolat és tokos véső jutott a segesvári gymnasiumba, egy ugyaninnen eredt lándzsacsúcs magánkézben van. (Gooss Chron. 37. l.)

Meszics (Temesm.). 1888. Két ürvéső töredéke egyik füles, másik fületlen; szárnyas véső Rittinger Ede gyüjteményében. Milleker 36.

Mezőberény (Békésm.). *a)* 1881. a békés-gyulai muzeumban lándsacsúcsot, sarlót és 39 apróbb tárgyat szerzett Békésm. műv. társ. évk. 1881. VII. 198. *b)* Gazdagon diszített csákány LXXXIV.

Mezőség. Tokos véső bronzból, elől csúcsba fölhúzott széllel; lapjainak szélei vonalakkal jelölvék és keskenyebb lapjai közepén az öntő varrány végig vonul. Oldallapjai a széllel párhuzamosan futó vonalakkal és ezektől lefelé csúcsba futó vonalakkal ékes. Felső szélétől 65 mm-nyire harántos emelkedés a szélesbülő végső részt elkülöníti, éle egyenes. Nyílásának átmérői 45 és 28 mm., hossza a szélesb lap közepén 101 mm., átmérője a fül alatt 38 mm., az él hossza 78 mm. Tokos véső bronzból, kidudorodó karimával egyenletes szélességű oldalakkal, keskenyebb oldalai élbe hajlanak és vége felé laposak, a karima alatti vonaldísz mintája: Nyílásának átmérői 31 és 40 mm., szélessége a karima alatt 46 mm., hossza

145 mm., gyengén kihajló élének átmérője 45 mm. A füllel ellentett oldalon a karima alatt két lyuk van, az egyik réginek látszik, a másik újabban van befúrva.

Mezőzáh (Tordam.). *a)* Két fürész, bronzból, végök felé keskenyülő lemezek; az egyiknek szegélyei csipkézettek, a másikéi nem. Hosszuk 162 mm. és 17 cm.; legnagyobb szélességök 23 és 25 mm. *b)* Kisebb fűrész bronzból, csonka és két darabra tört. Hossza 112 mm.; szélessége 12 cm. *c)* Két tű bronzból, az egyik tekert idomú fölülettel, a másik egyik végén kissé vastagodik és vonalakkal díszes, másik vége görbített. Hosszuk 76 és 77 mm. A kolosvári muzeumban. Trouvailles 85.

Mihályfalva (Nagy-Küküllőm.). 1890-ben szerzett az erdélyi muzeum egy «felette érdekes és becses aranyleletet.» Finály H. évi jelentése az Erd. Muz. Egylet kiad. VIII. 1891. 253. (A felette hiányos hiradás nyomán nem lehet tudni, vajjon minő korbeli ez érdekes lelet?)

Miskolcz (Borsodm.). N. M. 1856. kard és sodronyfibulák Rómer Mür. Kal. 119. Arch. f. öst. Gesch. XXIV. 376. A Graffenried gyüjteményben csészér markolatu kard. — Bronzkard; pengéje a szokott liliomlevél idomot mutatja, hegyes csúcscsal, középső gerincze tövén széles, lapos domborodással kezdődik és vége felé keskenyül, a csúcstól 55 mm.-nyire nyuló párhuzamos vonaldíszekkel és lapul, élein a tő felé 4 cm.-nyire csekély kimetszvény látható, a kimetszvény előtt az él csipkézett; a markolat nyújtványainak végei egyenesen elmetszvék, belső végeik hegyes csúcsokba nyúlnak és belső szélök tojásdad idomot mutat; a markolat középső része fölül és alul kissé keskenyebb, átmetszete eliptikus idomú; végső tagja lapos csésze idomú, közepett szabálytalan alakú lapos gombbal; a csésze a gomb mellett átlyukasztott. A markolat egész fölülete rovátkos vonaldíszekkel van ékesítve. Egész hossza 625 mm.; a penge hossza a markolat nyújtványokig 551 mm.; legnagyobb szélessége 52 mm.; tövén átmérője 38 mm.; a nyújtványok átmérője 51 mm.; belső csúcsaik távolsága egymástól 18 mm.; a markolat átmérője fölül 24 és alul 26 mm., közepett 32 mm.; a csésze átmérője 67 mm.; a gomb magassága 3 mm.; legnagyobb átmérője 18 mm. Graffenried-féle gyüjtemény. A. Ért. XI. 1877. 54. Urnatemetőkből (?) származó edények. Szendrei 26.

Mislye (Abaújm.) 5 bronzkarika, rézvéső Csoma 48.

Miszticze (Beregm.). 1. egy sima s két rovátkos réz(?)karika. 2. egy tokos véső. (L. N. M. 1852. jk. 7. sz. jan. 24.) Ugyanott: 1. 2 db. sima réz(?)karika; 2. egy rovatékos és egy négyszögletes

karika. 3. egy tokos véső találtatott. (L. N. M. 1852. jk. 14. sz. márcz. 8.) Trouvailles 85.

Mocsolya (Szilágymegye). Szikszay Lajos úr gyűjteményében Zilahon (1876). Rézcsákány, a bronzcsákányok idomára üt, keskeny, lefelé hajlott pengével, melynek éle kissé kihajló, hüvelyén kétfelől tompa élbe futnak az oldallapok, a hüvely alul-felül karimás, a hátsó korongon lévő csúcs hosszú és hegyes. A penge mindkét oldalán szokatlanul rovatos. A korong külső lapja szélein ferdén huzott vonalak egész hossza 0·14 m., az él átmérője 0·025 m., a hüvely hosszúsága 0·047 m., belső átmérője 0·018—0·019 m., a korong átmérője 0·043 m., hegyének ho ssza 0·025 m. A hüvely oldala sérült, a korong ferdén áll. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

Mohács (Tolnam.). Kereskedőnél láttam 1877-ben egy 15 kilóra menő bronzleletet, melyben volt sok nyers bronzrög, 12 tokos véső, egy tokos kalapács, 20 sarlótöredék, 20 lándsacsúcs töredéke és több karperecz. A lelet egy része most Berlinben van az ethnogr. gyűjt.-ben ; a N. Muzeum megszerzett belőle három tokos vésőt, három sarlót és egy karpereczet. 1883-ban valószínüleg ugyanazon leletből a N. M.-ba jutottak egy tokos véső, egy karika, tölcséridomú függő és egy lózabla oldaltagjai. Trouvailles 48—49. és 85.

Mohi puszta (Borsodm.). I. Bronzsodronyból idomított két hajlású tekercstöredék. 2 db. bronzlemez pikkely, két lyukkal ellátott. Fületlen cserépedény, magassága 250 mm., nyílásának átmérete 150 mm. Fekete cserépedény, két kis füllel, magassága 223 mm., nyílásának átmérete 107 mm. Cserépfazék, magassága 148 mm., öble körül rovatolt, egy füllel, nyílásának átmérete 109 mm. Egy fülü bögre, öble körül rovatolt, magassága 109 mm., nyílásának átmérete 93 mm. Fületlen cserépedény, magassága 109 mm., nyílásának átmérete 93 mm. Kis fülű cserépedény, magassága 80 mm., karimája körül öt kiálló csúcscsal, átmérete 210 mm. Kis fülű cserépcsésze, magassága 73 mm., csorba karimája körül 9 kis csúcscsal, átmérete 113 mm. Egy fülű cserépbögre, magassága 60 mm., nyílásának átmérője 80 mm. Egyfülű cserépbögre, magassága 65 mm., nyílásának átmérője 62 mm. Tört nyelű cserépkanál, átmérete 75 mm. Kerek cserépfödő, átmérete 215 mm. Cserép orsófej, közepén átlyukasztva, átmérete 53 mm. Hasonló, de valamivel kisebb. (L. N. M. 1868. jk. 91. sz. okt. 14.)

II. A N. Múzeumnak Gröber úr küldött 18 edényt a mohii

urnatemetőből (N. M. LXIV. 1—18.) Cat. 36.; az egri érseki múzeumban, edények és bronzok Cat. 37. és 38., a budapesti egyetem múzeumában öt edény. Cat. 91. Egyik az atlasz LXXIV. 1. alatt.

III. A kassai múzeumban (1882) 4 karperecz, karikák, tűtöredék, 4 cserépedény agyagkanál. A felső magy. múzeumegyesület évkönyve 1884.

IV. Kandra Kabos gyűjteményében szárnyas véső VIII. 4.

V. Ipolyi gyüjteményében lándsacsúcs Ant. préh. IX. 1., XXII. 1. Szendrei 27.

Mojgrád (Szilágym.). I. Az erdélyi múzeumban kisebb bronzcsákány, egész hossza 0·200 m., egyenes éleinek hossza 0·023 m., élesített ágának hossza 0·118 m., a nyéltok belső átmérője 0·020 és 0·021 m., hossza 0·050 m., a hátsó korong távolsága a toktól 0·024 m., a korong átmérője 0·030 m., a csúcs hossza 0·028 m. (Arch. Közlöny XIII. Rep.) Ugyanott még egy csákány és karperecz.

II. Agyagedény LXXII. 4., feketés szürke agyagból, lapos alzattal és szélesre kidomborodó testtel, nyakán szűkebb és öble széle kihajló. Felső része csorba és egész testén repedés vonul végig. Nyaka tövén három rovatos vonal vonul körül, testén öt, csigatekercset utánzó egymásba nyuló szalagdísz tekerődzik; e szalagok kívül két, belső hajlásaikban pedig egy rovatos vonallal vannak határolva és közepén kivájottak. Az összes vonaldíszek fehérszinű anyaggal (krétával) kitöltvék. Magassága 25 cm., felső szélén átmérője 20 cm., hasának legnagyobb átmérője 272 mm., alzatának átmérője 106 mm. Szikszay Lajos birtokában, Zilahon.

III. Gooss 1872-ben hamvas sírokat kutatott át.

IV. A segesvári gymnasiumnál 30 különböző nyílcsúcsot őriznek. Gooss Skizzen zur vorrömischen Culturgesch. der mittleren Donaugegenden Hermannstadt. 1877. I. 64.

V. A gr. Andrássy-féle gyűjteményben Görcsényben tokos vésők, lándsacsúcsok és nyílcsúcsok voltak M. T. Ak. Évk. XIV. k. II. füz. 17. l. Gooss Chronik 37. Cat. 17. (I—V. Trouvailles 23. l.)

Moldvai út. Ojtózi szoros. Az ojtózi szoros közelében egy tokos vésőt és egy lándsacsúcsot bronzból találtak. (Neig. 281. Gooss 38. l.)

Mrmamorak (Temesm.). 1889-ben a jegyző birtokában «őskori bronztárgyak», melyek a közeli homokból kerültek elé. Milleker 37.

Muzsaj (Beregm.). 1. 8 db. karika, 2. két szekercze (XXXII. 2.), 3. 2 db. tokos véső (XII. 8.), 4. 1 db. törő, 5. 2 db. sarló, 6. 2 db.

bronztöredék. (L. N. M. 1860. jk. 63. sz. jul. 4.) N. M. XLIV. 38—47. Trouvailles 49.

Nádasd (Liptóm.). Majláth Béla gyűjteményében volt két lándsacsúcs, tőrpenge markolat-nyújtványnyal két karperecz és egy kis bika szobrocskája LX, 3. Cat. 15., Trouvailles 86. Bronzfokos kis lemezzel és hegygyel, Angyal Józs. ajándéka. (L. Cim. 143. l. 22. sz.)

Nádpatak (Rohrbach) (Nagy-Sinksz.). Bronzgyűrü, huzalból; belső oldala sima, külső része apró 15—17 mm.-nyire egymástól kiálló pöczkökkel van diszítve; fölváltva három és egy pöczök állván ki belőle. Belső átmérője 83 mm., a sodrony átmérője 4 mm., egy-egy pöczök hossza 3 mm.

Nagy-Apold (Szerdahely szék). 1778-ban egy arany karkötőt találtak, melyet Gyula-Fehérvárott megolvasztottak. (Jahrbuch 1856, 14, 15.) 1843-ban a vidéki bükkerdőben aranyrudakból készült lánczot hoztak fölszínre, mely egészen a kisvárhelyire hasonlít. 18—20 tagból állott, melyekből egyes részek részint Bécsbe, részint a Bruckenthal múzeumba kerültek. (Sieb. Arch. IV. 28. M. C. C. 1860, 75. 1862, 136. Gooss Chron. 45.)

Nagy-Bereg (Beregm.), a Szernyető déli részén, síkföldön fekvő magyar mezővároskának határán egy ottani földmíves a nevezett tó mellett, nem messze a «Király Kútja» nevű helytől, 1871. tavaszán szántván, ekéje egy cserép urnát vetett ki, melyben különféle alakú bronz füles vésők és csákányok voltak, melyek, mint Lehóczky T. hiteles elbeszélésből értesült «az e megye területén előfordulni szokott régi barbárkori bronzművekhez teljesen hasonlítanak». A lelt tárgyak a lakosok közt nyomtalanul elvesztek; egy-két darab, mint Lehóczky hallá, az ottani ref. lelkésznél őríztetik. Arch. Ért. VI. 225., Trouvailles 86.

Nagy-Bun (Kküllőm.). A falutól éjszakra a Gyalu-Dobilor nevű hegy síkos ereszkedésén tűztanyákra találtak, melyekben szürkés cserepek, köztük több szűrőszerűleg átlyukasztva, kidolgozott és nyers csontok valamint kevés bronz is találtatott. (Goos Chron. 16. l.)

Nagy-Csepcsény (Nyitram.). Innen való két bronzvéső, mely Vladár Lajos úr birtokában van Bián: *a)* Tokos véső bronzból, karimája lapos, elől-hátul tompa csúcsba szögellik, széle három domború vonaldíszszel ékes, teste egyenletes szélességű, éle gyengén kihajló. Egész hossza közepett 0·096, nyílásának átmérői 0·026 és 0·034, élének szélessége 0·036 m. *b)* Tokos véső bronzból, apró, szélénél három harántos kidomborodó vonaldísz, a fül

alja levélidomba megyen át, a véső vége felé lapul és szélesbül. Egész hossza közepett 0·062, nyílásának átmérői 0·021 és 0·025, szélessége a fül alatt 0·032, élének átmérője 0·041 m. Arch. Közl. XIII. Rep. Cat. 3., Trouvailles 86. *c)* Ürvéső bronzból, apró, karimája gyenge dudorodással, két oldalt öntő varrányokkal, kétfelől a perimék idomát utánzó domborodással, gyengén kihajló éllel. Egész hossza 54 mm., nyilásának átmérői 11 és 19 mm., élének átmérője 11 mm. Vladár Lajos birtokában Bián.

Nagy-Csongova (Ugocsam.). 1882-ben Lehóczky Tivadar nagy leletet szerzett gyűjteménye számára: 33 tokos véső, tokos véső fül nélkül, keskeny tokos véső és töredékek, 45 kés és késtöredék, 9 karika karperecz és karperecztöredék, 12 sarló egész és töredék, 10 lándsacsúcs ép és csonka, kardpenge töredéke, 1 határozatlan töredék és bronzrögök leírta Lehóczky két képes tábla kíséretében. Pulszky-Album 1884. 16—23. Trouvailles 49.

Nagy-Ercse (Kolosm.). A kolozsvári múzeumban: öv 12 töredéke, 3 hengerded tekercs, apró csüngő kettős tekercskorongocskából, 2 korongos tekercs, kúpidomú csüngő, határozatlan tárgy. Trouvailles 86.

Nagyfalu (Árvam.). Kartekercs, ifj. Kubinyi Miklós gyüjteményében. Orsz. Rég. Társ. Évk. 1886. 102.

Nagyfalu (Szabolcsm.). Trouvailles 23. 24. I. Két bronzkard, nem egészen három újjnyi szélesek s mintegy másfélláb hosszúak. Mélyen a földben találtattak más egyéb eszközökkel együtt. N. M. LI. 3. 4. (N. M. Cim. 140. l. 2—3. sz.) Bronzdárda, hossza 314 mm., fölül csúcsba végződik, alul három újj széles. (Cim. 141. l. 8. sz.) Kettős hengerded karu fokos. (Cim. 143. l. 18. sz.) Nagy bronzedény, csinosan négyszögezett, oldalról füllel van ellátva, elég nagy szájjal bír, lefelé szükebb, a rozsda nagyon megemésztette. (Cim. 146. l. 8. sz.) Mindezt Bónis Sámuel kertjében találták; kardot összesen tizennégyet, de a lelet nagyobb része többek közt szétosztatott. Amik megvoltak, a föntebb elősoroltakat a nádor felszólítása folytán Kállay Miklós közbenjárására Bónis Sámuel a múzeumnak ajándékozta. (l. Act. Dir. Mus. 814/128, 815/31, 815/32.)

II. A Morotva partján egyéb tárgyak között három bronzvéső találtatott, a hüvelyen kis lyukak és fül láthatók, ezeknek egyike 95 mm-nyi magasságú, metsző lapján 40 mm. szélességű; a hüvely nyílásának átmérője 27 mm., szélesség átmérője 14 mm. A gömbölyű hüvely a metsző lap tövénél lapított a kis-szecsei vésőhöz hasonlólag; mindkét 3 részén erős domborodású vonallal van disze-

sítve, melyek egészen a torkot körülszegő karikáig futnak. (Arch. f. ö. G. 1860. XXIV. k. 371. l.)

III. *a)* Tokos véső bronzból, lapos karimával, elől erősen fölálló hegyes csúcscsal, teste éle felé kevésbé szélesbülő, éle egyenes. Egész hossza közepett 113 mm., nyílásának átmérői 23 és 32 mm., a fül alatt szélessége 36 mm., vastagsága 22 mm., élének átmérője 45 mm. *b)* Lándsacsúcs, hüvelyének folytatása hármas gerinczű, két külső gerincze a szárnyak tövén támad, a szárnyak tövük felé szélesbülők és majdnem derékszög alatt a hüvelyre hajolnak, 8 mm-nyire a szárnyak tövétől két lyuk. Egész hossza 109 mm., szárnyainak hossza 72 mm., szárnyainak legnagyobb átmérője 4 cm., a hüvely hossza a szárnyak tövétől 37 mm., nyílásának átmérője 19 mm. *c)* Két bronzsarló, a legegyszerűbb typusból, keskenyek, csekély hajlásúak, tompa véggel, karimájok kidomborodó, végükön a karimából kiálló függélyes peczeggel. A nagyobbiknak éle alsó végén tokba végződik. Az egyiknek méretei: Egész hossza (átméretben) 17 cm., legnagyobb szélessége 18 mm., a peczeg hossza 1 cm., a nagyobbiknak méretei: hosszátmérője 188 mm., szélessége tövén 26 mm., a peczeg hossza 12 mm. *d)* Bronzsarló, félkörü hajlású külső karimával, alsó harmada egyenletes szélességű karimás lemezt képez, melynek felső végén a penge irányát követő peczeg áll ki, a peczeg csonka, a sarló hegye tompa, a markolatlemez kidomborodó háromszöggel ékes, kerete reczés. Átmérője 15 cm., szélessége tövén 3 cm., a markolatlemez hossza 6 cm., a penge legnagyobb szélessége 27 mm. *e)* Két bronzrög (?) tömör gyürű idomú nyílt végekkel; a gyürű teste ki és befelé élekké lapul, fölülete érdes. Külső legnagyobb átmérő 102 mm., a végek távolsága egymástól 12 mm., a gyürű testének legnagyobb átmérője 31 mm. Az itt fölsorolt tárgyak összetartozósága a szürkés zöld patina ugyanazon volta miatt bizonyos, a lelet körülményeiről részletesebb adataink nincsenek. Liptay Ede birtokában, Nagyfalun.

IV. Tokos véső bronzból, középnagyságú, kidudorodó karimával, a karima alatt keresztben futó domború vonaldíszszel, hasonló vonaldísz a véső közepén, a két vonal közti tér nyolcz lefelé futó vonaldíszszel van ékítve, melyekből négy-négy az oldalkeret irányát követi, teste éle felé kihajló, éle egyenes. Egész hossza 91 mm., nyílásának átmérői 25 és 21 mm., szélessége a fül alatt 32 mm., élének szélessége 41 mm. Lelhelye: Nagyfalu (Szabolcs). Liptay Ede birtokában.

V. Két bronzkarika, négylapú, végei felé keskenyűl és kerekké

válik, nyílt végekkel. Legnagyobb külső átmérőjük 98 és 102 mm., végeik távolsága 12 és 36 mm., a sodrony legnagyobb vastagsága 6 mm. Lelhelye: Nagyfalu; Liptay Ede birtokában Nagyfalun Bizonytalan, valjon a szintén Liptay úrnál lévő nagyfalui II. lelettel együtt találtattak-e?

VI. Bronzvéső-féle. Rézcsákány töredéke, N. M. LIX. 1. Bronzsarló töredék. N. M. LI. 1. (l. N. M. jk. 1863. 9. sz. II/1—3. febr. 12.)

Nagy-Kajdács (Tolnam.). 1887-ben a N. M. nagyobb leletet szerzett, mely a nagy-kajdácsi szigeten a nagy-dorogi határ felől lévő csatorna torkolatánál előkerült: 9 sarlótöredék, 2 kardmarkolat töredéke, 2 kardpenge töredéke, tokos véső töredéke, 6 nyers bronzrög, talpas véső töredéke, karika. A. É. 1888. 175. — A határban lelt hengerded tekercsről A. É. 1891. 81.

Nagy-Kereskény (Hontm.). Szárnyas véső mintája; agyagásás alkalmával Majláth Imre birtokán találták. N. M.

Nagy-Lehota (Nyitram.). Urnasírok. CXXXV. Arch. Ért. 1888. VIII. 327—330. — Halomsírok CXXXVII. Arch. Ért. 1889. IX. 388—390.

Nagy-Lél (Komáromm.). Bronzlelet. Kom. Lapok 1887. 15. sz. Gyulai 57.

Nagy-Look (Fejérm.). 1881-ben urnatemetőt ástak föl, melyből 120 cserépedény jutott a N. Muz.-ba és a székesfehérvári muzeumba. Az edényekben voltak gyakran kisebb edénykék, legtöbbször hamu és csontocskák, négyben ezenkivül apró bronztárgyak. A fejérmegyei és székesfejérvári városi tört. és régészeti egylet évkönyve. 1885. 75—89. ábrákkal. — Arch. Ért. 1881. 284.

Nagy-Lucska (Beregm.). Trouvailles 25. I. 1873-ban «sírt» találtak, melyben a következő bronzok voltak (Arch. Ért. VII. 257. Cat. 20.): *a)* Lándsacsúcs bronzból, fölül csonka, középső gerincze barázdás, 22 mm.-nyire a szárnyak tövétől ketté válik, a gerincz és nyujtványai a szárnyak tövei közé vonulnak, a szárnyak tövétől 28 mm.-nyire a hüvelyen két lyuk a nyél erősítésére. Egész hossza 143 mm., a szárnyak meglévő részeinek hossza 76 mm., legnagyobb szélességük 42 mm., a hüvely átmérője a szárnyak alatt 17 mm., a nyilásán 23 mm.

b) Apró lándsacsúcs bronzból, hasonló idomú és gerincze is olyan, hüvelye sérült. Egész hossza 11 cm., a szárnyak hossza 4 cm, legnagyobb szélességük 34 mm., a hüvely átmérője a szárnyak tövén 61 mm., a nyilásán 2 cm.

c) Tokos szekercze bronzból, hüvelyének hátsó széle fölül-alul erős csúcsba vonul és élfelől széle is apró hegyes nyujtványba végződik, pengéje az él felé szélesbül, éle kissé kihajló. Egész hossza 15 cm., élének átmérője 36 mm., hüvelyének belső átmérői 18 és 20 mm., hátsó csúcsainak hossza 92 mm.

d) Két tokos véső bronzból, csúcsos lapított karimával, nagyobbik fülében bronzkarika egymás fölé nyuló végekkel, mely külső oldalán csoportos vonalrovatokkal ékes. A nagyobbik egész hossza közepén 106 mm., nyilásának átmérői 27 és 39 mm., szélessége a fül alatt 36 mm., éle csonka. A kisebbik egész hossza közepén 92 mm., nyilásának átmérői 24 és 30 mm., szélessége a fül alatt 34 mm., ugyanott vastagsága 28 mm., gyengén kihajló élének átmérője 4 cm.

e) Bronzeszköz, szabálytalan hengeridomú, mely kissé összenyomott és fölül-alul keskenyebb, vége tompa, nyélre való vége élesen kiálló karimával, kicsi nyilása majd négyszögű. Egész hosszúsága 87 mm., átmérője karimáján 30 és 35 mm., a lyuk átmérői 13 és 15 mm., a karima alatt szélessége 3 cm., szélessége közepett 35 mm., alsó lapjának átmérői 2 cm. és 27 mm.

f) Bronzsarló, csekély hajlású, tompa végű, vastag háttal, a karima mellett hornyolattal, a végén fölálló peczeggel, pengéje elferdített. Átmérője a külső végeket tekintve 12 cm., pengéjének legnagyobb átmérője 25 mm.

g) S-idomú bronz-sodrony, tompa végekkel, egyik oldala vonalrovatokkal díszes. Egész hossza 106 mm., két végének távolsága egymástól 5 cm., a sodrony legnagyobb vastagsága 6 mm.

h) Hat bronzkarika nyilt vagy zárt végekkel, három négylapú, egy nyolczlapú, kettő kerek, keskenyülő végekkel. Némelyeken az öntővarrányok még meg vannak. A legnagyobbnak belső legnagyobb átmérője 62 mm., a legkisebbé 45 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 22 mm. és 8 mm.

i) Bronzkarika kerek huzalból, záró végekkel, belső legnagyobb vastagsága 5 mm.

j) Bronzláncz, 12 egymásba foglalt karikából. A karikák közül kettő négylapú, a többi kerek huzalból áll, végeik közelállók, egynél egymásfölé zárók. Három szem síma, négynél a külső oldal egész hosszában vonalrovatokkal díszes, kettőnél a rovatok csoportokba rakvák. Belső átmérő 60—67 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 8—12 mm. Két bronztű lapos korongú fejjel, a korong alatt nyele négy apró gyűrűtaggal díszes, 25 mm.-nyire a korong-

tól hornyolt csomóval. Egész hossza 133 és 137 mm., a korong átmérője 17 mm. Lehóczky Tivadar gyűjteményében.

Nagymihály (Zemplénm.). Trouvailles 50. Két lelet I. gróf Sztáray Antal tulajdonában Cat. 9. *a)* Tokos véső bronzból. Keskeny testű, közepétől lapul és kiszélesbül, éle egyenes. Karimája alatt két harántos hornyolat, melyek alatt közepett három hoszszában álló párhuzamos domború vonaldísz és oldalt a perimék határozottan megjelölvék; a vonaldíszek harántosan futó domború vonaldíszszel befejezvék és ez alatt rovatos és pontozott vonaldíszek huzvák harántosan. Egész hossza 113 mm; nyilásának átmérői 19 és 24 mm.; szélessége a fül alatt 28 mm., közepett 24 mm.; az él hosszúsága 4 cm. XIII. 8.

b) Tokos véső bronzból csonka része az él felől, az él gyengén kihajló. Hossza 37 mm; törési lapján szélessége 26 mm., élének átmérője 38 mm.

c) Bronzsarló csonka része a közepéből, háta vastag, karimája külsejéből peczeg áll ki, lapja egyik végén a karima rovátkos és avval párhuzamosan a pengén két rovatos sor vonul. Két külső végének távolsága egymástól 95 mm.; legnagyobb átmérője 27 mm. Fölülete érdes és rozsdaemésztett, karimája külsején vasrozsdafoltok.

d) Bronzsarló; keskenyebb végén csonka, a meglévő darab ketté tört, karimája vastag, külsején peczeg; nyélbevaló része keretes és közepén szögbefutó vonaldíszszel ékes. Külső két végének távolsága egymástól 123 mm., pengéjének két legnagyobb átmérője 27 mm.; átmérője a végén 25 mm. Fölülete érdes és csiszolatlan.

e) Egyenes csövecske, bronzlemezből, egyik végén keskenyebb, csonka; ismeretlen rendeltetésű. Hossza 78 mm., átmérője szélesebb végén 8 mm.

f) Buzogányfej bronzból, négy nagyobb gúla alakú dudorral és nyolcz, két sorban álló kisebb gúla alakú dudorékkal. Egy nagyobb dudor hossza 21 mm.; egy kisebbé 12 mm.; nyilásának átmérője 2 cm., hüvelyének hossza 23 mm.

g) Bronztekercs négy élű huzalból, három hajlású, hengeridomú, csonka. Belső átmérője 17 mm., huzal vastagsága 2 mm.

h) Apró bronztekercs, belül lapos, kívül félkörű huzalból, két hajlású, hengeridomú, csonka. Belső átmérője 3 mm.; hossza 36 mm.

i) Két darab bronzsalak, roncsolt lemezek.

j) Két darab bronzrög, szabálytalan idomúak az egyiknek leg-

nagyobb vastagsága 2 cm., legnagyobb hossza 126 mm., legnagyobb szélessége 78 mm. A kisebbiknek vastagsága 18 mm.; szélessége 5 cm.; hossza 58 mm.

II. A N. M.-ba jutott 1852-ben egy lelet, mely talán az előbbivel együvé tartozik: Bronzkarika, rovatékos nagyobb és sima kisebb. 4 drb. vékony bronzkarika. Bronztekercs töredék. 2 drb. sodrott bronztekercs. Kettős kis bronzkarika. 2 drb. bronzlemezből készült tölcséralakú ékszer. (vsd. ö. N. M. XXXIV. 13. 14.) 2 drb. vastag bronztölcsér alakú ékszer. 12 darabból álló bronzpikkelyfüzér. 10 darabból álló gyöngyfüzér N. M. jegyzők. 1852 22/9—18.

Nagy-Rév (Biharm.). A Sebes-Kőrös mentén homokkőbarlangban 25 méternyire a környék talaja fölött, tűzhely és emberi csontok maradványaira akadt egy oláh fiu, ugyanott volt egy bronzkarperecz és 12 korongos fejű tű. Arch. f. öst. Gesch. XXIX. 304—305.

Nagy-Selyk (Medgyes szék). Innét egy 11 arany súlyú aranyhuzalból készült tekercs töredékei jutottak a segesvári gymnasiumba és a Bruckenthal múzeumba; az utóbbiba ugyane helyről még egy aranyból való kettős szarvacska került, melynek végei erősbülnek. (Gooss Chronik. 35. l.)

Nagyszeben (Szebenm.). 1884-ben a N. M.-ba került két tokos véső és egy fülnélküli tokos véső. Trouvailles 86.

Nagyszőllős (Nagyküküllőm). Trouvailles 50—51. Öntőműhely maradványai. *a)* Bronzkalács, lapos, szabálytalan idomú; egyik oldalán vágási lappal; legnagyobb átmérője 10 cm.. vastagsága 23 mm. *b)* Bronzrög, lapos szabálytalan idomú; legnagyobb átmérője 9 cm., vastagsága 8 mm. *c)* Három szabálytalan idomú apróbb bronzrög, kettőn vágási lapok vannak. *d)* Apró bronzrög rudacska idomában, hossza 6 cm. *e)* Tokos véső bronzból, fölhajtott lapos karimája elől magas csúcsba emelkedik, hátul szintén kevéssé kinyulik és közvetlenül a fülbe megyen át; éle ferdén fut, szabálytalan, oldalt az öntővarrányok még meg vannak. Egész hossza közepén 11 cm; a nyilás átmérői 30 38 mm; szélessége a karima alatt 44 mm., ugyanott vastagsága 35 mm., élének hossza 55 mm. *f)* Hasonló idomú tokos véső, valamivel kisebb, füle csonka és oldalai repedezettek. *g)* 4 tokos vésőnek alsó csonka része; mindegyik más mintában készült, mindegyiknek érdes a fölszine. *h)* Két tokos véső középső csonka része; az egyiknek oldalán három párhuzamos vonaldísz nyomai maradtak. *i)* Tokos vésőknek két-két apró csonka rész-

lete. *j)* Két csonka töredék, nem tudni miféle szerszámból valók. *k)* Öt sarlótöredék, a legszélesebb 38 mm-nyi átmérőjű, háromnak penge lapja a külső karimával párhuzamos domború vonaldíszszel ékeskedik. *l)* Kard pengéjének csonka töredéke, középső borda nélkül, párhuzamos vonaldíszekkel; hossza 95 mm; szélessége egyik végén 38, a másikon 43 mm. *m)* Bronzrög, lepényidomú, vágási lappal; legnagyobb átmérője 135 mm., legnagyobb vastagsága 35 mm. Az öt lepény súlya együttvéve 3430 grm. Ez egész lelet, mely együtt 5775 grammot nyom, Nagyszőllősön az úgynevezett «Nader» utczában egy pór házában pinczeásás alkalmával került fölszínre: a tárgyak egy rakásban voltak; a segesvári gymnásium szerezte meg.

Nagy-Szredistye (Temesm.). 1867-ben közel 30 bécsi fontot nyomó bronztárgyakat, melyek szántáskor kerültek elé, beolvasztottak. Milleker 45—46. 1873. A Kis-Réten szekér agykarika nagyságú aranykarikát leltek, beolvasztottak. Milleker 46.

Nagy-Tikván (Krassó-Szörénym.). 1874. vonaldíszes karperecz és 5 drb. bronznyilcsúcs N. M. Arch. Közl. x. 128.

Nagyvárad (Biharm.). I. Ifj. Bölönyi Sándortól: van a N. M.-ban (N. M. XLVII. 1—13) 13 dbnyi lelet 6 tokos véső fül nélkül, 2 csákány (az egyik modernnek látszik); 3 karperecz, 2 füles korongocska. Trouvailles 25—26. — II. Öt kisebb aranykarika és lánczszem halavány aranyból; kereskedő útján szerezte a N. M. Bronzkard, markolatával együtt 62 cm. hosszú, kétélű; markolatának lapos gombja, valamint markolata három sorban vésett körkörös ékítvényekkel. Bronzkard, markolatával együtt 59 cm. hoszszú, tört hegyű, két élű. (N. M. jk. 1870. 91. sz. máj. 5.). Lelhelyök: Nagyvárad körül. Függő edényke, feketés agyagból; fölül kerek nyilással, alsó része kúpidomú, a karima egyenesen fölálló s ennek tövén kidudorodó rész, melynek négy helyén két-két lyuk szolgált az edényke fölakasztására. Karimáján két rovátkos vonaldísz; alsó részén is hasonlóképen rovátkos vonaldíszek. Egész magassága 56 mm., nyilásának átmérője 49 mm., karimájának magassága 99 m., legnagyobb szélességi átmérője 83 mm.; a biharmegyei muzeumban. Agyag edény, feketés, helyenként vörösesre égetett agyagból; keveset kihajló széllel, két füle csonka, teste erősen kihasal, alúl kerek széles talppal. Széle alatt négy mélyedett vonaldísz, mely kívülről pontdíszszel van szegélyezve; teste legerősebb kihajlásán négy bütyökkel, mely körül három-három félkörű mélyedett vonaldísz vonul, kívülről pontoktól környezve. Magassága 217 mm., öble átmérője 123 mm., legnagyobb széles-

ségi átmérője 216 mm., talpának átmérője 97 mm., szélén a fal vastagsága 1 cm.; a biharmegyei muzeumban.

Nagy-Zsám (Temesm.). 1881-ben gátépítéssel foglalkozó munkások egy ú. n. határdombot lehordtak s ez alkalommal bronzleletre bukkantak. Egy csomóban találtak itt 10 db. lándsát 6 füles vésőt, 15—20 db. sarlót és néhány bronzrögöt; mindezek a tárgyak szép föntartású patinával voltak borítva. A leletről Torma Károly adott hirt (A. É. 1882. XXVII. l.)

Nemes-Podhragy (Trencsénm.). Bohuszlavicz vasútállomástól nyugot felé nyiló széles völgyben van egy várhegy, melyen semmiféle rommaradvány nincs, de újabb időben bronzkori apró leletek kerültek elé rajta. A. É. 1887. 354.

Naszvad (Komáromm.). Jamniczky birtokán őskori urnák stb. Lehóczky ír róluk A. É. 1873. VII. 247—250.

Német-Bogsán (Krassóm.). CLXIV. Arch. Ért. 1887. VII. 51—52.

Német-Lipcse (Liptóm.). Trouvailles 87. 2 drb bronzkard, két láb hosszúak, két ujj szélesek és kétélűek. Markolatuk nincs, de a lyukak láthatók, hová a szögek segélyével a markolat erősítve volt. Árvíz alkalmával találták s a muzeumnak Szentmiklósi és Óvári Pongrácz Imre ajándékozta. L. Cim. 141. l. 4—5. sz. XXII. 5. Bronzdárda, tíz ujj magas, csúcsba végződő, alsó részén három ujj széles. Ugyancsak Pongrácz J. ajándéka. (L. Cim. 141. l. 9. sz. Bronzcsákány, bunkója csúcsba végződik. Pongrácz ajándéka. (L. Cim. 143. l. 20. sz.) 6 drb bronztű, egyik három láb hosszú, vége hegyes, másik vége csucsos körlemezzel van ellátva, egy másik harmadfél láb hosszú, gömb; 3. egy része a tűnek hiányzik; 4. két láb hosszú tű, kerek lemezzel; 5. az előbbihez hasonló, csakhogy kerek lemezéből egy darab hiányzik; 6. ugyanolyan hosszúságú tű, gömbölyű lemezzel, mely közepén hegyes. Pongrácz Imre ajándéka. (L. Cim. 144. l. 24—29. sz.) Néhány bronzvéső, kapocscsal ellátva; lefelé jobban kiterjednek s balra alakot vesznek föl. Pongrácz ajándéka. (L. Cim. 152. l. 39—58. sz.) 3 db sarló, görbült alakúak, nagyon megkopottak. Pongrácz ajándéka. (L. Cim. 154. l. 88—90. sz.) 3 drb. bronzforgantyú, csinos kidolgozásúak. (Cim. 156. l. 117—119. sz.) Bronzszekercze. Pongrácz ajándéka. (L. Cim. 153. l. 69. sz.) A fölsorolt tárgyak patinája után itélve valamennyi közös leletből származik. N. M. XL 20—27.

Néspest (Zemplénm.). E helyen 3 drb tojásdad alakú aranykarikát találtak, mely négyszögletes sodronyból készült, súlya 12 1/8

arany. A karikák valószinűleg a kéz diszítésére alkalmaztattak, a legkisebbiknek átmérője 47 mm., keresztben pedig 40 mm., az aranyrudacska vastagsága 1/8", súlya 24/8 arany; a másiknak átmérője 21/8", átmérője keresztben 17/8", a rudacska vastagsága 1/8", súlya 46/8 arany; a harmadiknak átmérője 17/8", magassága 16/8", vastagsága 1/8", súlya 47/8 arany. (Arch. f. K. ö. G. 1851. 234 l.) Ezen kincsből egy példány a N. M.-ba jutott. N. M. LVII. 56.

Neveletlenfalu (Ugocsam.) közelében a «kiserdő» határszélén, rovátkolt aranykarikák. A. É. 1891. XI. 411.

Nolcsó (Árvam.). 1856-ban egy rakásban nagy gömbös fejű tűket találtak; öt a bécsi csász. gyűjteménybe jutott; 4 a N. M.-ba. Archiv für Kde. österr. Gesch. XXIX. 304. Trouvailles 87. Valószínűleg ez ismeretes lelethez tartozik egy 0·784 m. hosszú bronztű, melyet 1878 junius havában a Helner-féle gyűjteményben Eperjesen láttam. Feje gömbölyű, szára a gömb alatti részen kissé vastagodik; a fej és e vastagabb rész vízszintesen és ferdén sűrűen egymás mellett álló párhuzamos vonaldiszszel ékes. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

Novák (Nyitram.). Urnatemető; CXXXVI, CXXXVII. — Arch. Ért. 1889. IX. k. 385—390.

Novaj (Borsodm.). «Földvár» nevű őstelep: cserepek, szorványosan bronzeszközök. A. É. 1876. X. 50.

Nyir-Csaholy (Szatmárm.). Apró gyűrűcske halavány aranyból, egymás fölé érő hegyes végekkel, fölülete rovátkos. Belső átmérője 15 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 1 mm. 1876-ban Péchy Jenő gyűjteményében.

Nyiregyháza (Szabolcsm.). Egy lelet: Lapos véső, 14 tokos véső; kardpenge markolat nyujtványnyal, kard eliptikus gombú markolattal, lándsacsúcs, két bronzrög, dr. Jósa András gyüjteményében.

Nyitramegye. Trouvailles 88. I. Lelet. N. M. XLI. 1—5. Bronz füles véső, nyaka körül hat s ezek alatt mindkét oldalán 4—4 párhuzamos domborvonallal. Füles véső, nyaka körül három domborvonallal s ezek alatt mindkét oldalon félholdalakú pontozott ékítvénynyel. Bronzvéső, fületlen, nyaka körül négy domborvonallal s ezek alatt)(alakú mélyedt ékítvénynyel. Bronzvéső, 80 mm. hosszú, ívszerűen élesített végénél pedig 35 mm., a másiknál 10 mm. széles. Bronzvéső, 80 mm. hosszú és 18 mm. széles. Bronzvéső, 65 mm. hosszú, hegye letörve. Buzogányfej, öt négy szögletes és közben tíz háromszögletes csúcscsal. Buzogányfej,

hasonló, de kisebb. Bronzeszköz, lapos, kerek, négyszögletesen átlyukasztva s mindkét lapos oldalán hat ágú csillagocskákból szerkesztett kereszttel. Bronzsarkantyú töredék, 46 mm. hosszú, csúcsos nyakkal. (L. N. M. 1868. jk. 20. sz. II/2—13, ápr. 23.)

II. 1847-ben a bécsi cs. gyűjt. szerzett e megyéből 2 szárnyas vésőt, 4 tokos vésőt, 2 lándsacsúcsot, tekercset négyélű huzalból.

III. Állítólag e megyéből való egy bronzkard, melyet 1878. évi szeptember 6-án Egger Dávid budapesti régiségárusnál láttam. A bronzkard teljesen ép és alakra nézve egészben reá is illik azon jellemzés, melyet «a magyarhoni kardok»-ról* írt czikkben a *c)* csoportról adtam. Pengéje olyan idomú, minőt a liliomlevélhez szoktunk hasonlítani, mert töve felé keskenyül, de nem mutat oly kellemes arányokat, mint az ismert magyarhoni csészés kardok pengéje, a középső gerincz a tövétől csúcsáig végig fut és tompa szögben kiemelkedik, a penge dísznélküli. A markolat végtagja meglehetős szabályos korong, melynek közepéből lapos, kerek gombnyújtvány áll ki. A markolatnak a pengét átfoglaló nyújtványai ferdén elmetszvék és hegyes csúcsban nyúlnak a penge közepe felé, belső szélök majd 75 fokú köridomot mutat, mindegyikben a szöget jelző domborulat meg van. A markolat középtagjának átmetszete majdnem tojásdad, fölületén három gyengén kidomborodó párhuzamos szalag látszik. A kard egészben meglehetős durva készítmény, fölülete, a pengét kivéve, alig van kicsiszolva, penge és markolat egy tagban van öntve és a korong nincs átlyukasztva. Egész hossza 0·617; a penge hossza 0·51; a penge legnagyobb szélessége 0·034; a markolatnyújtványok átmérője a végökön 0·048; a markolat középtagjának hossza 0·065; annak legnagyobb vastagsági átmérője 0·025; a korong átmérője 0·042; a kiálló gomb átmérője 0·017 m. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

Nyitraszeg (Barsm.). Dettrich Péter birtokán létező urnatemetőből urnák és apró bronzrégiségek kerültek 1890-ben a N. M.-ba, 4 apró tekercses korong, gombostűk egészek és töredékek, pálcza, gyöngy, nyílhegy, azonkívül csiszolt és átfúrt gömbidomú buzogány, vassalak, meszesedett csontok. A n. múzeum részére Majláth Béla ásatott a helyszinén. A. É. 1891. 237—240.

Ó-Bars (Barsm.). Bronzcsákány, kétkarú, kiálló hüvelylyel, egyik karja csonka, a kevéssé kihajló él a hüvely irányával párhuzamos hornyolattal díszes, hasonlókép a hüvely kiálló részei is két, illetőleg négy hornyolattal diszítvék. Egész hossza 146 mm.,

* Lásd Arch. Értesítő XI. k. 1877. 50. l.

az ép kar hossza 82 mm., átmérője az élnél 24 mm., szélessége a hüvely táján 22 mm., ugyanott vastagsága 2 cm., a hüvely kiálló részeinek magassága 1 cm. és 2 mm. (a nagyobbik csonka), belső átmérője 18 és 19 mm. Dillesz Sándor úr gyűjteményében Tilden.

Ó-Buda (Pestm.) N. M. korongos tekercs XXXII. 15.

Oláh-Bogáta (Szolnok-Dobokam.). Trouvailles 51. LI. 2. I. lelet. 7 db. bronz kargyürű. *a)* Nagy kargyürű, záró végekkel, vastag síma kerek huzalból, külső átmérője 125 mm., a huzal átmérője 1 cm. *b)* Gyürű egymás fölé záródó végekkel, végei felé keskenyül s végei símák, egyébiránt egész külseje sürűen egymás mellett álló harántosan húzott rovátkos vonalakkal díszes. Külső átmérője 84 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 8 mm. *c)* Hasonló gyürű, de végei szorosan csukódnak, külsején hat csoportba rakott rovátkos vonalakkal díszes, a csoportok 15 mm-nyire állanak egymástól s a legkülső két vonalat fekmentes vonalkák szegélyzik. *d)* Hasonló gyürű, végei szorosan csukódnak a vonalak szintén csoportba rakvák, melyek vagy állnak vagy egymásnak dűlnek. *e)* Hasonló gyürű, de négyélű huzalból, a rovatok a két külső lapon hasonló módon elhelyezvék, csakhogy a csoportok egymást nem érintik, két vége sem éri egymást. *f)* Hasonló gyürű kerek huzalból, melynek végei szorosan záródnak. Külsején a díszlet hasonlóan rovátkos vonalakból áll, melyek a karperecz végeinek tájékán egyenesen csoportba állítvák, azontúl 11 háromszöget képeznek fölváltott állással. *g)* Hasonló karperecz. A rovatos vonalak álló és dülő csoportokban elhelyezvék. A *b—g* kargyürűk méretei csekély változatossággal megegyezők.

II. lelet. *a)* Bronz karperecz szorosan csukódó végekkel, végei felé síma, egyébként egész külseje harántosan álló rovátkos vonalakkal ékes. Külső átmérői: 88 és 92 mm. A huzal legnagyobb vastagsága: 1 cm., végein 8 mm. *b)* Bronz karperecz nyílt végekkel, hasonlókép rovátkos vonalakkal diszítve, de ezek hat csoportban állanak és a legvégső vonal mellett ferdén vont apró vonalocskák látszanak. Külső átmérői, hosszában 85 mm., széltében 72 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 8 mm. *c)* Zablarész bronzból (LX. 12), áll görbített pálczából, melynek egyik vége a pálcza irányával függélyesen lyukasztott, másik végén üres hengerkét képez, melynek két oldala egymás irányában átlyukasztott, a pálcza közepén vastagabb és e helyütt a pálcza irányát követő nyílással bír. Egész hossza 13 cm., vastagsága a végein 1 cm., középső rész hossza 29 mm. Goos Chronik 46. Az erdélyi múzeumban Kolozsvárott.

Oláh-Fodorháza (Szolnok-Dobokam.). Az erdélyi múzeumban van : keskeny véső, keskeny köpüs véső, tokos véső, 5 sarló, két aranygyürű négyélű huzalból. Trouvailles 88.

Oláh-Horvát (Szilágym.). Trouvailles 88—89. *a)* Tokos véső bronzból, elől csúcsos keskeny karimával, a karima hátul is kevéssé föláll, éle felé kevéssé szélesbül, éle egyenes. Egész hossza közepett 10 cm., nyílásának átmérői 27 és 37 mm., szélessége a fül alatt 34 mm., ugyanott vastagsága 3 cm., élének hossza 4 cm. *b)* Csákány, egykarú, hüvelye mögött koronggal, melynek közepéből tompa csúcs áll ki, hüvelye keskeny és hosszú, fölülalul kiálló gyürű taggal ékített, pengéje egész hosszában kevéssé kivájt, széle a hüvely közepén tompa csúcsot képeznek a hüvelytől hátra felé vonuló tag széleivel, éle kissé kihasul. Egész hossza 233 cm., élének átmérője 38 mm., pengéjének hossza 173 mm., hüvelyének hossza 6 cm., belső átmérője fölül 7 és alul 8 mm., a korong átmérője 5 cm. *c)* Bronz sarló, csekély hajlású, vastag háttal, felső lapján a széllel párhuzamosan futó bordával, alsó végén függélyesen kiálló peczeggel. Hegye csonka. Átmérője 13 cm., legnagyobb szélessége 25 mm. *d)* Bronz karika, kerek huzalból, záródó keskenyebb végekkel. Fölülete az ördögkúti *f)* karperecz módjára rovatokkal díszes. Belső legnagyobb átmérője 71 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 1 cm. *e)* Bronz karika, (végeik nélkül) belső oldalán tompa éllel, az ördögkúti *e)* karika mintájára rovatokkal díszes. Legnagyobb belső átmérőjük 62 és 64 mm., a huzal legnagyobb átmérője 8 mm. Az egyik kopott és a vonaldísznek alig maradt nyoma. Állítólag több egyéb bronztárgygyal egy faszekrényben elásva találtatott 1874-ben, Szikszai Lajosnál Zilahon.

Oláh-Keczel (Szilágym.). N. M. 10 bronz karperecz és egy arany karperecz XLVI. 2, 3. (N. M. LVII. 44—49, 51—54, 73.) Trouvailles 89. 1868-ban e helyen 14 drb aranygyűrűt találtak. (A. É. 120. Gooss Chron. 42.)

Oláh-Pian (Szászsebes szék). Itt tokos vésők és lándsacsúcsok bronzból fordultak elő. (A. f. ö. G. IX. 164. Gooss Chronik. 42. l.)

Olcsva-Apáti (Szatmárm.). Trouvailles 51. *a)* Bronztőr markolata a pengének egy darabjával, a penge a markolat felé kissé szélesbül, a markolatnyújtványok egyenesen elmetszvék, belső szélök félkörü idomot képez, külső szélök kifelé hajol és a markolat közép tagja fölfelé nyuló széleivel tompa szögben találkozik, a penge a két nyújtványon és a középtagon három szöggel van

erősítve, a középtag kerek pálcza idomú, közepett kerek lyuk megyen rajta keresztül, végén eliptikus idomú lappal záródik. XIX. 8. A töredék egész hossza 144 mm., pengéjének szélessége törési lapon 27 mm., a nyújtványoknál 33 mm., a nyújtványok belső nyílásának átmérője 15 mm., a nyújtványok átmérője a tövükön 43 mm., a markolat középrészének hossza 72 mm., legnagyobb szélessége 16 mm., a végtag hossza 29 mm., szélessége 18 mm. *b)* Lándsacsúcs bronzból, hüvelyén csonka, szárnyai, szélei is sérültek, a csúcsig érő borda erősen kidomborodik, a szárnyak laposak, hegyes szög alatt találkoznak a hüvelylyel, a hüvelyen két lyuk. Egész hossza 108 mm., a szárnyak hossza 65 mm., legnagyobb szélességi átmérőjük 32 mm., a hüvely átmérője 19 mm. *c)* Négy bronz sarló, tompa véggel, kidudorodó karimával, a karima mellett hornyolattal és domború vonaldíszszel, csekély hajlásuak, tövükön az él csúcsba szögel és a karima végén peczeg áll ki. Legnagyobb átmérőjük 11—12 cm., a penge legnagyobb szélessége 22 mm., tövén szélessége 18—22 mm., a peczeg magassága 12 mm. *d)* Bronztű, csonkaszárú, feje lapos gömböcs, szárán rovátkos vonaldíszek. Egész hossza 101 mm., feje átmérője 6 mm., a szár legnagyobb átmérője 2 mm. *e)* Három idomtalan bronzrög. *f)* Bronztű, ketté tört, feje szabálytalan lap csekély emelkedéssel közepén, közvetlenül alatta négy keskeny, gyürűded idomú emelkedés, 22 mm-nyire alatta csomótag öt hasonló gyürűdíszszel. Egész hossza 14 cm., fejének legnagyobb átmérője 18 mm., szárának legnagyobb átmérője a csomó alatt 3 mm. *g)* Két sallangos lemez bronzból, félholdidomú, két vége egy kéthajlású tekercset képez, belső széle közepén csúcsba megyen, az egyiknek egyik tekercse hiányzik, a külső szél felé a közepe táján lyuk. Legnagyobb átmérője 93 mm., a tekercsek átmérője 14—28 mm., a csúcsnál átmérőjük 36—40 mm. *h)* Bronz karika, keveset lapított (kerek) huzalból, végei felé keskenyül, végei egymásfölé érők. Belső átmérője 95 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 6 mm., fölülete síma. *i)* 9 bronz karika, kerek huzalból, mely végei felé keskenyűl, végei tompák és közelzárók, fölületök rovátkos vonaldíszekkel ékes. Belső átmérőjük 62—65 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 5—7 mm., végén vastagsága 3—4 mm. L. 4—6, 8. *j)* 4 kisebb karika, kerek huzalból, mely végei felé keskenyül, végei egymásfölé érők, egynél tompák a többieknél hegyesek, kettőnek fölülete síma, a másik kettőé rovátkos vonalakkal díszes. Belső átmérőjük 41—46 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 4—6 mm. *k)* Tömör karperecz bronzból, végei nyíltak

és tompák, teste kerek végei felé keskenyülő, fölülete rovátkos vonaldíszekkel ékes, idoma szabálytalan. Belső átmérője 5 cm., teste legnagyobb vastagsága 14 mm., végein vastagsága 6 mm. *l)* Bronz karperecz, apró babos, két tagja, könyökben hajlik egy szög körül, mely a kettőt egymás fölé erősíti, az egyik tag ép, a másik csonka, az ép tagon két babos emelkedés, a másikon öt, az emelkedések közt rovátkos vonaldíszek. A karperecz belső átmérője 5 cm. lehetett, egy-egy tag átmérője 48 mm., vastagsága babos emelkedésein 5 mm., ezek mellett 3 mm. *m)* Bronz karperecznek csonka fele, két ellentett oldala kihajló, a másik kettő lapos, vége csúcsos Belső átmérője 45 mm., csonka végén átmérői 10 és 12 mm. Ugyancsak e tárgyak szomszédságában találtak egy zúzó követ és 3 db. örlő követ. A Szamos partomlásánál lelték. Péchy Jenő birtokában, 1883. óta a N. M.-ban.

Orczi (Somogym.). CXVII. A község határában az ú. n. Hosszúdülőben szántásközben nagy kétfülű fazekat az ekevas összezúzott, fenekén összetört csontok voltak fölöttük bronztárgyak: kés, tőr, kard, lándsa, tokos véső, tű, fibula, sarlók, talán áldozati ajándék. A. É. 1886. 231—232. Undset, értekezett a leletről oroszi lelet czímén. A. É. 1884. IV. 200—208. Lásd még Arch. Ért. 1891. 96.

Oreszkó (Zemplénm.). Bronzkard, XX. 1. 3. markolatlemezzel, végén csonka, idoma a liliomlevél alakját utánozza, de e szokottnál csekélyebb behajlású a markolat felé, közepén végig futó keskeny, de határozottan jelölt tompa élű gerincz mellett mindkétfelől három párhuzamosan huzott rovatos egyenes vonal fut a hegytől egészen 13 cm-nyire a nyéltől, ott mindegyik vonalcsoportot négy apró félköridomú rovat zárja be. A penge tövétől 85 mm-nyire mindkét él apró fürészmódra csipkézett és e helyen négy félköridomú vonalcsoporttal, melynek mindegyike öt rovatos félkörből áll, diszített. A markolatlemez dudoros kerettel bír, a markolat tövén mindkét felől egy-egy lyukkal, középső kiszélesbülő részein három lyuk A kard egész hossza 966 mm. s így a Magyarhonban eddig ismeretes bronzkardok közt ez a leghosszabb. Pengéjének legnagyobb szélessége 48 mm. szélessége a tövén 55 mm., a markolatlemez hossza 98 mm., középső részének szélessége 31 mm., alsó végén szélessége 28 mm. Fölülete tetemesen roncsolt gyakori vörös rozsda foltokkal. Gr. Sztáray Antal birtokában.

Ördögkút (Szolnok-Dobokam.). Trouvailles 51. *a)* Bronzrög, kalácsidomu, egyik oldalán lapos, másikán kidomborodó szabály-

talán körzettel. Legnagyobb átmérője 175 mm., legnagyobb vastagsága 45 mm. *b)* Tokos véső bronzból, lapos karimával, mely elől magas csúcsba megyen és a fül tájékán is csúcsosan kiemelkedik, oldalai határozottan jelölvék, keskenyebb oldalai közepén az öntővarránytól maradt nyom vonul végig, éle felé szélesbedik, éle egyenes. Hossza közepett 11 cm., nyílásának átmérői 31 és 40 mm., szélessége a fül alatt 4 cm., ugyanott vastagsága 3 cm., az él hossza 52 mm. *c)* Tokos véső, hasonló az előbbihez, elölső csúcsa letörött. Hossza 105 mm., szélessége a fül alatt 44 mm., ugyanott vastagsága 3 cm., élének hossza 43 mm., nyílásának átmérői 31 és 40 mm. *d)* Tokos véső bronzból, dudoros karimája lejtősen emelkedik ki a síkból 2 cm-nyi szélességben és fölül lapos, oldalai párhuzamos és szögekbe rakott domború vonaldíszekkel ékesek, a véső alsó harmadában kitágul, oldalai egyenesek, éle is egyenes. Egész hossza 14 cm., nyílásának átméretei 27 és 45 mm., szélessége a fül tájékán 4 cm., élének hossza 45 mm. *e)* Hét bronz karika, végei felé keskenyülő kerek huzalból, végei közelállók ; fölületének külső része harántosan futó és csoportokban párhuzamosan álló rovátkokkal van diszítve. Belső átmérőjük 65—75 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 6—12 mm. *f)* Hét bronz karika, végei felé keskenyülő kerek huzalból, végei majd teljesen záródnak, majd közel állanak egymáshoz. Külső oldalán párhuzamosan rakott és szögbe helyezett vonalos rovatokkal. Belső legnagyobb átmérőjük : 63—75 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 7—12 mm. *g)* Bronzkarika, hasonló idomú, de vonaldísze más. Belső legnagyobb átmérője 7 cm., a huzal legnagyobb vastagsága 7 mm. *h)* Bronzkarika, négyélű huzalból, melynek végei hegyesek és 8 mm-nyire egymástól elállanak. Belső átmérője 75 mm., a huzal legnagyobb átmérője 8 mm. *i)* Három bronz sarló, csekély hajlású, tompa hegygyel, külső vastag karimával, a penge felső lapjának közepén végig futó gerinczczel, végökön függélyesen kiálló peczeggel. Az egyik sarlónak nyélbe való végei csúcsosak és az élen is fölálló tüske van. A külső végek távolsága 138 mm. és 15 cm., a penge legnagyobb távolságú átmérője 26 és 27 mm. Szikszay Lajos tulajdona Zilahon. A lelet szántás alkalmával került fölszínre 1876-ban a «Boznán oldal» nevű határrészben. E határon igen sok bányagödör van, melyeknek némelyike most is igen mély és ugyanott (talán római korból ?) 600—800 méter hosszú falak közé rakott ép sáncz is fönmaradt. Szikszay Lajos tulajdonában, Zilah.

Ördöngös-Füzes (Szolnok-Dobokam.). Trouvailles 89. *a)* Sarló

töredéke bronzból. Meg van a nyélbe való alsó rész és a pengének körülbelül fele része. Az utóbbi külső karimája kidomborodik, melylyel párhuzamos domború vonaldísz fut belül, az előbbi belső szélén is a penge hátáig futó karimától van szegélyezve; a karimák szélei alul befelé hajtvák; lapján keresztbe és szögbe helyezett domború vonaldíszek; külső karimáján erős pöczög a nyél erősítésére. A penge szélessége 27 mm., a markolatłemez hossza 8 cm., szélessége 24 mm., XIV. 7. *b)* Sarló pengéjének töredéke bronzból. Külső széle félkörű, éle töredezett. Legnagyobb szélessége 3 cm., hossza 84 mm. *c)* Tokos véső bronzból, laposan kidudorodó karimával, csekélyre kiszélesbülő egyenes éllel. A diszítmények nyomait a rozsda elpusztította. Hossza 105 mm., a nyilás átmérői 29 és 39 mm., az él hossza 52 mm. *d)* Tokos véső, elől befelé hajtott csúcsban emelkedő karimával, mely laposra metszett; a karimával párhuzamosan három domború vonalsor fut körül. Teste éle felé kissé kiszélesbűl, csonka éle csekély hajlással birt. A véső hossza oldallapjának közepén 76 mm., nyilásának átmérői 35 és 28 mm. *e)* Karperecz egy darab széles bronzlemezből, mely közepén körülfutó kidomborított éllel bir. Átmérője 65 mm., a lemez szélessége 22 mm. *f)* Két karperecz négy töredéke bronzhuzalból. Most a huzal félre van görbítve, végei felé keskenyül, fölülete jelenleg dísztelen. A huzal legnagyobb átmérője 8 mm. *g)* Négy ruhadísz bronzból, félholdidomúak közepett két egymás mellett álló gumós vastagodással, melyek közt a huzal harántos átmérője irányában fölfüzésre szolgáló lyuk megy keresztül. Legnagyobb külső átmérője 35 mm., a két hegyes vég távolsága egymástól 15—20 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 6—8 mm. LIV. 13. Az erdélyi muzeumban.

Oroszmező (Szolnok-Dobokam.). Trouvailles 89. *a)* Zablarész bronzból, egyik fele taréj, mely csipkés szélű görbített evező lapátra hasonlít, másik fele pálcza, melynek hosszukás rése van párhuzamos s lapos falakkal, vége pedig hengeridomú fejhajtott karimával, mely alatt a henger két egymással szemben álló pontján lyukat mutat. A rés s a taréj közti keskeny átmeneti részen félköridomú gyűrű áll. A tárgy szerkezete egészben megfelel az oláhbogátai és számos egyéb zablarészeknek, csakhogy díszesebb, meg van itt is, ott is az egyik végén a szélesebb gyűrű vagy fül, közepén a hosszúkás rés, melyen szíjat húztak át s meg vannak az apró lyukacskák üres kivájt végén. LIV. 2*ab*. Egy hasonló példányt átengedett az erdélyi muzeum a bécsi cs. gyűjteménynek. *b)* Bronzgyürű, háromélű huzalból alakított, kerek. Fölülete síma,

disztelen. Külső átmérője 49 mm., a szélesebb lapja legszélesebb helyén 7 mm. XLVII. 4. *c)* Gomb bronzból, sima korong, mely alul füles. A korong átmérője 54 mm. *d)* Tű csonka része bronzból, egyenes huzal, mely hosszukás gombbá kiszélesbül, a gomb fölülete ferdén futó rovátkos vonalakkal van diszítve. A töredék hossza 6 cm. Az erdélyi muzeumban. 1. Tokos véső bronzból fül nélkül, négyszögű nyéllyukkal, kissé ferdén fölhajtott szélekkel. szélesb oldallapjai fölfelé tágulnak és közepett az öntővarrány által kétfelé osztvák. Nyilásának átmérői 30 és 35 mm., egész hossza az egyik csúcstól éléig 12 cm., szélesb oldallapjainak átmérője felső szélén 35 mm., élénk hossza 55 mm. 2. Tokos véső bronzból, fül nélkül, domborúan kilépő karimával a szélesebb lapok élei határozottan jelölvék, a keskenyebb lapok közepén a varrány fut végig. Szélesebb lapjai így vannak diszítve: éle felé kitágul és éle szelvény idomban kiugrik. A felső szélétől mintegy 25 mm-nyire a keskenyebb oldalakon egy-egy lyuk a nyél erősítésére szolgál. A nyélnek való nyílás eliptikus idomú, átmérői 25 és 37 mm., egész hossza a szélesebb lap közepén 13 cm., szélességi átmérője a szélesebb lap közepén 35 mm., a keskenyebb lap legnagyobb átmérője 2 cm., élének átmérője 52 mm.

Orsicza (Abaújm.). Bronzkarika vastag huzalból, összeérő keskenyebb végekkel; külső oldalán gazdag rovatos vonaldíszekkel. Legnagyobb belső átmérője 66 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 15 mm. A felső-magyarországi muzeumban Kassán. Arch. Kk. XIII. Rep.

Osgyán (Gömörm.). N. M. 1878. Korongos tekercs, karperecz, tölcsér idomú csüngő, 9 körded csüngő. Trouvailles 90

Ó-Tura (Nyitram.). Bronztű és más bronztárgyak, kőeszközök. Br. Mednyánszky D. A. É. 1886. 154—155.

Óvár (Beregm.). I. Az Óvár alatti lejtőn 1848-ban egy réz (?) vagy bronzkardot találtak. A. É. 1888. 431.

II. 1880-ban az Óvár alatt a podheringi völgyben 14 bronzkard. A. É. 1888. 431.

III. Az Óvárral átellenes Vinohorod nevű hegyoldalban bronzcsákányt és lándsákat találtak. A. É. 1888. 431.

Ovcsarszkó (Trencsénm.). 1876-ban és 1883-ban Drahotuszky kanonok a N. M.-nak öt darabot adott ajándékba. Cat. 3. Trouvailles 90. Két tokos véső (N. M. XL. 11, 10.); kés markolatnyújtványnyal (N. M. XL. 12.); lándsacsúcs (N. M. XLII. 11.) XXVII. 2.; réztőr pengéje (N. M. LX. 72.). Tokos véső bronzból; karimája lapos, elől csúcsba szögel, füle csonka; karimája alatt két pár-

huzamos domború vonaldísz, teste majdnem egyenletes szélességű, éle csekély kihajlású, fölülete érdes. Hossza közepett 9 cm.; nyilásának átmérői 36 és 28 mm.; szélessége a fül alatt 44 mm.; élének átmérője 4 cm. Drahotuszky Ferencz birtokában.

Pagócsa (Tordam.). E helyről egy mai formájú bronzfejsze került a kolosvári múzeumba. (Gooss Chron. 43. l.)

Pálócz (Ungm.). 1878-ban Hadik-Barkóczy grófné birtoka téglavetőjén lelt kincset adott a N. M.-nak: 9 karperecz és töredék, 4 apró korongos tekercs, 5 apró hengerded tekercs, huzaltöredékek. Egy két korongos tekercsű fibulát a grófné magának megtartott. Trouvailles 90.

Panád (Küküllőm.). Innen egy füles véső származott a kolosvári múzeumba. (Gooss Chron. 43. l.)

Pánczélcseh (Szolnok-Dobokam.). CXXXXIII.

Paptelek (Szilágym.). Innen állítólag gazdag kincsek jutottak gr. Andrássy László gercsényi gyűjteményébe. (M. tud. akad. évk. III. 17, vsd. ö. Gooss Chronik 43.). Trouvailles 26.

Pécs (Baranyam.). Őskori edények a N. M.-ban. Arch. Ért. 1881. 164.

Péczel (Pestm.). N. M. Két osztályú edény. LXXVIII. 1., LXXIX. 1.

Pénzeskut (Veszprémm.). Füles bronz véső. (L. N. M. 1862. jk. 87/1. sz. aug. 31).

Percsorai magaslat (Csongrádm.). Ülő helyzetben eltemetett csontvázak, egyik mellett bronzkés. A. Ért. 1891. XI. 355—356. képpel.

Pere (Abaújm.). Két urna benne két lapos fejű tű Csoma 48.

Pereczsütő-Abod (Borsodm.). Kutásás alkalmával több tárgy került fölszinre; többek közt egy 50 cm. és 26 mm. hosszúságú bronzkard, melynek legnagyobb szélessége 40 mm., csúcsa le van törve. A markolat sima korongja háromsoros pontozott vonalak mellett körül rakott háromszoros középpontú félkörökkel van díszesítve. (Arch. f. ö. G. 1860. XXIV. k. 368. l.).

Perkáta (Fehérm.). Urnatemető ism. Récsei Viktor. Arch. É. 1890. 264.

Pest. 1850-ben a Dunából 12—15 kardot halásztak ki. Fejérváry Gábor szerezte meg, gyűjteményével széjjel mentek. Arch. f. öst. Gesch. XXIX. 284.

Pestelei barlang. Tokos véső bronzból; füle letört, karimája és szélesebb oldala vonaldíszes. Egész hossza 10 mm., nyilásának átmérői 25 és 29 mm., szélessége a karima alatt 37 mm., gyengén kihajló élének átmérője 53 mm. Cserey-féle muzeum Imecsfalván. 1875.

Pestmegye. Bronzkard. 1850-ben egy ház újból építése alkalmával letörött csúcsú bronzkardot találtak, föntartása elég jó, patinája nagyon szép. Hosszúsága 50 cm., a penge hossza 434 mm., a szokatlanul keskeny markolat 54 mm., a gomb 14 mm. A penge legkeskenyebb alsó részén 28 mm., legnagyobb szélessége 40 mm. A penge nincs a markolatra erősítve, hanem az egész kard egy darabból készült. (Arch. f. K. ö. G. 1851. 233. l.).

Péteri (Gömörm.). I. LXIII. 2. 3. *a)* Lósallang bronzból, csonka, közepükön csücskös korongokból és a korongokkal egy tagot képező gyűrűkből áll, két ilyen tag szabad karikák által egymással össze van kötve s az egyik végső karikából apró tölcséridomú dísztag csüng le. A korongok karimája és az összekötő ágak fölülete hornyolt. Egész hossza 212 mm., egy-egy korong átmérője 31 mm., egy-egy karikának belső átmérője 14 mm., a tölcséridomú dísztagnak hossza 37 mm. A bronz színe ólom szürke. *b)* Lósallang bronzból, hasonló az előbbihez, csakhogy a korongok kisebbek és behajolt oldalu lemezes tagok csatlakoznak a korongokhoz ; széleik hornyoltak ; öt karikával. Egy-egy korong átmérője 2 cm. Kubinyi Ferencz gyüjteményében. Hasonló ékszer Závodszky Istvánnál LV. 1. Cat. 83. és hasonlók a n. muzeumban. N. M. XXXI. 8—11.

II. Kardpenge markolat nyújtványnyal br. Nyáry Jenő gyüjteményében.

Pilin (Nógrádm.). Az őskori leletekben gazdag vidékről sok érdekes régiség gyült össze nyilvános helyeken és magánkezekben. Trouvailles 27—30.

I. A N. M. 1850-ben kapott innen 9 apró régiséget ; volt 2 kigyóidomú gyűrű aranyozás nyomaival, tekercsfejű tű, nyilcsúcs háromélű, négyszögű határozatlan bronztárgy, 3 agyagedény.

II. Erdy János a Pilin melletti «Borsoshegyen» 1867-ben ásatást rendezett és onnan a N. M. ezúttal a következő tárgyakkal gyarapodott. Szárnyas véső, horog (?), nyilcsúcs, korongosfejű tű, 6 lemezes boglár, 6 különböző nagyságú karika, 2 hengerded tekercs, 6 sodronytöredék, 10 határozatlan töredék (részletesen fölsorolva N. M. 1867. jk. 97 sz.).

III. Br. Nyáry által három éven át (1867—1869.) eredménynyel kutatott át Pilinben egy őstemetőt. Ez 50 holdnyi fennsík háromötödrésze bronz régiségeket tartalmaz, egy ötödrésze átmenetet képez és egy ötödrészében vas tárgyakat találni. A bronz temetőnek egyik végén égető hely van, másik végén tűzpadok vannak. Különben a halottakat vagy kővel kirakott kriptákba, vagy mély kerek üregekbe, vagy közönséges sírfészekbe temették.

(A. É. III. 125. l.). Ugyanezen lelhelyről egy más tudósítás így szól. A temető legnagyobb magaslatán sírgödröket találtak, sőt kriptára is akadtak. Ebből az következik, hogy az előkelőbbek külön temetkeztek, míg a szegényebbeket sírfészekbe temették. A köztemetőben tíz lépésnyire az égető helytől gazdag sírfészekre akadtak. Volt ebben többek közt egy hamú-edény tele csontokkal s átfurt csont gyöngyökkel. A csontgyűrűk között bronztekercsek is találtattak. Egy hamvederben, mely szenesedett csontokkal volt tele, következő tárgyakat is találtak: 1 kis bronz keltet, 2 mákfejű tűt, 2 hosszú karikát, 2 csavart s apró elsenyvedt bronz régiségeket. (A. É. I. k. 267. l.) Az akkori ásatásokból és véletlen leletekből br. Nyáry Jenő gyűjteménye több ezer régiséget számlál e helyről, melyekből a Cat. 117—121., 123—127. és a Trouvailles 27—29. lapjai adnak áttekintést. Az Ant. préh. de la Hongrie XIII, XVIII és XIX. táblái adnak pilini leleteket és tábláinkon is számos érdekes pilini tárgy van ábrázolva nevezetesen: III. 2., IV. 2., XVII. 1, 4, 7., LXX. 1—28., LXXI. 1—15., LXXVIII. 2, 3.

IV. Pilinben 1879-ben csekély mélységben a föld alatt, állítólag tölgyfa törzse alatt talált egy odavaló gazda bronz kincset, melyet egy budapesti kereskedőnél láthattam. A lelet hat darabból áll. A világos zöld patina, mely egyformán lepi el a fölületet, tanúságot tesz együvé tartozóságukról. Nem tudjuk, vajjon puszta földben vagy edényben találtattak-e a tárgyak; csak annyi látszik valószínűnek, hogy e hat darab képezi az egész leletet. Van a tárgyak közt három tőr, két csákány és a csákányhoz sorakozó kétkarú fegyver. A tőrök elseje liliomlevél-idomú pengével és markolatnyujtványnyal bir. Pengéje egészben laposhátú, hiányzik rajta a kiemelkedő gerincz. A penge tövén kétoldalt lyuk van, melyek a markolatlemezek odaerősítésére szolgáltak s ugyan e czélra szolgáltak a nyujtvány hosszában látható lyukak is. A nyujtvány széle mindkét felől fölhajtott s e karima közé szorították a csont vagy fából készített lemezeket. A nyujtvány alul csonka; e részen valószínűleg hasonlókép kiszélesbült, mint a második tőrnél és számos egyéb, markolatnyujtványnyal ellátott tőrökön. A tőr egész hossza 0·32, a penge legnagyobb szélességi átmérője 0·035, tövén szélessége 0·035, a markolatnyujtvány hossza 0·095, legnagyobb szélessége 0·02, a karima szélessége 0·004. — 2. A második tőr egészben hasonlít az előbbihez, csakhogy pengéje aránylag keskenyebb és van közepén végig vonuló tompaélű gerincze. A markolatlemezek erősítésére három szög elégséges volt s azért mindössze a nyujtványon két lyukat s a végén egy harmadiknak nyo-

mát látjuk; elsejében még meg van az eredeti szög. Egész hossza 0·217, a penge legnagyobb szélességi átmérője 0·025, tővén szélessége 0·02, a markolatnyujtvány hossza 0·07, legnagyobb szélessége 0·016. — 3. A harmadik tőr pengéjének alakja az előbbiekétől eltér. Míg azoknál a szélek legerősebb kihajlása a csúcsfelőli részen van, addig itt a közepe táján hajlanak ki legerősebben és ezután a markolatfelé lassan keskenyül a penge. Gerincze is más mint az előbbi tőré, t. i. nem egyszerű tompa kiemelkedést képez, de zsinórtag idoma van. Itt is a lemezek három szöggel voltak odaerősítve a markolathoz s a nyujtvány itt is a harmadik lyuk táján csonkult meg. Méretei az előbbieknél adott sorrendben: 0·192, 0·035, 0·053, 0·015. E pilini tőrök azon typushoz tartoznak, mely magyarhoni bronzkori regiónkban a rendes. Az első változat hasonmása a csonkamarkolatú bobróczi tőr, melyet mint Majláth Béla gyűjteményében létezőt irtam le 1876-ban;[1] azóta a berlini muzeum gyűjteményét ékíti.[2] A másodikra a nemzeti muzeum gyűjteménye egy teljesen megfelelő és három igen közel járó példányt tüntet fel a tőrök sorozatában (N. M. XI. tábla 30—39. sz.); a leletek sorozatából pedig a csonka markolatú tatár-szent-györgyi tőr idézhető mint szintén közeljáró analogia. (N. M. LI. 7. sz.). A zsinórtagú gerinczéről nevezetes harmadik számú pilini tőrre szintén több analogiát idézhetünk: egyet, mely Kis-Bessenyődről való (Szabolcsm.), még 1876-ban ismertettem[3] és egy mást, melyet Kubinyi Ferencz gyűjteményéből a N. M. őriz,[4] Kubinyi a hires kis-terennei bronzkori telepről kapott és közkézen forgó képes atlaszában még 1861-ben tett közzé.[5] Van továbbá a N. M. tőrjei közt egy teljesen ép példány, melyet az intézet 1874-ben a Ráthféle gyűjteménynyel szerzett meg (N. M. XI. 40.) és ugyancsak a N. M.-ban őriztetik egy negyedik példány is, melynek jellemző sajátsága, hogy gerinczét egymás mellett végig futó három zsinórtag ékíti, és hogy markolatnyujtványa karikában végződik. (N. M. XI. 41.) Hasonlókép hármas zsinórtaggal van ékítve egy pilini tőr, mely a Majláth-féle gyűjteményből 1876-ban a berlini muzeumba

[1] Antiquités pr. de la Hongrie IX. 9.

[2] A. Bastian und A. Voss. Die Bronzeschwerter des königl. Museum zu Berlin. Berlin 1878. XI. tábla 20. szám.

[3] Ant. pr. de la Hongrie. IX. 8.

[4] N. M. XXXVII. 15.

[5] Arch. Közlemények II. k. 99. l. képatlasz V. 20. «Rézgyilok markolat nélkül, 7 hüvely hosszú.» Kis-Terenne a Hársashegy éjszak-nyugati oldalában.

származott át.* Legfontosabb azonban valamennyi analogia közül az, melyet a Fugyiban vagy Vásárhelyen (Biharm.) lelt öntőminták egyike nyujt. (II. 5.) Olyan tőr előállítására szolgált, minő a pilini, egyszerű zsinórtagú példány. Mindössze egy eltérést kell jelezni, mely a kettő közt a penge alsó része tekintetében fönnáll. A typus külföldi elterjedéséről csak annyit említek, hogy sem skandináviai, sem brit-szigetekbeli, sem végre francziaországi vagy középeurópai (németföldi) bronzregiókban nem találjuk. Ellenben igenis találkozunk vele déli tájakon, nevezetesen Olaszországban és így ezen typus is egyike azon láncszemeknek, melyek a mi bronzkori regiónkat az olaszföldi bronzkor iparával összekötik és egyike bronziparunk azon jellemző idomainak, melyeknél fogva egyéb regioktól különválik. — 4. és 5. Két csákány minő hazánkban gyakori. Magában a n. muzeumban van ilyen hegyes csúcsú koronggal ellátott csákány több mint harmincz. Authentikus bronzkori kincsek és öntőmühelyek maradványai határozottan belföldi typusnak hirdetik. — 6. Két karú csákány. Ez ugyan nem oly gyakori hazánkban, de az ismert leletek alapján szintén magyarhoni typusnak kell tekinteni. Az andrásfalvi (Liptómegye) leletben 3 drb, (N. M. XL. 33—35.), a szebeszlóiban (Turóczm.) 1 drb (N. M. XL. 16.), a német-lipcseiben (Liptóm.) 1 drb (N. M. XL. 24.), a felső-dobszai öntőműhely maradványai közt (Abaujm.) szintén 1 drb. (N. M. XLIV. 35.), a rimaszombati nagy leletben két példány képviseli a typust (N. M. XLI. 99—100.), megvan továbbá a nagyfalvi (Szabolcsm.) leletben (N. M. LI. 2.) és a Krasznafolyó medréből került elé 1 drb (N. M. XL. 27.), végre a csákányok sorozatában találunk belőle hét példányt. (N. M. XI. 27—33.) Tehát egymagában nemzeti muzeumunkban tizenhét példányt látunk. Míg hazánkban e két typus oly gyakori, a fönnemlített bronzkori regiókban mind a kettő ismeretlen s a mennyire az olaszországi bronzleletek eddig nyilvános muzeumokba gyüjtettek vagy az irodalom utján a nyilvánosság elé kerültek, ezek közt is hiába keressük. Van a pilini csákányoknak némely csekélyebb fontosságú, de jellemző sajátságuk, miáltal az eddig ismert példányoktól és mások, melyeknél fogva egymástól is különválnak. Mindkettőnek közös sajátsága a penge szélein végig futó keret, mely a köpün tovább folytatva, ott félkörben összetalál. Ellenben látjuk, hogy az egyik-

* Cat. de l'expos. préh. 1876. czímű lajstromban tévesen a kassai muzeum tárgyai közé soroztam 27. l. 15. ábra. Újabban Bastian und Voss f. i. művében a XI. tábla 27. száma alatt szintén megjelent.

nek hossztengelye lefelé görbül, míg a másiké egyenes. Különös továbbá az egyik csákányon a köpű felső szélének csipkézett volta és a gyürűded tag, mely a köpű alsó széle tájékán kidomborodik és más különös sajátsága az is, hogy a korongtag befelé álló kerettel van szegélyezve, a mit ritkán észlelünk csákányokon. A másik csákányon különös figyelmet érdemel a korongon a középső tüske körül futó két gyürűded kidomborodás, holott legtöbbször síma a tüske körüli fölület vagy kidomborodó gömböcsdíszektől van körülkeretelve. A kétkarú csákány is igen érdekes a maga nemében. Nemcsak a köpün látható többszörös gyürűtagok keretelt széle, de a két kar párhuzamosan körülfutó és háromszögökbe rakott vonaldíszek és a köpüből kiálló két tüske körül futó vonaldíszek is különös érdekességű példánynyá teszik. Arch. Ért. XIII. k. (103—108.) képes melléklettel.

V. 1880-ban br. Nyáry Jenő Pilin környékéről kapott öntőmintát. Az öntőmintának csak egyik felének középső darabja van meg, de azért tisztán meglátszik, hogy mélyedése lándsacsúcs öntésére szolgált, mint több más öntőminta melyet Pilin környékén találtak, vörösre égetett agyagból való. (Arch. Ért. XIV. k. 158. l.).

Pinczehely (Tolnam.). Őskori régiségeket adott a N. M.-nak és leírta őket Szabó István. A. É. 1885. 337.

Piricse (Szabolcsm.). Egy nagy cserépedényben 38 drb tárgy került elé: 2 tokos vésü fületlen, egyik csonka; szárnyas véső, 22 sarló (egész és töredék) korongos gombú markolatos kard két része, 10 bronzrög. Dr. Jósa András gyüjteményében, ugyanő ismerteti képek kiséretében A. É. 1892. XII.

Plostin (Liptóm.). Majláth Béla gyűjteményében volt: csákány (Ant. préh. de la Hongrie XVII. 47.), 2 karimás véső, kartekercs, 3 zárt gyűrű buzogányfej gulaalakú csúcsokkal (Ant. préh. de la Hongrie XVII. 49.) Cat. 13. Trouvailles 91.

Podhering (Beregmegye), vesd össze **Óvár** (Beregmegye). 14 kard, a nemzeti muzeumnak ajándékozta gróf Schönborn Ervin. XC., XCI. és XCII. táblák. Utalva e rajzokra, itt csak némely megjegyzésre szorítkozom. A lelet főfontosságát két csekélyszerűnek látszó körülményben találom. Egyik az, hogy a kardok némelyikén, mint az 1. számún és a 13-on, a penge tövén lévő lyukak táján kétségtelen vas rozsdafoltok látszanak, melyek legvalószínübben vasszögektől származnak. A másik az, hogy egyes kardok, mint a 6. számú, csonka volta daczára sem látszik befejezettnek; csészéje külsejéről az öntővarrány még nincs lesimítva.

Az előbbi tényállás arra utalna, hogy ha talán nem is a kardok készítése korában, de utóbbi használatuk idején bizonyosan ismerték a vasat. Az utóbbi pedig (több egyéb körülménynyel) belföldi, helyben történt készítésökre enged következtetni. Erre vall egyebek közt a csészés kardok jelentékeny száma a sorozatban (6, 7, 9—14.). A csészés forma elterjedési területe majdnem összevág a középső Duna tájékával.[1] Más momentum, mely e nézetet erősíti, a csészés valamint markolat nélküli kardok pengéinek diszítési formái. Nem találtunk ugyan még pengét hazánkban, mely a XCII. táblán term. nagyságban adott diszítésekkel teljesen összevágna, vagy a mely úgy mint a 4. számú penge egész hosszában volna diszítve, de lényegében ugyanaz az ornamentális rendszer ez, körszelvényekből, pontokból és egyenesekből, melyet pengéiken rendesen találunk s a mely ha nem is kizárólagosan erre a regióra szorítkozik, másfelé mégis ritkábban és nem oly következetes combinatióban jelentkezik. Bizonyára föltünik az is, hogy a tizennégy kard mindegyike más, mindegyik tehát más mintában készült, nem nagy kivitelre szánt tuczat készítménynyel van dolgunk, de egyéni viszonyokhoz alkalmazkodó munkások műveivel, kik nem egyforma képességgel birtak, mert nyilván nem ugyanaz dolgozta az ügyetlen b. 14. számú kardokat s a csinos 2—4. számúakat. Rajzainkban a körvonalok a leghívebb fényképi fölvétel után vannak meghúzva s így az élek gyakran szabálytalan hajlása s a pengének bizonyára nem szándékolt görbe tengelye, az ős kézműves s nem a modern rajzoló rovására megyen. Az alakon kívül a nagyság s a súly is fölötte változatos. Az ötven centiméteres kardtól kezdve a kilenczvenöt centiméternyi óriási pengékig[2] majd minden fokozat meg van benne és csak egy dimensio állandó, a markolat középtagjának hossza, mely a legnagyobbnál sem megyen túl a 6—8 centiméteren. Egy más észlelet csupán a csészés kardokat illeti. Van hat, melynek csészéje üres, gombnélküli[3] és a legnagyobb kard csészéjében is csak apró dudorodás jelzi a typikus gomb helyét. Rendes gombja csak a lapos csészéjű 13. számúnak van és van gomb a korongos végű 8. számún. A két utóbbi az ismert hazai kardnemekhez tartozik, az előbbi hét a korongos typuson belül új, előbb nem ismert

[1] Lásd a kardokról megjelent czikket az «Arch. Ért.» XI. k. 1877. 41—55. l.

[2] A 3. és 11. számú kardok a gróf Sztáray Antal félével és sáromberkivel (az erd. muzeumban) a legnagyobbak, melyeket eddig hazánkban találtak.

[3] 6, 7, 9, 10, 12, 14. számok.

idomot állapít meg. Végül a markolatnélküli kardokra vonatkozólag, melyeknek pengéi oly díszesek, megjegyzendő, hogy a diszítések még a markolat nyujtványok két oldallapját is ellepik; némelyiknél a dísz egyszerűbb s csupán félkörökből áll, másnál, mint a 58. sz. a. közlöttnél, díszesebb. (Arch. Ért. XIV. k. XXVI. és 228—230. l.)

Polány (Zemplénm.). 2 db sima bronzkarék, átmérője 236 mm. 2 db karék, bronzból, valamivel vékonyabb. Nyílt bronzkarék, kevéssé monorúlag hajtva. L. N. M. 1872. jk. 134. sz. jun. 14. N. M. XLIII. 1—3. Trouvailles 91.

Pölöske (Zalam.). CLIV—CLV. A. Ért. 1887. 55—58.

Polyán (Háromszék). A kolosvári múzeumba e helyről egy bronzvéső származott. (Gooss Chronik. 46. l.)

Porcsesd (Szebenszék). Innen bronznyílcsúcsok kerültek az Ackner-gyűjteménybe. (Sieb. Arch. III. tábla. Gooss Chronik. 46. l.)

Poroszló (Hajdúm.). 80 cmnyi mélységben egy cserépedényben, a vésők s fokosok élökkel fölfelé rakva: 1. Füles bronzvéső hossza 15 cm., szélessége élénél 5 cm. (XII. 5.) 2. Bronzfokos; hossza 20 cm., csorbás élénél szélessége 4 cm.: hátulsó végénél kerek, golyóalakú gombbal. 3. Bronzfokos; hossza 252 cm., élénél szélessége 4 cm.; 3 db hátulsó végüknél hegyes csúcscsal ellátott gombbal. 4. Bronzfokos, hossza 22 cm., szélessége élénél 3 cm.; nyakának lyuka körül csúcsosan rovatolva s hátulsó végén közepett hegyes csúcscsal ellátott sima lapos gombbal. XXX, 5. a. b. 5. Bronzfokos; hossza 25 cm., csorbás élénél szélessége 4·2, hátulsó végén lapos kerek gombbal, hat szemcsével körülékesített, hegyes csúcscsal ellátva. (N. M. jk. 1870. 103. sz. máj. 14. N. M. LI. 14—19. Trouvailles 91.

Pótság (Aranyosm.). CLXV, CLXVI. Arch. Ért. 1886. VI. 145—151.

Pozsony (Pozsonym.). A N. M.-ban 1882 óta nagyobb leletből őriztetnek: 4 tokos véső és töredékek, karimás véső, tokos kalapács, gombos sarlók. Arch. Ért. 1882. II. 306. Trouvailles 52. Talán ugyanazon leletből való ugyancsak a N. M.-ban: réz(?)csákány, 9 sarló, karimás véső, 2 szárnyas véső, 8 tokos véső, tokos kalapács. Trouvailles 92.

Prázsmár (Brassó vidéke). E helyen «a téglás csüröknél» egy 46 cm. hosszúságú, egy darabból öntött kardot, két lándsacsúcsot és egy tokos vésőt bronzból találtak. A tárgyak a brassói gymnasiumba kerültek. (Kronst. Progr. 1871. Gooss Chron. 55. l.)

Prépost (Abaujm.). Bronzkarika, mindkét szélén rovatolva. Bronzkarika, egyik szélén három rovat látható. Bronzkarika, nyilt és vékony, egyik vége felhajtott. N. Múzeum. 1869. jk. 113. sz. aug. 22.

Puchó (Árvam.). *a)* 2 bronztekercs, kerek huzalból, korongidomú 16 hajlással, külső vége két köridomú hajlás után egy apróbb öt hajlású korongidomú tekercsbe megy át. A nagyobb tekercs átmérője 94 és 108 mm., a kisebbiké 21 és 22 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 4 mm. XXXV. 2. *b)* Hasonló tekercs, bronzból, csakhogy a huzal nem kerek, de négyszögletű s a felső él harántosan huzott rovatokkal ékeskedik; a nagyobb tekercs 13 hajlású s a huzal külső vége egy köridomú hajlás után 5 hajlású, korongidomú tekercsbe megy át. A nagyobb korong átmérője 100 mm., a kisebbiké 25 mm.; a huzal legnagyobb vastagsága 5 mm. *c)* Hasonló bronztekercs, csakhogy a huzal nem laposan tekeredik és a nagyobb korong helyett 20—22 hajlással kúpidomúlag fölszáll, a sodrony külső vége hasonlókép két hajlás után apróbb korongidomú tekercsbe megy át. A kúp alsó átmérője 101, 105, 107, 110, 131 és 137 mm.; a kisebb tekercs átmérője 22—23 mm. Kettőről a kisebb tekercs letörött. A kilencz drbot 1875-ben találták Puchón (Árvam.) és csaknem egy évig egy kovácsnál ócska vashulladék közt hevertek a földön, miért is valamennyi vörös rozsdafoltokkal van ellepve. Onnan megszerezte Ifj. Kubinyi Miklós, ki a leletről bővebb adatokat nem szerezhetett. Cat. 11. Trouvailles 92. Orsz. Rég. Társ. Évk. 1886. 100.

Pudpolócz (Beregm.). *a)* Tokos véső bronzból XII. 1. a. b. Karimája elől csúcsba szögellik s a fül táján is kihajlik, füle a véső alsó végén kilapul és a közepett szélesbülő oldallapba megy át, mely mindkét szélén határozottan jelölve van, a füllel ellentett oldal hasonlókép van idomítva az elölső és hátsó oldal sima, csak az előbbinek közepén van harántos, mélyített vonaldísz. *b)* Bronz csákány. Hátsó korongja csúcsban végző, pengéje egyenesen futó, vége felé szélesbülő, éle egyenes, az oldallapok a hüvelyen tompa élbe szögelnek, hüvelyének karimái csekélyek. Egész hossza 148 mm.; élének hossza 25 mm.; pengéjének hossza 85 mm.; a nyéltok belső átmérője 17 mm.; hossza 54 mm.; a hátsó korong távolsága a toktól 17 mm.; a korong átmérője 42 mm.; a csúcs hossza 22 mm. Fölülete ujabban lesuroltatott. *c)* Tömör karika bronzból, négylapú nyílt végekkel, végei felé keskenyül. Legnagyobb belső átmérője 55 mm.; legnagyobb vastagsága 25 mm.; egy-egy lap legnagyobb szélessége 17 mm.

Lehóczky Tivadar gyűjteményében, Munkácson. Cat. 22. Trouvailles 92—93.

Puszta-Szent-János (Biharm.). Trouvailles 30. Lukács Antal birtokán urnatemető, melyből a N. M. 1884. 15 dbot kapott LXXV—LXXVI. ugyanonnan edények a biharm. muzeumban CXXXVIII.

Puszta-Szent-Király (Pestm.). Tannert J. úr Puszta-Szent-Királyban még 1876-ban ajánlott föl a nemzeti muzeumnak egy érdekes leletet, melyet jószágán gödörásás közben találtak. A lelet a budapesti nemzetközi ősrégészeti congressus alkalmával ki volt állitva[1] és ugyanakkor legjellemzőbb darabjait az Antiqu. Préh. de la Hongrie-féle gyűjteménybe fölvettem.[2] Azóta a nemzeti muzeumba jutott. Van benne három szalagidomú lemezből készült hengerded tekercs, egy hasonló tekercs csonka darabja, erős huzalból készült korongidomú tekercs, négy karperecz és egy csákány. A csákány (LXXXI. 4.)[3] idoma és ékítményeinél fogva szorosan a gaurai csákányokhoz csatlakozik és bronzkorunk görbékből, egyenesekből és pontokból összerakott saját diszítési módjára legjellemzőbb darabjaink egyike. (Arch. Közl. XIII. Rep. Cat. 82. Trouvailles 100—101.)

Puszta-Szent-László (Pestm.). N. M. XVIII. 1—14. 3 tokos véső, 1 karimás véső, kés, 3 sarló (töredék), 1 füzérlemez, 2 tőrmarkolat, 4 díszpálcza. Trouvailles 101.

Puszta-Varsány (Pestm.). Podmaniczky János örökösei birtokában cserepek, hamv-veder darabok, bronzok, parittyakövek, csontok, gyöngyfüzér és egy rendkívüli szépségű barbár korsó vannak. Arch. Kk. 1861. II. k. 293 l. és A. É. 1872. VII. 43—45.

Rácz-Egres (Tolnam.). CLXI. ism. Wosinszky Mór A. Ért. 1891. XI. 52—53.

Radócz (Vasm.). Bronz tekercs, háromélű erős huzalból, hengeridomú hat hajlással, egyik vége csonka, másik vége lapos, kúpidomú tekercset képez, mely jelenlegi helyzetében a henger nyílását elzárja, de valószínűleg a henger irányában állott volt azelőtt. Vsd. ö. Ant. pr. de la Hongr. x. 10. A tekercs hossza 85 mm., belső átmérői 75 és 100 mm., a huzal szélessége belül 6—8 mm., a kúpos tekercs átmérője 62 mm. Turcsányi Andor gyűjteményében.

Rakasz (Ugocsam.). Bronzvéső. (L. N. M. 1853. jk. 49/2. okt. 11.)

[1] Catalogue de l'exposition préh. etc. 82. lap.

[2] X. Planche 1—5. Tévesen «puszta-szent-lászlói» lelet név alatt.

[3] A finom vonaldíszek jobb feltüntetésére azok fehéren hagyattak.

Rákóczi puszta. Óriás urna CXXXIX. és füles edény. N. M. lásd **Szolnok.**

Rákospalota (Pestm.). I. (LXXXVI. 1—4. LXXXVII. 5—12.) Faültetés alkalmával 1878. évi április elején egy földmives Rákos-Palotán csekély mélységben a föld alatt bögrére akadt, teli bronztárgyakkal. Gyorsan híre terjedt a leletnek és Tóth István úr, a falu közismeretű bírája nemcsak rögtön tudtomra adta, de szíves volt a tulajdonossal együtt a Nemzeti Múzeumban megjelenni s így egy teljes hitelességű és idegen járulékoktól ment őskori lelettel gazdagította tudományunkat. A leletnek nem minden darabja volt ép állapotban; az edény, melyben a tárgyak találtattak, több darabra volt törve s egy második edénynek is csak darabjait kaptuk; de legalább az egyiket sikerült úgy összeállítani, hogy idomának minden lényeges része határozottan megállapítható. A lelet viszonyaiból ki lehetett venni, hogy elásott kincscsel van dolgunk. Épen csak annyi tárgyat rejtett el a tulajdonos, mennyi egy közép nagyságú bögrében elfért, többnyire ékszerek, csak egy fegyver van köztük, egy bronz csákány, ez pedig apró volta miatt, nem igen vehető fegyverszámba, szerszám nem akadt. A bronz csákány (2. szám) csákányaink azon fajához tartozik, melyeknek vastag karimájú rövid nyéltokjuk van; hátsó korongjukon csekély kis tüske áll ki és pengéjük tengelye görbe. Egész hossza 0·158, élén szélessége 0·022, a korong átmérője 0·042, a nyéltok átmérője 0·015 méter. A múzeumi többi példányok is majd mind ily kicsinyek, mintha elsatnyult idomok volnának. A palotai példányon még feltünő a hiányos öntés. A tokján lévő lyukak öntési hibák, melyek ép oly kevéssé lettek kijavítva, mint a lapján látszó öntővarrány. Az ékszerek közt szembetűnő a karpereczek változatossága; van összesen hat példány és ezek közt van négy változat. Az egyik változat párosával van (3. *a)* sz.). Végei tompák és a végek széle karimás. Formája nem kerek, de tojásdad s a karika belső oldala lapos, a külső pedig félkörben kihajló. A külső oldalán látszó vonalas diszítmény (3. *b)* nincs utólagosan bevésve, de a mintában lett öntve. A második változat (6.) egész másféle: lemezidomú karika, mely végei felé kissé keskenyűl; külső lapján a hosszirányban öt hornyolat fut végig, melyeknek közbenálló fala fölváltva rovátkos vagy síma. Ez is párosával van s az egyiket ketté törték, mikor benne aranyat kerestek. Analog karpereczeket látni a N. Múzeumban több helyről; kettő ismeretlen lelhelyű (N. M. XXIV. 22., 23., 24.); kettő Aszód vidékéről való (N. M. XLVI. 63., 64.) és legékesebb

példányok a két magyar-csaholyi (N. M. LII. 48., 49.), hol a lemez igen széles, a hornyolatok mélyebbek s a gerinczek erősen kiszökők. Nagyon igénytelen és egyszerű idomú az a karperecz, melynek rajza 4. *a)*, *b)* alatt van föltüntetve; négyélű huzal nyílt keskenyebb végekkel. Külső vonalas ékítéseiből alig látszik már itt-ott egy-egy részlet. Ez a typus őskori bronzaink közt igen gyakori és bizonyára mindenki látott már múzeumokban idetartozó példákat. Jóval ritkább az a karperecz, melynek két karja ellentett irányban kihajló korongidomú tekercsben végződik 5. *a) b)*. Analogiákat e typusra a N. M. dunántúli sorozataiban találunk. Van kettő a korosi bronzleletben (N. M. XLV. 84—86.). Nagyobb számmal vannak leleteinkben olyan karpereczek, melyek végei két-két ellentett tekercscsel záródnak, a fokorúi, szabolcsmegyei stb. aranykarpereczek s a halasi s egyéb hasonló példányok bronzból, de ezeket talán nem lehet szoros értelemben analogiaként fölhoznunk, mert más jellegüek és alighanem későbbi korba tartoznak. A karpereczeknek közös tulajdonsága, hogy föltünő kicsinyek, legnagyobb átmérőjük 0·46 és 0·56 közt váltakozik. A laposfejű tű 7. sz. *a)*, *b)* töredéke és néhány csavart bronzhuzal (11, 12. sz.) különösen érdemlik figyelmünket. A sodronytöredékekből bizonyosan néhány oda tartozik, mások meg hasonló tű maradványai. Hogy nézett ki e tű ép állapotában, láthatni a garamkövesdi leletből származó tűn Rómer Műrégészeti Kalauzában (34. l. 47. *a)* egy remzeti múzeumi példányon (Nemzeti Muzeum XXVIII. 8.). Fölül a kissé kidomborodó korongidomú lemez, alatta a szárnak egy darabja síma és azontúl nagyobb darabja csavart. A síma részt néha vonalas diszítmények ékítik, és gyakran a korong külső lapjai is sajátságos módon vonalakkal és melléjök sorba rakott pontokkal vannak diszítve (7. *b)*, a korong pedig közepén rendesen már készítése óta át van lyukasztva. Ilyenek még a kis-torbágyi tű (N. M. XXVIII. 9.) és más három tű a Nemzeti Múzeumban, melyből két ép példány Kiss gyűjteményéből való (N. Muz. XXVIII. 23. és 26.) és egy ismeretlen eredetű töredék. (N. M. XXVIII. 10.) Más leletekben is fordúlnak elő egészen hasonló tűk, de a fölhozott példák is eléggé bizonyítják, hogy sem a szár csavart volta, sem a korong átlyukasztott volta nem véletlenség, de mindkét jelenség szándékolt valami. A garamkövesdi tű szárán lévő «gyertyaoltó kúphoz hasonló pléh» — mint Rómer nevezi — mutatja, hogy a csavarmenetek ilyen ide-oda mozdítható tag megállíthatására szolgálnak; Rómer szerint a dobszai egyik leletben is volt ilyen kúp. E szerint az

ilyféle összeszorító tagnak ugyanaz a rendeltetése volna, a mi a síma fölületű tűkön hasonló tagoknak, vagy a vékony hengerded tekercseknek (minő a rákospalotai leletben is van hat darab 12. sz.), t. i. hogy a tűt ránczok összetartására alkalmassá tegyék. Ugy mint a sajátságos szerkezetű tűvel, vagyunk a lelet némely más tárgyával, rendeltetésökről még nincs végleges megállapodás. Talán még legtöbb valószinűséggel mondhatjuk, hogy az apró vékony lemezű tárgy (9. sz.) fölvarrásra szánt boglárka volt. Nagy számmal találunk ilyeneket a felső dobszai leletben (N. M. XLIV. 1. és 13—17.) a muhi pusztán (N. M. XLIII. 16.), Aszód vidékén (N. M. XLVI. 38, 39.), a rimaszombati és kis-terennei híres leletekben és több mint kétszáz darab, ismeretlen leletekből, szemlélhető a N. M. őskori terme XXX. tábláján. A fölvarrásra utaló két ellentett lyukacska s a jelentékeny szám a mellett látszanak tanúskodni, a minek eleve félgömböcs idománál fogva tartanók: a mellett t. i. hogy ruhadísz. Hasonló rendeltetése lehetett a korongidomú bütykös boglárnak (8. *a), b)*, minőt már Rómer Múzeumi Kalauzából ismerünk.* A szélen lévő kajmós nyújtvány, mely néha csövecskévé záródik, határozottan fejezi ki azt a rendeltetését, hogy függésre volt szánva. Igy fogta föl Rómer is, midőn az ismeretes alsó-némedi lelet (Pestm.) ilyfajta boglárait a N. Múzeumban, az együtt lelt hengerded tekercsekkel összefűzte és nyakról csüngő melldísznek combinálta (N. M. XLVII. táblán). Más helyütt is előfordul ez a csüskös boglár bel- és külföldön ** és néha oly hatalmas mérveket ölt a korong és a tüske, hogy akár mellvédő fegyvernek is beillik. A sodronytekercsek (13, 14, 15. sz.) eredeti idomukból kiforgatvák. Legépebb a 13. számú, a hol még együtt van a két végső korong, de mint számos fönnlévő példányon meglátszik, a közbenső hajlásnak sorban egymás mellett kellene állania. A két végső korong néhol ugy áll, mint egy henger két nyilását záró lap, néhol pedig egy síkban kiterítvék, s ekkor a sodrony három hajlása ujjra húzható s a két tekercs úgy jelentkezik, mint egy ujjgyürű két védő paizsocskája. Mindkét fajtára, a nyílt tekercsekre ép úgy mint a zártakra, számos példát nyújt a N. M. gyűjteménye a felső-dobszai telepről (N. M. XLIV. 24—30.), Aszód vidékéről (N. M. XLVI. 87—89.) és egyébünnen. (N. M. XXXII. 22, 23.) Még sajátságosabb és egyuttal kétesebb a tölcséridomú

* 34. l. 47. sz.

** Vsd. ö. Lindenschmit, Alterthümer unserer heidnischen Vorzeit. III. köt. 6. f. 3. t. «Hängeverzierungen.»

tárgy rendeltetése (10. sz.). Legvalószinűbb, hogy csörgődísz, mely a belűl üres csövön lecsüng. Elég számmal van belőle különféle leletekben, így az abaúj-szántói, a kis terennei, a magyar csaholyiban és mindenféle nagyságban és idomban szemlélteti őket a N. M. XXXIV. táblája. Az edény, melyben a bronzokat lelték, nem durva idomtalan készítmény, minőket az éjszaki vidékeken szoktak az őskori bronzok közelében lelni. Nem készült ugyan korongon, de elég szabályosan és ügyesen van az agyag gyurva és égetve, tagozása bizonyos traditio szerint történt meg; mert a has és nyak arányai, és a két fül alkalmazása, amint az a karimából kiindul és a has hajlásán megáll, nem esetleges körülmény; mind jól át van gondolva; nem kezdetleges kisérlet, de hosszas technikai tapasztaláson alapul. Sajátos a has domborulatán a bütykök alkalmazása, valamint csekély mélyedések körül beszúrt pontozott körök szereplése, mint ornamentalis motivum. Végre legszembeszökőbb a félköridomú mélyedés a fülek felső részén, a hol a karimából kiindulnak, mely a hüvelykújj beléhelyezésére alkalmas támasz. A LXXXXVII. táblán néhány rokonízlésű edény rajzát állitottam össze, egyet a hatvani urnatemetőből 3. *a)*, *b)*, *c)*, egyet a szelevényi Demeterpartról 2. *a)*, *b)* és egy töredéket, mely füleinek félhold idoma miatt legközelebb jár a rákospalotaihoz, a szelevényi ördögárokból (?) 1. *a)*, *b)*. Még számos példányt, mely kisebb-nagyobb mértékben ugyanazt a sajátos typust mutatja, láthatni a pilini edények közt,[1] valamint a muhii urnák közt,[2] vagy a tószegiek közt,[3] vagy még teljesebb számmal a n. múzeumi fényképi felvételeinek LXIII, LXIV, LXVIII, LXIX. tábláin az ország különböző vidékeiről. Arch. Ért. XIV. 52—60 l. Trouvailles 93.

II. 1886-ban szerzett a N. M. egy karpereczet, melynek olyan a diszítése, mint a rp. kincsleletből ismeretes karpereczeké.

Ravazd (Győrm.). Kálóczy Lajos úr gyűjteményébe került: Tokos véső bronzból, karimája lapos és elől csúcsba szögell, hátsó része hibás öntés miatt félkörileg behajlik s a fül helyett csak pöczög támadt; éle felé gyengén kihajló, éle egyenes, keskenyebb oldalai közepén az öntő-varrányok meg vannak. Egész hossza csúcsától 0·13, élének szélessége 0·05, nyilásának átmérői 0·030 és 0·033 m. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

[1] Antiq. préh. XVIII, XIX.
[2] Antiq. préh. XXII. és N. M.
[3] Antiq. préh. V. kivált 8, 9, 15.

Rebra (Rebrisiora, Beszterce-Naszódm.). A naszódi gymnasiumnál van egy kincs, mely 1876-ban a Szamos fölött 1000 lábnyira emelkedő fensíkon került elé: kard, 2 lándsacsúcs, 3 tokos véső, szárnyas véső, 6 csákány. Gooss. Chronik 47. Trouvailles 93.

Regécz (Abaújm.). Hamvedrek Csoma 49.

Rév (Biharm.). A Sebes-Kőrös mellett egy 30° emelkedésű homokkő üregben, melyben azonkívül hajdani tűzhely maradványai és csontok fordultak elő, egy oláh fiú 12 bronztűt talált, melyek hosszúságukra nézve nagyon egyeztek. Ezek egyike 160 mm. hosszú; egy másik 165 mm., alul 18 mm. átmérőjű koronggal, negyed magasságában (most már letörött) füllel, mely más példányokon jó föntartású volt, fölül díszes tűzővel (minők a felső dobszai leletben is előfordultak, csakhogy egyedül s így érthetetlenek. Vsd. össze Arch. f. ö. G. 24. k. 363. l.), mely félhold idomú alakba fut és 25 mmnyi szélességű. A tűző a tű felső részével a megkeményedett földréteg által annyira egybe tapadt, hogy nem látszott tanácsosnak a szétválasztás. A durva kivitelű gerinczek barbárkorbeli eredetről tanúskodnak. Egy ugyanakkor talált tű ugyanolyan hosszúságú, csakhogy végig van tekerve csigavonal alakúlag sodronynyal. Ugyanott egy bronz kargyűrű is találtatott, melynek átmérője 6 mm., a végek szétválnak; a külső fölület pedig vonal rovatokkal van diszesítve ily módon:

\X||||||||| WX ||| || \\\// \\\\ \\\ /// \\\\

(Arch. f. ö. G. 29. k. 304—305. l.)

Rimaszombat (Gömörm.). CXII, CXIII. t. 1. Bronzkard, markolata végén lapos gombbal, hossza 630 mm. 2. Bronzkard penge, alsó végén három szeggel, hossza 657 mm. 3. Bronzkard penge, hegye letörött, alsó végén hat szeggel, hosszúsága 657 mm. 4. Bronzkard penge, alsó végén egy szeggel, hossza 540 mm. 5. Bronzkard penge, két darabra tört, hegye is letörött; alsó végén öt szeggel, a hatodik hiányzik. Az egész hossza 553 mm. 6. Bronzcsákány, két ágú, mindkét végén hármas gyürűzettel ékes, nyaka közepén két hegyes csúcscsal. Hossza 330 mm. 7. Bronzcsákány, az előbbihez hasonló, de valamivel kisebb, hossza 282 mm. 8. Bronztekercs, kéthajlású, korongidomú, fogantyúval s a tekercs közepén csúcsos gombbal. 9. Ennek párja. 10. Bronztekecs, 15 hajlású, hosszan nyuló, mindkét végén lapos kis tekercscsel. 11. Bronztekercs, 15 hajlású, hosszan nyuló, hengeridomú, egyik végén kis lapos tekercscsel, a másikról letört. 12. Bronztekercs, 18 hajlású, hosszan nyuló, ruganyos, egyik végén lapos kis tekercscsel. 13. Bronztekercs, 18 hajlású, hosszan nyuló, ruganyos vékony tekercs, mely-

nek mindkét végéről a kis lapos tekercs hiányzik. 14. Bronztekercs, hasonló, de csak 12 hajlású. 15. Bronztekercs, öt hajlású, hosszan nyuló, rugalmas. 16. Bronz-sallang, négyküllős, kerek és)(alakú tagokból szerkesztett, egyik végén két bronzlemez-ékítvény csüng, mindegyik közepén, két-két négyküllős, kerek ékítvény. Az egész hossza 436 mm. 17. Bronzék, közepett kis csúcsos gombbal ellátott két hajlású, lapos tekercsbe végződő. 18. 2 drb bronztekercs töredék, kicsiny, héthajlású. 19. Bronztekercs töredék, öthajlású. 20. 2 drb bronztekercs töredék, hasonló, de kisebb. 21. Kis bronztölcsér-féle eszköz.

Robogány (Biharm.). Bronzlelet, mely 4 tüskés korongot és számos övrészletet foglal magában, jelesen van 13 db bronzlemez, a legtöbbön érdekes vonaldiszítmények, 19 db ép és számos csonka tölcsér idomú, áttört oldallal, továbbá néhány félhold alakú csüngő dísz. A. É. 1888. 342.

Rodna (Besztercze vidék). Egy karikaszerű gombbal ellátott bronzfejsze töredéke a kolosvári múzeumba került. (Gooss Chron. 49. l.)

Rohod (Szabolcsm.). 1870-ben nagyobb lelet jutott a szabolcsmegyei muzeumba Cat. 30—31. Trouvailles 52. Bronzanyag félgömbidomú darabokban 1754, 2074 és 922 gramm súlyúak (Ant. pr. de la Hongrie XV. 24.), 4 szárnyas véső, 6 tokos véső (Ant. pr. de la Hongrie IX, 25, 29.), keskeny köpüs véső (Ant. pr. de la Hongrie IX, 20.), 9 sarló, 3 csákány, lándsacsúcs, 6 torques, 19 gyürű és karika...

Rolyán. Csákány bronzból; szokatlan idomú, hasonlít a kolozsvárira. Karja felső oldala kissé fölszáll, hüvelyének felső lapja a kar felső lapjának folytatása, a hüvely közepett kissé leszáll és hátul tompa csúcsba megy; a hüvely alsó karimája egyik fele lapos, másfelől hátra álló kerek peczegbe megy át, melynek külső oldala lapos; e hátsó lap a rézcsákányoknál szokásos tompa kart látszik helyettesíteni. Egész hossza 15 mm., majdnem egyenes élének átmérője 36 mm., a felső lap szélessége a lyuk közepe táján 28 mm., a hüvely hosszúsága közepett 34 mm., a lyuk átmérői 20 és 22 mm., a nyujtvány átmérője 10 és 23 mm., hossza a hüvely felső szélétől 2 cm. (1875.) Cserey-féle muzeum, Imecsfalván.

Romocsaháza (Beregm.). A Hát-hegység alján, ott hol a déli síkságnak e hosszú hegy vet határt, útkészítés alkalmával egy hegy lejtőjén a munkások nyolcz karikára akadtak, négyélű aranyrudból, végük kiélesítve. Négy drb 6 mm. vastag és 5.5 cm. átm., míg a másik négy 5 mm. vastag és 4.5 cm. átm. sulyuk 23, 23,

23·70, 21, 9·5, 10, 11 és 11·5 gr. az arany halaványszínű. Ásatások több eredményt nem hoztak. Lehoczky Tivadar. A. Ért. 1886. 234.

Rónaszék (Mármarosm.). Trouvailles 94. 1863-ban e falu közelében egy sóbánya munkása saját kertjében (a Szenes hegység északi részén a Kalvária hegy mellett) 8--11 cmnyi távolságban ásás alkalmával a következő bronztárgyakra talált, melyek egy rakáson voltak. 1. Tokos véső, füles, felső része csúcsba fut, keskeny oldalairól keskeny varrány fut végig; nagysága csúcs nélkül 92 mm., azzal együtt 102 mm., a perime átmérője 35 mm. A véső a 41 mmnyi szélességű él fölött kevéssel magasabban meg van repedve. 2. Hasonló véső, a csúcs nélkül 92 mmnyi hosszúságú, azzal együtt 105 mm., a perime átmérője 39 mm. A vésőnek az előbbivel egyezően repedése van és egy kissé hajlott. 3. Hasonló, valószínüleg ugyanolyan alakúnak kellett volna lennie, mint a két előbbinek, de az öntés nem sikerült; a mintát nem töltötte be egészen. Elül a csúcs egészen hiányzik; a fül mellett öntőlyuk nyoma látszik. Nagysága 82 mm., átmérője 32 mm. az él hosszúsága 39 mm. 4. Egy sarló töredéke. Hajlás átmérője 107 mm., a penge szélessége 30—75 mm. A külső szélen a közönségesen előforduló gerincz, mely a nyél felé fölálló peczekben végződik. Csúcsa és nyele nincs meg. A sarló lapjai egészen simák. 5. Kargyűrű. Hosszúság átmérője 67 és 61 mm.; szélessége átmérője a középen 5 mm. a végeken 3 mm. A végek szétválása 5 mm. Kivülről ferdén rovátkolt, belső részén és a végeken sima. 6. Kargyűrű. Hasonló az előbbihez, középen vastagabb, a végeken vékonyabb; átmérője 57 mm., a végeken 3 mm., a középen 55 mm., a végek nyilása 4 mm. Hasonló módon rovátkolt, a végek sima része nagyobb. 7. Kargyűrű. Hasonló. Átmérője 57 mm., a középen 6 mm., a végeken 2·5 mm.; a végek szétválása 1 cm. Külső fölülete harántos vonalakkal van diszítve, úgy mint az 5. alatti. Ezekből 3 db a bécsi cs. gyűjteményben. (Arch. f. K. ö. G. XXXIII. k. 102—104. l.)

II. Talán ebből a leletből származik egy füles bronzvéső, éle felé kissé hasadt. Mindkét vége felé vékonyuló, rovatékos és nyilt. (l. N. M. jk. 77. sz. oct. 16.)

III. A mármarosszigeti ref. lyceum tulajdonában van 1884 óta bronzcsákány, hátsó korongidomú gombja csúcsba szögellő s a csúcs körül hat félgömbidomú rügy áll ki. Pengéje kissé görbült és szélei kissé fölhajtvák, oldallapjai a hüvelyen tompa élbe szögelnek, hüvelyének egyik vége karimás másik karima nélkül,

de 1 czentiméternyire a széltől keskeny, gyürűforma tag veszi körül a hüvelyt. Éle elferdített, fölülete roncsolt s a hüvely mögött két darabra tört, csúcsa csonka. Egész hossza 0·248, élének átmérője 0·032, a penge hossza 0·06, belső átmérői 0·019, a korong távolsága a hüvelytől 0·021, a korong átmérője 0·052 m. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

IV. Bronz kard, szép zöld szironynyal bevonva, kétélű, markolata egymással megegyező vonalakkal ékesítve, hosszabb hármas lemezén egészen lefutó vonallal s közepéig igen sok vékony párhuzamos vonalkákkal ékesítve. Hossza 632 mm., szélessége 53 mm. (N. M. Coll. Fr. Kiss p. 31. n. 1.)

Rösz (Szebenszék). Réz kargyürű és két bronz tokos véső jutott a szebeni gymnasiumba. (H. Progr. 1865, 1872. Gooss Chron. 48. l.)

Röszke (Csongrádm.). Szeged határában találtak egy bronzleletet; a szegedi muzeumban: 19 db szívalakú övcsüngő (v. ö. N. Muzeum. I. terem XXX. 258—287. sz.) négy tömör, síma fölületű karperecz, négy ép, tekintélyes nagyságú gombostű és több töredék, számos átlyukasztott és ruhadísznek szolgáló pityke és több apró karika. Állítólag e lelettel együtt találtak egy római consuláris denárt. A. É. 1888. 239. A. É. 1892. XII. 162.

Rozsaj (Szatmárm.). N. M. 1876. 23½ ⌗ súlyú aranyékszerek: fülbevalók, három karika, 2 sodronyos tekercsű ékszer egy edényben találtattak; közelében három bronz csákány volt, melyből a N. M. egyet kapott. Arch. Közl. XI. Rep. Trouvailles 95.

Rózsa-Pallag (Szatmárm.). Cat. 34. és Ant. pr. de la Hongrie XV. 12—16. hibásan sárközujlaki lelet neve alatt. Trouvailles 53. E leletről 1870-ben b. Vécsey József ezeket közölte: A legközelebb mult napokban öcsém erdésze a szomszédos Rózsa-Pallag község határán cserkészvén, egy ujabban keletkezett vizmosásban (a milyenek ott a sárga agyagos és kopár dombokon igen gyakoriak) egy csomó holmit pillantott meg, mely sajátszerű zöld színe által magára vonta figyelmét. Odamenvén, kis halomra rakva 12 db bronzcsákányt talált s alattok 8 db rézfémet, melyek közül 5 gömb-szelet alakú, a mint az olvasztó medenczéből kihülés után kikerülhetett, 3 pedig mintegy 25 mm vastagságú hosszúkás gömbölyű alakú, mintha ügyetlenül készült mintába lett volna öntve. A 13 db csákány olyan alakú, a minőt a muzeumban is láthatni. Különben az egyik nagyobb a többinél és görbe alakot mutat. A 13 db. között egy sincs olyan, mint a másik, de valamennyi egészen nyers állapotban van, a hogy öntés után a min-

tából kikerülhetett. Egyiken még azon tölcséralakú érczdarab is rajta van, mely az öntéskor keletkezett, a miből az is látszik, hogy élén ment véghez az öntés, mint szintén a többieken is, ugyancsak élükön tisztán látható, hogy a tölcséralakú darabka le van törve. A fémkészlet egészen vörösréz (?), míg a fokosok különböző mértékben vegyített bronzból vannak s mindez a legszebb zöld és kék patinával födve. E tárgyak láttára azonnal kisiettünk a lelet helyére s az egész környéket figyelmesen fölkutattuk. Még 2 drb gömbszelet alakú fémcsomót sikerült találnunk, ezeken kívül pedig csak igen számos salakdarabot és több drb szénsavas mészszel áthatott s petrifikált fa- (bükk és hárs) darabot. Ezek közt van egy, mely némi kis jóakarat hozzájárultával fa-fogantyúnak tekinthető. Ez azonban nagy becscsel nem birhat; mert ha az alak látszólagos symmetriája nem volna is a véletlen játéka, még a kövült állapot sem volna nagy régiségre magyarázható, mert a szénsavas mészszel való impregnatio, bizonyos körülmények között igen rövid idő műve is lehet. A fönnebbiekből világos, hogy a lelet helyén vagy annak közelében kohónak vagy öntödének kellett lennie s meglehet, hogy a talált készletet az illető iparos rejtette földbe, gondosan összerakván a darabokat — vagy tán rablók ásták el ott a kifosztott fegyvergyár zsákmányát. A dolognak mindenesetre szomorú vége lehetett, mely az illetőt kincse használatától örökre megfosztotta. A lelt darabokból öcsém néhányat megtartott; a többit a szabolcsi muzeum számára lefoglaltam. Sárköz, br. Vécsey József. Arch. Ért. 1870. II-ik k. 132—133.

Rusz (Borge) (Szolnok-Dobokam.). Tokos szekercze bronzból, hüvelye hátsó része élbe nyúl és fölül-alúl csúcsba kiáll, ép úgy belső széle fölül-alúl csekély emelkedésű csúcsba nyúlik, éle egyenes. Egész hossza 146 mm., élének hossza 44 mm., hüvelyének belső átmérői 21 és 25 mm., hátsó részének hossza 55 mm., karja oldallapjának átmérője a hüvelynél 14 mm. A szászrégeni gymnasiumé.

Rüsz (Reussen) (Szebenm.). Bronzsarló; széles pengéjű, hátsó széle kidudorodott, éle majd félköridomú, külső karimája tompa szöget képez; nyélbe való része visszafelé hajlott és hegyes. Két végének távolsága egymástól 26 cm., legnagyobb szélességi átmérője 56 mm.; a nagyszebeni Bruckenthal muzeumban.

Sajó-Gömör (Gömörm.). CXIV. t. 1. Bronztűk, lapos fejjel, orsó alakúak; ketteje a gomb felső területén 3 párhuzamos dombor-vonallal s közepén egy meredékesen kinyuló gombbal s e körül szintén két domborvonallal; egyikének lapos gombja kisebb, mint

a többié ; összesen 7 drb. (N. M. jk. 1866. 92. sz. 1. október 8.). 2. Füles véső, két domború párhuzamos vonalból szerkesztett csúcscsal ékesítve. Hossza 92 mm., szélessége 54 mm. 3. Véső, fületlen, sima és két párhuzamos gyűrűzettel ékes. Hossza 80 mm., szélessége 40 mm. 4. Csonka véső, hosszúsága 92 mm. 5. 7 drb bronzsarló, nagyságuk különféle, végükön kis csúcscsal. 6. Bronzkarika, különféle irányban párhuzamos, vésett vonalakkal ékes, közepén 27 mm. széles, belül kivölgyelt, vékonyuló végeivel össze nem érő. 7. Bronzkarika, hasonló az előbbihez, de közepén sokkal keskenyebb, belül kivölgyelt. 8. Bronzkarika, hasonló, de valamivel szükebb. 9. Bronzkarika 10 drb különféle irányú párhuzamos. vésett vonalakkal ékes és két vége felé vékonyuló. 10. Bronzeszköz, mindkét végén hegyes, félköralakú. 11. 2 drb füles bronzlemez, kerek boglár. 12. 4 drb sodronytekercs bronzból, hosszan nyuló, vékony huzalból. 13. 2 drb bronzorsó-féle töredék. 14. 5 drb karikatöredék bronzból, belül kivölgyeltek. 15. 4 darab bronzeszköz-töredék. 16. Bronzkard liliomidomú pengéjének csúcsfelőli töredéke. Leletekben gazdag vidék Trouvailles 53. I. (N. M. XL. 23—64.) képes atlasz CXVI. — II. A felkai muzeumban van kard «A Tátra muzeum Felkán» Késmárk 1884. 75. — III. Más leletek rajzai CXIV—CXV.

Sajómelléke (Borsódm.). Néhány pór homokásás alkalmával a Szinva torkolatánál a Sajó mellett a következő tárgyakat fedezte föl : 1. Bronz kard, hossza 66 cm. 20 mm. ; legnagyobb szélessége 55 mm. ; a pengét bevésett, de nem folytatólagos vonalszegélyek diszesítik ; a markolat harántos rovatokkal és félkörű vonalakkal van ékítve, a markolat korongján pedig diszítésül közös középpontú köröket találunk. 2. Bronz kapocs, hosszúsága 138 mm., a tekercs átmérője 35 mm. ; az által nevezetes, hogy a tekercs mellett a hüvely is előfordul. 3. Harczi véső bronzból ; kis nyilással a nyél odaerősítésére. (Arch. f. ö. G. 1860. XXIV. kötet, 367. lap.)

Sajó-Szt.-Péter. Tokos vésők. N. M. 1878. 44. sz. Szendrei 35.

Sajó-Szöged (Borsodm.). Kandra Kabos gyüjteményében edényben lelt kincs Cat. 37. Trouvailles 92. Szárnyas véső VIII, 4 ; tőrpenge ketté törve XVIII, 6 ; karika ketté törve ; apró füles edény.

Sajó- és Rimavidék. Leletek A. É. 1886. 11—21.

Sajóvámos (Borsódm.). *a)* Perimés véső bronzból, periméi rövidek és hegyes szögben összefutók, a test középett igen keskeny, éle felé lapul s kiszélesbül, éle gyengén kihajló. Egész hossza 136 mm., tompa végén szélessége 19 mm., vastagsága 4 mm., a peri-

mék kezdetén szélessége 2 cm., vastagsága 8 mm., közepett szélessége 11 mm., vastagsága 6 mm., élének átmérője 38 mm. *b)* Karika négyszögű bronzhuzalból, ketté tört, végei hegyesek s egymásfölé nyulók. Belső legnagyobb átmérője 46 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 5 mm. *c)* Agyagedényke, halavány vörösre égetett agyagból, teste kihajló s három helyen apró bütykökkel díszes s ezek közt függélyesen bevonuló csekély behajlású hornyolatok, nyaka fölfelé keveset kihajló, füle a karimából kiindulva a test közepén áll meg. Egész magassága 52 mm., nyilásának átmérője 5 cm., nyaka magassága 22 mm., testének szélességi átmérője 8 cm. Kandra Kabos gyűjteményében.

Szamosujvár (Belső-Szolnokm.). Egy gyűrűforma aranyszarvacska találtatott, mely a kolozsvári muzeumba került. (Gooss Chron. 60. l.)

Sarkad (Biharm.). Cat. 109. Trouvailles 31. — LXIV. 2, 3, 6. LXVI. 5, 6. A «peczkés vár» nevű dombról, a nagyváradi muzeumban érdekes diszű edények: *a)* Agyag edényke szürkés agyagból, lapos talappal, két lyukkal, öt egyhajlású tekercsdíszszel és rovátkos vonaldíszekkel, melyek pontokkal végződnek. Magassága 58 mm., öble átmérője 47—49 mm., talapjának átmérője 31 mm., falának legnagyobb vastagsága a szélén 6 mm. *b)* Agyag edénynek feketés agyagból csonka fele; füle csonka, szélén rovátkos diszítmény, mely alatt két rovátkos vonal fut körül; teste alsó kihajló részén tekercsbe futó szalagdísz. Fölülete kicsiszolt és fényes. Magassága 7 cm., öble legnagyobb átmérője volt 75 mm., falának vastagsága a szélén 6 mm. *c)* Agyag csésze szürkés, helyenkint vöröses agyagból; széle kissé kihajló, teste kördedidomú, alul lapos, széléből fül nyúlik fölfelé és a test alsó részében állapodik meg. Széle felé két rovátkos vonal fut az edény körül, testén szalagdíszek vonulnak körül, melyeknek találkozási pontján bütykös domborodások vannak, a szalagok középső részükön kissé lehajlók, szélükön kettős vonal képezi a szegélyt. Az edény magassága 88 mm., öble átmérői 83 és 42 mm., a fül legnagyobb átmérője hosszában 64 mm. *d)* Agyag edényke, barnás agyagból, magas nyakkal, széle kissé kihajló, füle letört, teste nyomott, alján lapított és közepett bemélyedés; teste felső széle rovátkos és 4—5 cm.-nyire egymástól ferdén lefutó gerinczek; fölülete síma és fényes, a gerinczek mellett rovátkos vonaldíszek vonulnak. Magassága 82 mm., öble átmérője 63 mm., nyakának magassága 43 mm., testének magassága 39 mm., legnagyobb szélességi átmérője 10 cm. *e)* Agyag csésze feketés agyagból, csekély kihajlású széllel, a széléből kiálló füllel,

alján talppal; széle alatt két rovátkos vonaldísz fut végig, nyaka tövén három hasonló vonal és testét közepett hegyes csúcsba futó párosával álló rovátkos vonaldíszek ékítik; a mélyedések fehérkés anyaggal voltak megtöltve. Magassága 6 cm., öble átmérője 6 cm., nyakának legnagyobb magassága 21 mm., testének legnagyobb szélességi átmérője 84 mm., talpának legnagyobb szélessége 31 mm., fülének magassági átmérője 36 mm. Két bronzkarperecz, sima, kissé laposra nyomott huzalból, közelérő búbos végekkel, fölületök kicsiszolt, azért nem tudni bizonyosan rovátkos diszítmény volt-e rajtuk vagy sem. Belső legnagyobb átmérőjük 72 mm., a huzal legnagyobb vastagsági átmérője 6 mm., átmérője a végén 8 mm., a Peczkés-vár nevü domb közelében; a nagyváradi muzeumban.

Salgó-Tarján (Nógrádm.). Kubinyi Ferencz gyűjteményében három tárgy: két korongos tekercs XXXVII. 1, 2., és egy korongos fejű tű LII. 1 *a b*. (Ant. pr. de la Hongrie XVI. 2., Cat. 5. 2. Trouvailles 95.

Sáromberke (Torda-Aranyosm.). Bronzkard, XX. 5. Szokatlan idomú, görbe, keskeny, hegyes végei, markolat nélkül; alsó szélesb végén három lyuk látszik, mely a markolat erősítésére szolgált. Mindkét lapján félkör átmérőjű gerincz vonul végig rajta; szélesb fele kissé sérült. Egész hossza 985 mm., szélessége 10 cm.-nyire alsó végétől 85 mm., közepén 28 mm., hegye közelében 18 mm.

Sáros (Sárosm.). Bronzcsákány, keskeny, lefelé hajló pengével, melynek éle kissé kerekded; a hüvelyén két felől tompa élbe futnak az oldalak; a hátsó korongon lévő csúcs rövid és tompa. Egész hossza 27 cm., az él átmérője 31 mm., a hüvely hossza 72 mm., belső átmérője 23 mm., a korong átmérője 65 mm. Fölülete érdes, hüvelye sérült. Felső-Magyarorsz. muz. Kassán.

Sáros-Polyánka (Ungm.). 1883. N. M.: 2 lándsacsúcs, karperecz, 2 sarló, 7 tokos véső.

Sárpatak (Felső-Fehérm.). Bronzsarló, kettős hajlású, visszahajlított csúcsos véggel, hegye tompa, külső karimája kidudorodó. A két vég távolsága egymástól 26 cm., legnagyobb szélessége 56 mm.

Sárvár (Vasm.). Régi meder helyén bronztőrt találtak rajza és leirása az A. É. 1886. 233. és 234. l.

Semesnye (Belső-Szolnokm.). Egy tokos véső a kolosvári múzeumba került. (Gooss Chron. 53. l.)

Siberk (Seiburg) (Kőhalomsz.) Bronzkard; pengéje tompa hegyű csúcsa felé szélesbülő, hasonlókép kitágul a markolat felé; köze-

pén a markolattól végig futó domború gerinczczel. A markolat nyujtványai szélesek, laposak és egyenesen elmetszvék, a középső rész laposra nyomott és sima fölületű, végtagja üres félgömb, apró gombbal közepett; a gombtól 12 mm.-nyire lyuk van. A kard egészben a szokásos magyarhoni typust mutatja, de annak kevéssé sikerült, izléstelen képviselője, körvonalai nélkülözik a szokásos szép hajlást és technikája ügyetlen kézre mutat. Egész hossza 58 cm., pengéjének felső legszélesb részén átmérője 43 mm., tövén átmérője 45 mm., a két markolat nyujtvány belső végeinek távolsága 15 mm., külső szélességök 62 mm., a markolat hossza 6 mm., legnagyobb szélessége 3 cm., a félgömb idomú csésze átmérője 52—55 mm. Egy régi telep helyén, melyen tűzhelyeket, cseréptöredékeket és egyéb maradványokat találhatni. 8—10 bronzsarló lelhelye, melyeket a kőhalomszéki polgármester különféle intézetek között osztott szét. (Gooss Chron. 51. l.)

Simontornya (Tolnam.). Hamvas urna a szőllőkben. 3 urna, erős huzalú karika korongos tekercses végű, 3 tű, 2 függő, 4 korongos és kidomborodó lemez. 1878-ban a szombathelyi muzeumba jutott. A vasm. rég. egy. évk. 1878. VI. 30. A. É. 1886. 81.

Simony (Fejérm.). 1882. A N. M. nagyobb leletből szerzett meg néhány darabot: lándsacsúcs, tokos véső töredéke, sarló, korongos tekercsek, tekercsek és lemezek töredékei, melyek övből valók és bronzrögök. Trouvailles 54.

Sófalva (Udvarhelysz.). Itt egy gombolyag tekert aranyhuzalt találtak. (M. C. C. 1858. 264. Gooss Chron. 54.)

Solt (Pestm.). Bronzfokos. (L. N. M. 1850. jk. 6. sz. v. 17., május 9.).

Somaj (Krasznam.). Neigebauer szerint e helyen egy nagyon erős aranylánczot találtak. (Neig. 292. Gooss Chron. 54. l.)

Somlyó (Veszprémm.). Trébelt edény két sodrott fogantyúval LVII. 1, 2. Arch. É. XIV. 320.

Somosd (Maros-sz.). A «Várhegyen» számos bronzfegyvert találtak, a többi közt egy szép 15 mm. hosszúságú, gömbölyű hátú bronz-fejszét is. (Orbán IV. 41. Gooss Chron. 54. l.)

Somogy-Szobb (Somogym.). 1883-ban a N. M. kapott cseréptöredékeket, egy törpengét (?), 2 kést, 2 tokos vésőt, 7 karpereczet és karperecztöredékeit. Trouvailles 96.

Somogyvár (Somogym.). A vasmegyei muzeumban vannak: kartekercs, 4 karika és fibulatöredékei (római?). A vasm. rég. egyl. évk. 1884. 12—15. Trouvailles 97.

Sonkád (Szatmárm.). Két kard. CLXXVI. 2. A. É. 1891. XI. 56—57.

Soroksár (Pestm.). Urnatemető N. M. LXXI. vsd. ö. A. É. 1882. II. 309—310.

Sőreg (Gömörm.). A fensík barlangjaiban őskori maradványok, melyekről nem tudjuk biztosan, vajjon a bronzkor képviselve van-e köztük. A. É. VI. 165.

Sósmező (Belső-Szolnokm.). Innen több bronz tokos véső került a kolosvári múzeumba. (Gooss Chron. 54. l.)

Sövényháza (Győrm.). Bronz lándsacsúcs, egyszerűen kihajló szárnyakkal; hüvelye vége felé erősen szélesbül; a szárnyak tövén két lyuk és egy a szél közelében. Egész hossza 107 mm.; szárnyainak hossza 69 mm.; legnagyobb szélességök 4 cm.; a hüvely átmérője a szárnyak tövén 21 mm.; belső átmérője végén 24 mm. Kavics közt; a győri muzeumban. Győrm. monographiája. Lándsacsúcs a győri muzeumban XXVI. 8.

Sövényszeg (Schweischer, Kőhalom szék). Bronz tokosvéső, a segesvári gymnasiumban. (Gooss Chron. 51. l.)

Stomfa (Pozsonym.). Trouvailles 54—55. CLXIII. tábla. Nagyobb lelet, melyből I. a N. M.-ban van: Bronznyakperecz 8 drb. Bronzkarperecz 4 drb. Bronzkarperecz 3 drb, vékony sodronyból. Bronzkarperecz 6 drb, szélesebb sodronyú, 2 példány egymásba van illesztve. Bronzkarvédő, 10 drb szoros sodrással. Bronzkarvédő, 6 drb, hasonló, de ritkább sodrással. Bronzkarvédő, 2 drb együttesen. Bronzkarvédő 4 drb. Bronzkarvédő 2 drb, igen nagy. Bronzmellvédő, sodronyból, csavart végekkel. Bronzmellvédő hasonló, de kisebb 3 drb. Bronzfibula (2 tekercs). Bronzfibula (4 tekercs). Bronzfibula, 4 sodronytekercscsel, vonaldiszítményei bronzlemezzel. Bronzgyűrű sodronyból. Apró bronzfibula, 2 sodronytekercscsel. Nagy bronzfibula, 2 sodronytekercscsel. Bronzhengerke, tekercsből, mindkét végén zárt. Bronzhengerke, hasonló, de csak egyik végén zárva. Bronzkarperecz, sodronyból, kifordítva. Bronz-sodronydísz két tekercscsel. Bronz-sodronydísz, hasonló, de kisebb. Bronzdíszfüzér, hetven szemmel. Ráth György gyűjteményéből.

II. A bécsi cs. muzeumban van 2 korongos tekercs, 2 hengertekercs, más 2 hengertekercs kerek huzalból, 4 tekercses gyűrű, 8 (?) tölcséridomú csüngő, 60 (?) bronzgyöngy. E tárgyak «stockeraui lelet» gyanánt szerepelnek, de valószínű, hogy a «stomfai» lelettel közös eredetűek.

Süküsd (Pestm.) 1815-ben. Bronzcsákány, hossza 17 cm. (Lásd N. M. 1871. jk. 232. sz., szept. 2.).

Surány (Beregm.). 1879. Br. Uray birtokán edényt találtak, melyben 43 tárgy volt; az egész kincs a N. M.-ba jutott: 2 nyakkarika, 40 karperecz, legtöbb vonalas ékítéssel.

Süvete (Gömörmegye). Innen származó bronz lándsacsúcsot őrzött 1878-ban az eperjesi collegium gyűjteménye, szárnyai egyszerűen kihajlók, a középtag hornyolt. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

Szabadka (Bács-Bodrogm.) Többször akadtak őskori sírok, melyekből néhány cserépedény a szabadkai gymnasium gyüjteményébe jutott. A «zentai temető» közelében 1882-ben egy csomóban bronztárgy került elé: sarlók, kardok, fűrészek, gombok, tokos és füles vésök, nyil- vagy lándsahegyek, kéz- vagy lábpereczek, néhány olvasztott nyers réz vagy bronzrög. Iványi Szabadka tört. I. 22—24. U. a. a szabadkai főgymn. Ert. 1882/3. Dudás Bács-Bodrogh vármegyei tört. társ. évk. 1888. IV. k. 122—123.

Szakálpuszta Fegyvernek mellett (Hevesmegye). Innen származó kardot láttam 1876-ban az egri érseki lyceum gyűjteményében. Bronz kard markolatlemezzel, pengéje lapos, keskeny és hegyes csúcsba futó, középső laposan kidomborodó gerinczczel, mely mellett egész hosszában végigvonuló alúl-felül kettős közepett egyszerű, mélyített vonaldísz. A markolatlemez végén csonka és penge tövén kicsorbult, hét lyukkal és fölálló karimával a markolat erősítésére. Egész hossza 0·623, a penge szélessége közepett 0·029, tövén 0·039, a markolatlemez hossza 0·08, szélessége alsó végén 0·026 m. (Arch. Közl. XIII. Rep.)

Szaláncz (Abaujm.). Bronztekercs, törött végű, nyolcz hajlással; egy másik tekercs tizenhat hajlatú. N. M. 1850. jk. 5. sz. V/3—4, május 9. Csoma 49.

Szamosfolyó Szatmár mellett N. M. LI. 21., csüngő ékszer két madárfejjel LXIX. 7*a*, *b*.

Szántó (Abaujm.). Bronzcsákány, végén kevéssé hajlott, hegyes csúcscsal. Tokos véső, hossza 10 cm., szélessége 5 cm. Szekercze 17 cm. hosszú. Zárt karika rovatolt fogakkal körülékesítve. Karék, vastag és nyilt. 4 drb karika, nyilt, átm. 4·5. 2 drb karika, kigyófejes és nyilt, átm. 5·3. 3 drb kigyófejes nyilt karika, kettőnek átm. 4·3, egynek 3·5. 2 drb tekercs, lapos, nyolczhajlású, átm. 5·5. Lándzsahegy, 23 cm. hosszú, letört hegygyel. Bronzékesség, tölcséralakú, hossza 5·7 cm. N. M. 1872. jk. 145. sz. junius 25.

Szarvas (Békésm.). I. Bronzkarperecz, töredék, találtatott egy embercsontváz karján. (N. M. jk. 1854. 36. sz. oct. 11.)

II. 1877 óta lelet a békésgyulai muzeumban. Trouvailles 97.

Szarvasszó (Marmarosm.). 1877. eső után nagyobb aranylelet került elé, egy része a N. M.-ba jutott, másik része a Mihályi családhoz Mármaros-Szigeten, némely tárgyak elkallódtak. Az összes tárgyak súlya állítólag 9 kilo körül lehetett. Rómer a kincset leirta Arch. Közl. 1865. v. 37—45: Lemezből metszett tekercs 12 drb XLVI. (N. M. LVI. 32—36), félholdra metszett lemez 3 drb (N. M. LV. 29—31), arany karperecz (N. M. LVII. 50—57), kis rovátkos karikák 82 drb XLVIII. I. (N. M. LV. 26—36), gyöngyök 52 drb (N. M. LVII. 21). Bronz véső, négyszögű rudacska, mely végei felé keskenyül, végei tompák. Hossza 167 mm.; szélessége közepett 8 mm. 1863. Említve a Cat. spec. de l'expos. hongr. Paris 1867. 207. l. Mihályi János birtokában, M.-Szigeten.

Szász-Buda (Segesvár-sz.). 1869-ben egy pór erős, a végeken lapított huzalból álló aranytekercset vallott birtokának, melynek súlya 22 arany s melyet a vidéken talált. (Goos Chronik 15. l.)

Szászoka (Beregm.). Bronz tekercs. Találták 1830-ban a Szászokán túl fekvő völgyben, a Maros nevű hegy alatt, Vicsa nevű patakban egy a zápor által odasodort bronz tekercset (karvédőt) találtak, melyet az illető szolyvai gazdatiszt a munkácsi főtisztséghez beküldvén, az száz jobbágy számot engedett át a nevezett gazdatisztség rendelkezésére, az illető táj átkutatása végett, azonban a reménylett eredmény nélkül s így feltehető, hogy a tekercset a zápor vagy víz más távolabb helyről hozta oda. (Lehóczky T. közleménye az A. É. VI. k. 225 l.)

Szász-Ujfalu (Szebenm.). *a)* Nagy köridomú bronz lepény fele része, átmérője 21 cm., legnagyobb vastagsága 65 mm., súlya 3980 gr. *b)* Nagy köridomú bronz lepény negyedrésze, átmérői 18 cm. és 175 mm., legnagyobb vastagsága 52 mm., súlya 3342 grm. *c)* Tokos véső bronzból, végén eltörött, oldalt öntő-varrányokkal és a lyuk körül a hibás öntés miatt hátramaradt karimával, teste nyulánk és síma. Hossza 125 mm., szélessége a dudorodott szélén 42 mm. *d)* Tokos véső bronzból, a fül felé eső széle csúcsbafutó, karimája lapos, ellenkező vége kitörött, teste az él felé kitágul, éle egyenes. Hossza 125 mm., élének szélessége 5 cm. *e)* Tokos véső bronzból, karimája kidudorodott, alatta körülfutó három párhuzamos vonaldísz, éle felé szélesbül, éle egyenes. Nyílásának átmérői 22 és 27 mm., szélessége karimája alatt 35 mm., egész hossza 95 mm., éle 4 cm. széles. *f)* Tokos véső bronzból, éle csonka, nyilásának átmérői 32 és 43 mm., hossza közepett 108 mm., szélessége alsó végén 42 mm. *g)* Tokos véső bronzból, fölül csonka, oldalvarránynyal, teste hosszában futó vonaldíszszel ékes, éle egye-

nes. Hossza 11 cm., élének eredeti hossza 45 mm. *h)* Tokos véső bronzból, fületlen, szélén a hibás öntés után fönmaradt karimával és oldalvarrányokkal. Széle erősen kidudorodik, a hüvelynek szolgáló rész határozottan jelölve van, teste ezentúl egészen lapos, éle csonkitott, fölülete síma. Hossza 117 mm., szélessége a karima alatt 33 mm., nyilásának átmérői 18 és 23 mm. *i)* Tokosvéső bronzból, fölül csonka, oldalt öntővarrányokkal, a használat folytán csonkává vált éllel. Egész hossza 98 mm., átmérője a hüvelynél 25 mm., az él végénél 35 mm. *j)* Tokos véső bronzból, fölül csonka, oldalt öntővarrányokkal, a használat által éle csonkává vált. Egész hossza 10 cm., átmérője a hüvelynél 27 mm., éles végénél átmérője 4 cm. *k)* Bronzlap, szabályos négyszögidomú, egyik végén csonka; alsó lapja síma, felső oldala hosszában futó három párhuzamos emelkedett vonaldíszszel. Határozatlan rendeltetésü. Hossza 108 mm., szélessége 33 és 37 mm., vastagsága 5 mm. *l)* Bronz sarló vége tompa hegygyel; hossza 97 mm., szélessége két végén 15 mm. és 3 cm. *m)* Tokos véső bronzból, fületlen, széle dudoros karimává van alakítva, alatta körülfutó vonaldísz, testét három hosszában futó vonaldísz ékesíti. Ez eszköz egy egész vésőből, mely közepén eltörött támadt; alsó tompa végét ütésre használták. Egész hossza 53 mm., nyílásának átmérői 18 és 22 mm., ütési lapjának átmérői 16 és 25 mm. *n)* Bronz karika, laposra nyomott külső és belső éllel, fölülete síma, belső átmérője 5 cm., a huzal átmérője 8 mm. *o)* Bronz cső, melyből három kisebb bronz cső indul ki; a nagy cső vége csonka, egész hossza 65 mm., egy-egy szükebb cső hossza 35 mm., a nagy cső külső átmérője 1 cm., a kisebbeké 7—12 mm. Talán egy fuvó végtagja. A leletnek nagy része szürkés agyagedény töredékével találtatott 1856-ban az újfalusi egyházerdő szélén, 1858-ban ugyanazon a helyen a másik bronzrög, 1859-ben a háromcsövű tárgy került fölszínre. Az egész lelet súlya 9626 grm. Ismertette Müller «Die Bronzalterthümer Siebenbürgens» (Archiv d. V. f. s. Landeskunde Neue Folge III. k. 343. s k.) Gooss: Schäsbger Catalog 46—60. Trouvailles 55.

Szászváros (Hunyadm.). N. M. három síma és egy rovátkos arany karperecz.

Szászvárosszék (Hunyadm.). A bécsi cs. régiséggyűjteményben kis áldozati kocsi, ugyanott van 25 torques, egy torques az erd. muzeumban. LVIII, Cat. des Münz- und Antiken cab. 274. és 316. Gooss Chronik 15. Trouvailles 98—99.

Szatmármegye. Bronz sarló csonka fele, nyéllemezzel, peczeg-

gel, a nyéllemeznek belső karimája és közepett lévő domború vonaldísz a penge karimájáig érnek. Legnagyobb átmérője 139 mm., a penge szélessége a törési lapon 23 mm., legnagyobb szélessége 35 mm., a nyéllemez szélessége tövén 24 mm. Patinája világos zöld. 1876-ban Péchy Jenő gyűjteményében.

Szatmár-Németi (Szatmárm.). A Szamos medréből 1871-ben a N. M.-ba öt tárgy jutott (N. M. LI. 21, 22, 24—26.); 2 tokos véső, 2 csákány, határozatlan tárgy két madárfejjel XLI. 7. a. b. Trouvailles 99.

Szebelléb (Hontm.). 1877-ben id. Keller Rezső a N. M.-nak adott egy bányász eszközt (köpüs rúdféle), hossza 21·5, a köpű nyilásán átm. 5·1 cm., e tárgygyal együtt kőamulette, csiszolt kőszekercze és csiszolt végű szarvasagancs volt. Trouvailles 99.

Szebeszló (Turóczm.). B. Révay F. 1876-ban a N. M.-nak érdekes régiségeket ajándékozott Cat. 8. N. M. XL. 1—18. Voltak: 4 tokosvéső, 1 sarló (Ant. préh. de la Hongrie XVII. 44.), csákány egykaru (Ant. pr. de la Hongrie XV. 8.), csákány két hengerded karral, 2 lózabla oldal pálczája, buzogányfej, 4 nyakgyűrű (Ant. préh. de la Hongrie XVI. 15.), 3 karperecz, nyakgyűrű és töredéke, 11 egymásba font karika, kartekercs. Trouvailles 102.

Szécsény (Nógrádm.). Bronzkard, bronzmarkolatával együtt 51 cm. hosszú, két-élű; kevéssé hajlott pengéjének hegye letörve. N. M. jk. 1870, 81. sz. ápr. 25. A kerékdombból Vancsó Gyula számos őskori cserép, bronz stb. régiséget ásatott ki. Arch. Ért. 1886. 46.

Szeged (Csongrádm.). Sarló. Arch. Ert. 1892. XII. 90.

Szék (Veszprémm.). 12 csákány és több más töredék. (N. M. jk. 30. sz. aug. 14.).

Székelyföld. Nyilcsúcs XXVIII. 6. Erdélyi muzeum.

Székely-Földvár (Aranyossz.). A kolozsvári múzeum innen egy 11 cm. hosszúságú, bronzból készült és tömör, hatélű hajítódárdát kapott. (Goos Chronik 20. l.)

Székelykő (Torda-Aranyosm.). *a)* Üres véső bronzból, teste hatlapu, karimája két csúcsba emelkedik, a karima alatt azzal párhuzamosan vonuló négy domború vonaldísz fut körül; éle felé kevéssé szélesbül, éle majdnem egyenes. Hossza felső hegyétől az él hegyéig 132 mm., nyilásának átmérői 20 és 15 mm., élének hossza 14 mm. *b)* Két karperecz bronzból, hosszukás idomú, belül lapos kívülről domború huzalból, mely végei felé keskenyül és lapul, a végek széjjel állanak, a fölület síma. Legnagyobb külső átmérője 65 és 68 mm., a belső lap szélessége 9 és 11 mm., a

végek távolsága egymástól 11 és 13 mm. Orbán Székelyföld v. 192. Gooss Chronik 55. Trouvailles 99.

Szelesztó (Beregm.). Karperecz, vastag, tömör, nyilt végekkel, kerek, végei tompák. Külső oldala vonalakkal és pontokkal volt diszítve, most roncsolt. Legnagyobb belső átmérője 56 mm., a huzal legnagyobb átmérője 2 cm., a végek távolsága egymástól 28 mm. Lehóczky Tivadar gyűjteményében Munkácson.

Szelevény Mennyasszonypart (Jász-Kun-Szolnokm.). I. Nagy számú cserép, urnában sodronyos hengerke, pikkely s lemezke töredékek akadtak. A tiszazúgi rég. társulat a N. M.-nak ajándékozta. II. A N. M.-ban hat arany karika. (N. M. LVI. 16—18. 21—23.) Trouvailles 99.

Szemere (Abaújm.). Edényke, 10 kis sodronytekercs töredéke, bronztű Csoma 50.

Szendrő (Borsódm.). Trouvailles 100. I. lelet. Tokos véső bronzból, kidudorodó karimával, teste közepéig egyenletes szélességű, onnan kezdve erős hajlással kitágul és szelvényidomú éllel végződik. Karimája alatt három párhuzamos domború vonaldísz fut körül s az alatta elterülő lap két domború vonaldíszszel van befoglalva, melyet T alakban rakott nyolcz gömböcs diszít. Nyilásának átmérői 52 mm. (egyik szöglete letörött).

II. lelet. Füles véső bronzból, periméi alul s fölül nyiltak, közepett egymás felé hajlók és közepéig érnek, onnan éle felé az oldalak kihajolnak, a nyélbe való végén szelvényidomú kimetszvény látható. Egész hossza közepett 16 cm., a szárnyak hossza 74 mm., szélessége nyélbe való végén 37 mm., a szárnyak alatt 3 cm., a gyengén kihajló él átmérője 58 mm.

III. lelet. Tokos véső bronzból, érdes fölülettel. Nyilásának széle kidudorodott, alatta mélyedés vonul körül, az oldalvarrányok a karimán túl egész széléig vonulnak, teste egyenletes szélességű és csak 113 mm.-nyire tágul rögtön a széltől. Oldallapjainak vonaldísze két egymásba tett görbe oldalú háromszög. Nyilásának átmérői 35 és 40 mm., szélessége a fül alatt 47 mm., gyengén kihajló élének átmérője 6 cm., egész hossza 14 cm.

IV. A Sajó medréből kotorták ki a következő tárgyakat: *a)* Két lándsacsúcs bronzból, alakjuk a szokott idomtól eltér. A töve pontosan kidolgozott kerek nyilással bír és a csúcsig vonuló középgerinczet képez, a szárnyak élei egyenesek és hegyes csúcsba végződnek, (a csúcs letört) alul függélyesen a hossztengelyre majdnem egyenesen elmetszvék és mindegyik szárny közepén a szárny széleivel párhuzamosan álló tetőzetes él fut végig; a nyélnek erő-

sítésére szolgáló szokásos lyukak hiányzanak. A két lándsacsúcs csak nagyságra különbözik egymástól. A nagyobbiknak hossza 165 mm., a szárnyak hossza 10 cm., a szárnyak alsó szélessége 3 cm., a nyilás külső átmérője 2 cm. A kisebbiknek hossza 15 cm., a szárnyak hossza 10 cm., a szárnyak alsó szélessége 3 cm., a nyilás átmérője 2 cm. XXVII. 7. — *b)* Késnyele bronzból XVI. 4, megvan rajta a pengének egy darabja. A nyél hosszúkás idomú, mindkét szélén kiálló karimával bír s közepén három lyuk van, melyen a mindkét oldalra való markolatlapokat lehetett erősíteni. Alsó vége gyürűbe megy át. Egész hossza 117 mm., szélessége közepett 14 mm., a penge tövén 2 cm., a gyürű külső átmérője 14 mm. — *c)* Keskeny bronzvéső, alja lapos, felső része négy szabálytalan lapot mutat, éle csekély hajlású. Hossza 202 mm., szélessége 10—13 mm. — *d)* Bronz-sarló, a nyélbe való rész egyenes, pengéje széles és félköridomú. Külső széle kidomborodik és ezen belül lapos mélyedés vonul végig, mely a nyélbe való részben kitágul. E résznek mindkét széle karimás s középső részén villaidomú, csekély emelkedésű dísz látszik: ⅄, a két karimát apró mélyedések diszítik s a külső karimából peczeg áll ki, mely a nyél erősítésére szolgált. A sarló átmérője hegyétől a másik külső végéig 14 cm., a penge legnagyobb szélessége 3 cm., a nyéllemez hossza 6 cm., szélessége 25 mm. — *e)* Sarló bronzból, külső széle majdnem köridomú, pengéjének éle szabálytalan. A nyélbe való rész fölfelé keskenyülő, szélei karimásak, külső szélén peczeg van és közepén egész hosszában domború borda szeli. A pengét is a háttal majdnem párhuzamosan futó borda diszíti. A sarló átmérője: 17 cm., hátának vastagsága 4 mm., a penge legnagyobb szélessége 37 mm., a nyéllemez hossza 84 mm., szélessége alsó végén 25 mm. — *f)* Karperecz bronzból, kerek huzalból, mely szorosan záródó végei felé keskenyül. Külseje rovátkos vonalakkal díszes. Külső átmérője 81 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 1 cm. — *g)* Karperecz bronzból, négylapú huzalból, mely a végek felé kerekké válik és keskenyül. Külseje rovátkos vonalakkal díszes. Külső átmérője 85 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 1 cm. — *h)* Bronzfejsze. Az erdélyi múzeumban Kolozsvárott.

V. 1858(?)-ban a Sajó mellékén tokos vésőt, kardot és tekercses fibulát leltek. Arch. f. öst. Gesch. 1860. XXIV. 367.

Szendrő-Lád (Borsodm.). A N. M.-ban. Kincs CVII. Arch. Ért. 1885. 308—310.

Szenre (Nógrádm.). Bronztű, korongidomú gombbal, szárán

két helyütt csoportokba helyzett rovátkos vonaldíszszel. Hossza 218 mm., a korong átmérője 16 mm., vastagsága 3 mm., a «Matica Slovenska» gyűjteményében.

Szentes (Csongrádm.). A vidék gazdag mindenkorbeli ősleletekben, melyek a szentesi közgyűjteményekben, magánbirtokban s a N. M.-ban vannak. Szivós Béla gyűjtéseiről Cat. 103. és 106. 2 tokos véső a «Tőkéről» 2 tokos véső «Bökényről». vsd. ö. Trouvailles 34—35. — Bronzlelet a bökényi csárdánál N. M. A. É. 1888. 384. A «tűzköves» őstelepéről származó számos cserépedényt és négy bronzrögöt, tokos vésőt, sarlót és rézcsákányt ajándékozott Farkas Sándor a N. M.-nak.

Szennyes-puszta (Szabolcsm.). Bronzvéső. (N. M. j. k. 1862. 125. sz. decz. 14.)

Szent-Ábrahám (Udvarhelyszék.). Az úgynevezett Jogvölgyben nagy mennyiségű vastag edénytöredéket és égetett agyagdarabokat találtak. Ugyanitt egy szép, 14 cm. hosszúságú bronzfejszét fedeztek fel, melynek formája egészen olyan, mint a napjainkban használt fejszéké; a kolozsvári múzeumba került. Orbán. Székelyföld, I. 220, Goos Chronik 8. l. Trouvailles 33.

Szent-Ágota (Sinkszék). Az úgynevezett hosszú «Furleng» mellett római idők előtti telepítvények nyomaira akadtak és egy ily telepítvény, mely nagy tömegű töredék-leletek által tűnik ki, éjszakra körülbelül két órányira húzódik egész a Kastélypatak forrásáig. Itt agyaggal kikent és meglehetősen kiégetett tüzelőtanyára akadtak, melyben agyag «tűzmacskák», edénymaradványok, nagyobbrészt barbár munkák, köztük azonban egy római agyaglámpácska is, egy bronzfejsze, egy arany gyürű és pénz találtattak; az utóbbi két tárgy a Bruckenthal múzeumba került. (Goos Chronik 8. l.)

Szent-Endre (Pestm.). Trouvailles 33—34. I. 1850-ben a Duna partján cserépedényt leltek, mely tele volt rakva bronzrégiségekkel, ezekből a N. M.-ban: korongos tekercs karikával XLIV. 2; fibula, karperecz, két korongosfejű tű töredéke.

II. Kubinyi Ferencztől a N. M.-ban két nagy korongú tű N. M. XLV. 52., 54. és hengerded tekercs N. M. XLV. 53.

III. Bronz-kardmarkolat, négyszögűen rovatolt. Úgy látszik, hogy nagyobb kard markolatjának felső része. Pajor Gáspár találta 1810. saját szőlőjében s a muzeumnak ajándékozta. (L. N. M. Cimel. 149. l. 17. sz.). Orsó-féle eszköz. Egy hasonló, de két darabból álló eszköz. Ugyanezen edényben találtatott még egy csúcsos bronz boglár és egy bronz karperecz. (L. N. M 1850. jk. 6. sz. V. 10—12., máj. 9. és 1851. jk. 51. sz. szept. 2.).

Szent-Erzsébet. (Szebenm.) I. Nagy lelet került elé 1870-ben; leírta Reissenberger Arch. f. siebg. Landeskunde N. F. x. 8. s k. ll. 4 képes táblával. — Rómer is értekezett róla A. É. III. 269. s k. ll. A leletnek egy része, mely a B. Bruckenthal muzeumé, 1876-ban ki volt állítva Budapesten, leírva Cat. 152., az érdekesebb darabok lefényképezve Ant. pr. de la Hongrie XV. 1—7., a N. M.-ban levő darabok jelentékeny része szintén le van fényképezve N. M. LIII, LV. A bécsi muzeumban van 23 drb a leletből, vannak darabok Segesvártt, Zürichben és másutt. A leletben volt darabok száma túlhaladja a 350 darabot. Számszerinti áttekintés Trouvailles 57. 58. Részletesebb áttekintés, Reissenberger dolgozatának felhasználásával itt következik: Csupán csak töredékek (m. ö. 18) találtattak, közöttük csak két pengehegy és két pengető volt, mely utóbbiak közül az egyik, egy pengecsúcscsal és egy középrésztöredékkel eredetileg egy pengéhez tartozott, minthogy mind a három töredék a törés részén nemcsak hasonló szélességű, hanem még a középsőbordának is ugyanazon szélessége és idoma. Ezen majdnem tökéletes pengének alakja elütő a honi bronzkardok közönséges alakjától, mely a liliomlevél formáját utánozza és a középen szélesül, mert a tövétől, hol a markolat is csatlakozott, egyenesen előre nyulik és azután a lándsa hegyéhez hasonló csúcsban végződik. Az alak a töredékek összerakásából egészen világos; az is kitünik, hogy a penge kétélű volt. A töredékekből összeállított penge pontos hosszúságát nem lehet meghatározni, mégis a három töredéket egyesítve 40 cm. 20 mm.-nél nem volt hosszabb az egész penge, úgy hogy a rövidebb bronzpengékhez lehetne sorolni; szélessége 3 cm. 5 mm. Tövén még most is látni a lyukakat (4), a markolat-lemezek hozzáerősítésére, melyek azonban teljesen hiányoztak úgy, mint egyáltalán a leletnél épen semmi markolatot sem találtak. A tőnek alkotása és a nevezett lyukak helyzete mégis megismertetik, hogy legalább ezen pengénél a markolat az ismert félhold idomban csatlakozott a pengével. Magán a pengén úgy a többi töredéken a külső idommal egyenközűen, vonalok vagy inkább rovások futnak végig, melyek a majdnem félkörben emelkedő középbordát beszegik. Diszítményt a penge egyetlen töredéke sem mutat. A töredékek egyik része abban tűnik ki, hogy az egyik éle fürész idomára rovatolt; ez oly jelenség, mely némileg a penge felső részén is meglátszik.

Tőrök. A lelet alkalmával fölszinre került: 2 egész tőrpenge, 1 oly tőrpenge, mely 3 töredékből tökéletesen összeillett és még 4 jobb vagy rosszabb állapotú töredék. Ezen tőrpengék közül

három mérsékelten hegyesedik, de a többi négy már a penge tövénél megkezdi a hegyesedést és a penge középhosszához mérten többnyire egyszerű bordájok van; a borda csak az egyik pengénél van három egyenletes vonallal beszegve. Valamennyi penge kétélű és hosszúságok 9--13 cm. közt váltakozik, legnagyobb szélesség 3 cm. Kettőnek tövén lemezszerű nyujtvány van, melyet a fa nyél vagy szarv befogadott és mely szögekkel erősítette a nyelet a tőhöz. A nyujtványok közül az egyik széles lappá válik, a másik azonnal csúcsba végződik. Más tőröknél, úgy látszik, a penge és a markolat egy darabból állott és csupán csak fából, szarvból, vagy bronzlemezből készült burkolat töltötte ki a mindkét oldalon rovátkolt markolat nyujtványt. A markolat alsó vége is különböző volt, a mint a lelet töredékeiből látszik az egyik gyűrűben végződött (talán, hogy a tőrt hozzá köthessék valamihez); egy másiknak köralakú nyujtványa van, néhány pedig kifelé kanyarított végű. Ez utóbbiaknál a markolat közepén is volt némi szélesbülés, a többiek ellenben egyenletesen futnak a markolat végéig.

Lándsák. Csupán csak töredékek kerültek elé s mindössze 9 drb lándsarészet találtak. Különböző nagyságúak voltak s részint döfésre, részint hajításra használtattak. A legnagyobb példány van legjobb állapotban. Alakja a bronz lándsacsúcsok ismeretes levélformája, a 23 cm. hosszúságú csúcs tövén 2 lyuk van a szegek befogadására, melyen a nyélhez erősítették; mindkét felől hosszú szárnyak vannak hozzákapcsolva, melyek az egésznek gerely alakot adnak. Mindkét oldalon 3 keskeny borda mint dísz vonul végig. A hüvely átmérője alul 25 mm. A lándsához nagyon hasonlít két töredék darab, melyekből a csúcs és a szár egyrésze hiányzik, csakhogy a töredékek kisebbek; az egyiknek középső bordája oly magas és éles, hogy a csúcs majdnem négyélű volt. Egy negyedik töredéknek hiányzik a köpüje egész addig, hol az él kezdődik; innét kezdve a lándsa csúcsáig meglehetős ép e töredék, a lándsa lapja 120 mm. hosszú és legnagyobb szélessége majdnem 55 mm., diszítő borda nincsen rajta. Ezen töredékekkel és idomukkal megegyezőleg még két tulajdonképi lándsacsúcs van, melyek azonban rosszabb fönntartásúak, mint az előbbiek. Egy hetedik és nyolczadik példány sokkal keskenyebb és kisebb, mint az előbbiek, de a köpüje ugyan olyan átméretű, mint a többié. Az utolsó töredék, mely a köpű alsó részéig ép, nyilván gerely volt, mert hossza alig 130 mm. és a tok azon részén, melyen a nyélre illeszkedett, alig 15 mm., az élek hossza 80 mm., szélessége csak 23 mm. Ezen gerelynél is a mindkét szélen eléggé domború, de vége felé mind-

inkább hegyesülő középborda mellett a kevéssé kikanyarult idommal egyenközűleg két keskeny borda halad a csúcs felé, melyek itt is a magas, keskeny középső borda mellett a csúcsot majdnem négyélűnek tüntetik fel. Nyilhegy a leletben nem fordult elő.

Vésők és fejszék. Az erzsébetfalvi leletben legnagyobb számmal a tokos vésők fordultak elő. A fölszinre került példányok száma majdnem 100-ra megy, melyek legnagyobb része vagy egészen, vagy meglehetősen jó állapotban van. Legnagyobb részök füllel van ellátva; kisebb részök nélkülözi a fület, de e helyett két átellenben álló lyuk van föntartva a szögek által való hozzáerősítésre. Az ékítések sem különböznek a szokásostól, nagyobbrészt a hegyes végben összefutó egymás felé hajló, vagy egymástól némileg elváló vonalakból állanak. A nagyság különböző; a legnagyobb 17 cm., a legkisebb 8 cm. körül csoportosulnak. Néhány jellemző idom részletesebb leírása: 1. Tokos véső bronzból, fül helyett lyukkal, a lyuk tájékán harántosan futó domború vonaldísz, melyből egymásba helyzett három szögdísz irányul lefelé, éle szelvényidomra kihasul. Nyilásának átmérői 4 cm. és 28 mm., átmérője a lyuknak táján 5 cm., egész hossza 13 cm., élének átmérője 54 mm. 2. Tokos véső bronzból; lapos karimája erős csúcsba megy és a fül tájékán is kis csúcsot képez, éle majdnem egyenes, nyilása majdnem négyszögű. A nyilás átmérői 28 és 30 mm., egész hossza közepett 107 mm., átmérője a fül alatt 37 mm., éle 45 mm. hosszú. 3. Tokos véső bronzból; széle mindkét végén csúcsba ment volt, de a csúcsok letörtek, széle dudoros, három párhuzamos vonaldísz ékíti oldalát, éle felé szélesre kitágul, éle kevéssé kihasul. Egész hossza 75 mm., nyilásának átmérői 24 és 27 mm., átmérője a fül alatt 35 mm., éle 42 mm. hosszú. (Rajza Reissenbergernél 10. sz.) 4. Tokos véső bronzból; keskeny testű széle a tágabb oldalain félkörűleg bemélyed, úgy hogy mindkét oldalt csak egy-egy tőnk marad, a fül mellett két gyűrű vonul körül és határozott körvonalú oldallapjait két párhuzamos vonaldísz ékíti. Egész hossza közepett 8 cm., nyilásának átmérői 21 és 15 mm., átmérője a fül alatt 22 mm., egyenes élének hossza 3 cm. (Rajzát ld. ugyanott 15. sz.) 5. Tokos véső bronzból; majdnem négyszögű felső részén, erősen kiálló karimával a fül tájékán harántos vonaldíszszel, melytől három egymásba helyezett háromszög indul ki; éle szelvény idomra kihasuló. Egész hossza 15 cm., nyilásának átmérői 32, 35 mm., átmérője a fül tájékán 42 mm., ugyanott vastagsága 25 mm., élének átmérője 55 mm. 6. Tokos véső bronzból, kihajló karimával, fölületét a

karimától lefelé induló és teste közepéig érő mélyebben fekvő háromszögű idom ékíti; éle felé kitágul, éle majdnem egyenes. Egész hossza 132 mm., nyilásának átmérői 28 és 35 mm., a karima alatt átmérője 55 mm., élének hossza 53 mm. 7. Tokos véső bronzból, fül helyett két oldalt lyukkal, karimája 15 mm. széles, lapos dudorodással; éle használat által eltompult, fölülete dísz nélkül. Egész hossza 85 mm., nyilásának átmérői 25 és 27 mm., szélessége alul 35 mm. Az 1—7. alatt fölsorolt vésők a nagyszebeni Bruckenthal muzeumban.

Füles vésők. Ritkábbak a füles vésők, mindössze 15 darab van. Ezek közül csak kevés volt jó, vagy meglehetős állapotban. Valamennyinél a perimék az eszköz közepe felé vannak irányítva; az él többnyire kevéssé hajlott, az éllel szemközt álló vég némelyiknél egyenesen le van vágva, vagy legalább kis hajlású ívben lemetszve; másoknál ellenben a kivágás majdnem félköridomú és azután meggömbölyített csapocskák és kapcsok láthatók valószínüleg azon czélból, hogy az egyik végén gömbölyített érczveszszőt vagy szeget, mely ezen nyiláson és a füles véső hasított nyelén átüttetett, a nyél végső részénél megerősítésre használják. Nagyságuk különböző, egy töredéknél a legnagyobb hosszúság 20—25 cm.-nyi, míg egy másik töredék darab hosszúsága alig mutat 80 mm.-nyit, a sértetlenül maradt példányok hosszúsága 130—185 mm. közt váltakozik. Szélességök is különböző 24—42 mm.-ig. Majd valamennyi disztelen, csupán csak egy töredéknek vannak némi ékítései, melyek pontokból keletkező körökből és ugyancsak pontokból képezett egymást keresztező vonalokból állanak. Ez a füles véső, mely különben izlésesebb alakja és finomabb kidolgozása által is kitünik, úgy látszik más műhelyben készült, mint a többi. Néhány jellemző idomú véső pontosabb leírása: 1. Füles véső bronzból, periméi csak a középső részt foglalják el, erősen kiállanak, szelvény idomúak, egymásfelé hajlók; a véső nyélbe való részén szélesebb, éle szelvényidomú, ellenkező végén félköridomú kimetszvény a nyél erősítésére. Egész hossza 164 mm. szélessége fölül 4 cm., a perimék alatt 34 mm., a perimék hossza 6 cm., egymástól való távolságuk (fölül és közepett) 17 cm., a véső vastagsága a perimék legnagyobb emelkedésén 45 mm., a perimék mellett 8 és 10 mm., élének átmérője 5 cm. Kevéssé sikerült rajzát, ld. fönnidézett helyen 1. 13. sz. 2. Füles véső bronzból. Nyélbe való része csonka, vastag; periméi rövidek és erősen egymásfelé hajlók, teste a periméktől kezdve szélesbül, éle szelvényidomú. Egész hossza 155 mm., szélessége a nyélbe való végén 35 mm.,

ugyanott vastagsága 12 mm., a perimék hossza 4 cm., legnagyobb emelkedésök 19 mm., a legmagasabb pontok egymástól való távolsága 5 mm., a vésők vastagsága a perimék központján 42 mm., a perimék alatt 16 mm., az él átmérője 49 mm. Rajza f. i. h. I. 15. sz. Az 1. és 2. véső a nagyszebeni Bruckenthal muzeumban.

Csákányok. Olyan csákányokból, melyek részint függőleges éllel bírnak, részint éles csúcsban, vagy egy második, de vízszintes élben végződnek, csupán csak két töredéket találtak, melyek közül az egyiknek függélyes éle van, a másik alig némi részben közelíti meg a kettős vésőt. Az előbbi majd 150 mm. hosszú és így az egész kettős véső hosszúsága 180—215 mm.-nyi volt.

Szerszámok. A leletben legnagyobb számban a sarló (70 drb) volt képviselve; a példányok majdnem mind jó állapotban voltak, velük egyetemben több kisebb töredéket is találtak. Nagyobbrészt tömör, visszafelé görbített élesen hegyezett nyujtványuk van a nyél odaerősítésére; részben a nyél vége letörpített és kissé feljebb csappal vagy gombbal ellátott. Egy kisebb példánynál a hajlás hossza 118 mm., míg a többinél majd 133—185 mm. és a legnagyobb szélessége 40 mm., a hegyes peczeg helyett hornyolata volt. A sarlók legtöbbje sima, néhánynak bordája van. Néhányon még kisebb kidomborodások is láthatók, és azt bizonyítják a durva fölület által, hogy közvetlenül az öntő idomból kerültek elő és még használatban nem voltak. Néhány sarló leírása: 1. Bronzsarló, félköridomú széles pengével, tompa csúcscsal, nyélbe való végén visszahajlított és csúcsba menő; külső széle vastagabb, pengéjének két helyén kerek lyuk. Két végének távolsága egymástól 22 cm., pengéjének átmérője legszélesebb helyén 45 mm. Rajza f. i. h. III. t. 2. sz. 2. Bronzsarló. Hasonló typus, mint az előbbi, de éle nem félköridomú és karimája a nagyobb hajláson tompa szöget képez, a nyélbe való peczeg rövidebb és tompább; külső szélén még az öntés varránya meg van. Két végének távolsága egymástól 19 cm., pengéjének legnagyobb átmérője 48 mm.

Kések. Késekből föltünőleg kevés töredéket találtak. A meglévő töredékdarabok többnyire egyenes vagy csak kevéssé hajlott pengéből látszanak származni. A lelet egyik legérdekesebb darabja egy 330 mm.-nyi hosszúságú kőfejtő, melynek súlya 2 kgm., lapos hüvelylyel, széles perimével, melyek a valószínűleg egyenes nyelet egészen körülfogták; a hatoldalú 225 mm.-nyi hosszúságú tömör csúcs eleinte kevéssé éles, de a vég felé mindinkább élesebb csúcsban. Olyan eszköz, mely mélyebb lyukak vájására használtatott, nagyobb kődarabok leütésére szolgált és így a bányá-

szatnál alkalmaztatott. Ezen szerszámhoz majdnem hasonlót még hármat találtak Hallbergben; Hallstatt mellett, Felső-Ausztriában és a hallstatti sóbányában még mostan is a fönnebbiekhez hasonló szerszámokkal dolgoznak. Az erzsébetfalvai leletben 2 példányt találtak, melyekből csak az egyik sértetlen, a másiknak periméjét és csúcsát birjuk, azonkívül több kisebb csúcs is fordul elő,

Kisebb vésőtöredékekből hat darabot találtak. Kettő közülök egygyé tartozhatott, az egyik ugyanis pengéből, a másik a véső végéből áll, a középső darab elveszett. Az egyik töredéknek a pengének hosszúsága még most is 80 mm. és a hüvely végső részét mutatja, a másik, a véső, vége 40 mm. hosszú és fölül egy gyűrű által van megerősítve. E két töredéken kívül két kisebb vésőhöz tartozott egész penge, egy eltörött metsző és egy nyélvég találtatott, melyről hiányzik a gyűrű erősítés. Fűrészlapok meglehetős nagy számmal fordultak elő. Három egészet, 19 nagyobb töredéket és kisebbeket elég sokat találtak. Mindkét felől fogakkal vannak ellátva, melyek közül némelyeknél most is elég éles akad. A példányok 148 mm. hosszúak, legnagyobb szélességök 14—28 mm., végeik felé nagyobbrészt gömbölydedek, vagy csúcsba futók. Az utóbbiakra még nyél alkalmaztatott, míg az előbbiek valószínüleg nyél nélkül, puszta kézzel hozattak mozgásba.

Edények. Ép bronzedények nem voltak. Csak jó számú trébelttöredék, melyek között két fenékrész — az egyik 220 mm. átmérőjű csészeidomra hajlott még most is látható öntővarránynyal, a másik 237 mm. átmérőjű puszta lap — találtatott. Az oldallapok, a mint azt több töredékből világosan látjuk, nem voltak egy darabból alkotva, hanem több lemezből összeállítva, mely részek nagyon gondosan varrányok által foglaltattak össze. Az edények idomáról és nagyságáról a töredékek bővebb felvilágosítást nem adnak; de mégis mutatják, hogy az edények — nagyrészben — vagy egészen dísztelenek, vagy csak nagyon kevéssé vannak ékesítve részint egyenes, részint ferde vonalakkal vagy apró dudorokkal. Néhány töredéknél még most is látni a foltozásokat, melyekkel a hibás részeket, pl. repedéseket stb. töltötték ki; ezek kis lemezekből állanak, a melyeket a sérelmes helyekre szögekkel erősítettek meg és melyek arról tanuskodnak, — a mit különben úgyis tudunk az eddigi bronzleletekből, — hogy a bronzkorszakban az emberek nem értettek a forrasztáshoz. Valamennyi edénytöredéken nem látni ujabb törés nyomait és nagyobbrészt — habár néhány darab a föld súlyától összetöretett is — összehajtogatva ásattak el. Néhány fület és fogantyút is találtak töredékben.

Részint hengeridomúak, részint kevéssé domborultak, dísztelenek, kapcsuk is van, mely felfüggesztésre szolgált. Egy kapocs, habár töredék is 10 mm. szélességű szalagalakú bronzsávból áll, meghajtott véggel.

Ékszerek. Ékszerekben a nagy lelet szegény volt. Kivéve a szépszámú gyűrűket, melyekből néhány egészen jó föntartású s megérdemli a figyelmet, a biztosan meghatározható kincsneműek között még néhány bronzgyűrűt, fülesgombot és dísztűk töredékeit találták. A gyűrűk közül, melyek a leletben legsürűbben s legnagyobbrészt mégis töredékekben fordultak elő, volt néhány kargyűrű is, míg a többinél kisebb-nagyobb a kétség aziránt, hogy mire használtathattak a maguk idejében. A kétségtelen kargyűrűk különböző nagyságúak, mégis aránylag kicsiny átmérővel, úgy hogy legnagyobb részök nyilván csak az alsókart, vagy pedig a kézfőt diszítették. Valamennyi tömör öntésű és a kar idomának megfelelőleg tojásdad. Háromfélét lehet megkülönböztetni. Legegyszerűbb formául egy meglehetős jókarban lévő példány jelentkezik, mely csak 3 mm.-nyi vastagságú, tojásdad tekert a végeken összecsukódó csupasz sodronyból áll. Belső átmérője csak 46 mm., magassága 43 mm. és ép azért gyermeknek szolgálhatott karpereczül. Oly kargyűrűkből számtalan kisebb töredék van; ezek 2—3 mm.-nyi vastag, de már csavarmenetekbe hajtott s csak a végeken lapos huzalból állanak és vagy ugyanolyanok vagy csak kevéssé nagyobbak. Elütő a fönnebbiektől három darab, melyek közül az egyik 9 mm. vastagságú kétszer is körültekert sodronyból, a másik habár egyszerűen körültekert is, a végek messze túl vannak egymástól, a sodrony belül lapos, kívül félkörű domborodású, fölülete minden dísz és rovatolás nélkül; a sodrony vastagsága 7 mm. Nagyságra nézve az első nemtől nem igen különböznek, szélességök 48—54 mm., vastagságuk 42—48 mm. Egy harmadik kevésbbé jó állapotú példány annyira van csigázva, hogy távolságát meghatározni nem lehet, mégis, úgylátszik e példány nagyobb volt az előbbieknél. Különben szintén erős gömbölyded huzalból áll, melynek vastagsága 6 mm. s itt-ott még egyszerű vonal díszeket mutat, így tehát használatban is volt. A harmadik nemhez soroljuk azt a példányt, melyet nagysága miatt nyilván férfi kargyűrűnek nevezhetünk; szélessége 66 mm., magassága 60 mm., 9 mm.-nyi vastagságú belül lapos, kívül gömbölyded, egészben egyenes a végeken erősen összeillő sodronyból áll. A gyűrű külső fölülete is valamikor különféle vonásokkal volt diszítve, melyek azonban egészen elmosódtak és csak a végeken láthatók

tisztán, ezen jelenség is a gyűrű hosszas használatáról tanuskodik. E kétségbe vonhatatlan kargyűrűk mellett még több ép, úgy tömör öntésű, közepén vastag gyűrű találtatott. Kis részök (3 drb) jó karban van, többségök (majd 12 nagyobb drb) csak töredék. A három jó föntartású gyűrű nyilt, kerek gyűrű, a végek 27—55 mm.-nyire állanak egymástól. Mindkettőnek belső lapja síma, a harmadiknak kissé kiálló, végig futó ékelése van.; a két elsőnek külső lapja gömbölyded, a harmadiknál a csúcs felé mindinkább fogy. Míg a két első gyűrű csúcsba nem végződik és a szélessége az egyiknél 23 mm., a másiknál 14 mm., a harmadiknál a végek oly csúcsosodása látható, hogy míg a gyűrűnek közepén átmérője majd 25 mm., a végeken 12 mm. átmérőjű. Mind a három a külső fölületen rovatolt. Az egyik 80 mm. átméretű darabon több szalagból áll a diszítés, melyek között hosszúkás, szabályos sokszögek pontozott vonalakkal, ugyanazon középponttal biró körcsoportok, melyekből a körök felezve fogják át a sokszögeket. A 105 mm. szélességű másik darabnak is van a közepén keresztszalagja és körülötte, valamint a gyűrű végein több vékony szalagja, de a tér négy fonalszálból álló kigyóvonallal van diszítve, mely fölött és alatt számos vonaldísz van. A harmadik teljes példány, melynek szélessége csak 53 mm., a szélső vonalok közt, átmetsző vonallal osztott sokszögek vonalozott mezőkkel, míg mind a két részről a középső mező és az egész kerület egy keskeny vonalozott szalaggal boríttatik. A diszítés alantjáró formaérzékről tanuskodik. Az ide tartozó nagyobb töredékek közül csakis egy üt rá a fönnebb nevezett harmadik gyűrűre, minthogy ez is a végek felé erős vékonyodást mutat; mégis a mag köröskörül gömbölyű és átmetszetül bárhol is kört ad. A többi töredék mind az első teljesen ép gyűrűre hasonlít és így nincs is vékonyodásuk. A diszítések is olyanok, mint az eddig említtettek, vagy csak nagyon keveset térnek el.

Dísztűk. Még kisebb számmal fordultak elő a dísztűk. Csupán csak két dísztű töredékre akadtak, melyek közül az egyik hornyolatos és sikos taglalatú, végén kúpidomú csúcsban kiszögellő, a másik hengeridomú és vízszintesen körülfutó vonalokkal s ép úgy pontokkal diszesített, szintén csúcsban végződő fejjel bir. A fejnek erőssége olyan, mint egy jó erős gombostű vége. Hogy e tűk a haj diszítésére, vagy a ruha összetüzésére a nyak alatt vagy a mellen szolgálhattak-e, nem bizonyos; nagy hasonlatosságuk folytán a hallstatti hajtűkkel azt engedik következtetni, hogy a hajtű neméhez tartoztak. Ezen dísztűkön kívül még

néhány töredék darabot találtak, melyek valószínűleg szintén dísztűk voltak. A fej csak a tű vége megvastagodásából keletkezik és a szár körülfutó vízszintes vonalakkal van diszítve.

Ujj-gyűrűk. Az eddig említett nagyobb átmérőjű gyürűkön kívül, még kisebb átmérőjüek is találtattak, jóllehet csak töredékekben. Ezen ujjra való gyűrűk sodronyidomúak, átmérőjük 18—22 mm., vastagságuk 3 mm. vagy nem mennek át végökön csúcsba, vagy némileg befelé hajolnak és mind egymásra tolulnak és egész fölületökön csavaridomú tekerődzést mutatnak. Ezen gyűrűk közül néhány, minthogy kargyűrűknek kicsinyek, ujj-gyürűknek pedig nagyok (átmérőjuk ugyanis 28 mm.-nél több) valószínűleg díszláncz szemeit alkották, vagy pedik függők toldalékát képezték. Alakjokra és diszítésökre nézve az ujj-gyűrűkkel teljesen megegyeznek. Jószámú töredékdarabok szintén nagyobb átmérőjű gyűrűknek látszanak, de minthogy a töredék közül sok együvé tartozó darab hiányzik, csak nehezen határozhatók meg. Végeik felé erős fogyásuk van, úgy, hogy részben hegyes csúcsban végződnek, a testidoma gömbölyded harántos vagy ferde vonalú bevésésekkel, négyélűek úgy, hogy az egyik él fölül, az ellentett él belül van csavarva és az átmetszés helyén hegyére állított négyszöget mutat. Hogy ezen gyűrűk kargyűrűk voltak-e, vagy más czélra szolgáltak, kétséges marad; mégis úgy látszik az első eset áll, különösen a gömbölyű érczmagú példányoknál. Ép úgy kétséges marad, hogy a lelt gyűrűk közt voltak-e függők. Két tárgyat mégis közéjök lehetne sorolni; az egyik vékony, kissé homorú, mindkét végén hosszú sodronycsúcsokba végződő lemez, a másik huzalidomú gyűrűből áll, melynek habár egyik vége le van törve, a másik gömbölyű nyilásban végződik, melybe egy második, nagyobb és erősebb gyűrű van fűzve. Mind a két gyűrű fölülete oly módon ven diszítve és oly csavaralakú mint az előbbieké.

Bronzgyöngyök. A lelet meghatározható tárgyai között foglalnak helyet a bronzgyöngyök (4 majdnem teljesen ép példány és több töredék). Alakjokra nézve két, alapsíkjokkal összetett, letompított, többnyire üres egy hüvelyk átméretű kúpból állanak. A lapokkal haránt tág, tojásdad nyilások a zsinór áthuzására szolgálnak. Az erzsébetfalvai bronzgyöngyök nagyban hasonlítanak és nagyságra mint alakra meg is egyeznek azon bronzgyöngyökkel, melyek Sacken által ismertetett hallstatti sirokból kiásott leletekben fordultak elő, hol ismét tisztán sirokban vagy pedig durva férfiékszerűl a csontvázakon találtattak.

Gombok. Gombokból mindössze csak négy példányt találtak.

Olyan idomúak, mint a hallstatti sírleletekben oly nagy számmal előfordult lapos gombok, melyek inkább lencse idomúak, belső üres lapjukon füllel bírnak, és a ruha diszítéséül nagyon gyakori ékszer gyanánt szolgált. Az érzsébetfalvi gombok átmérője 15—22 mm.

Különféle, biztosan meg nem határozható tárgyak. Az eddig említett tárgyakon kívül az erzsébetfalvai leletben számos, részint sértetlen állapotú tárgy, részint töredék találtatott, melyeknek egykori rendeltetését csak kevés bizonyossággal határozhatjuk meg. Legtöbb figyelemre méltók a következők: *a)* Csigatekercs húsz, 5—7 mm. szélességű, belül lapos, kívül kevessé domború csavaros menettel; átmérője 26 mm., hossza 18 mm. A csigatekercs, melynek átmérője mindenütt ugyanaz, s melynek utolsó meneteiben a huzal folytonosan vékonyodik, még most is jelentékeny rugalmassággal bir. Ezen nagyobb csigatekercsen kívül a leletben egy kisebb is előfordult, melynek négy menete alig 3 mm.-nyi széles; középátmérője 20 mm., hosszúsága vagy magassága szintén 20 mm. Ennek végei szintén keskenyülnek, míg külső fölületök is sima. *b)* Ékszerdarab, mely 97 mm.-nyi hosszúságú, majdnem körré görbített. 3—6 mm. vastag, csavarszerűen tekert bronzsodronyból áll, melynek egyik vége többszörösen izült fejjel van ellátva, másik vége négyszögű peczeg, mely a megfelelő nyilásba illesztette az egészet. Hogy az ékszerdarab már eredetileg meggörbült idomú volt-e vagy sem, nem tudhatjuk bizonyosan. A huzal erőssége, mely tetemes nyomásnak is ellenállott a nélkül, hogy meghajlott volna és szabályos görbülete mégis az első eshetőségre utalnak. Egyike a lelet legdíszesebb ékszereinek. *c)* Két gyanítható ékszerdarab közül az egyik határozottan egy madarat, a másik talán szintén madarat, még pedig a gyakori diszítésül előforduló hattyút (?) ábrázolja. Mind a kettő töredék és épen azért rendeltetésök ismeretlen. *d)* Gyaníthatólag ékszerdarab megfelelő nyilásba való odatűzésül; erős bronzsodronyból van alkotva, mely az egyik végén kétszeres hajlással bir, a másik vége tompa élbe megy át. *e)* Egy valószínüleg szintén ékszerül használt lelettárgy, mely üres csonka kúp alakú; az alap kerület átmérője 35 mm., a kisebbé, minthogy el van törve, tüzetesen meg nem határozható. A külső fölület alul és a középen túl, egyszerű durva kivitelű diszítéssel van ékesítve, mely a felső részen kettős, vízszintesen körülfutó vonalakból áll, melyek között vájt félköralakú lyukak láthatók; a hármas sorú vonalak után ismét félig bevésett háromszögek következnek; az alsó részen szintén mélyen bevésett vízszintes vonalak, melyeken

kívül köridomú bevésések sorakoznak, némelyik egészen át van ütve. Úgylátszik, hogy sisakdíszül szolgált, mely belső üres részében második ékességül tollakat is befogadhatott. *f)* Egy kis tárgy, rendeltetése egészen ismeretlen, majdnem ép állapotban maradt fön. Alakjára nézve nagyon hasonlít egy parányi sarlóhoz. 26 mm. hosszúságú, 5 mm. átméretű hengeralakú csőből áll, melynek külső fölületén egymással szemközt két borda alakult, közöttük széles hornyolattal, és egy ívdarabból, mely a cső kissé hiányos felső részéből kiszögell; harmadik alkatrészét két erős borda alkotja, mély hornyolattal. *g)* Két tiszta ónból készült tárgynak rendeltetése szintén ismeretlen. Élegülése miatt idomtalan, egyik részén egészen sima, másik oldalán a széleken ferdén idomított ónrúd; hossza 63 mm., szélessége 18 mm., mindkét oldalából ferdén idomított karok állanak ki. Az ónrúd sulya 36 grm. *h)* Kapocsnemű tárgy, mely erős, a középen vastagabb, a végek felé hirtelen hegyesülő, vékony huzalkarokká idomuló 93 mm. szélességű bronzsávból áll. Külső fölülete pontokkal és egyenközű vonalsorokkal van diszítve, melyekhez félköridomú ékítések csatlakoznak. Valjon a bronzsáv, mely egészen összenyomott állapotban találtatott s mely eredetileg is kevéssé össze volt hajtva, valóban kapocs volt-e teljes bizonyossággal meg nem határozható; de a hurkok a végeken mégis arra utalnak, hogy valószínüleg ruha összefoglalására használtatott. *i)* Horogtöredék. Hasábidomú, meghajlított 6 mm. szélességű, 3 mm. magasságú bronzsávból áll, mely az egyik végén élesen hegyezett szigonyba végződik. *k)* Csigatekercscsé idomított bronzhuzal 3 mm. vastagságú, mely vagy egy fibula részét alkotta, mi a bronzkorszakban gyakori volt, vagy pedig egy szegélyző ékszer darabja gyanánt tünhetik föl. *l)* Függődarab. Némileg keresztidomú és 10—15 mm. szélességű, mindkét szélén kikanyarított bronzsávból áll, mely fölül két karrá szélesbül és félkör idommal záródik be. Elő- és hátsó részein szélei föl vannak gyűrve. Az ilymódon bemélyedt belső lapon csekély emelkedésű halom keletkezik. A sáv vége felé le van törve és így egész hosszúságát meghatározni nem lehet; a töredéknek hossza 56 mm. A félköridomú befejezésben köralakú nyilás van, melyen valószínüleg a fölfüggesztésre szolgáló zsinór füzödött át, miáltal a nyak diszítésére szolgálhatott. Szegélyzőül, a mint első pillanatra látszik, azért nem tarthatjuk, mert a hátsó oldal nem sima és olyan domborodások vannak rajta, minőket az előlapon nem találunk. *m)* Több borításhoz vagy nyélhez tartozó szerből több darabot találtak, melyek közül néhány bevájt mélyedésű hosszúkás lemezből áll, szélessé-

gök 12 mm., hosszúságuk több mint 80 mm., — az eredeti hosszúságot pontosan meghatározni nem lehet, mert a darabok töredékekből állanak — rendeltetésök valószínüleg borítás vagy kések és tőrök nyelére való alkalmazás volt. Borító vagy szegélyző rendeltetésök volt azon köralakú bronzlapoknak, melyek középlyukkal vannak ellátva, a szélek behajtottak és átmérőjük 53 mm., habár ezek csekély számmal fordultak elő. *n)* Hasábos, többnyire négyszögletes rudak. Szélességök jobbára 3 mm., magasságuk 2—4 mm., eredeti hosszúságuk, minthogy egyik részök le van törve, pontosan meg nem határozható. A leghosszabb töredéknek hosszúsága 142 mm. A széleken kevéssé rovatolt és finom vonásokkal ellátott rudaknak rendeltetése ismeretlen; lehetséges, hogy a simább példányok csak felerészben elkészült gyártmányok voltak, melyekből csak későbbi idomítások által alakult bizonyos eszköz. A rudaknak egyike a többitől abban különbözik, hogy négy oldallapja egymással egészen egyenlő és így a metszés helyén szabályos négyszöget mutat, továbbá, hogy följebb a négy él leköszörülése által nyolczszögűvé válik. *o)* Nagyszámú olvasztott érczrög. (336 kgr.). A vegyi elemzés kimutatta, hogy több darabnak tartalma részint nyers vörösrézből, részint rézből áll, melyhez még némi ón keverék is járul. Az érczrögök és érczlepények különféle nagyságúak és idomúak. Azok, melyekhez ón járult, tömöttebb szerkezetűek és simább fölületűek, a többiek kevésbbé tömöttek és lyukacsos fölszínűek; számosak — és ezek vörösrézből valók — egészen lyukacsosak és selejtesek. Az érczrögök nagyobb példányai alsó fölületükön tányér- vagy kulacsidomú alakot mutatnak, mely szerint öntettek és az érczrögök eredeti nagysága — mert nagyobbrészt csak töredékek — világosan kilátszik belőlük. Több példány eredeti átmérője 230 mm., legnagyobb magassága 26—54 mm. volt. A legnagyobb darabok 5 kgr. sulyt nyomtak. *p)* Kisebb mennyiségű ónrögök. Eredetileg szabadon és mint mai nap is szemcsés ón gyanánt voltak forgalomban; de a földben homokos és mésztartalmú anyagokkal rögöket képeztek. Az ónrész különben egészen tiszta. (Reissenberger Archiv f. siebenbürgische Landeskunde N. F. x. köt. 8 és k. ll.).

A nemzeti muzeum e fontos leletből a következő darabokat őrzi: 1. 39 darab tokos füles véső, különféle nagyságú. 2. 8 darab tokos véső, különféle nagyságú. 3. 1 darab véső, mindkét oldalán fölhajtott, 16 cm. hosszú. 4. 50 darab sarlópenge, kis behajlított bronz fogantyúval. 5. 5 darab sarlópenge, rövid egyenes fogantyúval. 6. 8 darab sarlópenge, külső oldalukon kiálló csúcscsal. 7. 3 drb

sarlópenge, külső szélén gombbal. 8. 78 darab sarló pengerész. 9. 6 darab övlemez-rész, karczolt ékítvénynyel. 10. 3 darab gombféle, átfúrt és tojásdad. 11. 17 darab fűrészpenge. 12. 3 darab fogantyúrész. 13. 5 darab vögyelt lemez fogantyúrész. 14. 9 darab lemez, különféle hosszúságú, sima. 15. Átlyukasztott lemez-részek; 1 darab 7 cm. hosszú, csipkés szélű s 2 darab fogantyú-rész és két lyukkal ellátott vastagabb lemezrész. 16. Ékszer, lándsacsúcsalakú. 17 Edényrészek. 18. 3 darab kerek lemez, hosszasan átlyukasztva; kerek lemez két lyukkal; kerek lemezkarika hátul két beakasztóval s 1 darab nyilt kis karika. 19. Lemezcsúcs, 4 darab. 20. Bronz rudacskák. 21. 2 darab lándsacsúcs, törthegyű; 3 darab tőrhegy; 2 darab kardpengerész; 1 darab lyukas tőrpengerész 3 darab sarló pengerész. 22. Karikarészek, rovatoltak és rovat nélküliek. 23. 4 darab fémrög. (L. N. M. 1870. jk. 235. sz. okt. 7.) Leírta Rómer Flóris Arch. Ért. III. köt. 269. l.

II. Több véső, egy lándsacsúcs és egy ókori bronzfülbevaló arról tanuskodnak, hogy ez a vidék a rómaiak előtti időben már telepítvény volt. (Transs. II. 268. Sieb. Arch. IV. 23. Neig. 260. Goos Chron. 25.)

Szentgál (Veszprémm.). Bronz lándsacsúcs, tokjánál sérült, hegye letört, a Hársági réten. (L. 1873. jk. 39. sz. márcz. 15.)

Szent-István-Baksa (Abaújm.). Sodronytekercsek Csoma 36.

Szent-László (Biharm.). Urnatemető A. É. 1887. 378. (Lásd Puszta-Szt.-László.)

Szent-Lőrincz-Káta (Pestm.). Cserépurna hamú- és csontmaradványokkal, köztük két tű és három karperecz. N. M. 1878. Trouvailles 35.

Szent-Péterszeg (Biharm.). 1872. év tavaszán, Szentpéterszeg és a vele szomszédos Berettyó-Ujfalu között határárok ásás alkalmával érdekes bronzlelet került földszinre. A tárgyak — számszerint valami 25—30 drb — három lábnyi mélységben egy rakáson találtattak. Miután a találók azokat egymás között arányosan fölosztották, Nagy-Váradra vitték eladni, hol az egyik közülök Ifj. Bölöni Sándorhoz utasíttatván, ez négy darabot, t. i. három tokos vésőt és egy rovátkos karikát vett meg tőle. A többi találó nem találván Nagy-Váradon vevőt, visszatért a tárgyakkal. Bölöni utóbb egy kis körutat tévén a megyében, ez alkalommal Szent-Péterszeget is utjába ejté, hogy a leletnek többi darabját is megszerezhesse. Igy sikerült egy helyen hat, más helyen pedig nyolcz bronz eszközre akadni, melyek a leletből valók voltak. Azon tizennyolcz darab között, melyeket Bölöni összesen látott, tizenhárom

tokos szekercze volt. Ezeknek nagyobb része az úgynevezett csőrösökhöz, azaz felhúzott orrúakhoz tartozott; kisebb számmal voltak a fületlenek, vagyis az olyanok, melyeknél a fül helyét egy kidudorodás, vagy helyesebben peczeg pótolja. Ez utóbbiak egyszersmind czifrázattal is birtak s átalában finomabb készítésök által tüntek ki, míg az előbbieknél a diszítés teljesen hiányzott. Volt még ezeken kívül a leletben egy bronz lepény, melyet a találók edénynek tartottak, egy nyílcsúcs és három karika, kettő síma, egy rovátkos fölülettel. Mindezen tárgyak feltünően halványszinű bronzból készültek. A patina egészen hiányzik róluk, mert találóik forró vízben kifőzték. (A. É. VII. k. 80. l. Bölöni Sándor közleménye után. Cat. 109—111, Trouvailles 58.) Néhány példány pontosabb ismertetése: *a)* Öt tokos véső bronzból, elől hátul fölfelé álló csúcscsal, az elölső erősebb, a fül tájékán lévő rövidebb és tompább; a karima lapos; a vésők közepök felé kissé behajlók és élök felé ismét gyengén kihajlók, a keskenyebb lapok közepén végig futó öntővarrány; a lapok határozottan meg vannak jelölve. Két kisebb példányon a fül lefelé levélidomúlag szétterjed; az él gyengén kihajló, majdnem egyenes. Van köztök két kisebb, melynek egyike a fül táján, másika az elölső csúcs táján csonka. Méreteik: közepén hosszúságuk 83 és 89 mm.; nyilásuk átmérői 32 és 23 mm.; 26 mm.; a fül alatt szélességi átmérőjük 30 és 32 mm.; az él átmérője 38 és 45 mm. A három nagyobbik közül az egyik oldalán hasadt. Méreteik: hosszúságuk 98 és 103 mm.; a nyílás átmérői 38, 45, 28, 30 és 33 mm.; a fül alatt szélességi átmérőjük 36 és 40 mm.; az él átmérője 39, 45 és 49 mm. *b)* Tokos véső bronzból, kiálló karimával, füle csonka, tojásdad idomú nyilással, teste laposra nyomott, közepe felé keskenyül és éle felé szélesre kitágul, éle gyengén kihajló, füle lefelé levélidomúlag a farkig lenyúl. Egész hossza: közepett 89 mm.; nyilásának átmérői 24 és 27 mm., a fül alatt szélességi átmérője 24 mm.; élének átmérője 41 mm. *c)* Tokos véső bronzból, fül nélkül, erősen kidomborodó karimával, egy helyen a karima felől egy darab kitört, mindkét felől az öntővarrányok végig futnak, éle egyenes, egyik sarka csonka, teste keveset szélesbül az éle felé, durva mű. Egész hossza 131 mm.; nyilásának átmérői 32 és 29 mm., szélességi átmérője a karima alatt 39 mm., éle 44 mm. *d)* Tokos kalapács bronzból, teste négyszögű, nyilása tojásdad idomú karimával, a keskenyebb lapokon az öntővarrányok meglátszanak, alsó ütő lapja gyengén kihajló. Hossza 47 mm.; nyilásának átmérői 17 és 14 mm.; szélesebb

lapjainak szélessége 21 mm.; a keskenyebbeké 18 mm. *e)* Lándsacsúcsnak bronzból, csúcsfelőli töredéke, az egyik szárnya csonka. Hossza 57 mm.; az ép szárny szélessége a törési lapon 11 mm. *f)* Három karika kerek bronz sodronyból, mind a három töredékes; a sodrony végén búbos, egész hosszában völgyelések és domborodások ez utóbbiak rovátkos vonalakkal diszítvék. A legépebb példánynak belső legnagyobb átmérője 78 mm.; a sodrony vastagsági átmérője 4 mm.; a végső búbnak átmérője 6 mm. *g)* Bronz karika nyilás nélkül, egy tagban, kerek huzalból. Belső átmérője 63 mm.; a huzal vastagsági átmérője 5 mm. *h)* 2 bronz karikának töredéke kerek huzalból, külső oldalán rovátkos vonaldíszekkel; vastagsága átméretök 8 mm.; az egyik vége felé keskenyül. *i)* Bronz lepény, kerek idomú, egyik fele lapos, másik fele laposan kidomborodó, közepett mélyedéssel, szélén öntő peczeggel. Átmérője 98 mm., legnagyobb vastagsága 12 mm. *j)* 2 drb idomtalan bronz rög. *k)* Bronz kalapácsnak elhibázott csonka töredéke, megvan a karimájának egy része s a tompa vége felőli fele. Hossza 6 cm., szélessége 34 mm.; legnagyobb vastagsága 22 mm. *l)* Bronz tárgy, befejezetlen; ismeretlen rendeltetésű; egyik része sima, csúcsba futó, másik része vastagabb és pöczögbe végződő. Legnagyobb átmérője 61 mm., a kidolgozott rész hossza 43 mm.; e rész legnagyobb vastagsági átmérője 19 mm., végén átmérője 7 mm.

Szent-Tornya (Békésm.). Tokosvéső bronzból, egyenletes szélességű, gyengén kihajló éllel; széle karimás, lapjainak szélei határozottan jelölvék, fölülete sima. Hossza közepett 82 mm., nyilásának átmérői 21 és 27 mm., élének átmérője 37 mm. Békésm. muzeum.

Szerdahely. 1867-ben egy 126 cm. hosszúságú és mindkét oldalon keskeny, éles bordákkal ellátott bronzkardpenge került a szász-sebesi gymnasiumba. (Gooss Chron. 49. l.)

Szihalom (Borsodm.). Őskori halom réteges lerakodásokkal a kőkortól a római korig. Ipolyi A. és Foltényi J. Századok 1870. IV. k. 16 apró agyagállat; nyolcz tű, 2 gyűrű, arany gyürű és apró láncz, három öntőminta III. 1, 3, V. 5, 6. Trouvailles 35.

Szikszó (Abaújm.). Krétabetétes edényke Csoma 50.

Szilok (Zeplénm.). Bronz szalag nyolcz töredéke, egyik oldalon közepett végig futó kiemelkedő bordával, e borda majd éles, majd tompa és rovatokkal díszes; a szalagok majd egyenesek, majd görbítvék, három közülök végtagnak látszik, mert keskenyülnek és hegyesen végződnek. A leghosszabb darab 52 cmnyi, legnagyobb szélességük 17 mm. Felső magy. orsz. muz. Kassán.

Szilvás. Bronz csákány, egymásra ferdén álló élekkel, hossza 28 cm. (L. N. M. 1874. jk. 1. sz. x/349 január 5.)

Szinyér-Váralja (Szatmárm.). Bronz csákány, tüskés koronggal, pengéje egyenes, éle csekély kihajlású, a penge oldallapjai és a korong és hüvely közti tag oldallapjai a hüvelyen tompa fokot képeznek, a hüvely szélei dudorosak. Egész hossza 205 mm., a penge hossza 127 mm., szélessége volt az egyik élnél (az egyik szöglet csonka) 32 mm., vastagsága a hüvelynél 16 mm., a hüvely hossza 59 mm., a nyílás átmérője 19 mm., a hüvely és korong közti tag hossza 31 mm., a korong átmérője 47 mm., a tüske hossza 2 cm. Fölülete le van surolva, a korong félre van hajolva. 1876-ban Péchy Jenő birtokában.

Szirák (Nógrádm.). N. M. XXXVIII. 26—28. Tokos véső, szárnyas véső, vonalos díszű karperecz, 3 karika és gyürű, mely csontváz mellett volt. Trouvailles 101.

Szlatina (Krassó-Szörénym.). 9 aranykarikából álló láncz sulya $28^1/_2$ #. Milleker 45. Arch. f. öst. Gesch. XV. 330.

Szlatnai erdőben (Mármarosm.). 1867. Kardpenge bronzból, liliomlevél idomú, keskenyebb a szokásosnál, közepe táján szabálytalan görbülettel, markolatlemezzel, melyből csak egy háromszög idomú rész maradt meg, a szélén négy lyukkal. A lemez közepe kidomborodik és laposan domborodó gerinczbe megy át, mely a pengén végig fut; a gerincz mellett mindkét felől rovatos vonaldísz ékeskedik. Hegye csonka, fölületéről a felső kéreg majd teljesen le van törve. Egész hossza 50 cm.; a penge legnagyobb szélessége 31 mm., szélessége a tövén 26 mm.; a markolat lemez hossza 4 cm.; szélessége 42 mm. A m.-szigeti ref. lyceum birtokában. Arch. Ért. 1872. VI. 291.

Szokol (Kolosm.). 1871. N. M. LII. 86—88. 3 karperecz. — Lehóczky Tiv. gyűjteményében lándsacsúcs töredéke, karperecz, 2 csontkarika. Trouvailles 102.

Szolnok (Jász-N.-Kun-Szolnokm.) környékéről? Oriási cserépurna CXXXIX. lásd **Rákóczi** puszta.

Szolnok (Mosonym.). I. Dr. Sötér Agost 1887-ben a «Haidehof» pusztán sírokat ásatott föl, melyekben urnák és bronztárgyak találtattak: két keskeny véső, köpüs véső, két egyszerű sodronyos fibula, négy darabra tört kardpenge, más eltört kard két töredéke, csonka törpenge és más 28 drb bronztöredék, bronztárgy csontfogantyúja, emberi fogak; ismerteti képek kiséretében dr. Sötér Ágost az Arch. Ért. 1892. évi folyamában.

II. A «Jessehofi» pusztán leltek urnákat, bronzkargyűrűt, fibu-

lát, 12 drb csonthengerkét fölfüzésre valót, és 23 apró bronztekercset. Ismerteti képek kiséretében dr. Sötér Ágost az Arch. Ért. 1892. évi folyamában.

Szolyva (Beregm.). *a)* Arany karika halvány aranyhuzalból. *b)* Bronz karika; kerek huzalból, mely végei felé keskenyül, végei tompák és egymás fölé záródók, fölülete sima. Belső átmérője 65 mm.; a huzal legnagyobb átmérője 9 mm. Lehóczky Tivadar gyüjteményében, Munkácson.

Szombathely (Vasm.). Ürvésö bronzból, fül nélkül, nyílása körül kerekded, alább négy lapú s a keskenyebb lapok élbefutók, idoma szabálytalan, fölülete érdes. Hossza 113 mm., legnagyobb átmérője a nyílásnál 3 cm., szélesebb lapjainak átmérője 14 mm., keskenyebb lapjainak átmérője 7 mm., az élnek átmérője 11 mm., a szombathelyi múzeumban. (Ant. préh. de la Hongr. IX. 19.) (Vasm.). A vasm. muzeumban: két határozatlan tárgy, 1 tokos véső, 3 tekercses (?) fibula, 7 karika, 49 edény és egyéb cserépregiség. Vasm. rég. egy. évk. 1884. 11—18.

Szombathely-Szent-Márton (Vasm.). Urnatemető, melyből 1878-ban nehány hamutartó edény a szombathelyi muzeumba jutott. Vasm. rég. egyl. évk. 1878. VI. 27. Trouvailles 35—36.

Sztánfalva (Beregm.). A Kucsovafelől a Kamenihorb nevű hegy keleti oldalán öt bronz kardot találtak egy csomóban, eső után, a gyep alatt. Leírta és bírja Lehóczky T. Arch. Ért. 1888. 431—432.

Szuhogy (Borsodm.). 72 halvány aranykarikából álló láncz. N. M. 1865. 27. sz.

Szulya (Trencsénm.). Perimés véső; a perimék csekély emelkedésűek, oldalai karimásak, teste a perimék felé keveset szélesbül és vastagodik, a perimék táján keskenyül és azontul lapul és szélesbül; éle erősen kihajló. Egész hossza 93 mm.; tövén szélessége 13 mm.; szélessége a perimék kezdetén 15 mm.; ugyanott vastagsága 1 cm.; szélessége közepett 4 mm.; vastagsága 11 mm.; élének átmérője 32 mm. Drahotuszky Ferencz birtokában.

Szuszkó (Beregm.). (Ant. préh. de la Hongrie IX, 21, XVII, 11, 39, 45.) *a)* Tokos véső bronzból, gyürűdeden kidudorodó karimával, teste fölül majdnem négyszögű, éle felé szélesbül, éle egyenes; fölülete sima; keskenyebb oldalain az öntővarrányok széléig futnak, szélein az öntésből megmaradt érdességekkel. Egész hossza 15 cm., nyilásának átmérői 34 és 38 mm., szélessége a karima alatt 42 mm., ugyanott vastagsága 25 mm., élének hossza 51 mm.

b) Tokos véső bronzból, hasonló idomú; szélesb oldalain domború vonaldíszek, fölülete érdes. Egész hossza 148 mm., nyilásának átmérői 34 és 40 mm.; szélessége a karima alatt 42 mm., ugyanott vastagsága 2 cm., élének hossza 55 mm.

c) Tokos véső bronzból, hasonló idomú; oldalain domború vonaldíszek. Egész hossza 14 cm.; nyilásának átmérői 28 és 32 mm.; szélessége a karima alatt 4 cm., ugyanott vastagsága 18 mm., élének hossza 5 cm.

d) Tokos vésőcske bronzból; széle gyengén kidudorodó, karimája alatt szélével párhuzamosan futó domború vonaldíszszel; teste laposra nyomott éle felé kihajló, éle majdnem egyenes. Egész hossza 86 mm., nyilásának átmérői 21 és 26 mm., szélessége a fül alatt 3 cm., élének átmérője 37 mm.

e) Két fürész bronzból XVII. 11.; lapos, pengeidomú, két éllel, vége tompa, alsó végén mindkettő csonka. Hosszuk 117 és 177 mm., legnagyobb szélességök 25 mm.

f) Sarló bronzból; csekély hajlású hegyes csúcscsal, vastag karimával, a karima mellett végig futó hornyolattal, külső végén fölálló peczeggel. Két külső végének távolsága egymástól 123 mm., legnagyobb szélessége 28 mm.

g) Két sarló bronzból, keskeny pengéjű, csekély hajlású, tompa végű, vastag karimával, végén fölálló peczeggel. Két külső végének távolsága egymástól 14 cm. és 146 mm.; legnagyobb átmérői 25 és 22 mm.

h) 2 karika kerek bronz huzalból, hegyes végei egymásfölé érnek; belső átmérőjük 98 és 100 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 8 és 9 mm.

i) Kis karika kerek bronz huzalból, majdnem összeérő hegyes végekkel. Belső átmérője 46 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 8 mm.

j) Két karika kerek bronz huzalból, összeérő tompa végekkel, külső oldalukon párhuzamos vonalrovatokkal diszesek. Belső átmérőjük 61—63 mm.; a huzal legnagyobb vastagsága 11 mm.

k) Karika, kerek bronz huzalból, egymásfölé nyuló tompa végekkel; külső oldalán rovátkos vonaldíszekkel. Belső átmérője 6 cm., a huzal legnagyobb vastagsága 8 mm. Hiányos öntvény, fölülete érdes.

l) Karika, kerek bronz huzalból, egymáshoz záródó tompa végekkel. Külső oldalán rovátkos vonaldíszszel. Belső átmérője 66 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 13 mm.

m) Fűrészpenge (?) bronzból, csonka töredék, hegye letört, élei csorbák. Egész hossza 88 mm.; legnagyobb szélessége 21 mm.

n) Bronz pálczácska, nyolczlapú, tompa és csúcsos véggel. Egész hossza 10 cm., legnagyobb átmérője tompa végén 9 mm.

o) Sarló kasza XIV. 8. bronzból, majdnem félhold idomú vastag karimával, hegye tompa, nyélbe való része szögbe futó domború kerettel van befoglalva; külső karimáján 168 mm. hosszú peczeg, melyet póznába lehetett erősíteni s így a sarló kaszának volt használható. A peczeg a sarló felé eső végén letörött és ujabban ismét oda lőn illesztve. A sarló két külső végének távolsága 15 cm.; legnagyobbb szélessége 32 mm.

p) Bronz rög, rudacska idomú. Hossza 202 mm., keskenyebb lapjának legnagyobb szélessége 16 mm.; szélesb lapjainak átmérője 22 mm.

Szűcs (Veszprémm.). 3 drb bronz csákány, számos kőeszközzel. (L. N. M. jk. 20. sz. márcz. 16.)

Tamásfalva (Torontálm.). CXXVI., CXXVII. (N. M. XLIX., L.) Cat. 113. Trouvailles 103. — 3 drb. lándsacsúcs, egyik 32½, a másik 20, a harmadik 16 cm. hosszú. — 4 drb. bronz tőr, 2 egészen ép XIX. 4., 5., kettőnek hegye le van törve. Az egyik ép 22½, a másik 19 cm. hosszú; a törött hegyű 7½ cm., a másik 12 cm. hosszú. — 3 drb. bronz kardpenge. — Bronz övrészek és tekercses övkapcsolók, övtöredék. — 7 drb. tokos bronz véső füllel. — 10 drb. bronz karék, mindkét végök felé vékonyulnak, patkó alakúak (6 drb. kivájt, 4 drb. teli). — 6 drb. bronz karék, mindkét végükön kigyófejjel vannak díszítve, az egyik csavart. — 5 drb. sima bronz karék, 3 drb. egész, kettő töredék. — 10 drb. bronz gombostű, 1 drb. hármas gombú, 4 drb. egy gombú, két drb. egész, kettő töredék s egy tűtöredék. — Bronz tekercs töredék vastag huzalból. — 21 drb. bronz boglár vagy gomb, hátul füllel vannak ellátva. 1875-ben csak 16 drb. találtatott. (LV. 1.) (L. N. M. 1871. jk. 169. sz. jul. 5.) A. É. v. 162. Talán ugyanazon lelethez valók: *a)* Tokos véső bronzból, széle kidudorodott, éle felé kissé szélesbül, éle kevéssé kihajló, szélesebb oldalain szögben álló párhuzamos domború vonaldísz, közepett domború kördísz. Hossza közepett 132 mm., nyílásának átmérői 32 és 24 mm., szélességi átmérője a fül alatt 42 mm., élének átmérője 47 mm. — *b)* Lándsacsúcs bronzból, szárnyai kétszerhajlók, középső bordája erősen kiemelkedik és mellette a szárnyak idomát utánzó domborodás fut a szárnyak tövéig; a hüvelyen két lyuk. Egész hossza 228 mm., a szárnyak hossza 15 cm., a szárnyak legnagyobb

kihajlásán szélessége 45 mm., a hüvely átmérője a szárnyak tövén 15 mm., belső átmérője a végén 2 cm. — *c)* Gomb, lapos domborodású kerek bronz lemezből, alján közepett fül; a lemez szélén és közepén helyenkint csorba. Legnagyobb átmérője 56 mm. Találták kútásáskor; a temesvári muzeumban. Milleker 47.

Tápió-Szecső (Pestm.). Bronz csákány, zöld burával bevont; hossza 145 mm., gömbölyű lyuka körül átmérője 32 mm., a gyűrű körül benyomott körczifrázatok láthatók. Háló súly, gömbölyű kúpalakú, 182 mm. magas, fenekének átmérője 106 mm. Ez utóbbi ú. n. «Bánommalom» gödrében találtatott. Az urasági juhakol mellett. (N. M. jk. 1864. 94. sz. II. 8, 9., okt. 17.).

Tápió-Szelle (Pestm.). 2 darab bronz tekercs, igen kicsinyek és laposak. (N. M. jk. 1867. 40. sz., máj. 29.).

Tard (Borsodm.). Sodrott karperecz Ipolyi gyüjteményében. Ant. préh. XXIII. 58. N. M. 1876. 301. sz. Cat. 43. Szendrei 38.

Tardos (Szabolcsm.). Cserépedény sajátszerű fülekkel és bütykökkel LXXIV. 7*a*, *b*. Péchy Jenő gyüjteményében.

Tata (Komáromm.). A N. M. 1880-ban kereskedő útján kincset szerzett. 4 tokos véső, ürvéső csonka része, 3 sarló, borotva darabja, 8 kés vagy késtöredék, fürészlemez töredéke. Trouvailles 103. — «Bronzkori leletek» Komáromi Lapok 1887. 15. sz. Gyulai 76.

Tatár-Szent-György (Pestm.). Bronz lemez és tekercstöredékek. Bronz dárdacsúcs. Fekete cserépbögre, benne nagy fog. Négy cserép bögretöredék. (L. N. M. jk. 1857. 39. sz., jul. 17.). Ugyanott (1857. jk. 56. sz., október 20.) Kisded, fekete agyagcsupor. (Pestm.). N. M. LI. 7—13. Tőrpenge töredéke és öt lemezke.

Téglás (Szabolcsm.). 4 bronz nyilhegy, három gerinczes hegyes csúcscsal, kerek hüvelylyel; a gerinczek majd a hüvely végéig érnek, majd keveset a széle fölött szakadnak meg, a gerinczek közti téren a hüvely domborodását látni. Hosszúságuk 24—29 mm., két gerincz átmérője legalul 8—10 mm.; a nyilás átmérője 3—5 mm. Lelhelyök: Téglás (Szabolcsm.) és Sámson (Biharm.). Kovács debreczeni tanár közleménye szerint a téglásiak állítólag hamvederben és hamuban találtattak, egy sámsoni szántás közben. A debreczeni főiskolánál.

Tényő (Győrm.). Bronz véső. (L. N. M. 1871. jk. 285. sz. oct. 24.)

Tényőfalu (Győrm.). Bronz lándsacsúcs, egyszerűen kihajló lapos szárnyakkal, középső gerincze sokban emelkedik s a fok mellett két rovátkos vonal, mely a hüvely végéig fut, hasonló vonal sze-

gélyzi be a szárnyak szélét és a hüvely végső szélét; a hüvely széle közelében álló két lyukat két körded emelkedés veszi körül. Egész hossza 21 cm., a szárnyak hossza 151 mm., legnagyobb szélességök 41 mm.; a hüvely átmérője a szárnyak tövén 13 mm., belső átmérője a végén 19 mm.; a győri muzeumban.

Téth (Győrm.). N. M. tokosvéső; törpenge N. M. XLV. 35., nyilcsúcs N. N. XLV. 39., karperecz N. M. XLV. 37., hengerded tekercs. Trouvailles 104.

Tinnye (Pestm.). Urnatemető, ismerteti Vásárhelyi Géza. A. E. 1890. 430—432.

Tisova (Beregm.). Lehoczky Tivadarnál van egy itt lelt bronz csákány, hosszu éles nyulványnyal és hegyes koronggal.

Tisza-Eszlár (Szabolcsm.). I. lelet: 3 szárnyas véső töredéke, 2 tokos véső, sarló csúcsfelőli töredéke és két ép sarló korongos markolatú kard darabja két lándsacsúcs töredékei, 11 karika. II. lelet: 13 sarlótöredék, vésőtöredéket (?), bronzlemez darabja, karika, 5 karika töredéke. Mindkét lelet dr. Jósa András gyüjteményében.

Tisza-Földvár (Jász-Kun-Szolnokm.). N. M. 1876. — 3 öntő minta III. 4, 5; IV. 4, 5, 9, 10. (N. M. LXII. 17, 19, 20, 21, 30, 31. — Ant préh. de la Hongrie XIV. 15, 19; 16—18; 24, 25.) Trouvailles 59.

Tisza-Sas (Hevesm.). CXXXXIII. A. É. VII. 1887. 60.

Tisza-Szent-Imre (Jász-Nagy-Kun-Szolnokm.). CLXXIII. Trouvailles 59. N. M. A. É. 1882. 305.

Tisza-Szőllős (Hevesm.). Temető vagy telep, cserépedények, átlyukasztott falú cseréphengerek (cf. Ant. pr. de la Hongrie, XX. 18 és Atlasz. II., 7.). Hamvak, emberi csontok stb. 1860. a N. M. tokos vésőt (?) kapott. Trouvailles 37.

Tobias (Tobsdorf) (Medgyessz.). Buzogányfej bronzból, négylapú hegyekkel, melyek három sorban állanak, a legkisebbek 4, hosszúsága fölül 2 cm., a legnagyobb (ugyanannyi) közepett, hosszuk 27—29 mm., az alsó sor 4, hosszuk 2 cm. és 25 mm., hüvelye fölfelé keskenyül, alúl széle kidudorodik, külső átmérője felül 2 cm., alúl 35 mm. Találták együtt három darab tekert edény fogantyúval (bronzból), egy görbített bronzkarddal, két bronzkard töredékkel és két bronzfibulával. Goos Chronik 56. l. A segesvári gymnasiumnál.

Tokaj (Zemplénm.). Tokaj közelében vasuti munkálatok közben két arany gyürűt találtak; négyszögletes, a csúcsok felé keskenyülő huzalból. (Arch. f. ö. G. 1860. XXIV. 371. l.)

Tököl (Pestm.). 1878-ban a védtöltések építésénél temető ülő csontvázak, hamvas urnák, bennök apró csüngő díszek. N. M. Arch. Ért. XIII. 1879. 47—59.

Tolcsva (Zemplénm.). 4 drb. bronz tekercs. — 16 drb. tölcsérded bronz ékítmény N. M. XXXIV. 55—79. — 70 drb. bronz boglár és gomb. N. M. XXXIV. 7. — Bronz láncz. N. M. XXXIV. 8, 9. — 2 drb. borostyánkő nyakfüzér. (L. N. M. 1869. jk. 28. sz. XII. 1—6. márcz. 19. Trouvailles 104.)

Tolna (Komáromm.). Az u. n. malomföldeken régi pénzeket vas- és bronztárgyakat találni. Gyulai 78.

Tomor (Abaújmegye). Agyagedényben 219 kúpalaku pityke. Csoma 51.

Toplicza (Maros-Tordam.). 6 sarló, 5 fürészlemez és töredékei, 2 tőrlemez (töredék), hegyes eszköz (?). Két sarló az erd. muzeumban. Gooss Chronik 56. Trouvailles 105.

Toplicza-Daruvár (Pozsegamegye). 40 rézcsákányt találtak 1873-ban (?) a N. M. kapott belőlök 1877-ben kettőt, 31 drb. a zágrábi muzeumban, egy példány Párisban az anthr.-társulat gyűjteményében. Trouvailles 105.

Torda (Tordam.). E helyről Kemény gyűjteményébe került: egy hegyesfejű bronz fejsze, két bronz tokos-véső és egy 20 mm. hosszúságú kettős fejsze rézből. (Neigeb. 209, 76 és 77. 210, 103. Goos Chron. 56. l.)

Török-Koppány (Somogym.). Tokos véső és öt drb. sarló br. együtt találtatott, valószínüleg nagyobb lelet része. (N. M.) A. E. 1886. 232.

Torvaj (Somogym.). Bögrében bronzlelet került elé 1889-ben, melyet 1890-ben a N. M. a találótól megvett: A bögre 2 töredéke, lepény, pálcza és idomtalan bronz anyag, öntés után fönnmaradt anyag, 7 tokos véső töredéke, lándsacsúcs töredéke, 9 karika és töredéke, 2 sarló töredék, csüngő részlet.

Tót-Györk (Pestm.). Bronznyílcsúcs, hossza 2·4 cm., háromélű, oldalain bevölgyelve. (Lásd N. M. 1870, jk. 114. sz. máj. 25.).

Tövisfalva. *a)* Bronzcsákány, hegybe nyuló hátsó koronggal, a hegy körül a lap kidomborodik, a penge szélei a hüvelyen félkörben összefutnak, a penge szokottnál szélesebb, egyenes, a penge két szélén, a hüvely szélein és a korong és hüvely közti tagon az öntővarrányok még meg vannak. Egész hossza 242 mm., az él hossza 67 mm., a penge hossza 176 mm., a hüvely hossza 67 mm., belső átmérője 18 mm., a korong átmérője 55 mm. *b)* Bronzcsákány, pengéje keskenyebb és keveset görbített, hüvelye mind-

két széle felé domború vonaldíszszel, a penge oldallapja a hüvelyen tompa éllel végződik, a korongon a csúcs körül öt gömböcs. Egész hossza 26 cm., az egyenes él hossza 42 mm., a penge hosszúsága 18 cm., a hüvely hossza 65 mm., belső átmérője 18 mm., a korong átmérője 6 cm. *c)* Bronz-csákány, pengéjének oldallapjai kidomborodók, a hüvely vastag karimákkal van szegélyezve, a korongon lévő csúcs erősen kiszökő, a hüvelyen lévő él is erősebb. Egész hossza 258 mm., a penge hossza 167 mm., a csonka él átmérője 4 cm., a hüvely hossza 64 mm., belső átmérője 2 cm., a korong átmérője 55 mm., a csúcs hossza 28 mm. *d)* Rézcsákány, két keresztben álló kihajló éllel, nyéllyukának alsó széle karimás, fölülete érdes. Egész hossza 259 mm., a lyuk átmérői fölül 33 és 39, alul 39 és 40 mm., éleinek átmérői 40 és 45 mm., átmérője a lyuk közepe táján 72 mm., ugyanott vastagsága 32 mm.

Tövisfalva (Beregm.). Cat. 21. Lehóczky Tivadar gyűjteményében réz csákány (Ant. préh. de la Hongrie VII. 9.), 2 bronz csákány.

Trencsénmegye. Tokos véső bronzból; nagyobb fajta; nyilása körül dudoros karimával; testén három párhuzamos domború vonaldísz, melyek alatt szögbefutó egyenes domború vonaldíszek; keskenyebb oldalai közepén az öntővarrányok végig futnak; teste éle felé lapul és keveset szélesbül; éle egyenes. Egész hossza 123 mm.; nyilásának átmérői 30 és 38 mm.; élének szélessége 5 cm. Zeller István birtokában Vág-Sellyén.

Trizs (Borsodm.). Imola szomszédságában ős érczmivelési nyomok. Szendrei 43.

Tura (Szabolcsm.). Egy lelet: 12 tokos véső, egy sarló három lándsacsúcs, kalácsforma bronzrög, dr. Jósa András gyüjteményében.

Turcz (Ugocsam.). I. Füles bronz véső, 73 mm. hosszú, 33 mm. széles. Bronz véső, 106 mm. hosszú, 40 mm. széles, két oldalán kevéssé fel van hajtva. (L. N. M. 1869. jk. 78. sz. jul. 5.)

II. Bronz melltű, nyolcz hajlású sodronynyal. (L. Cim. 153. l. 82. sz.)

Túróczmegye. (?) Trouvailles 105. *a)* 15 bronz karperecz, belül lapos, kívül félkörű kétélű huzalból, mely végei felé keskenyül, a végek hegyesek vagy tompák és nyiltak. Némelyikén a rovatos vonaldísz nyomai még meglátszanak. Legnagyobb belső átmérőjük 48—60 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 8—12 mm., a végek távolsága egymástól 16—21 mm. — *b)* Bronz karperecz, keskenyebb kerek huzalból, mely végei felé keskenyül, külső lapján csoportokba rakott rovatos vonaldíszekkel. Fölülete roncsolt.

Legnagyobb belső átmérője 46 mm., a huzal legnagyobb vastagsága 4 mm. — *c)* 27 drb. bronz tekercs, belül lapos, kívül félkörű huzalból, hengeridomú, 6—8 hajlású, többnyire töredék, gyakran rozsdától ellepvék és eredeti alakjoktól megfosztottak. A leghoszszabb tekercs hosszúsága 62 mm., a legrövidebbé 15 mm., átmérőjük 1 cm. — *d)* Bronz korongocska, keskeny lemezből közepett köridomú domborodással, alul füllel, szélei csonkák. Átmérője 35 mm. — *e)* 2 apró bronz tekercs, kerek huzalból, korongidomú 6 és 7 hajlással; a sodrony külső vége szabálytalanul kifelé hajlított. Átmérője 31 és 38 mm., a huzal átmérője legnagyobb terjedelmében 2 és 3 mm. — *f)* Apró bronz pálczácska, harántosan keresztüljáró lyukakkal; a keskenyebb oldal fölött egész hosszában apró korongocskákból alakult lemez áll, mindegyik korongocska közepett kidomborodó ponttal és körülötte párhuzamosan álló három domború kördíszszel van ékesítve. A pálcza közepéhez odatapadt néhány apró hengeridomú tekercs, mely a rozsda által összetömörült. A pálczácska hossza 98 mm., egy-egy korongocska átmérője 1 cm. — *g)* Apró bronz pálczácska, harántosan keresztül menő hat kerek lyukkal. Egész hossza 48 mm., vastagsága 3 mm., szélessége 3 mm., egy-egy lyuk átmérője 3 mm. — *h)* Bronzlemezke töredék három apró korongból áll, olyféle tárgy volt mint az előbbi. — *i)* Perimés véső bronzból; fölülete roncsolt. Periméi 42 mm.-nyire tompa végétől támadnak és a véső közepe felé átmenvén a testbe, egyenesen elzáródnak, éle csonka. Egész hossza 167 mm., szélessége tompa végén 25 mm., a perimék kezdetén 28 mm., a perimék közti tér szélessége a perimék megszünése pontján 11 mm., ugyanott a véső vastagsága 26 mm., az él átmérője 6 cm. A «Matica Slovenska» gyűjteményében (1876). Perimés véső bronzból; periméi magasan fölállók, alul sarkkal végződnek; a perimék kezdetéig szélesbül, ezentúl keskenyül és éle felé ismét szélesebbé válik, éle majd félkörben kihajló. Egész hossza közepett 169 mm., tompa végén szélessége 25 mm., vastagsága 3 mm., a perimék kezdetén szélessége 32 mm., vastagsága 12 mm., a perimék legnagyobb emelkedésén vastagsága 33 mm., a perimék hossza 44 mm., legnagyobb belső emelkedésök 9 mm., a sarkon szélessége 12 mm., a véső legkeskenyebb pontján átmérője 25 mm., az él átmérője 29 mm. Vladár Lajos birtokában Bián.

Udvard (Komáromm.). N. M. 1879-ben a kalváriadombban két hengertekercs, két karikás fül, agyag edények hamvakkal csiszolt kőeszközökkel és gyöngyökkel. Trouvailles 37.

Ugra (Biharm.). Tokos véső bronzból, szélén és széle alatt

három harántosan futó domború vonaldísz; közepe felé keveset keskenyül, éle felé ismét szélesbül, éle gyengén kihajló; fölülete roncsolt és vasrozsda nyomait mutatja. Hossza 95 mm., nyilásának átmérői 21 és 30 mm., szélessége füle alatt 32 mm., ugyanott vastagsága 22 mm., élének átmérője 43 mm.; a biharmegyei muzeumban Nagy-Váradon. Két karperecz bronzból, nyilt végekkel, fölülete mindvégig apró búbokkal ékes. Belső átmérője 73 mm., a sodrony legnagyobb átmérője 4 mm. A biharmegyei muzeumban, Nagy-Váradon.

Uj-Szöny (Komáromm.). 1871. kereskedő révén szerzett a N. M. tokos vésőt, réz csákányt, réz tört és réz lándsacsúcs (?) köpüjének csonka darabját. Trouvailles 106.

Ulics (Zemplén ?). 1844. Aranysodrony 4 # sulyu Arneth Gold u. Silbermonum. 39. Milleker 47.

Ulma (Temesm.). 1883. Rittinger Ede gyüjteményében: övszalag tekercsidomú, csonka, csüngőkkel két tömör karperecz, belseje lapos és síma, külsején rovátkos dísz, két hasonló, de kisebb karperecz. Milleker 50.

Ungmegye. Karpereczek. CLXXVIII. bronzleletek. A. É. 1887. 177—178.

Uppony (Borsodm.). Sodronykarikák, tűk, lemezek, sodronyok aranyból N. M. 1879. 57. Egy juhász 1844-ben 160 # sulyú 18 darabból álló aranylánczot talált, a lelet elkallódott. A «Kaliczán» szorványos leletek A. É. XIII. 1879. 115—116. Szendrei 44.

Urkut (Győrm.). Perimés véső bronzból, töve felől csonka; periméi kezdetén teste szűkül, éle felé szélesbül, éle kihajló, sarkai hegyesek voltak (az egyik csonka), periméi laposak, közelállók és nyiltak. Hossza 7 cm.; törési lapján szélessége 12 mm.; vastagsága 12 mm.; élének átmérője (volt) 32 mm. A győri muzeumban. Cat. 59. Trouvailles 37.

Urkut (Veszprémm.). Lándsacsúcs bronzból, csekély szélességű egyenletes szárnyakkal, erősen kidomborodó középső bordával, a szárnyak tövén két lyuk. Egész hossza 108 mm., szárnyainak legnagyobb szélességén átmérője 26 mm., a szárnyak hossza 79 mm., a szárnyak tövén a hüvely átmérője 2 cm., a hüvely végén belső átmérője 2 cm., a győri muzeumban. Perimés véső bronzból; kisebb fajta, periméi közepett állanak, nyiltak és csekély magasságra emelkednek ki; éle kihajló és sarkai tompák. Egész hossza 12 cm., tompa végén szélessége 2 cm., vastagsága 2 mm., a perimék hossza 47 mm., a véső vastagsága a perimék legnagyobb kihajlásán 17 mm., az él átmérője 31 mm. A győri muzeumban.

Vácz (Pestm.). Tőrpenge, tört hegyű. N. M. (L. 171. jk. 285. sz. okt. 24.) Bronz lándsacsúcs, bronz sarló, tokos véső, nyilt karék, patkóalakú, vonaldiszítményes, vastag. N. M. (U. o. 2. sz. 2; 3. sz. 2; 6. sz. ss. 2; 7. sz. 6; 9. sz. h. 1.)

Vácz-Szent-László (Pestm.). 1871-ben a N. M. Varsányi gyűjteményével 4 érdekes tárgyat szerzett: Diadema. XXXVIII. 2. N. M. XV. 24.; trébelt bronzedény LVIII. 2 *a. b. c.* (N. M. XV. 12.) 2 korongos tű N. M. XLVI. 1., 2. A tűk a diadema körül a földbe voltak tűzve. Arch. Ért. 1871. IV. 196. Trouvailles 106.

Vadasd (Maros-Tordam.). 3 drb bronzrégiséget szerzett az erd. muzeum 1890-ben. Lásd Finály H. évi jelentését az Erd. Muz. Egylet kiadv. VIII. 1891. 253. l. Valószinüleg őskori bronzok értendők.

Vadász (Aradm.). 1870. N. M. LI. 29—41. Trouvailles 59.* A Leveles folyó balpartján lévő téglavetőnél: Bronz karika, nyilt, mindkét vége felé vékonyuló. Bronz véső, 9 cm. hosszú, szívszerűen köszörült, élénél 47 mm. széles, felső végénél csorbás. Bronzsarló töredék hat darab. Bronz tölcsércső töredék. Bronz rög, részben csavarszerűen ékesített s végén behajtott bronz töredék. Bronz rög 62 mm. hosszú, 55 mm. széles. (L. N. M. 1870. jk. 128. sz. junius 10.) Márki Aradvármegye története I. 14. képes táblával.

Vajdaszeg (Tordam.). Innét egy bronz kard pengéje jutott a kolozsvári muzeumba. (Gooss. Chron. 60. l.)

Válaszút (Dobokam.). 1853-iki erős esőzések után több bronztárgy került elő, melyek a bécsi akadémiába küldettek. A lelet darabjai: 1. Egy bronz pálcza, melynek átmérője 14 mm., nyelével együtt teljes hosszúsága 152 mm. A korong egy ügyesen dolgozott szarvas hátán és agancsain nyugszik. A 66 mm. hosszúságú nyél kosfejben végződik. — 2. Egy 26 mm. hosszúságú bronz kapocs, egyik oldalán zárt a vonaldíszes párkányon kacsa- vagy hattyúfejek nyúlnak kifelé, melyek közül kettő letörött, kettő azonban még jókarban van. — 3. Egy fejsze töredéke, csúcsos fejjel. — 4. Ugyancsak egy fejsze töredéke. — 5. Négy tokos véső, melyek közül az egyik töredékes. — 6. Nyilt kézgyürű rovatolásokkal. — 7. Négy hosszúkás kapocs. — A lelet tárgyai mind bronzból valók. A. f. ö. G. XIII. 135. Gooss Chron. 60. l. Trouvailles 167.

* Itt és az atlasz XXX. 7. alatt tévesen, mint idetartozó említtetik egy csákány, mely erdélyi eredetű.

Vámos-Györk (Hevesm.). Bronzkard. (Acta Dir. Mus. 1840. jun. 20. acc. Cimel).

Vámos-Udvarhely (Küküllőm.). Tokos szekercze bronzból; hüvelyének alsó része csonka, hasonló az előbbihez. Hossza 135 mm., hüvelyének belső átmérői 22 és 25 mm., gyengén kihajló élének átmérője 45 mm., oldallapjának szélessége a hüvely mellett 15 mm. Vsd. ö. Gooss Chronik 59. l. Állítólag az út készítésnél késekkel együtt találták.

Varadia (Temesm.). Bronzkori (?) urnatemető és telep Milleker 51—53. N. M. kis edény és torques.

Várfalva (Aranyos-székm.). A környékről a következő tárgyak kerültek a kolozsvári muzeumba: egy lándsacsúcs, egy csigaszerű tekercs; mind a kettő bronzból és három egymásba vert vastag végű arany szarvacska. (Gooss Chron. 60. l.)

Város-Löd (Veszprémm.). Egy kardpenge. A. É. 1881. 167.

Varsány (Nógrádm.). Br. Podmaniczky János birtokán gyakoriak egyéb ősrégiségek mellett bronz eszközök Arch. Közl. 1861. II. 293. A N. M.-ban 1851. óta agyagedények és négy tokos véső, egy csonka; 1861-ben agyagedények N. M.

Vask (Mármarosm.). Hatósági úton szerzett a N. M. 1891-ben hat nagyobb és hat kisebb karikát és három karikatöredéket, három kisebb karikának fölülete vonalakkal diszes; a lelettel küldtek két árféle szerszámot, mely valószínűleg ily karikának átidomításából keletkezett.

Vaskő (Krassó-Szörénym.). A N. M. 1890. Gyűjtelékes kincs: sarló, 2 ép karperecz és 11 töredék, 1 hengerded tekercs töredéke. A. É. Uj f. XI. 82. Milleker 53.

Verd (Nagy-Küküllőm.). Több leletről van hír. Trouvailles 59. 60. I. *a)* Réz csákány két keresztben álló éllel; egész hossza 245, a hüvely átmérője 4 cm., sulya 1050 gramm, a hüvely falán széttört. — *b)* Csákány, hasonló az előbbihez, egyik karja csonka, hossza 17 cm., hüvelyének átmérője 32 mm., súlya 874 gr. — *c)* Hasonló csákánynak csonka fele része; hossza 13 cm., hüvelyének átmérője 35 mm., súlya 700 gr. — *d)* Hasonló csákánynak csonka töredéke, az egyik kar fele; hossza 6 cm., félkörben kihasaló élének átmérője 45 mm., súlya 177 gr. Lelhelyök: Verd falu mellett «Schabernak» nevű fensík a «Harbach» balpartján, hol igen sok cseréptöredék szokott szántás közben előkerülni. Gooss Chronik 62. l. E tárgyak szomszédságában bronz vésőt is találtak.

II. 1865. Az «Ueshet» nevű helyen bronz rögök 10 kilónyi tö-

meg, két tokos véső, egy keskeny véső, sarlók töredékei, tű korongos ékitett feje. Arch. f. siebenb. Ldskde. N F. x. 36. Anm. 29. Gooss Chronik 62.

Verpelét (Borsodm.). Plank gyüjteményében sodronytekercsek Arch. Közl. VII. 78. Szendrei 46.

Versecz (Temesm.). 1884. a városi erdőben tokos véső. — 1889. a «Ludos» nevű dülőben tokos véső. — 1891. a «sánczárok» mellett kés; a kudriczi uton tűzhely s két csontváz, egyikénél torques tekercses végekkel. 1880-ben a szőllőkben 3·4 gr. sulyú karika halavány aranyból. Milleker 53—54. — A város nyugati széle közelében *nagy őstelep*, sok agyag-, szarvasagancs és kőrégiségekkel; ugyanitt találtak 2 aranykarikát, egyik 17·7 gr. súlylyal, másik 12·5 gr. sulyú. A telep közelében egy karika 12·5 gr. sulyú és egy 15·2 gr. sulyú. — Réztárgy, alaktalan darab szintén akadt a telepről. — A temesvári úttól délre találták korongos bronztű három darabját, máskor ugyanott fürész-lemez töredékét, karikává összehajlított huzaldarabot s egy tűtöredéket, szárnyas vésőt s egy sarlótöredéket, velők volt két köszörűkő. — A temesvári út alatt urnasír, edényeinek egyike krétabetétes, másika hold füles. Milleker: Eine Ansiedelung der Steinzeit im Gebiete der Stadt Werschetz. Vrhdlgen der Berl. Anthr. Ges. 1891. 85—94. Milleker 57—67. Őstelep a «Cservenka» dülőben, mely két korszakra terjedt; 1888-ban közel 100 urnasírt tártak föl; két urnában pléhmaradványok egyben tűtöredékei négyélű csavart sodronyból, más hasonló tűtöredéke s egy sodronyrészlet pléhmaradványnyal. F. Milleker: Die alte Ansiedelung in der Flur Cservenka der Gemarkung der Stadt Werschetz. Verhdlgen der Berl. Anthr. Ges. 1891. 94—97. A. É. 1891. 285—286. Milleker 65—69.

Veszprém (Veszprémm.). Az Aranyos külutczában 30 cm. mélységben kutásáskor murvás rétegben nagy bögrében, melynek töredékeit széthányták több krétabetétes edénykét és csörgőt találtak 1889-ben. A N. M. kapott belőlök 18 jellemző darabot.

Vidaföld (Liptóm.). Majláth Béla gyűjteményében volt négy zárt karika, tokos véső, csüngő csúcsbafutó lemezből Cat. 13. Trouvailles 39.

Vieszka (Trencsénm.). Két kard, egyikét a N. M. kapta 1885-ben. Trouvailles 107. Arch. Ért. 1888. 427.

Vily (Abaújm.). 1857-ik év novemberében a falu birája földén, az úgynevezett «hetyke dombon» szántás közben egy nagy kődarabra akadtak, melynek eltakarítása után egy földből égetett edény töredékeivel 35 cmnyi mélységben következő bronz tárgya-

kat találtak: 1. Egy tőrnemű bronz fegyver; hosszúsága 25 cm. és 41 mm., legnagyobb szélessége 48 mm., a penge sima, tövén két nyilás, meglévő szögekkel. A markolat, melynek szélei behajtottak és rovatoltak, három lyukkal van ellátva, habár ezekből a szögek kihullottak; egy másik tőrnek ugyanolyan alakja volt. — 2. Két tőrcsúcs; az egyiknek hosszúsága 238, legnagyobb szélessége 60 mm., pengéje közepén borda vonul végig, alul két nyilás, bennök két egyszerű szög; azonkívül a széllel párhuzamosan haladó két bevésett vonallal van diszítve. A másik hasonló idomú, hegye azonban újabban letörött, a közepén három borda fut végig és két nyilásából gömbölyű fejű gombok állanak ki. — 3. Lándsacsúcs bronzból; hossza 138 mm., legnagyobb szélessége 40 mm., a nyél befogadására való nyilás átmérője 23 mm., a hüvelyből folytonosan keskenyülve éles és erős borda fut ki, a lándsa szárnyai is a legnagyobb szelesség után folytonosan keskenyülnek végre a bordával csúcsban végződnek. — 4. Három kargyürű; kettő közülök sima és a végek felé hegyesülő, ezek egyikének átmérője 53 mm., szélességi átmérője 44 mm., a nyilás 6 mmnyi távolságú. A harmadik kargyürűnek átmérője 68 mm., a végek összecsukódnak. — 5. Egy rendkívüli nagyságú bronz tekercsnek végei újabban letörvék, hosszúsága 209 mm., alsó része újabb törés miatt hiányzik. (Arch. f. ö. G. 1860. XXIV. k. 369. l.) Gooss Chron. 60. Trouvailles 107. Csoma 51.

Virág-Peregh (Pestm.). 1876 nagy urnatemető került színre. Cat. 90. N. M. 14 edény és töredék. A. É. 1876. X. 128. N. M. LXVI. 1., 4., 5. LXVII. 1., 2., 4., 5., 7., 8., 11. Trouvailles 39.

Vlajkovácz (Temesm.). A délmagyarorsz. muzeumban 1886. óta bronzkarperecz csigavonalú diszítésekkel. Tört. és Rég. Ért. U. F. II. 240. Milleker 69.

Voja (Hunyadm.). E helyről egy mai formájú bronz fejsze került a kolosvári muzeumba. (Gooss Chron. 61. l.)

Volkány (Felső-Fehérm.). Bronz tokos véső a segesvári gymnasium gyűjteményében. Gooss 62. l.)

Vörösegyház (Pestm.). Bronznyílcsúcs, háromélű, tokos. (Lásd N. M. 1871, jk. 113. sz., máj. 26.

Vulnoi (Krasznam.). A bécsi császári régiségtár birtokába a következő tárgyak kerültek: négy nyilt arany gyürű 40—50 mm. átmérővel, befelé tekert végekkel; a gyürűk 1831-ben találtattak. (Catal. des Ant. p. 349. III. (Gooss Chr. 62.)

Zágon (Háromszékm.). Bronzlelet a székely muzeumban. A. E. 1882. 30.

Zalatna (A.-Fehérm.). Bronzlelet, ism. Könyöki Alajos. A. E. 1890. 96.

Zenta környékén bronzleletekről Dudás Gy. A. É. 1885. 394., A csésztói kanyarulat táján számos őskori sírra bukkantak, melyekben emberi csontok és csuprok voltak, egyik sírban bronzkarperecz és tekercsfibula akadt. cf. A. É. 1885. 394. — Dudás Bács-Bodrogh várm. rég. emlékei 59. — Bács-Bodrogh vmegyei tört. társ. évk. 1888. IV. 124. (Bronzkori lelet?) a tornyosi pusztán urnatemető; (bronzkori?) A. É. 1886. 181.

Znióváralja (Turóczm.). 1808-ban egy znióváraljai lakos szántóföldjén akarván dolgozni, midőn a köveket hordta onnét, «régi hadeszközökre bukkant, melyek ép lándsa fanyéllel (?), bronz sodronynyal megerősítve» bronz kardokat, bronz késeket és bronz fejszéket úgy egyéb bronz tárgyakat tartalmaztak. Nagy része e tárgyaknak zsidó kézre került, egy néhányat azonban sikerült a n. muzeum részére megmenteni. (L. act. Dir. Mus. 1808. 1. és 1808. 8.) E tárgyak: 3 drb. bronz kőfejtő (l. Cim. 151. l. 31—33. sz.), melyeknek körkidomborodásában mélyedés látható, hova a nyél illesztetett; e mélyedés mindkét oldalán egy újjnyi vastagságban, két hüvely hosszban terjednek széleik, melyek végei tompák, nem élesek és görbítvék. Bronz szekercze, (l. Cim. 152. l. 39. sz.) füllel ellátva; lefelé kitágul. Bronz szekercze (l. Cim. 153 l. 69. sz.). Bronz csövecske (l. Cim. 155. l. 104. sz.), melynek ürege igen csinosan van simítva; külseje ékesen rovatolt, hossza több hat hüvelynél, úgy látszik, hogy csak töredéke valamely eszköznek. Három bronzfül (l. Cim. 156. l. 117—121. sz.), melyek edényekről valók.

Zólyommegye. Két zablarész (végtagja) bronzból. LX. 5. Hosszú nyakú és keskeny testű ló, elől hátul egy-egy lábbal, mely keretté összefoglalt, a keretben egymásfelé irányzott két madárféle idom, melyek közt a ló teste a vele párhuzamos huzallal gumós tag által össze van kötve. A ló hátán apró lovacska, farka vékony huzal idomában a hátsó lábbal alul összefut. A ló teste közepén hosszúkás nyilás van, mely ez oldaltag összeköttetésére szolgál a zabla középső részével. A ló idoma olyan, minőkkel a barbár ezüstérmeken találkozunk; a madár-idom pedig gyakori diszítési motivum bronzkori edényeken és eszközökön. A ló testének hossza 72 mm., magassága a láb végétől a fülcsúcsig 75 mm., a szíjnak (?) való nyilás hossza 16 mm., szélessége 1 cm. A két példány egészben megfelelő, csakhogy az egyik némely részeiben csonka. Az erdélyi múzeumban Kolozsvárott. Két karperecz bronz-

ból, vastag kerek huzalból, mely végei felé keskenyül; a végek négyszögű lappal záródnak és egymás fölé nyulnak. A végek táján vonaldísz ezentúl pontokból alakított díszek láthatók a külső oldalon. A külső átmérő 8 cm., a legnagyobb vastagság 15 mm., a végső négyszög egyik oldala 8 mm. hosszú. Az erdélyi muzeumban Kolozsvárott. Zólyommegyéből egy bronzlelet került Kopenhágába az ethnographiai muzeumba. Apró bronz hengerek; öt bronzkorong és egyéb diszítmények. (L. Congrès international d'Anthrop. et d'arch. préh. Compte rendu de la 4 session Coppenhague 1869. 446. l.) 10 hajlásu bronztekercs, közepett csucsos gombbal ékes. 8 hajlásu bronz tekercs, közepén gomb emelkedik. Lelhely: Borovó hegy oldalában, Zólyomváros s a szliácsi fürdő közt. (L. N. M. 1850. jk. 6. sz. v. 1—2, máj.9.)

Zombor (Zemplénm.). 1858-ban Zombor és Tarczal között a tisza-vasuti munkálatok alkalmával sírokra akadtak, melyekben földből égetett urnák fordultak elő; ezeknek egyike nyílt tűz mellett égetve 158 mm. magasságu, nyilásának átmérője 96 mm., szélesedése átmérője 107 mm., a fenék átmérője 67 mm. Nyaka alatt öve van domborulatokból álló egyszerű diszítéssel, továbbá egyenes és háromszögű vonalakkal közbe-közbe. Három vízszintes sáv után négy lefelé tartó vonal következik. Fülei kicsinyek. (Arch. f. ö. G. 1860. XXIV. k. 371. l. Trouvailles 39.)

Zsaskó (Árvam.). Utásás alkalmával 1876-ban junius hó elején Zsaskó nevű árvamegyei falu határában a következő érdekes bronzleletre találtak a munkások: *a)* Ürvéső bronzból, fül nélkül, karimája keveset kidudorodó, teste kerek és csak éle felé lapul, éle kevéssé kihajló. Hossza 68 mm.; nyilásának átmérője 17 mm.; élének átmérője 16 mm. *b)* Tokos véső bronzból, elől hátul csekély csúcsba szögelő lapos széllel, teste egyenletes szélességű, éle kihajló és rézsutosan álló testén karimája alatt azzal párhuzamosan futó két hornyolat dísz. Egész hossza közepett 97 mm., nyilásának átmérői 25 és 35 mm., szélessége a fül alatt 42 mm., élének átmérője 43 mm. *c)* Bronz tokos vésőnek két csonka része, a közepéből hiányzik egy darab. Karimája elől s a fül táján csúcsba futó és lapos, testén a karima alatt három párhuzamos hornyolat-dísz. Nyilásának átmérői 26 és 38 mm.; szélessége a fül alatt 43 mm.; az él gyengén kihajló, átmérője 44 mm. *d)* Tokos véső bronzból, majd félkörben kidudorodó karimával, kissé összenyomott hüvelylyel, teste közepe táján kitágul és lapul és egyenes éllel záródik. A karima alatt párhuzamos domború vonaldisz és ezek alatt a periméket jelző domború vonalak közepéig érnek, hol ha-

rántos domború vonaldísz a felső részt az alsótól elválasztja. Egész hossza 96 mm.; nyilásának átmérői 20 és 26 mm., átmérője a fül alatt közepett 31 mm., élén 47 mm. *e)* Tokos véső bronzból, él felőli fele része csonka; egyenletes szélességű éle kihajló. Hossza 74 mm., szélessége 45 mm. *f)* Öt bronz sarló, gyenge hajlású, kisebb fajta, vastag karimával és a karimával párhuzamosan futó domború vonaldíszszel, tompa végén függélyesen a karimából kiálló peczeggel. Átmérőjük 100 mm., 116 mm., a két csonka végűnek az átmérője 103 és 104 mm.; a penge legnagyobb szélessége 22—28 mm. *g)* Bronz sarló, hegyes csúcscsal, nyél felőli lemez részének szélei egész hosszában kidomborodó keret, mely apró mélyedésekkel van ellátva, a sarló karimája kidudorodó. Átmérője 13 cm.; pengéjének legnagyobb szélessége 36 mm., tompa végén 2 cm. Karimája külsején és pengéjén öntési hibák. *h)* Lándsacsúcs bronzból, keskeny szárnyú széles, félkör idomú gerinczczel. Egész hossza 13 cm., a szárnyak legnagyobb szélessége 36 mm.; a hüvely átmérője a szárnyak tövén 2 cm.; átmérője a végen 23 mm. A hüvelybe egy bronz véső (?) töredéke foglaltatik, mely belé rozsdásodott. *i)* Bronz lándsa tokjának csonka töredéke, a hüvelybe lándsacsúcs és bronz véső (?) töredék belé rozsdásodott. Hossza 33 mm., átmérője 25 mm. *k)* Bronztű kúpidomú gombbal, a szár csekély kidudorodással, melyen vonaldíszek vannak. Egész hossza 13 cm.; a kúp átmérője 22 mm., a szár legnagyobb átmérője 9 mm. *l)* Bronz csésze töredékei. Megvan *a)* alja, mely közepén gömbszelvény idomára kidomborodik. *b)* oldalfalából és széléből 16 részlet, mind finom lemez; *c)* fogantyú bronz sodronyból, melynek két vége lemezkévé lapul, mindegyik lemezkében még egy-egy bronz szöggel. A fogantyú belső szélessége 45 mm.; a sodrony legnagyobb vastagsága 5 mm. *m)* Bronz kúp, vékony lemezből, csúcsán lyukkal, rajta hasonló kúpnak csonka töredéke. Átmérője 65 mm. *n)* Keskeny bronz lemez, egyik lapján közepett egész hosszában futó gerinczczel, az egész lemez ide-oda tekert nyolcz hajlással; hossza 1 méternél több; szélessége 11 mm., végei felé keskenyül. Hozzájárul két hasonló lemezhez tartozó töredék. *o)* Bronz tekercs, két hajlású, vékony és keskeny lemezből végig futó gerinczczel, mely felén túl majdnem kerek sodronynyá válik; mindkét végén csonka. Lemezes részének szélessége 8 mm.; a tekercs belső legnagyobb átmérője 36 mm. *p)* Két bronz tekercs, keskeny, lapos, négyszögű huzalból, hengeridomú; az egyik 14, a másik 22 hajlással. Az egyiknek hossza 42 mm., a másiké 72 mm., átmérőjük 6 mm. *q)* Apró

bronz tárgy. Fibulának (?) vagy edénynek(?) csonka része; majdnem korongidomú s egyik lapjából csonka peczeg áll ki. Korong idomú része 24 mm., a kiálló peczeg magassága 7 mm. Vsd. ö. Orsz. Rég. Társ. Évk. 1886. 100. l.

Zsitvató (Komáromm.). N. M. 1881. Urnatemetőből hamvas edények, kőbuzogány, kis kőamulette, bronztű, kúpidomú csüngő LXXIX 2—5. Trouvailles 39. A. É 1881. 283. Ujabban a N. M. ismét 33 db cserépedényt szerzett. A. É 1888. 379.

Zsejke-puszta (Győrm.). Bronz lándsacsúcs, szokatlan hosszú hüvelylyel, szárnyai két hajlásúak, a szárnyak lapjain a szél irányában futó dombordíszszel; két lyukkal. Egész hossza 19 cm.; a szárnyak hossza 10 cm., legnagyobb átmérőjük 33 mm., a hüvely átmérője 16 mm., belső átmérője a végén 17 mm. Csontváz mellől; a győri muzeumban. — Bronz lándsacsúcs, kéthajlású szárnyakkal, rövid hüvelylyel, két lyukkal. Egész hossza 132 mm.; a szárnyak hossza 84 mm.; legnagyobb átmérőjük 33 mm.; a szárnyak tövén a hüvely átmérője 18 mm.; végén belső átmérője 23 mm. a győri muzeumban.

Zsujta (Abaujm.). CI és CII. A. É. 1885. 9—16. Csoma 51.

Zsúny (Nógrádm.). Urnatemető — bronztű, zárt bronz karika A. É. 1886. 45.

KÉPES TÁBLÁK.

(CXXVIII—CLXXXII.)

CXXVIII. TÁBLA.

Agyagedények a kölesdi őstelepről. Tolna m.

Kiásatta 1889-ben Wosinszky Mór; ugyanő értekezett a telepről Arch. Ért. IX. 1889. 34—44.

1. Füles korsócska.

1, 2, 3, 6, 7 füles bögrécskék; 4, 5, 8 csücskös bögrécskék; 9, 10, 12 csészék, mindannyi kréta (?) betétes diszítésekkel.

CXXVIII.

1.

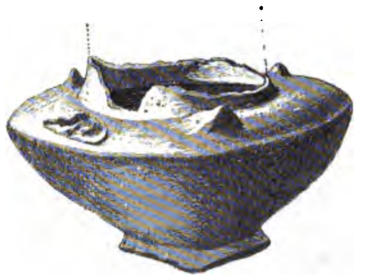
8.

7.

2.

5.

10.

9.

12.

3.

6.

4.

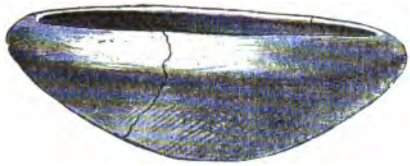
CXXIX. TÁBLA.

Agyagedények ugyanazon kölesdi őstelepről. Tolna m.

Kiásatta 1889-ben Wosinszky Mór; ugyanő értekezett a telepről Arch. Ért. 1889. IX. 34–44.

11. Öblös csésze. 13. Csolnakidomú edény. 14. Átlyukasztott falú edény, felső nyilásán oldalas szarvidomú nyújtványokkal, alul nyílt. (Lángborító?) 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. Edénytöredékek kréta betétes diszítésekkel.

CXXIX.

11.

13.

14.

17.

15.

16.

18.

20.

19.

21.

CXXX. TÁBLA.

Gerjeni leletek. Tolna m.

Gerjenben Wosinszky Mór őskori telep területén kisérleti árkokat vonatott és ezúttal számtalan cserépedényre akadt, melyekből jellemző idomokat 1—18 alatt mutatunk be. Leírta Wosinszky Mór Arch. Ért. 1891. 301—312.

1, 3, 5, 6, 7, 9, 13 figyelemre méltók, a fül sajátszerű idoma miatt; legsajátszerűbb a 15. számú hengerded edény, szélén két apró füllel.

CXXX.

CXXXI. TÁBLA.

A farkasdi telepről, Nyitra m.

A békésgyulai múzeum Farkasdról származó régiségeket őríz, melyeket az ajándékozó a Vág szabályozásánál e folyó balpartján őstelepről szerzett. Lásd «A békésmegyei rég. és műtört. egyesület évkönyve» VIII. k. 1882. 177. l. Trouvailles 9. l.

1 *a*. Csonka tőrpenge, alján akla; 1 *b*. a penge töve éléről tekintve.
2. Tekercses végű síma nyakgyűrű.
3. (Szám nélkül). Lándsacsúcs, hegye csonka.
4. Behajlott végű sodronytöredék.
5. Hengerded tekercs lapított sodronyból, mindkét végén csonka.
6. Tokos véső széléről való töredék.
7. Tokos véső füllel, széléről való fele, hiányos öntés.
8. Cseréptöredék szabálytalan vonalas díszekkel.
9. Füles cserépedény.
10, 11. Simított fölületű, megközelítőleg köbidomú quartzféle kövek, búzatörők (?).

2/3 term. nagysbn.

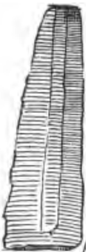
CXXXII. TÁBLA.

Csabrendeki lelet. *Zala* m.

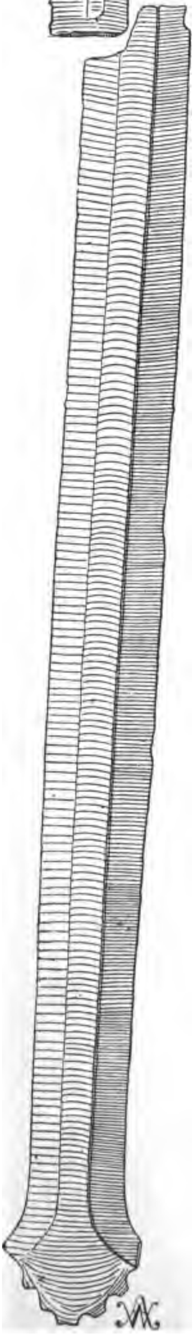
A n. múzeumban, hová Chernel földbirtokos küldte ajándékba; lelték 1876/77 telén két csontváz mellett. Az egyik csontváz mellett öv (5—7. sz.), kard (8—9) és lándsacsúcs (3) volt. A szomszédban (más sírban?) lelték a gombostűt (10), a karpereczet (4) és egy lándsacsúcsot (2). A küldeményben volt egy átszúrt kőbalta (1), melyről nem lehet tudni, vajjon szorosabb összefüggésbe hozható-e a többi tárgyakkal?

Ugyancsak Csabrendekről való a n. múzeumban őrzött öv-töredék, melyet az I. kötet LXXXI. tábláján 3. szám alatt a lelőhely megnevezése nélkül közöltünk. Erről és más csabrendeki leletekről lásd Arch. Ért. 1887. 173—175. ll

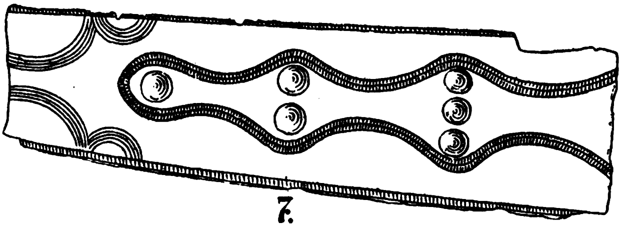
9.

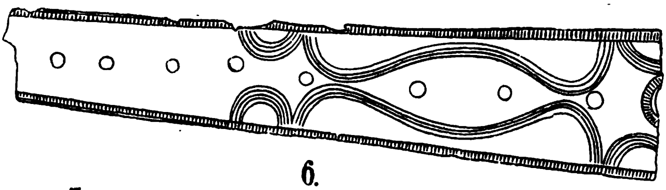
8

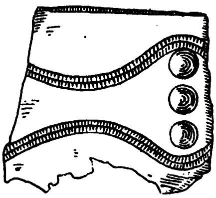
7.

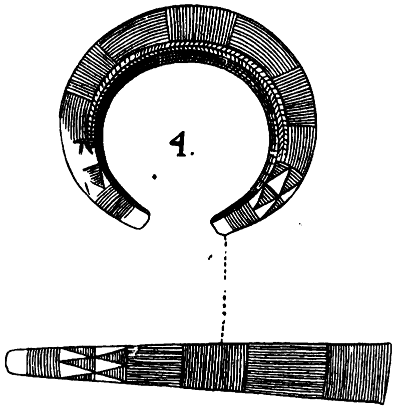
6.

5.

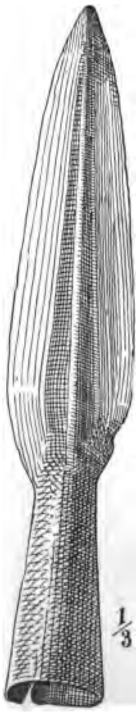
4.

10.

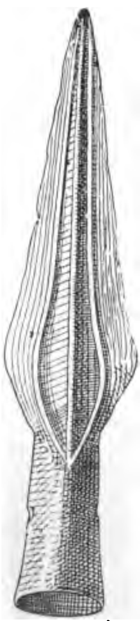

3.

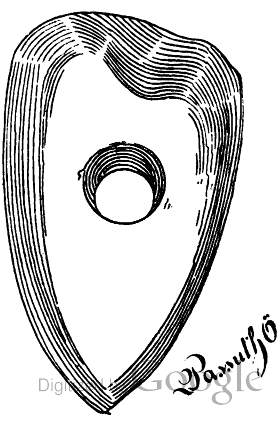

1/3

2

1

CXXXIII. TÁBLA.

Mezőberényi lelet (Békés m.)

A békésgyulai muzeumban Mezőberényről származó kő, csont, cserép és bronzrégiségeket őriznek, melyek egy őstelepről látszanak származni. 1/3 nagys.

1. Apró csüngő dísz félholdidomú.

2 és 3. Korongos boglár.

4. Félholdidomú csüngő dísz.

5. Lándzsacsúcs.

6. Csüngő dísz félholdidomú lemezből.

7. Sarló.

8 *a. b.* Korongos tű.

10. Hengerded tekercs 1—11 bronzból.

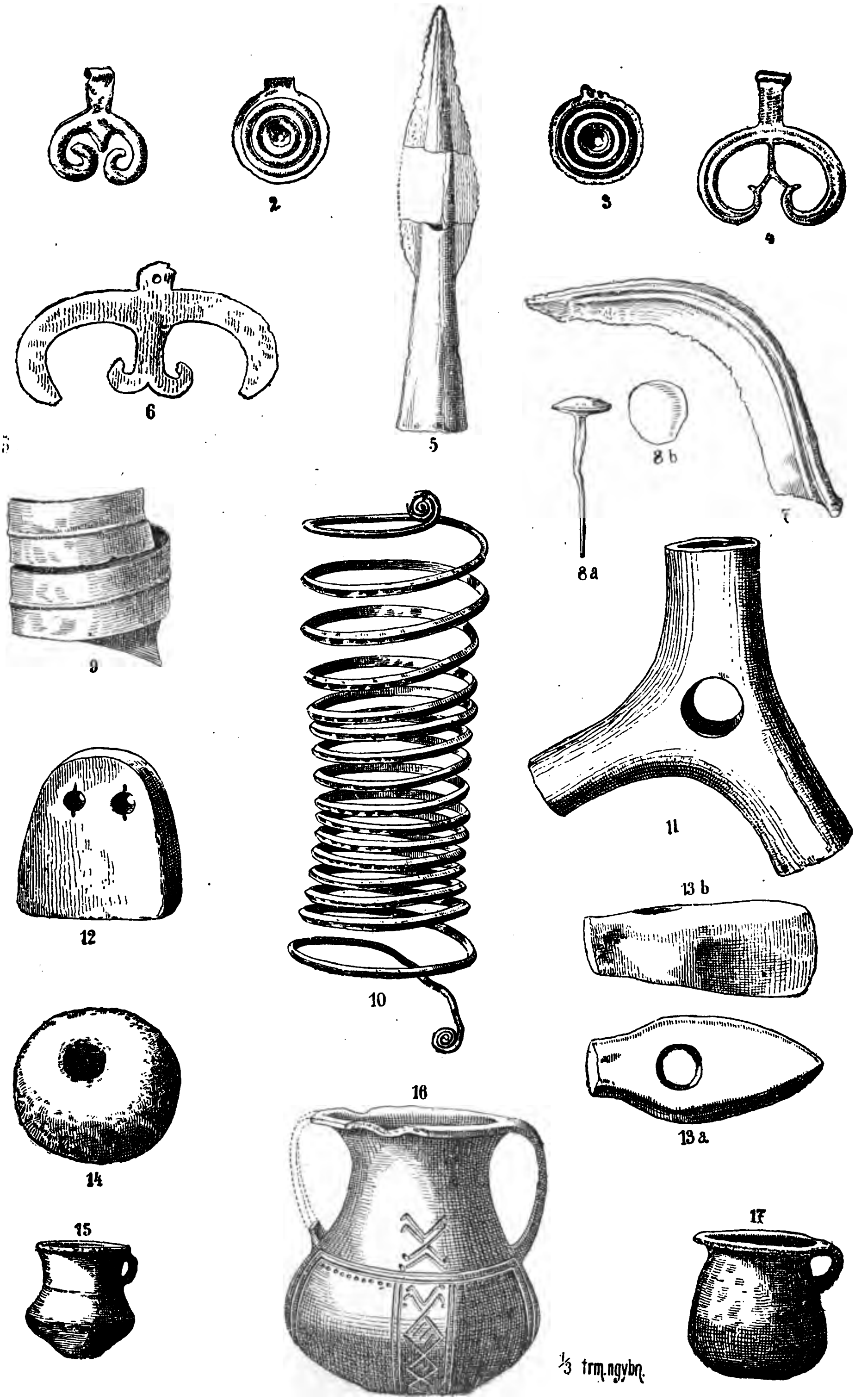
11. Átlyukasztott és lemetszett végű háromágú agancs.

12. Agyag kúp (a két lyuk a rajzoló tévedéséből került a rajzba).

13 *a. b.* Átlyukasztott csíszolt balta.

14. Kőtörő átlyukasztott.

15, 16, 17. Cserépedények.

2
3
4
6
5
8 b
7
8 a
9
10
11
12
13 b
13 a
14
15
16
17
1/3 trm.ngybn.

CXXXIV. TÁBLA.

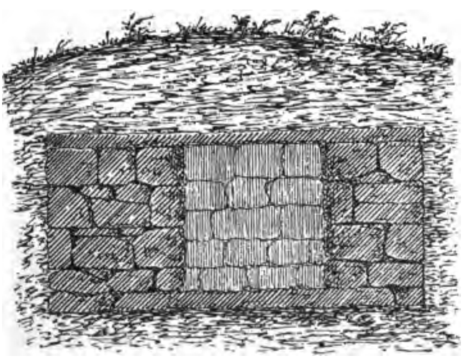
A keszthelyi kamara sír. *Zala m.*

Lipp Vilmos ismerteti az Arch. Ért. 1885. évi V. k. 370—372. ll. Dombos emelkedés alatt szabályosan rakott kövekből megközelítőleg négyszög formában rakott építmény közepén, négyszögű üregben, melynek alja kövekkel volt kirakva, feküdt a halott csontváza, lábainál cserépurna volt, melyet a munkások eltörtek és elhánytak, jobb vállán tű (4) és kardpenge (3).

1. A sír látképe fölülről tekintve, a kipontozott vonal a sírt födő nagyobb kőlapokat jelzi. Az üreg hossza 2·10 m., szélessége 1·10 m., mélysége közel 1 m. volt.
2. A sírépület oldalnézete, mikor föld borította és ép állapotban volt.
3. Kardpenge markolat-nyújtványnyal, a nyújtványon nyolcz erősítésre szolgáló akla. A penge közepén kiszökő borda, melynek hosszában vonaldísz fut a tő felé, itt széjjel ágaznak és egy harántosan futó egyenes elmetszi, az így támadt háromszögöt vonalas díszek ékítik ; az egyenes alatti téren félkörökből és egyenesekből képezett diszítmény. Hossza 69 cm.
4. Korongos fejű tű, korongjának szélén és szárán vonalas díszek ; hossza 24 cm.

1.

2

4.

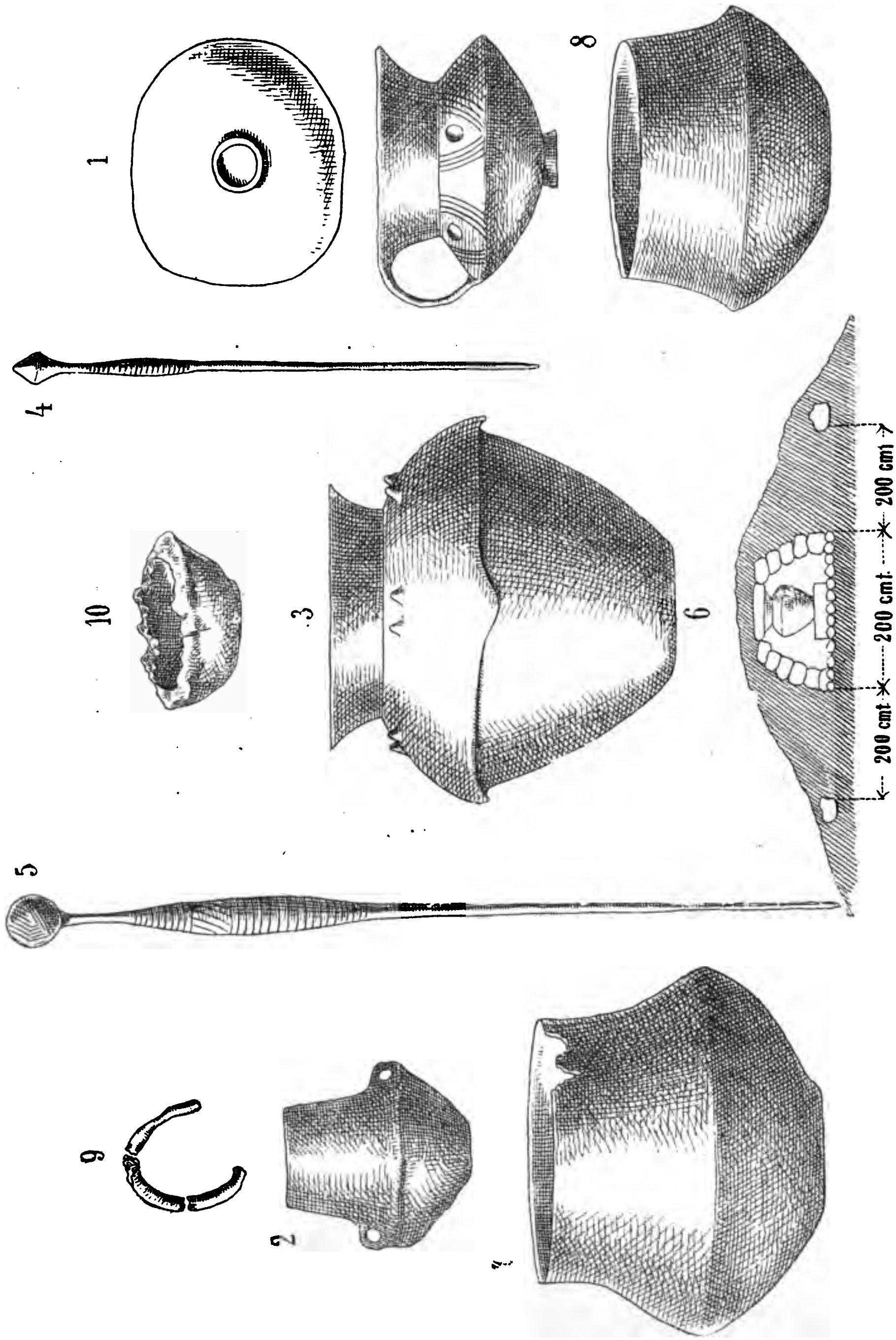
3.

CXXXV. TÁBLA.

Nagy-lehotai urnasírok. Nyitra m.

Rakovszky Ferencz 1888-ban a nagy-lehotai határban néhány sírhalmot ásatott föl, melyekben urnákra akadt. A hantok most már alig 20—25 cm. magasságúak, egymástól 4—6 mnyire állanak, átmérőjük 1—3 m. Egyikben kőfallal körülvett, kőtáblára helyezett urna állott, melyet fölül nagy kőlap takart (6. ábra). Más esetekben a kőfal rakott voltát kevésbé biztosan lehetett fölismerni. Az urnákban rendesen hamu és csontdarabkák voltak. Az egyik hantban voltak a 3. számú urna és benne az 1. és 2. számú kisebb edények s ezek mellett kis obsidian pengék és apró kőszilánkok voltak. — Más hantban egymás mellett két urna állott (7. és 8. sz.), ezek is lapos kövön állottak és kőtábla takarta, csontocskák és hamu mellett volt bennök apró bronzkarika (9. sz.) s egy bronztű (4. sz.). — Az 5. számú gombos tű és a 10. számú edényke hasonló körülmények közt került elő.

Rakovszky Ferencz, Nyitramegyei ásatásaim eredménye. Arch. Ért. 1888. VIII. k. 327—330. ll.

1
8
4
10
3
6
200 cmt
200 cmt.
200 cmt
5
9
2

CXXXVI. TÁBLA.

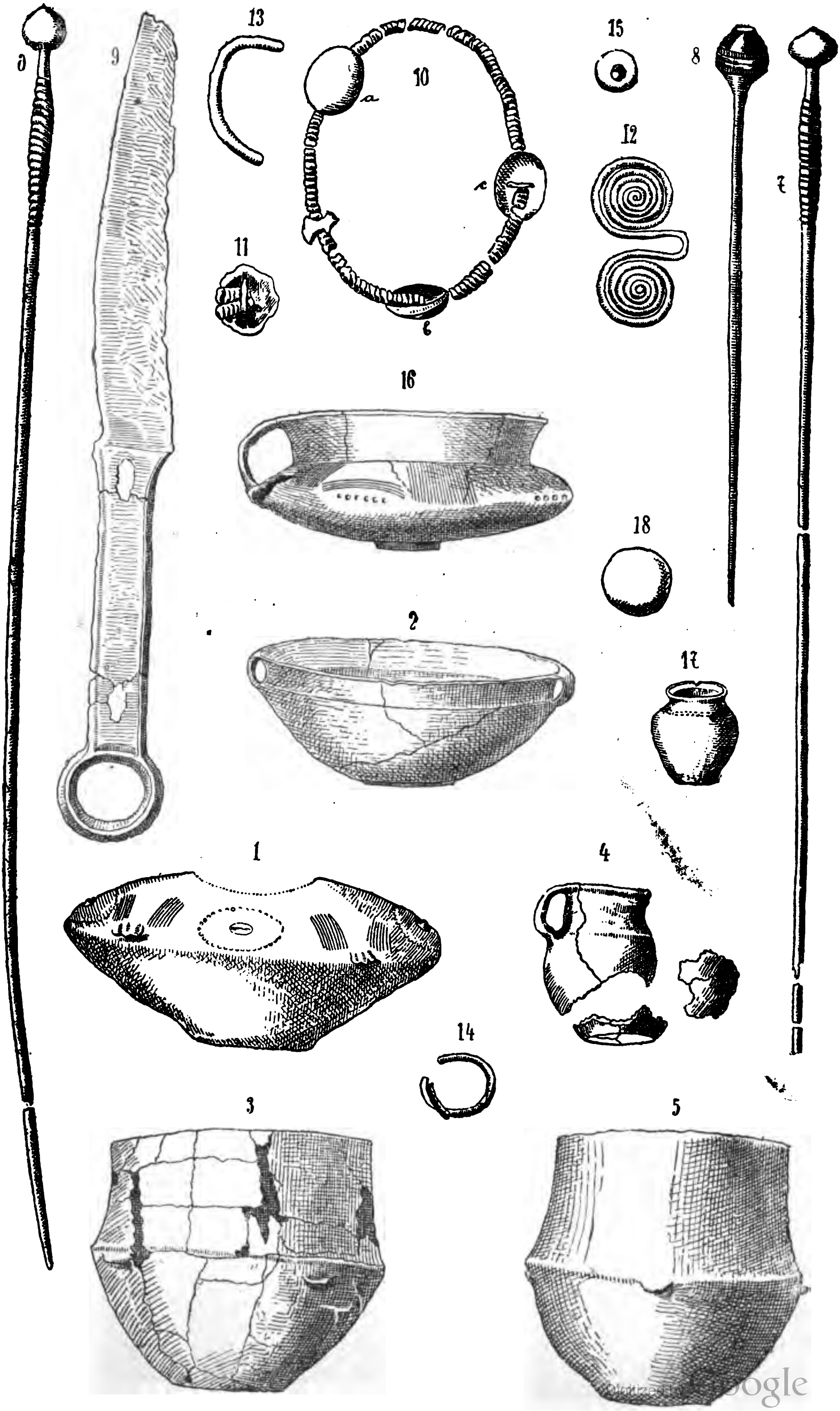
Sírleletek a nováki urnatemetőből. Nyitra m.

1889-ben ásatta föl Rakovszky Ferencz; ugyanő értekezik róluk Arch. Ért. 1889. IX. 385—390.

1. Nagyobb cserép urna, csonka 1/7 nagys. — 2. Füles agyagcsésze. — 3. Széles öblű agyagedény. — 4. Füles agyagedényke töredékei. — 5. Széles öblű agyagedény. — 6. Gombostű, hossza 32 cm. — 7. Gombostű, csonka, 28 cm. hosszú. — 8. Gombostű, hossza 15 cm. — 9. Bronzkés. — 10. Karperecz, csavart bronz-sodronyból és apró kúpidomú pikkelyekből. — 11. Más karperecznek részlete, alulról tekintve. — 12. Kettős korongtekercs. — 13. Gyűrűtöredék. — 14. Bronzgyürű. — 15. Bronzgyöngy. — 16. Füles edényke. — 18. Apró kúpocska.

A 6—16. számú tárgyak az 5. számú edényből kerültek elő.

17. Edényke a kósi dombról Novák közelében. (Nyitra m.)

6
9
13
10
a
c
b
11
15
8
12
7
16
18
2
17
1
4
14
3
5

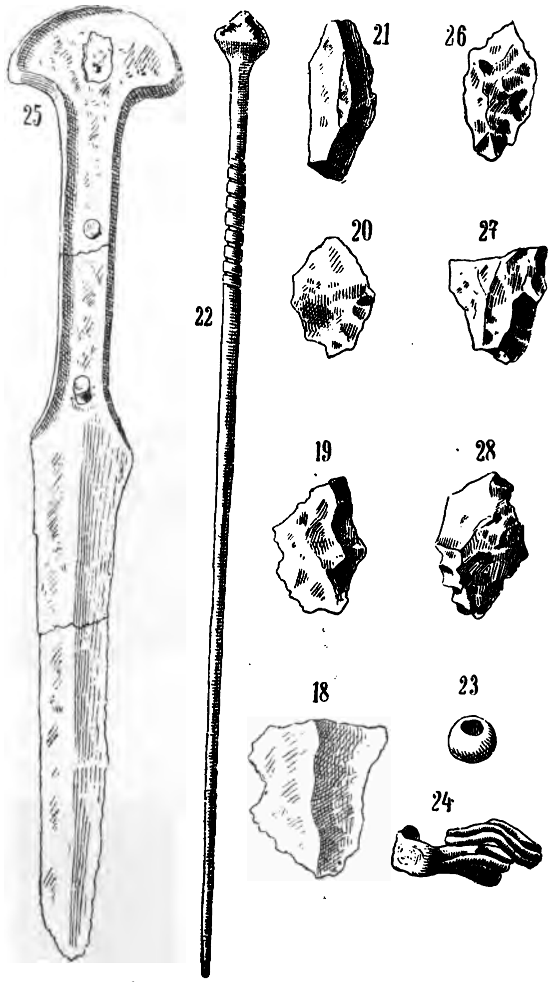
CXXXVII. TÁBLA.

Leletek a nováki urnatemetőből és egy nagy-lehotai halomsírból. Nyitra m.

Fölásatta 1889-ben Rakovszky Ferencz; jelentését lásd Arch Ert. 1889. IX. k. 388—390.

18—21. Lepattogtatott tűzkő-töredékek a nováki urnatemetőből.

22. Gombostű. — 23. Gyöngy. — 24. Gyűrű töredékei. — 25. Tőr. — 26, 27, 28. Lepattogtatott tűzkő-szilánkok. — 24—28. Egy széthullott agyag urnában. — Valamennyi tárgy (22—28) egy kőrakásos halom alól került ki.

25
22
21
26
20
27
19
28
18
23
24

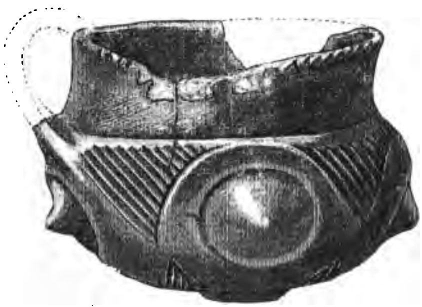
CXXXVIII. TÁBLA.

Cserépedények a puszta-szt.-jánosi urnatemetőből. Bihar m.

Rómer Flóris kutatta át ez urnatemetőt és gyűjtött belőle érdekes cserépedényeket a biharmegyei múzeum számára Nagy-Váradon. Ezekből közlünk ötöt (1—5), mely körbe futó vonalás és szallagos diszítményei miatt legjellemzőbb.

1.

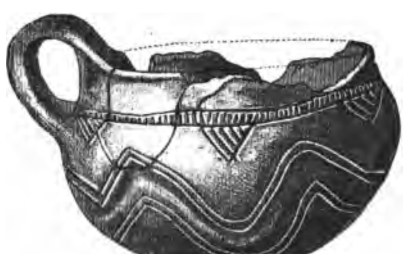
2.

3

4

5.

CXXXIX. TÁBLA.

Óriási cserépurna a Rákóczi pusztáról.

A n. múzeumban 1886 óta; magassága 68 cm., legnagyobb átmérője 42 cm. Öble csonka; nyakán apró fül; teste bütykök és párhuzamos körszelvény-díszekkel; vele együtt findsa idomú cserépedényt kapott a n. múzeum.

CXXXIX.

CXL. TÁBLA.

Óriási cserépurna.

Magyarországi ismeretlen lelhelyről; magánbirtokban. Két apró füllel; öble szélét egyenes vonalak, testét bütykök és körszelvények, nyakát egyenesek és kisebb körszelvények ékítik; közel 1/5 nagys.

CXL.

CXLI. TÁBLA.

Borsód-harsányi urnatemető.

1885-ben a püspökségi erdős hegyoldal tövénél őskori urnatemetőre bukkantak, az agyagedények fészkekbe voltak rakva, nagyobbak körül kisebbek; a nagyobbakban csontmaradványok voltak, egyébként állítólag csak egy bronz gombostű került elő. — 24 edényt a kassai püspök palotájában őriznek. Leírta Récsey Viktor, Arch. Ért. 1890. 62—66. l.

1—8. Nyolcz edényt közel 1/3 nagyságban mutatunk be.

1.

2.

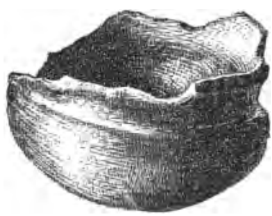
3.

4.

5.

6.

7.

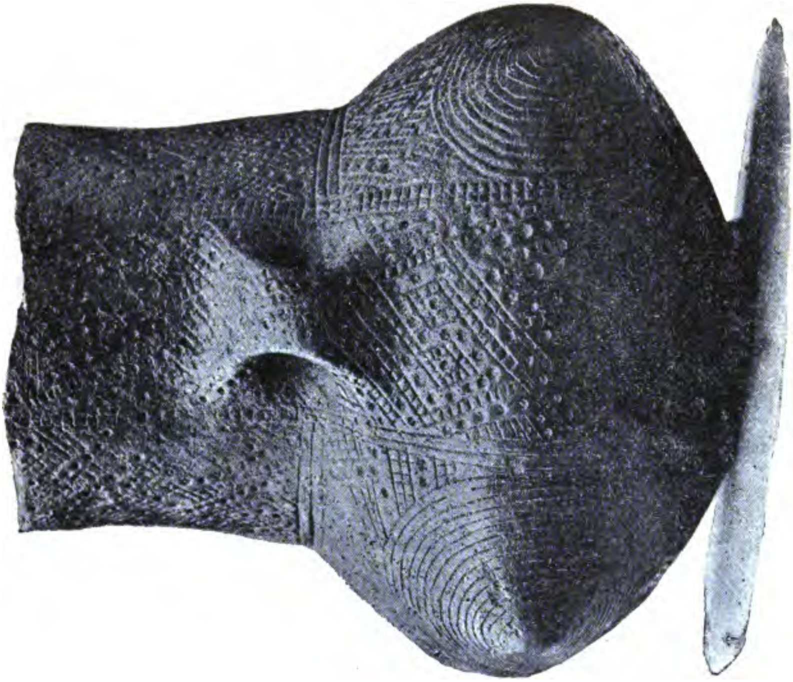

8.

CXLII. TÁBLA.

Tisza-sassi edény. Heves m.

2/3 nagys. Báró Fechtig Imre ismertette Arch. Ert. VII. 1887. 60. l. Halász a sassi Tiszából húzta ki, hová partmenti őstelepről partszakadáskor merült alá. A tiszazúgi rég. magántársulat gyűjteményében.

CXLIII. TÁBLA.

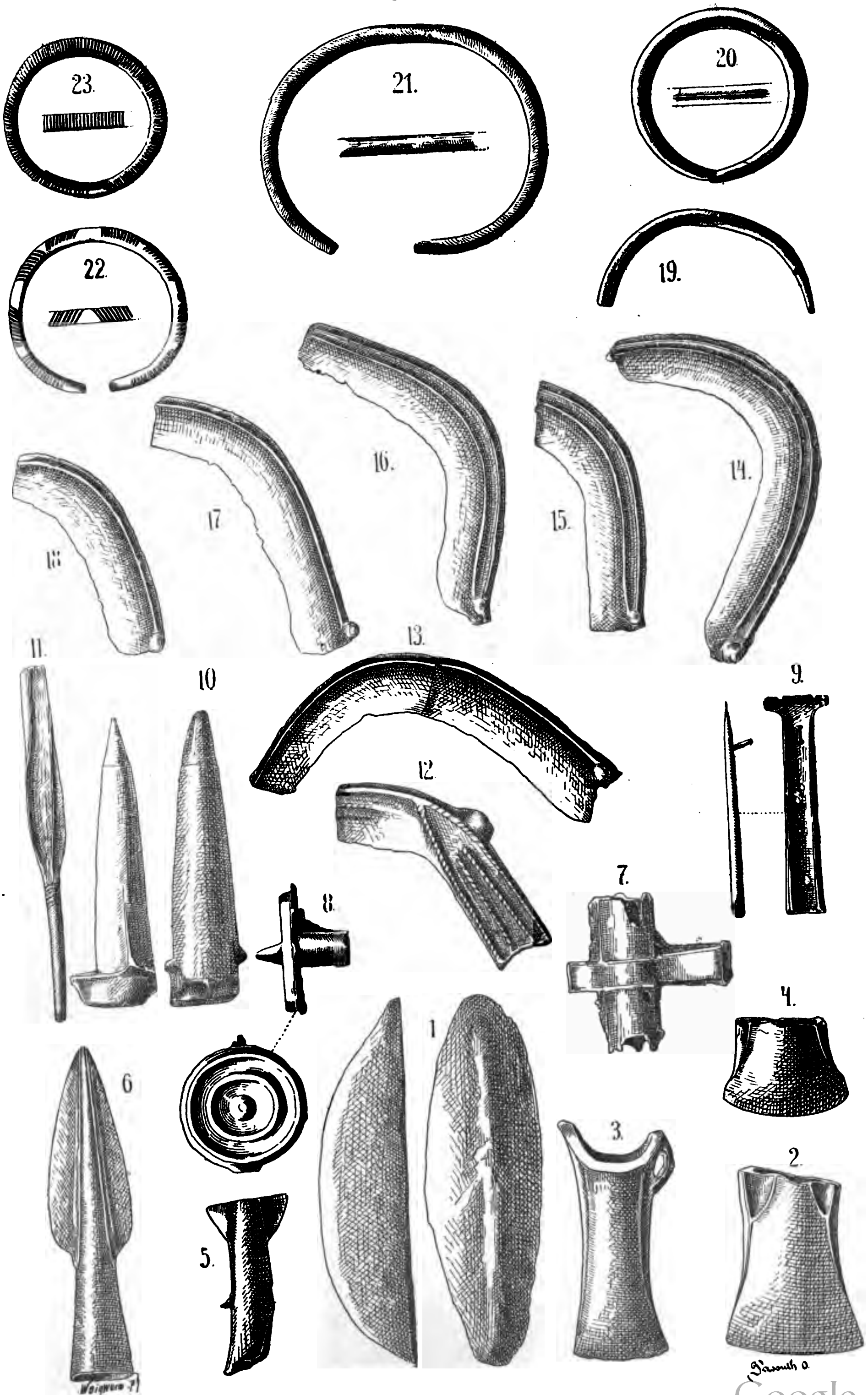
Pánczélcsehi kincs. Szolnok-Doboka m.

N. M. Bodor Károly ajándéka, dr. Réthy László közbenjárásával. 1/3 nagys.

1. Bronzkalács fölülről és oldalt tekintve.
2. Tokos véső élfelőli csonka fele.
3. Tokos véső füllel, csúcsba futó széllel.
4. Tokos véső élfelőli csonka darabja.
5. Lándsacsúcs hibásan öntött töredéke.
6. Lándsacsúcs.
7. Csákány hiányosan öntött töredéke.
8. Csákány csücskös korongja, oldalt és szemben; csonka, hiányos öntés.
9. Tőr markolat-nyújtványa s a penge töve, csonka, az egyik akla benne van a legfelső lyukban; oldalt és szemközt.
10. Bronzrög, idomát valószinűleg az öntőtégely üregében kapta; két felől.
11. Pálcza, négyélű sodrással, csonka; rendeltetése ismeretlen.

12—18. Sarlók, épek és csonkák.

19—23. Karikák, némelyeken vonaldísz.

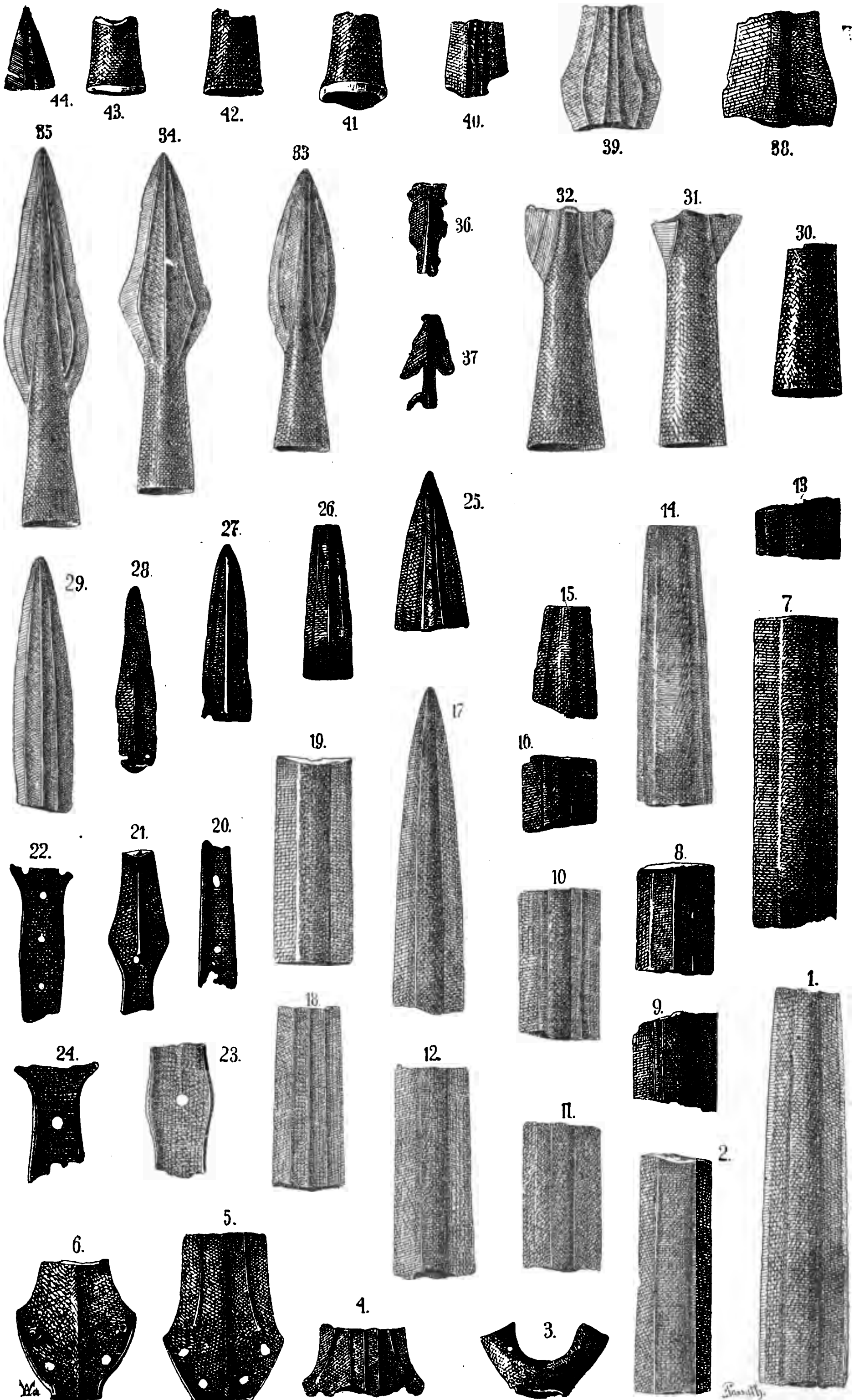

23.
21.
20.
22.
19.
16.
14.
17
15.
18
11.
13.
10
9.
12.
8.
7.
4.
6
1
3.
2.
5.

CXLIV. TÁBLA.

Ispánlakai öntőműhely-maradványok. Alsó-Fejér m.

1/3 nagys. 1887. évi augusztus havában szántóföldön egy gödörben nehány métermázsa nyers bronzanyagra és métermázsányi ép és csonka bronzeszközöket, fegyvereket, ékszereket s hasonlókat leltek. A nagy leletből a legépebb példányokat Herepey Károly tanár a nagy-enyedi múzeum számára, más részét Finály Henrik az erdélyi múzeum számára szerezte meg, zömét Reiner Zsigmond vette meg és valószínű, hogy nem csekély része a földmívesek kezén elkallódott. A lelet azon darabjairól, melyek Kolozsvárra kerültek, Téglás Gábor értekezett (Erd. Múzeum 1887). E jelentés mellett legfontosabb Reiner Zsigmond értekezése (Arch. Ért. 1888. 10—25.), melyhez az itt következő hat tábla volt csatolva.

1—19. Kardok töredékei, a 7, 12, 17. számú darabok összeillenek. — 22—24. Kardok markolatnyújtványaiból való töredékek. — 25, 29. Kardpengék csúcsfelőli részei. — 20. Kés markolatlemeze. — 21, 26, 27, 28. Tőr-részletek. — 30—35, 38—44. Lándsacsúcsok és ilyeneknek töredékei. — 36, 39. Nyílcsúcs, hegye csonka. — 37. Nyílcsúcs hiányosan öntött töredéke.

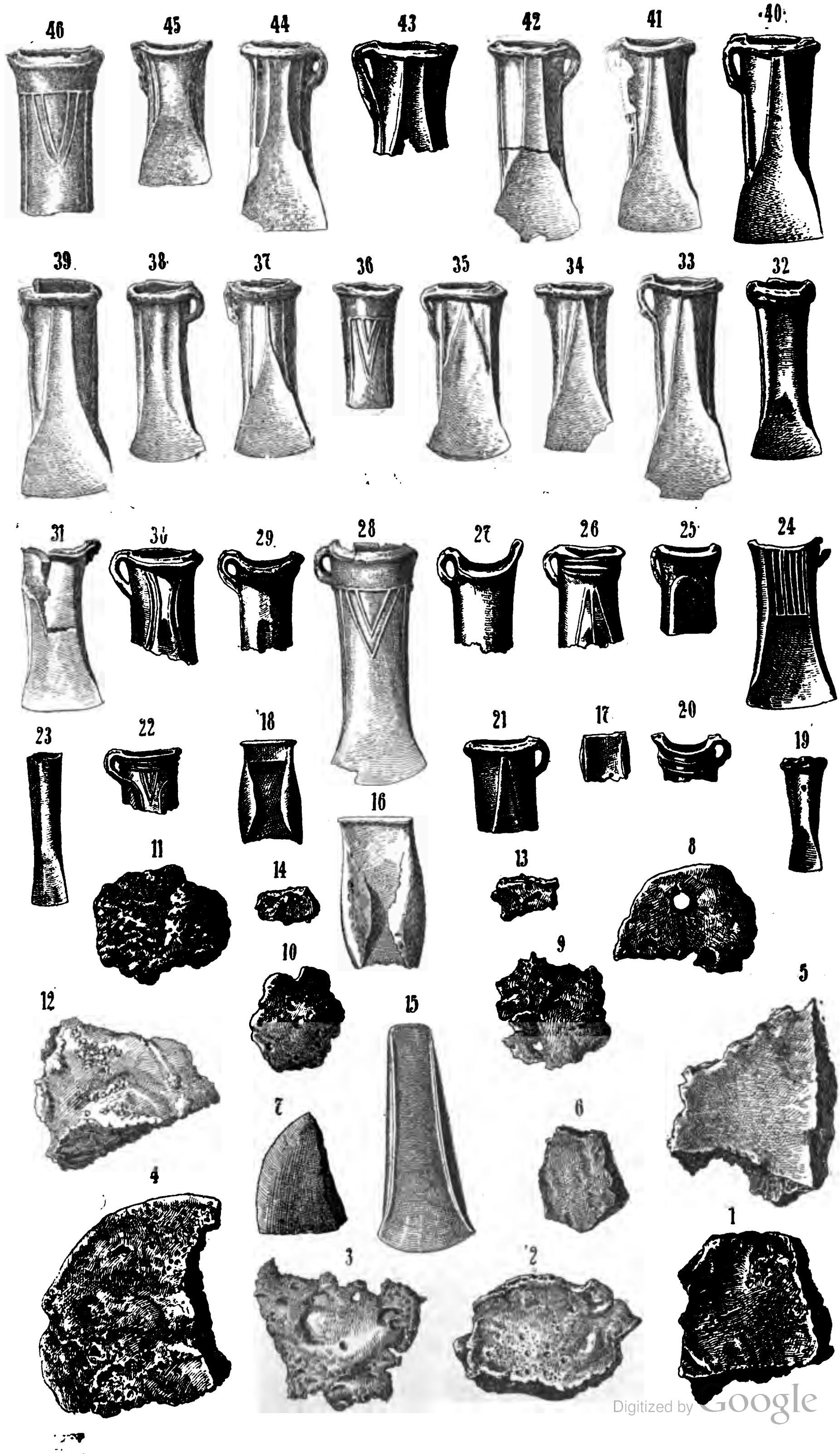

44.
43.
42.
41
40.
39.
38.
35
34.
33
36.
37
32.
31.
30.
26.
27.
28.
29.
25.
13
14.
15.
7.
17
19.
16.
22.
21.
20.
10
8.
18.
24.
23.
12.
11.
9.
1.
2.
6.
5.
4.
3.

CXLV. TÁBLA.

Ugyanazon ispánlakai öntőműhely maradványaiból. Alsó-Fejér m

1/3 nagys. Arch. Ert. 1888. 14—15. l.

1—14. Nyers rögök, bronzlepények töredéke és öntésből fönnmaradt bronzhulladékok. — 15. Karimás véső. — 16—18. Szárnyas véső töredékei. — 19. Tokos ürvéső, oldalán átlyukasztva. — 20—22. Tokos és füles vésők töredékei. — 23. Tokos ürvéső, felső szélén csonka. — 24—46. Tokos vésők, a legtöbb füles. — 34, 35, 37, 39, 45. Hiányos öntés folytán a fül nem sikerült. — 32, 36, 46. Fül helyett az egyik keskenyebb oldalon szegző lyuk.

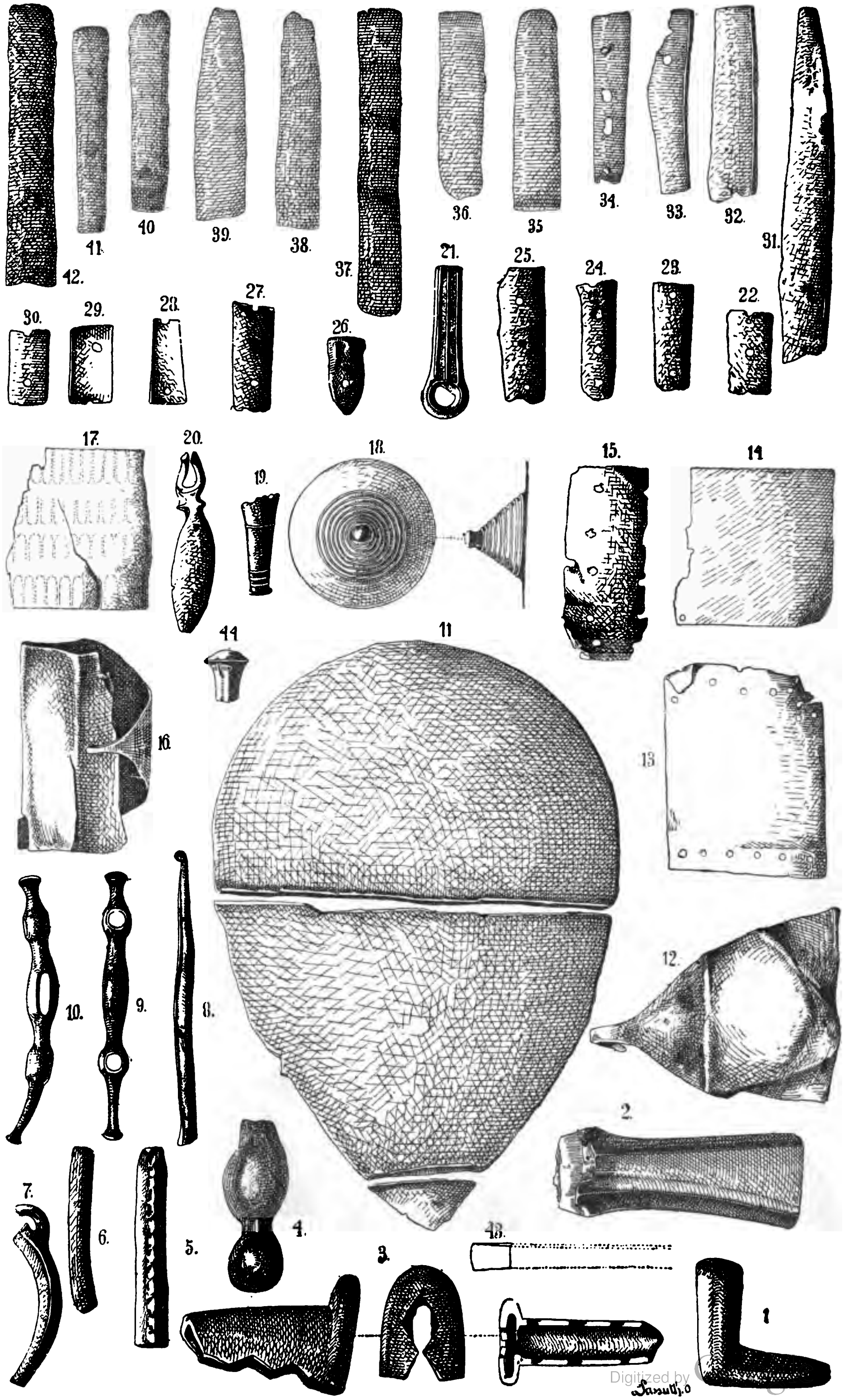

46
45
44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34
33
32
31
30
29
28
27
26
25
24
23
22
18
21
17
20
19
16
11
14
13
8
10
9
12
15
5
7
6
4
1
3
2

CXLVI. TÁBLA.

Ugyanazon ispánlakai öntőműhely maradványaiból. Alsó-Fejér m.

1/3 nagys. Arch. Ert. 1888. VIII. k. 16—18. l.

1. Ismeretlen rendeltetésű tárgy. — 2. Csákány pengéje. — 3. Ismeretlen czélra szolgáló tárgy. — 4 Öntő maradvány (?). — 5, 6. Pálczaforma öntő maradványok (?). — 7. Füles karika csonka töredéke. — 8. Ismeretlen rendeltetésű pálczaféle eszköz töredéke. — 9, 10. Zabla oldalrésze. — 11. Háromra tört vastag bronzlemez, ismeretlen rendeltetésű. — 12—17. Övlemezek töredékei, 12, 16. kampósak, 13—15. szegző lyukakkal, 17. pontozott diszítésekkel. — 18. Csücskös mellkorong. — 19, 20. Ismeretlen rendeltetésű töredékek. — 21. Kés nyele. — 22—30. és 33, 34. Kések nyélbevaló nyújtványai. — 31, 32. Késpengék, csonkák. — 35—42. Fűrészlemezek. — 43. Keskeny véső élfelőli töredéke.

CXLVII. TÁBLA.

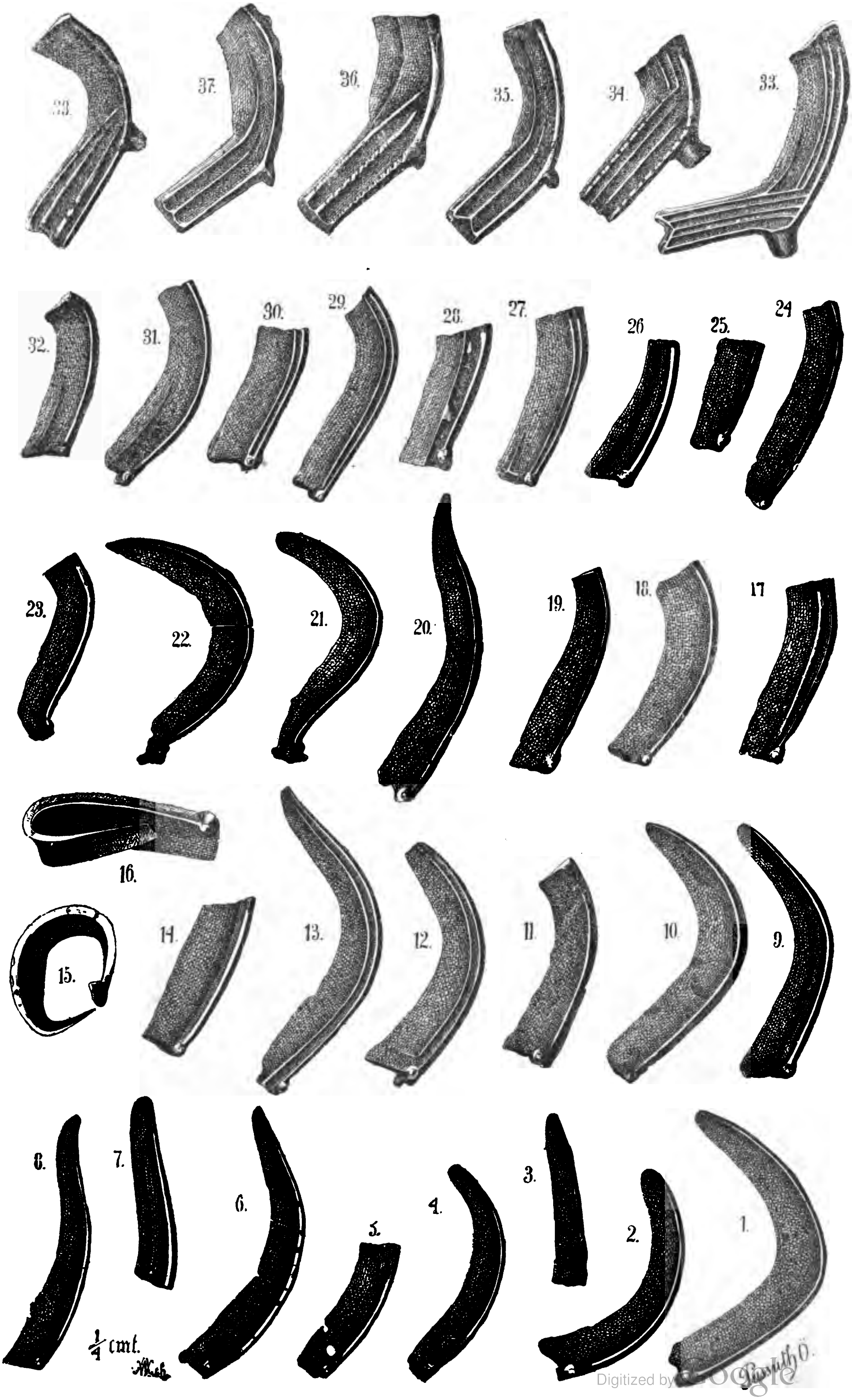
Ugyanazon ispánlakai öntőműhely maradványaiból. Alsó-Fejér m.

1/4 nagys. Arch. Ért. 1888. VIII. k. 18—20. l.

1—32. Sarlók és sarlók töredékei, nyélbevaló erősítésük a penge tövéből kiálló gombszerű bütyökkel történt.

33—38. Sarlók, csonkák; a nyélbevaló erősítés a töve felőli szelvénynyel és e szelvény külső karimájából kiálló bütyökkel történt.

CXLVII.

37.
36.
35.
34.
33.
32.
31.
30.
29.
28.
27.
26
25.
24
23.
22.
21.
20.
19.
18.
17
16.
15.
14.
13.
12.
11.
10.
9.
8.
7.
6.
5.
4.
3.
2.
1.
¼ cmt.

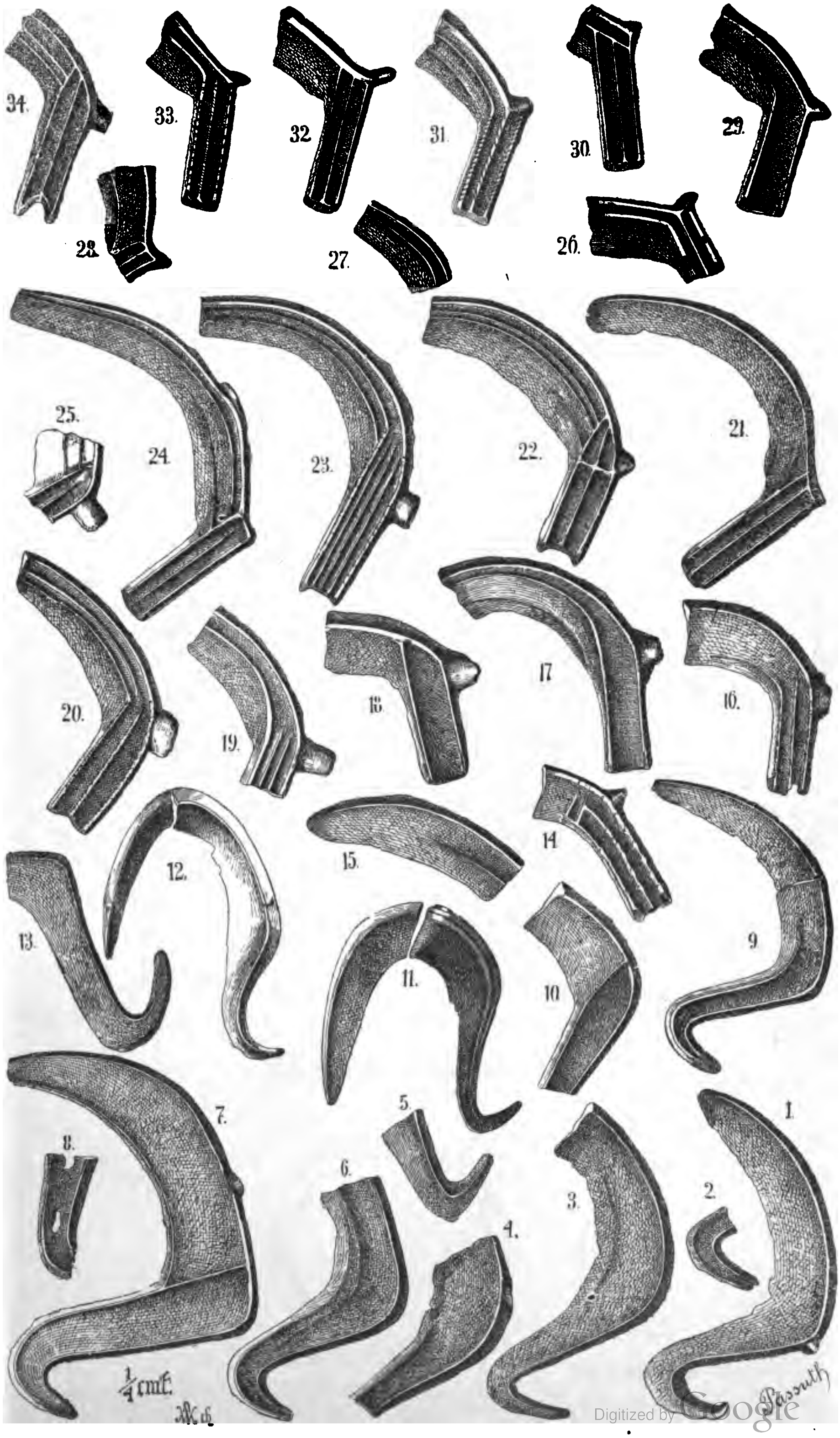
CXLVIII. TÁBLA.

Ugyanazon ispánlakai öntőműhely maradványaiból. Alsó-Fejér m.

1/4 nagys. Arch. Ért. 1888. 21—24. l.

1—13. Sarlók és sarlótöredékek, belföldi typus; a nyélbevaló erősítés visszahajló kampó segítségével történt.

14—34. Sarlók és csonka töredékek, szelvényesek.

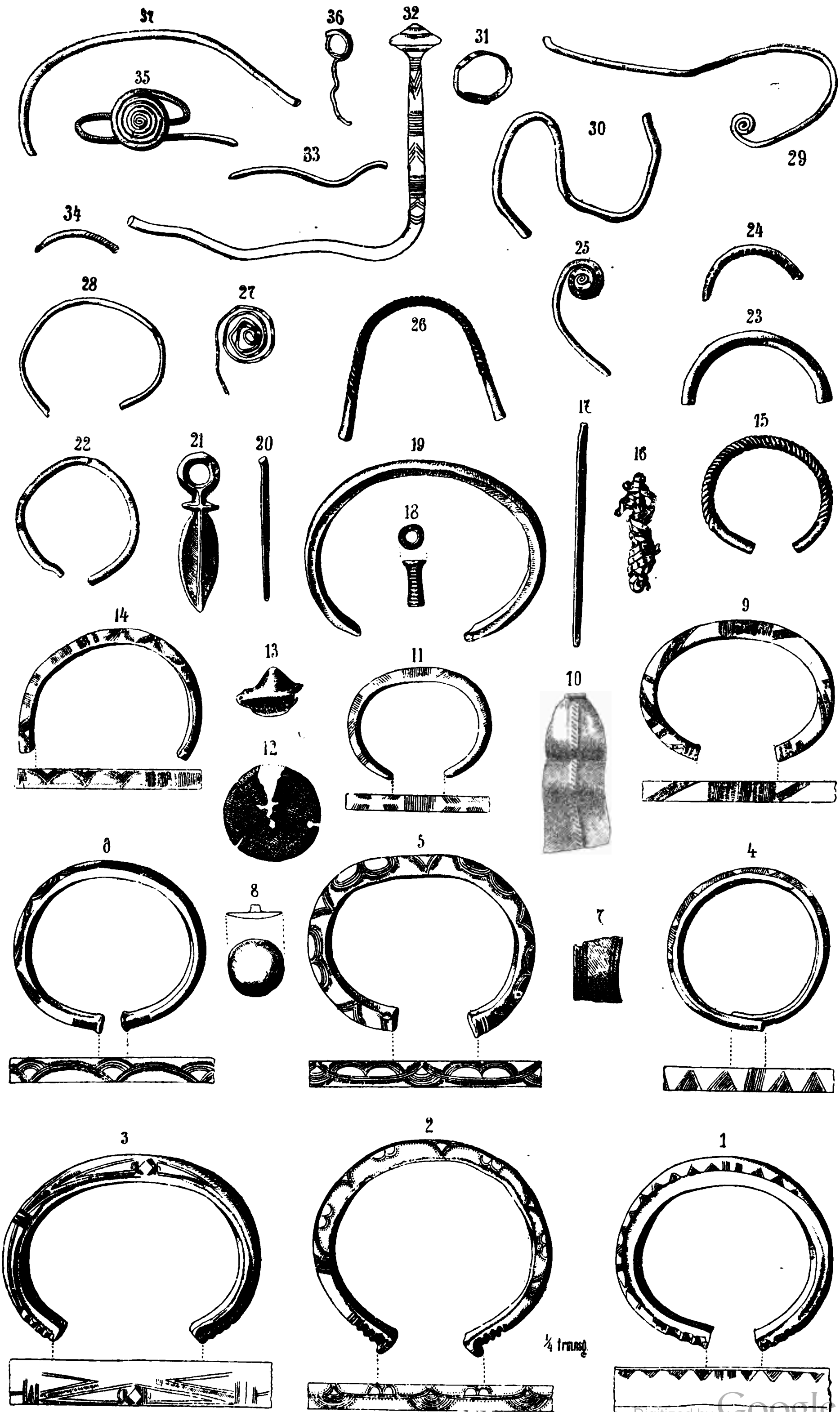

34.
33.
32.
31.
30.
29.
28.
27.
26.
25.
24.
23.
22.
21.
20.
19.
18.
17
16.
15.
14
13.
12.
11.
10.
9.
8.
7.
6.
5.
4.
3.
2.
1.
1/4 cmt.

CXLIX. TÁBLA.

Ugyanazon ispánlakai öntőműhely maradványaiból. Alsó-Fejér m.

1/4 nagys. Arch. Ert. 1888. VIII. k. 23—25.

1—6, 9, 11, 14. Vonalas ékítményű karpereczek. — 7. Pléhkarikának csonka töredéke. — 8. Gömbszelvényes fejű gomb. — 10. Övből (?) való lemez-töredék. — 12. Korongos lemez, csonka, ismeretlen rendeltetésű. — 13. Bütykös korong pléhből. — 15. Rovátkos ékítésű karperecz. — 16. Egy csomó keskeny bronzszallag varrásra (?). — 17. Ponczozó véső. — 18. Hengerded cső, ismeretlen rendeltetésű. — 19. Karperecz négyélű huzalból. — 20. Ponczozó véső (?) csonka töredéke. — 21. Csüngő ék. — 22—24. Karpereczek és karpereczek csonka részei. — 25, 27, 29, 35. Tekercses végű sodronyrészek. — 26. Rovátkos karperecz (vesd össze 23. sz.), mely eredeti idomából ki van forgatva. — 28, 30, 31, 33, 36, 37. Elhajlított sodronyrészletek. — 32. Gombostű szárán vonalas díszek, elhajlítva.

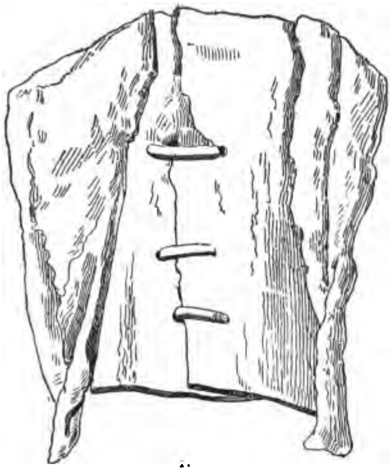

37
36
32
31
35
30
29
33
34
25
24
28
27
26
23
17
22
21
20
19
16
15
18
14
9
13
11
10
12
6
5
4
8
7
3
2
1
¼ trmaø

CL. TÁBLA.

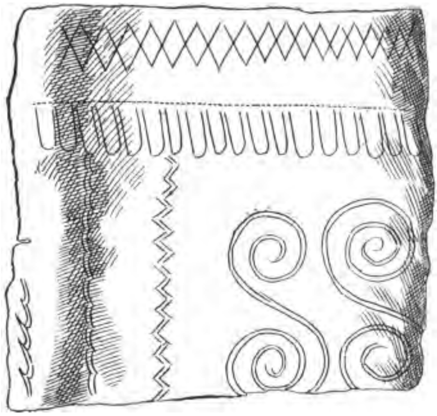
Ugyanazon ispánlakai öntőműhely maradványaiból. Alsó-Fejér m.

Herepey Károly tanár úr e nevezetes leletből érdekes példányokat mentett meg a nagy-enyedi főiskola múzeuma számára. Ő neki köszönhetjük az itt közölt darabok fényképeit; a fényképek után készült rajzokat is ő volt szíves az eredetiekkel összevetni. 5/6 nagys.

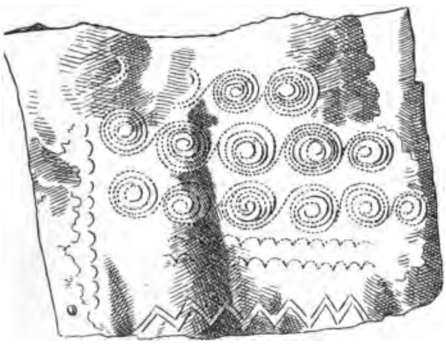
1. Két pléhlemez bronzból, mely sodronynyal van egymással összefűzve. — 2—7. Csonka bronzlemezek, legtöbbnyire övrészletek ponczolt diszítményekkel.

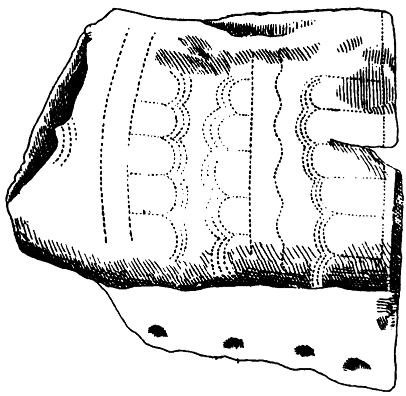
1.

2.

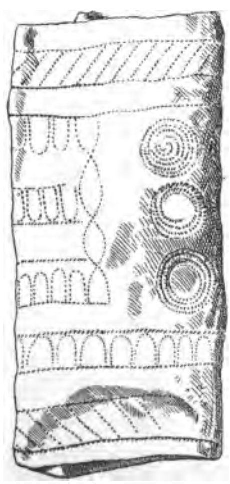
3.

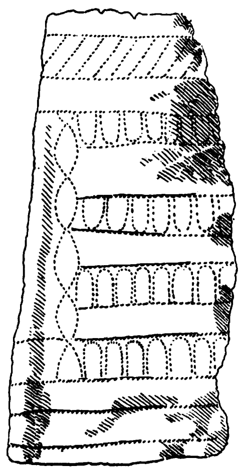
4.

5.

6.

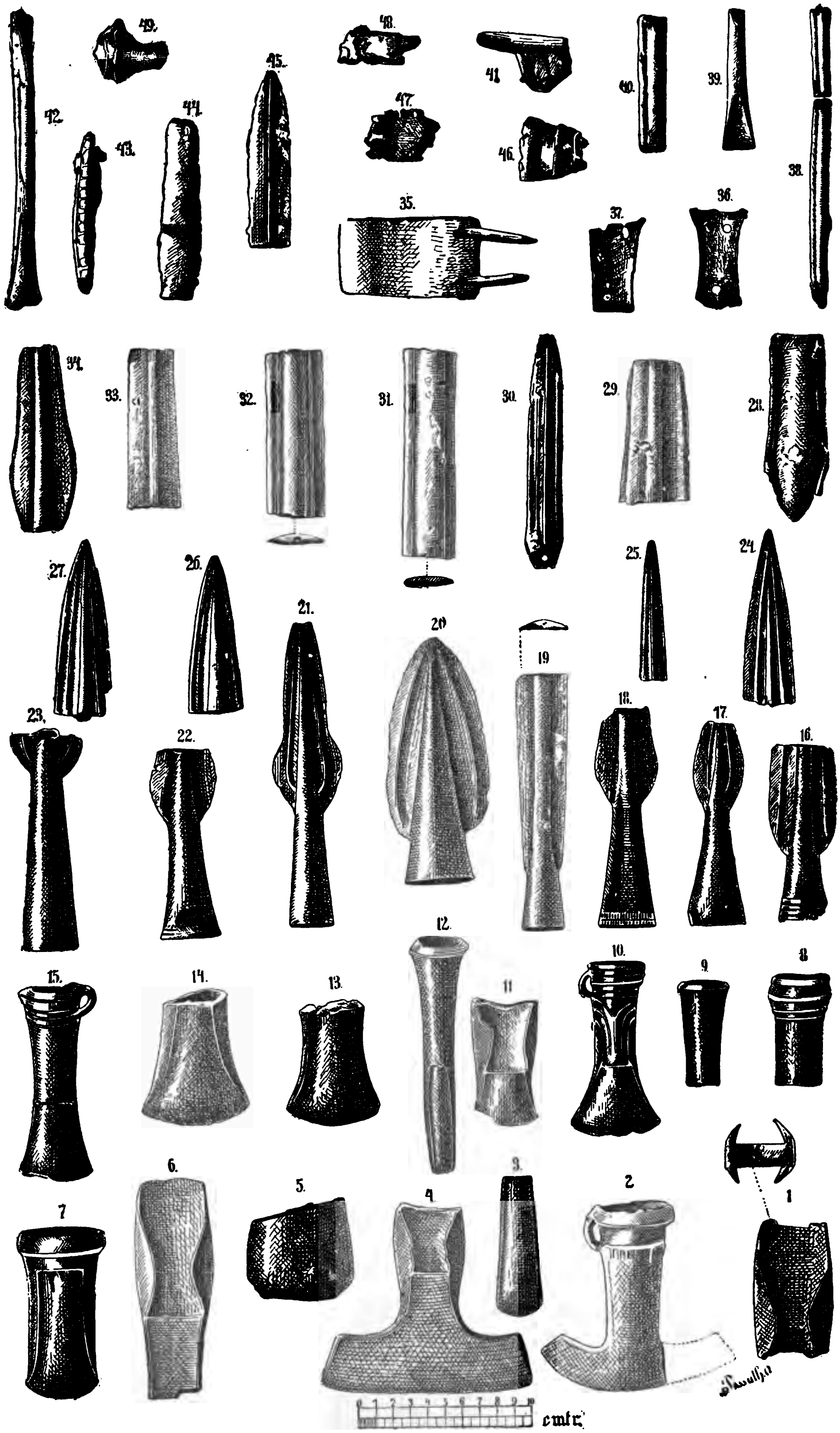
7.

CLI. TÁBLA.

Bonyhádvidéki bronzlelet. Tolna m.

A n. múzeumban; leírta Wosinszky Mór Arch. Ért. 1890. X. k. 29—42. l. 208 darabból állott; valószínűleg meg van az egész lelet; közelebbi lelőhelye ismeretlen.

1. Szárnyas véső csonka töredéke. — 2. Tokos véső kiszélesbülő pengével, egyik végén csonka. — 3. Lapos véső. — 4. Szárnyas véső, talpas, kiszélesbülő pengével. — 5. Lapos véső csonka töredéke. — 6. Szárnyas véső, csonka. — 7. Tokos véső, fül nélküli. — 8, 9. Fül nélküli tokos vésők töredékei. — 10. Tokos véső, füles. — 11. Szárnyas véső töredéke. — 12. Hornyolt élű tokos véső. — 13. Szárnyas véső élfelőli töredéke. — 14. Tokos véső élfelőli töredéke. — 15. Tokos véső füllel. — 16—27. és 34. Lándsák és lándsák csonka részei. — 28, 29, 31—33. Kardpengék töredékei. — 30. Tőrpenge. — 35. Bronzlemez két kampóval. — 36, 37. Tőrök markolatnyújtványai. — 38. Ismeretlen rendeltetésű pálczaféle. — 39. Hornyolt élű véső. — 40. Pálczaidomú nyers anyag (?). — 41. Öntés után fönmaradt anyag. — 42. Keskeny véső, egyik vége csonka. — 43—44. Nyers anyag. — 45. Tőrpenge, csonka. — 46. Nyers anyag. — 47, 48. Ismeretlen rendeltetésű töredékek. — 49. Öntés után fönmaradt peczeg.

42.
49.
43.
44.
45.
48.
47.
41.
46.
40.
39.
38.
35.
37.
36.
34.
33.
32.
31.
30.
29.
28.
27.
26.
25.
24.
21.
20
19
23.
22.
18.
17.
16.
15.
14.
13.
12.
11
10.
9.
8.
7
6.
5.
4
3.
2
1
cmtr.

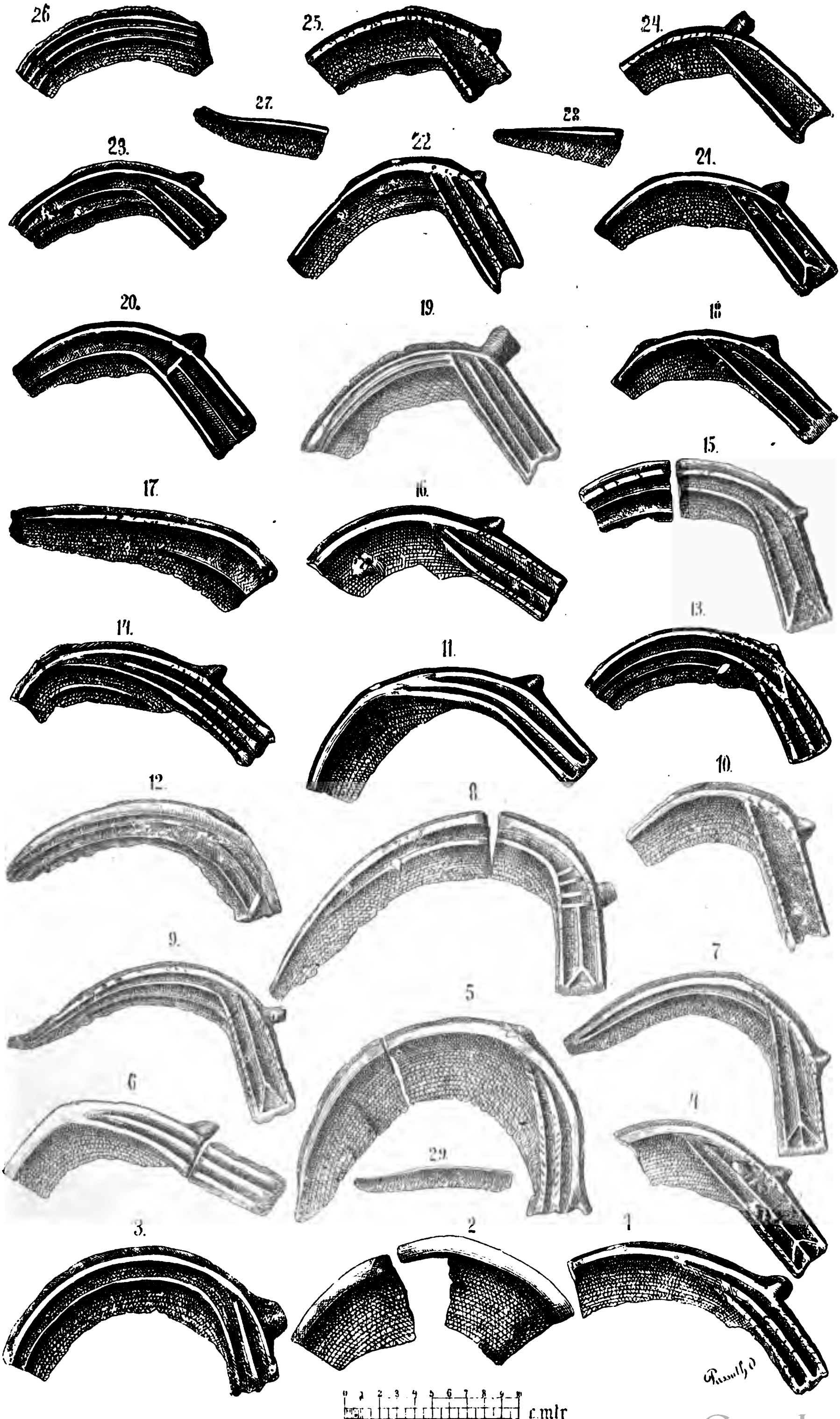
CLII. TÁBLA.

Ugyanazon bonyhádvidéki bronzlelet. Tolna m.

N. M. Leírását lásd Arch. Ért. 1890. X. 29—42. l.

1—28. Sarlók, egészek és töredékek; nyélbe való erősítésre szolgáló szelvénynyel és külső szélén kiálló kisebb-nagyobb peczeggel, az 5. számúnak tövén is van pöczke.

29. Kés pengéje.

26
25.
24.
27.
28
23.
22
21.
20.
19.
18
17.
16.
15.
13.
14.
11.
12.
8
10.
9.
5
7
6
4
29
3.
2
1
c.mtr

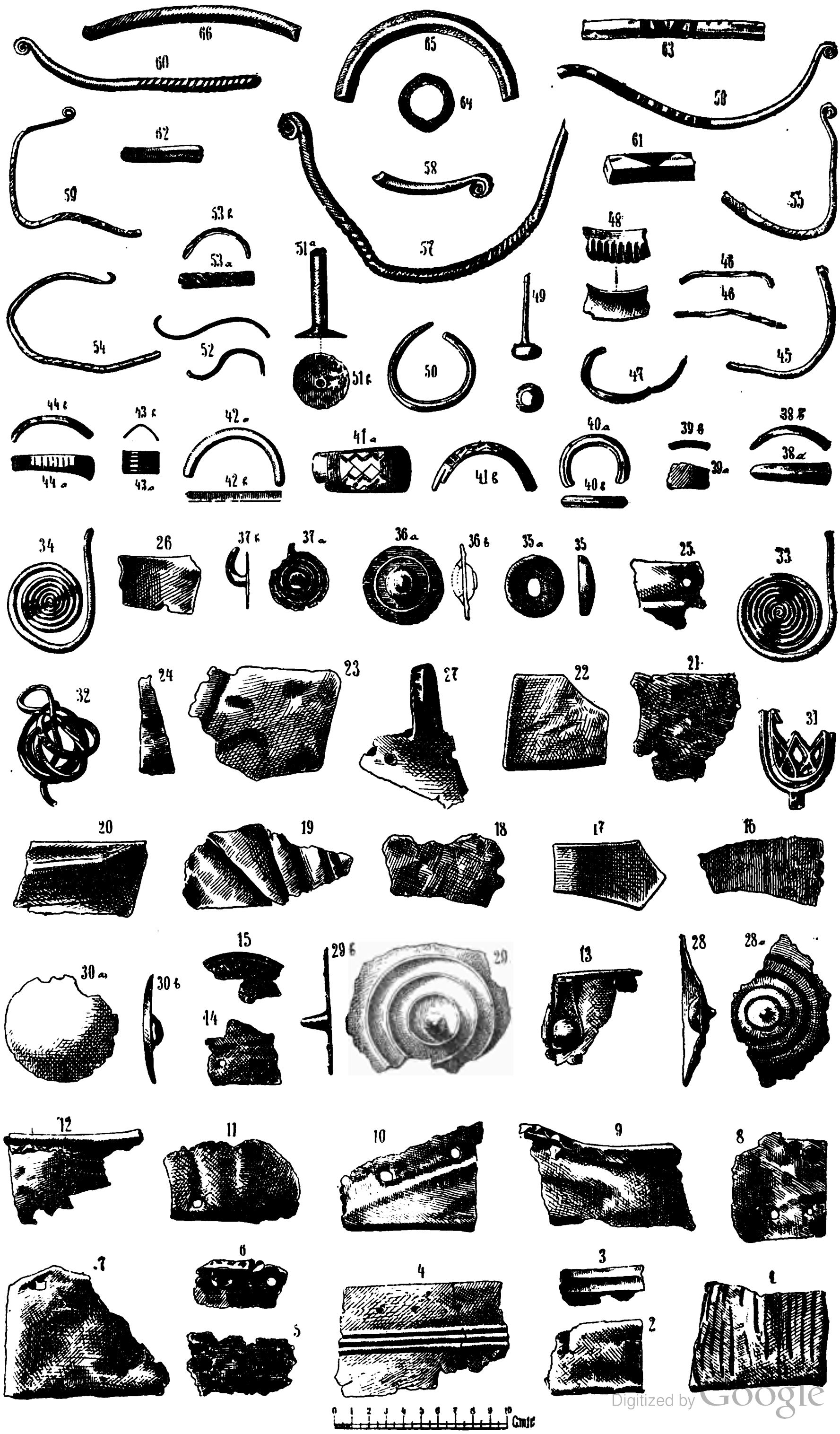
CLIII. TÁBLA.

Ugyanazon bonyhádvidéki bronzlelet. Tolna m.

Arch. Ert. 1890. X. k. 29—42. l.

1—27. Trébelt pléhdarabok, némelyiken lyukak, fül vagy lapos akla, a szélük néha visszahajlított, néhánynak fölülete ponczozott díszekkel. — 28, 29. Bütykös korongok, csonkák; fölülről és oldalt. — 30. Hajlított korongú gomb, fölülről és oldalt. — 31. Áttört művű dísztag, határozatlan rendeltetésű. — 32. Sodronygomoly. — 33, 34. Korongos sodronytekercs. — 35. Átlyukasztott pléhkorong, lehajló karimával. — 36. Csücskös korong, alul füllel. — 37. Korong, alul kampós szöggel. — 38—44. Pléhes karpereczek csonka részei, oldalt és kívülről, fölületük néha vonalékítményekkel. — 45—47. Sodronytöredékek. — 48. Ismeretlen rendeltetésű töredék. — 49. Gombostű, csonka. — 50. Karika négy élű sodronyból, egyik végén csonka. — 51. Hengerded cső, egyik végén körded karimával. — 52—60. Kisebb-nagyobb sodronykarikák töredékei, néha tekercses végűek, fölületük néha rovátkolt vagy vonalakkal díszes. — 61. Négyélű pálcza darabja, fölületén háromszögbe rakott vonalas dísz. — 62. Pálczatöredék. — 63. Karikarészlet, fölületén vonalas díszekkel. — 64. Karika. — 65, 66. Karikák töredékei.

CLIII.

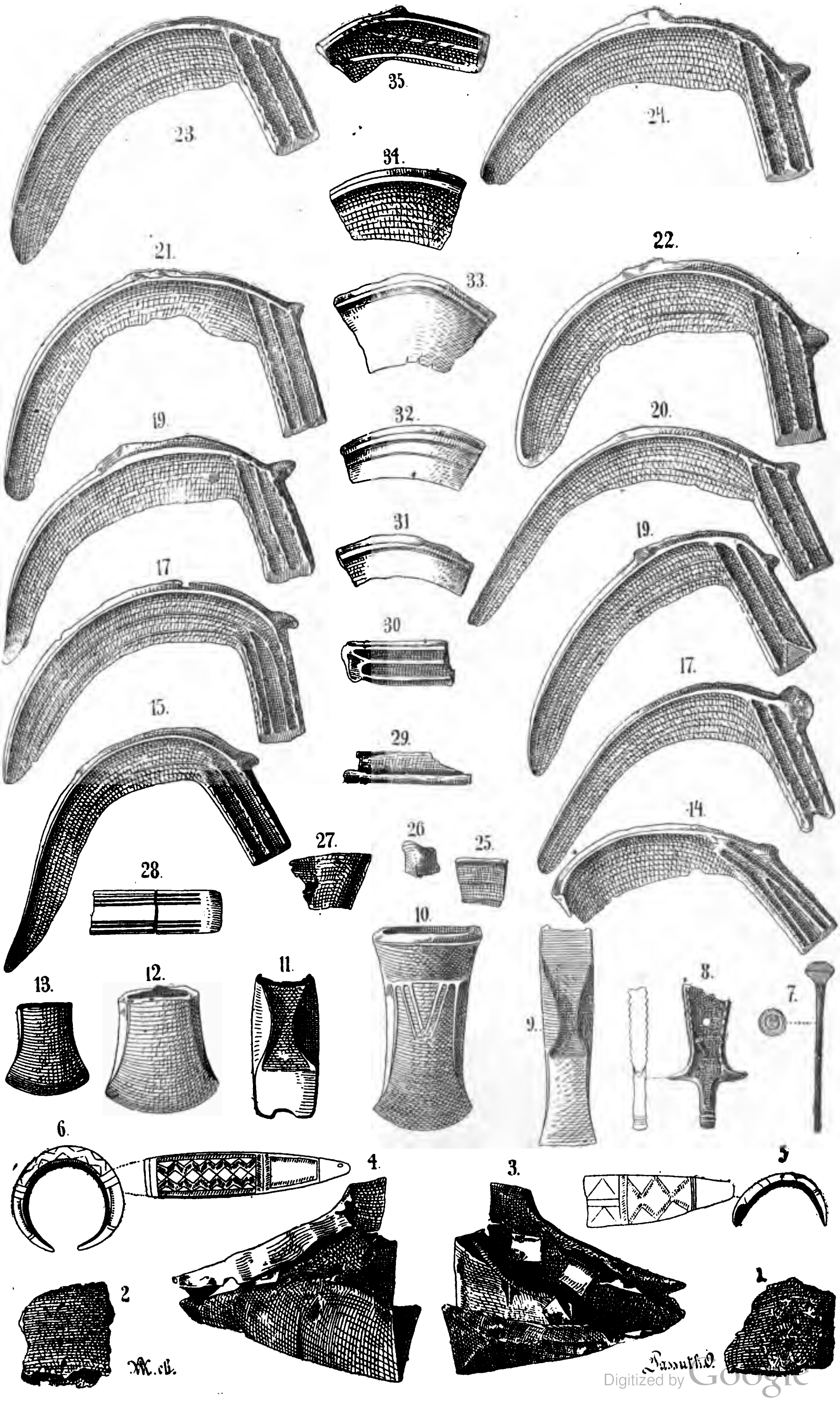

CLIV. TÁBLA.

Pölöskei kincs. *Zala* m.

Találták 1886-ban Pölöske közelében a Széviz csatorna mélyitésénél, 75 cm. magas fekete fazékban, a fazekat a munkások összezúzták és széthányták. Leirták Lipp Vilmos és gr. Széchenyi Béla. Arch. Ért. 1887. 55—58. l. A kincset gr. Széchenyi Béla a n. muzeumnak ajándékozta. 1/4 nagys.

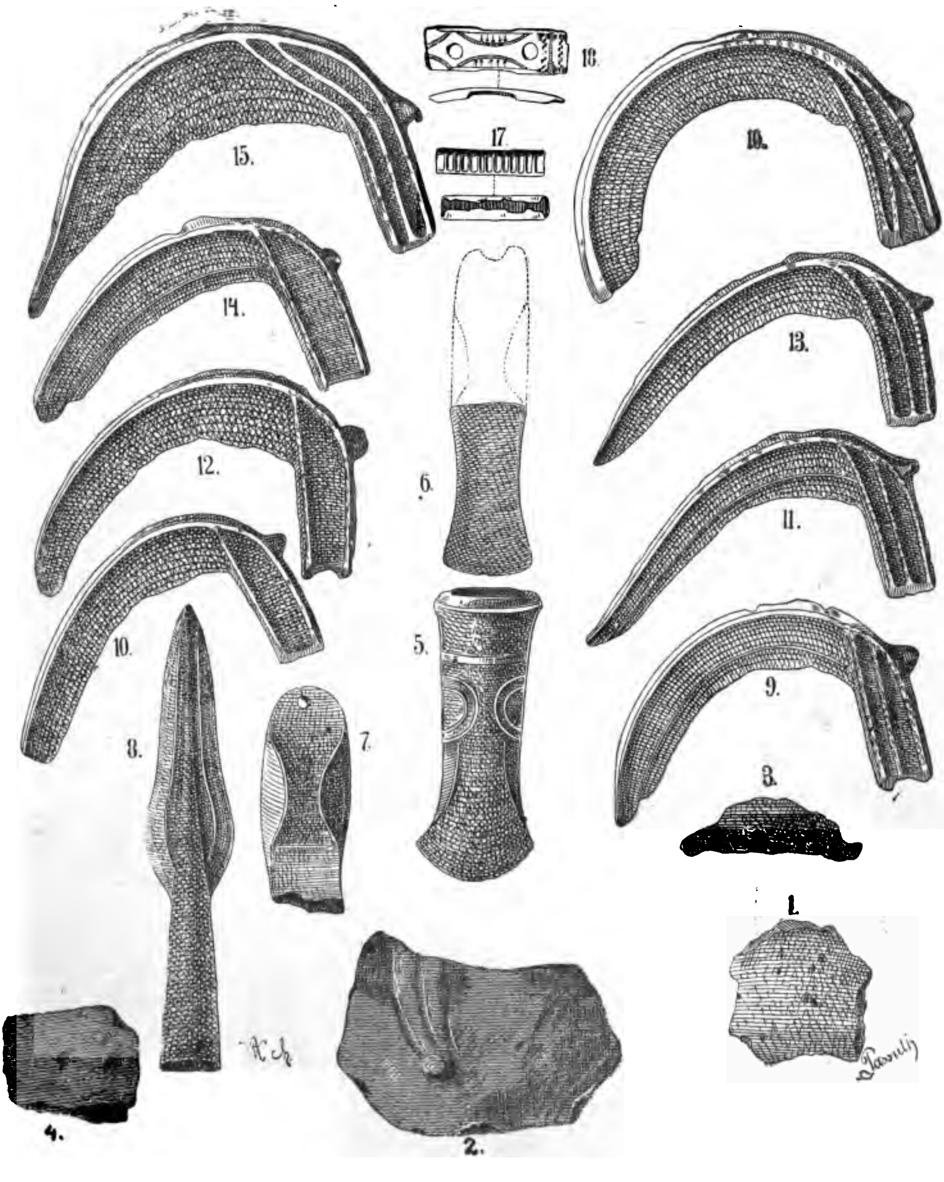
1, 2. Bronzrögök. — 3—4. Idomukból kivetkőztetett edények töredékei. — 5. Csonka karperecz, mellette a rajta lévő vonaldísz kiterített rajza. — 7. Gombostű, feje ékítve. — 8. Kard markolatnyújtványának töredéke. — 9. Szárnyas véső. — 10. Tokos véső fül nélkül. — 11. Szárnyas véső felső töredéke. — 12. Tokos véső élfelőli töredéke. — 13. Szárnyas véső (?) élfelőli csonka része. — 14—35. (A számozás a táblán helytelen). Sarlók és sarlók töredékei.

35.
23.
24.
34.
21.
22.
33.
19.
32.
20.
31
19.
17
30
17.
15.
29.
14.
27.
26
25.
28.
10.
13.
12.
11.
9.
8.
7.
6.
4.
3.
5
2
1.

CLV. TÁBLA.

Ugyanazon pölöskei kincs. *Zala* m.

1. 2. Az urna töredékei, melyben a kincset lelték. — 3. 4. Bronzrögök. — 5. Tokos véső fül nélkül, sajátszerű félkörű diszítésekkel. — 6. Szárnyas véső alsó élfelőli része. — 7. Szárnyas véső felső fele. — 8. Lándsacsúcs. — 9—16. Sarlók. — 17. Rovátkos díszű keskeny pléh lemez, felülről és alulról tekintve. — 18. Vonalas díszű keskeny négyszögű pléh, felülről és oldalt tekintve, rendeltetése ismeretlen.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.

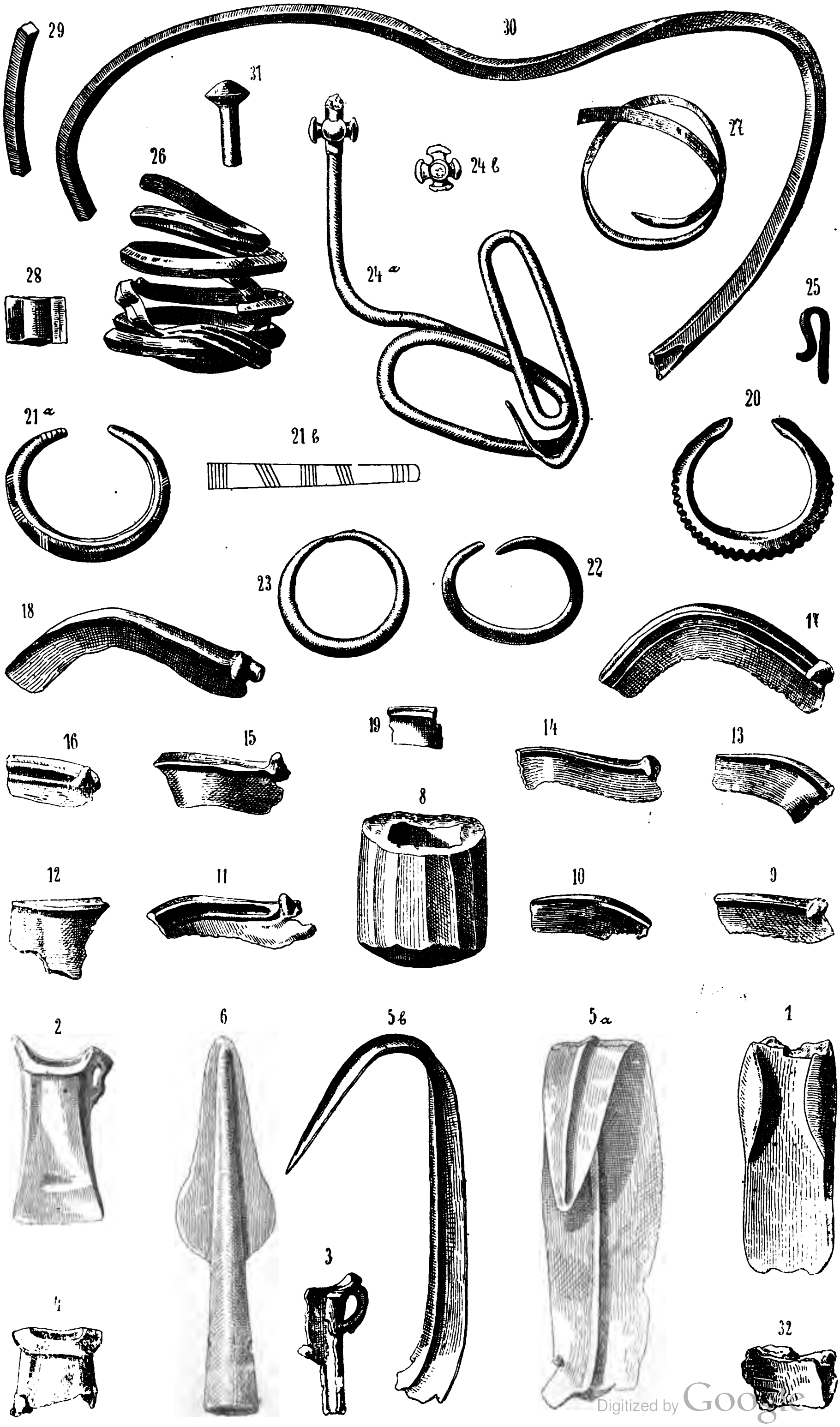
CLVI. TÁBLA.

Bezdédi lelet. Szabolcs m.

A n. muzeum ajándékba kapta 1890-ben ; a lelet közelebbi körülményei ismeretlenek, az itt közölt tárgyak összetartozása biztos, de bizonytalan, nem kallódott-e el valami. Arch. Ért. 1891. XI. 83. 1/4 nagys

1. Szárnyas véső nyélbe való része. — 2. Tokos véső, csúcsba futó széllel, füles. — 3. Tokos véső fül felőli töredéke. — 4. Fülnélküli tokos véső nyilása felőli töredéke, karimás. — 5 *a*. *b*. Tőrpenge, tövén csonka, csúcsa elhajlított. — 6. Lándsacsúcs. — 7. Szám nincs. — 8. Ismeretlen tárgy végső csonka része. — 9—19. Egész sarlók, végükön gombosak és sarlók töredékei. — 20, 21 *a*. *b*. 22, 23. Karpereczek. — 24 *a*. Elgörbített tű, feje csonka, keresztben álló négy gombbal, 24 *b*. a gombos kereszt felülről tekintve. — 25. Hajlított sodronytöredék. — 26. Hengerded sodronytekercs. — 27. Sodronyos tekercs töredéke. — 28. Tőrpenge töredéke. — 29, 30. Négyélű sodrony töredékei. — 31. Gombostű feje. — 32. Nyers bronzrög.

CLVI.

29
30
31
26
24 a
24 b
27
28
25
21 a
21 b
20
23
22
18
17
16
15
19
14
13
8
12
11
10
9
2
6
5 b
5 a
1
3
4
32

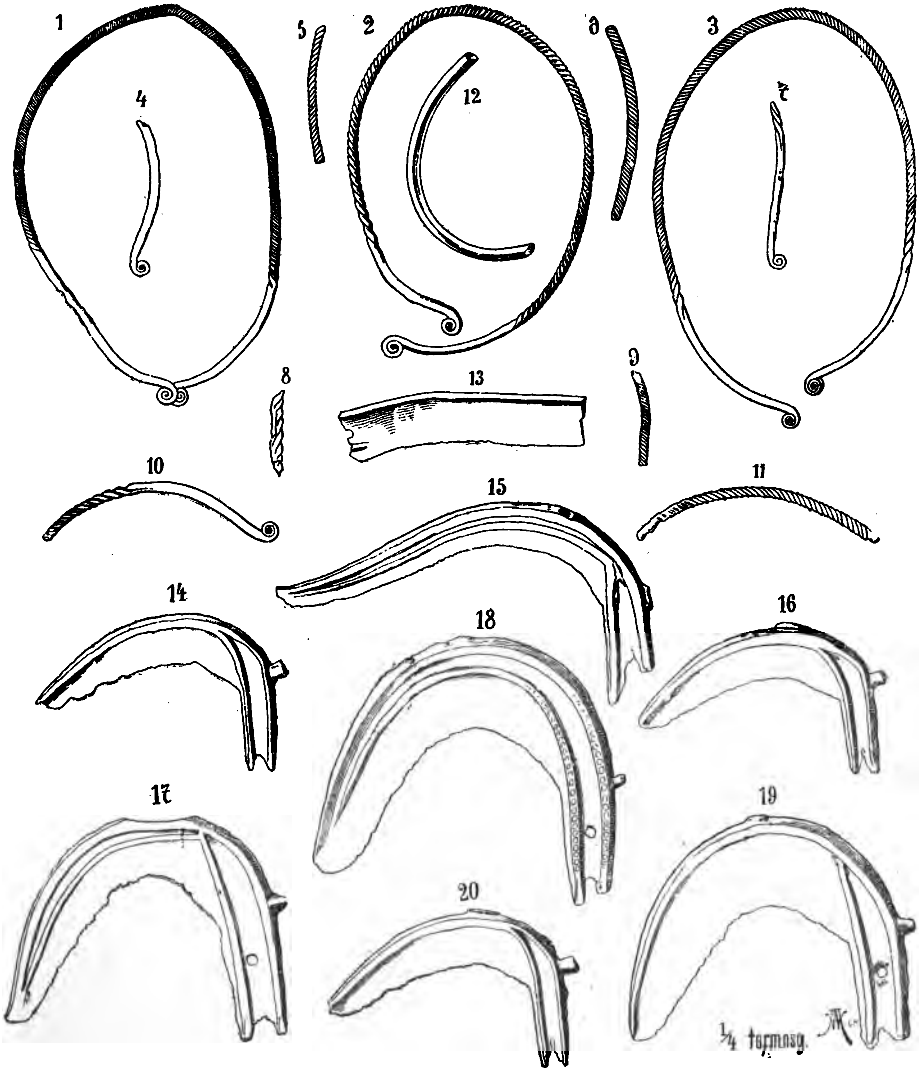
CLVII. TÁBLA.

Kenderesi lelet. Heves m.

1/4 nagys. A N. M. hivatalos úton kapta, előfordulása iránt nincsenek részletes adatok.

1—12. Három ép karika, kerek, rovátkolt, nyilt végekkel, végeik apró tekercsekben hajlanak vissza, — ily karikáknak kilencz töredéke.

13. Sarló töredéke. — 14—20. Sarlók.

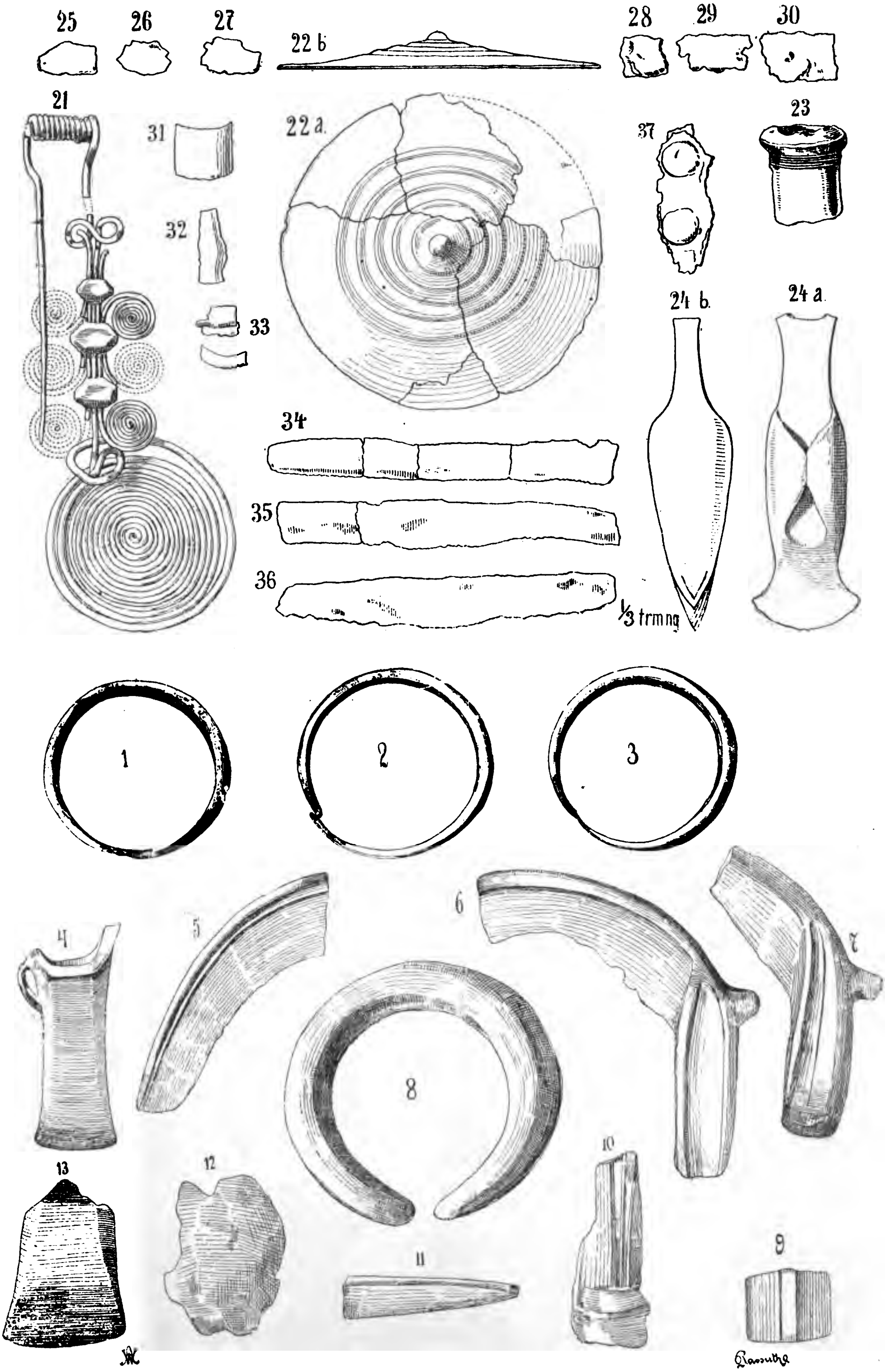

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
1/4 termnag.

CLVIII. TÁBLA.

Ugyanazon kenderesi lelet. Csicseri lelet. Ung m.

Kenderesi lelet. (Folytatás). 1/3 nagys. N. M. — 21. Korongos tekercsű fibula; négy kisebb korongos tekercs hibázik. — 22 *a. b.* Korong külsején kidomborodó csücsökkel, több darabra van törve és csonka. — 23. Tokos véső nyilása felőli töredéke. — 24 *a. b.* Szárnyas véső, erősen kihajló éllel és összeérő szárnyakkal. — 25—33. Lemeztöredékek határozatlan tárgyakból. — 34—36. Fűrészlemezek. — 37. Edény falából való töredék két aklával.

Csicseri lelet. (Ung m.) 1/3 nagys. N. M. — 1—3. Hegyes végű karikák sima kerek huzalból. — 4. Tokos véső csúcsba futó széllel. — 5—7. Sarlók töredékei. — 8. Nyilt karika. — 9. Kardpenge csonka töredéke. — 10. Tokos véső töredék. — 11. Keskeny véső csúcsfelőli csonka töredéke. — 12. Nyers bronzrög. — 13. Tokos vagy füles véső élfelőli töredéke. Trouvailles 43.

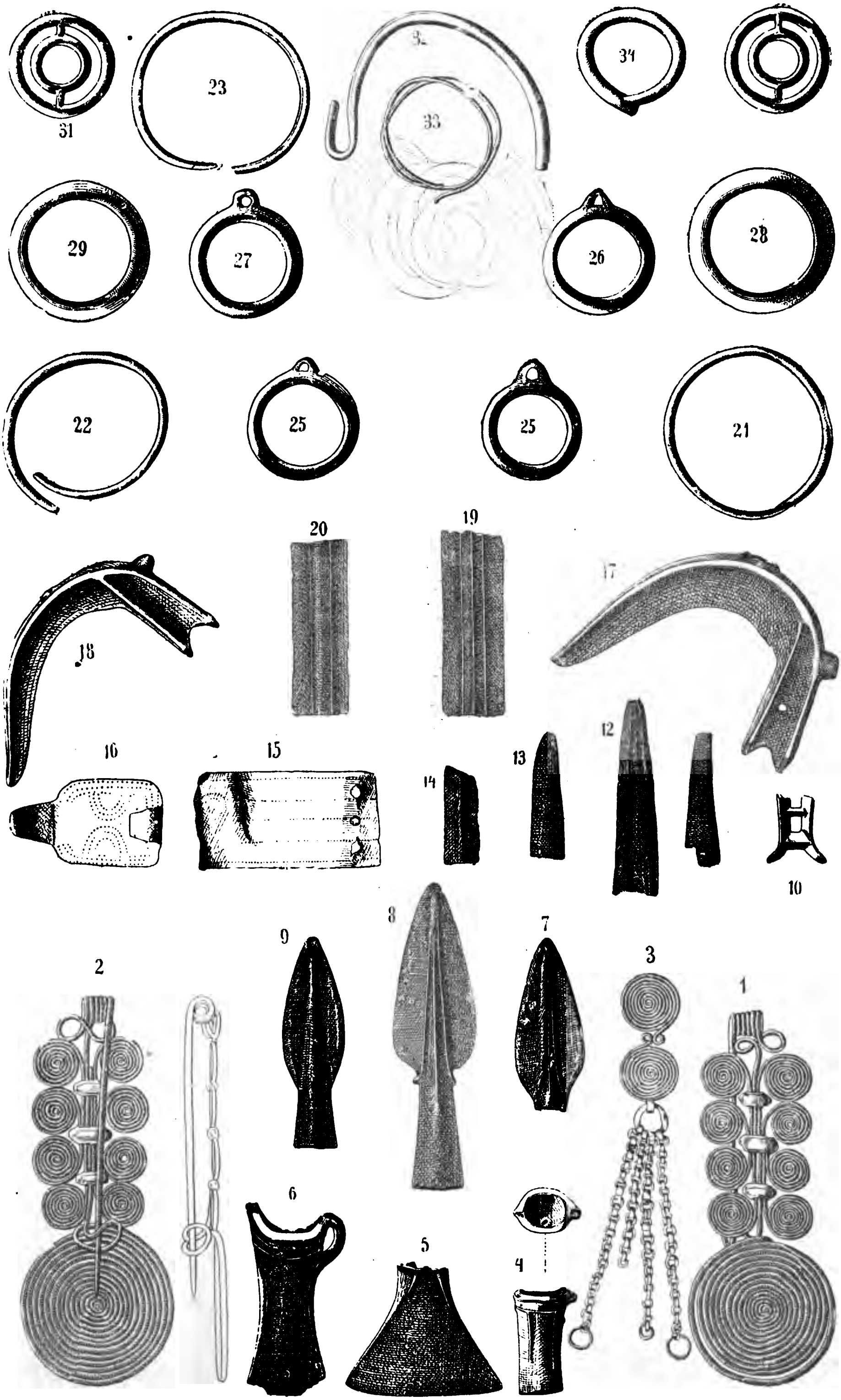

25
26
27
22 b
28
29
30
21
31
22 a.
37
23
32
33
24 b.
24 a.
34
35
36
1/3 trmng
1
2
3
4
5
6
7
8
13
12
10
11
9

CLIX. TÁBLA.

Gyermeli kincs. Komárom m.

1888. év augusztus 10-ikén szántás közben urnában találták. Az urna széttört és kárba ment, a kincset a n. muzeum részére dr. Vásárhelyi Imre úr szerezte meg és leírta Arch. Ért. 1889. IX. 62—66. 1/3 nagys.

1. Sodronytekercsű fibula felülről tekintve. — 2. Sodronyos tekercsű fibula alulról és oldalt. — 3. Kettős korongos tekercsű fibula. — 4. Tompa végű kalapács, hiányos öntés miatt füle elmaradt. — 5. Tokos véső csonka pengéje. — 6. Tokos véső csúcsba futó széllel. — 7. Lándsacsúcs csonka felső része. — 8. Lándsacsúcs. — 9. Lándsacsúcs. — 10. Kés vagy tőr markolatának végső darabja. — 11. (Számozatlan.) Kés penge. — 12. 13. Két késpenge töredéke. — 14. Fürészlemez töredéke. — 15. és 16. Övből való részletek. — 17. 18. Sarlók. — 19. 20. Kardpengékből való töredékek. — 21. 22. 23. Karikák nyilt végekkel. — 24. (A táblán 25. sz.) 25. 26. 27. Lapos zárt gyürűk füllel. 28. 29. Lapos zárt gyürű fül nélkül. — 30. (Szám nélküli.) — 31. Dupla gyürűk, melyeken a két központi gyürűt két-két pálczatag köti össze. — 32. és 34. Csonka karikák. — 33. Kettős tekercsű karika, melyen a többi karikák csüngtek, miként a pontozott rajz mutatja.

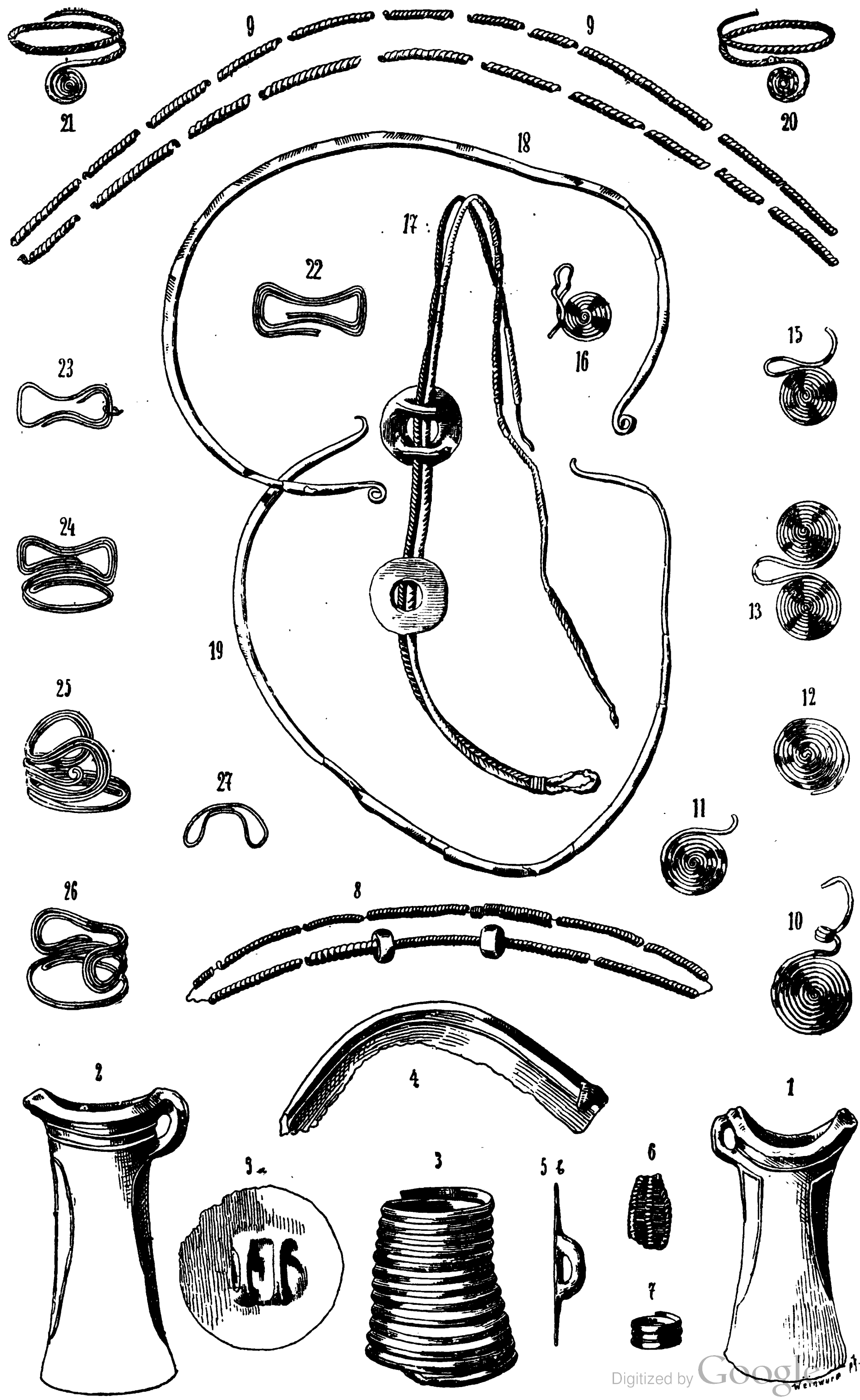

31
23
33
34
29
27
26
28
22
25
25
21
20
19
17
18
16
15
14
13
12
10
9
8
7
2
3
1
6
5
4

CLX. TÁBLA.

Dolyáni bronzlelet. Nógrád m.

Pintér Sándor úr gyűjteményében; találták 1891. évi május 16-án szántáskor, egy csomóban a puszta földbe helyezve, a majorhegy nyugotra hajló bérczén, hol már többször akadtak tömegesen fészekbe helyezett bronztárgyakra. Leírta Pintér Sándor Arch. Ért. 1891. XI. k. 253—255.

1, 2. Tokos véső, füles, csúcsba futó széllel. — 3. Hengerded tekercs. — 4. Sarló tövén gomb a nyélbe való erősítésre. — 5. Korong, alján párhuzamosan kiálló két füllel; *a* alulról, *b* oldalnézet. — 6. Csonka lemez, három sor rovátkolt domború vonaldíszszel. — 7. Három hajlású hengerded sodronygyürű. — 8. Vékony sodronyos hengertekercsek és két gyöngy. — 9. Húsz rövidebb-hosszabb sodronyos hengertekercs. — 10—16. Sodronyos korongtekercsek, egyesével vagy kettesével. — 17. Rovátkos kettős sodrony, rajta két gomb, mely karikából s alján két fülből áll. — 18, 19. Sodronyos nyakkarika, idomából kiforgatott visszahajló végekkel. — 20, 21. Rovátkolt sodrony, körbehajlított és egyik végén korongos tekercscsel. — 22—27. Ujj-gyürűk, többszörösen egymás mellé helyezett finom sodronyból, épek és töredékek.

21
9
9
20
18
17
22
16
23
15
24
13
19
25
12
27
11
26
8
10
2
4
1
3
5
6
7

CLXI. TÁBLA.

Ráczegresi lelet. Tolna m.

Gr. Apponyi Sándor gyűjteményében. Szántás alkalmával találták, néhány száz lépésnyire az őskorban erődített Sióparttól befelé, ott, hol Ráczegres és Sár-Szt.-Lőrincz határa találkozik; leírta Wosinszky Mór Arch. Ért. 1891. 52—53.

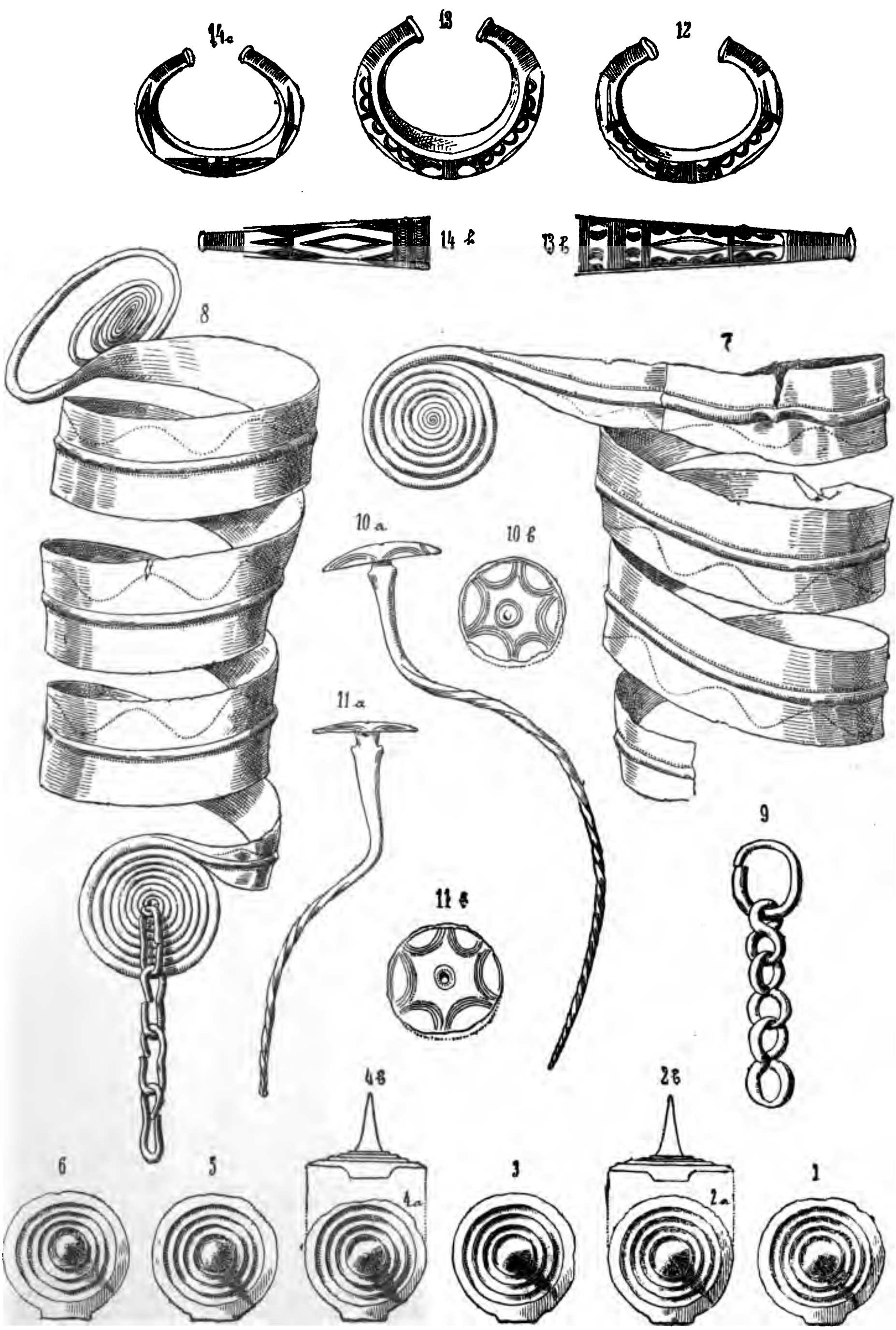
1—6. Bütykös korongok, a bütykök körül központi domború díszek, a korong széléről befelé hajló lemezszerű füllel. 2 *b*, 4 *b*. oldalnézet. Átmérőjük 5·5 cm.

7, 8. Hengerded szallagtekercs; az ép példányon (8) mindkét vég sodronyos tekercskoronggal végződik és az egyik korong közepéről négy tagú láncz csüng alá. A szallag közepén végighúzódó borda ketté osztja, egyik oldalán egyenes pontsor, túlsó oldalán pontozott hullámdísz ékíti a szallagot. A szallag legnagyobb szélessége 4·5 cm.; a legnagyobb belső átmérő 10·5 cm.; a korong átmérője 5·5 cm.

9. Karikáról csüngő három tagú láncz, vastag sodronyból.

10 *a*, 11 *a*. Hajlított korongú fejes tű, a korong vonalas díszekkel ékítve (10 *b*, 11 *b*.), közvetlenül alatta a szár átlyukasztott, a szár hajlított és részben sodrott.

12, 13, 14. Nyilt végű tömör karpereczek vonalas diszítésekkel (13 *b*, 14 *b*.), a végek szélei kihajlanak. Átmérőjük 6—8 cm.

14 a
13
12
14 b
13 b
8
7
10 a
10 b
11 a
11 b
9
4 b
2 b
6
5
4 a
3
2 a
1

CLXII. TÁBLA.

Forrói lelet. Abaúj m.

Csóma József földbirtokos tulajdonában; találták a forrói szőlők alatt lévő vízmosások közelében egy krumpliföld megkapálása alkalmával, 15—20 cmnyi mélységben. Arch. Ért. 1891. XI. 146—148. 1/4 nagys.

1 *a*. Kard, markolatán vonalas díszítmények 1 *b*. a markolat végső gombjának fölülete. A kard hossza 67 cm.

2. és 4. Egy pár hengerded tekercs, hasonló példányok 2-nél megvan 24 hajlás, 4-nél 20 hajlás, a sodrony három élű, vége felé lapul és a korongban kerek átmetszetű, a hengerek legnagyobb átmérője 7 cm.

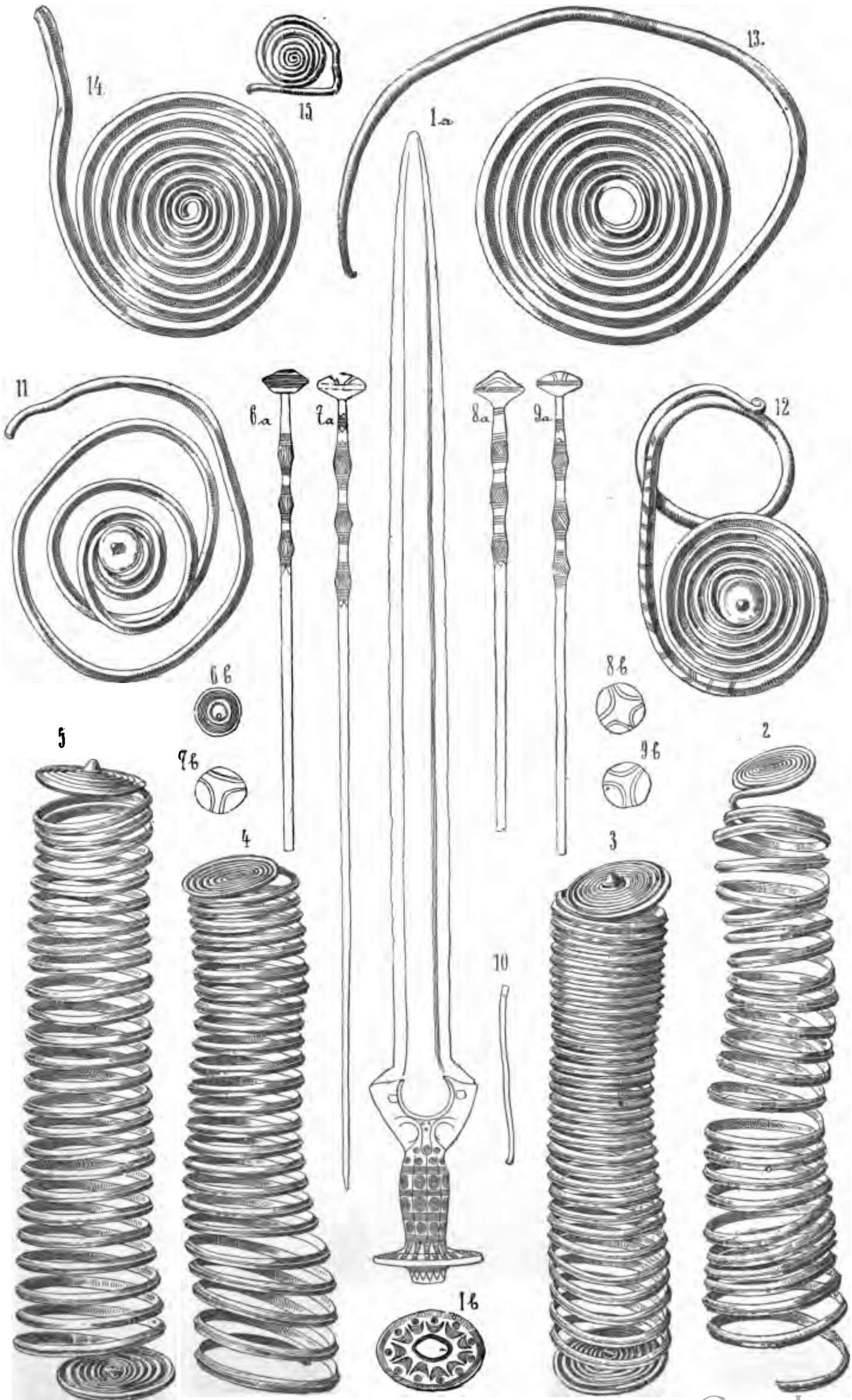
3. és 5. Egy pár hengerded tekercs, 3. 28 hajlású, 5. 25 hajlású, mindkét végükön egy-egy 7 hajlású korongos tekercs, a tekercs közepén kúpidomú aklaszög.

6 *a. b.*, 7 *a. b.*, 8 *a. b.*, 9 *a. b.* Egy egész és három csonkaszárú gombostű, 10. Gombostű szárából töredék.

12. Korongos tekercs, hét hajlású négyélű erős huzalból, közepett csücskös korongú akla, a huzalnak a korongból kiálló része kerek átmetszetű karikába hajlik és apró tekercscsel végződik.

11. 13. Hasonló tekercseknek csonka részei.

15. A 2. vagy 4. számú hengerded tekercs kiegészítő része.

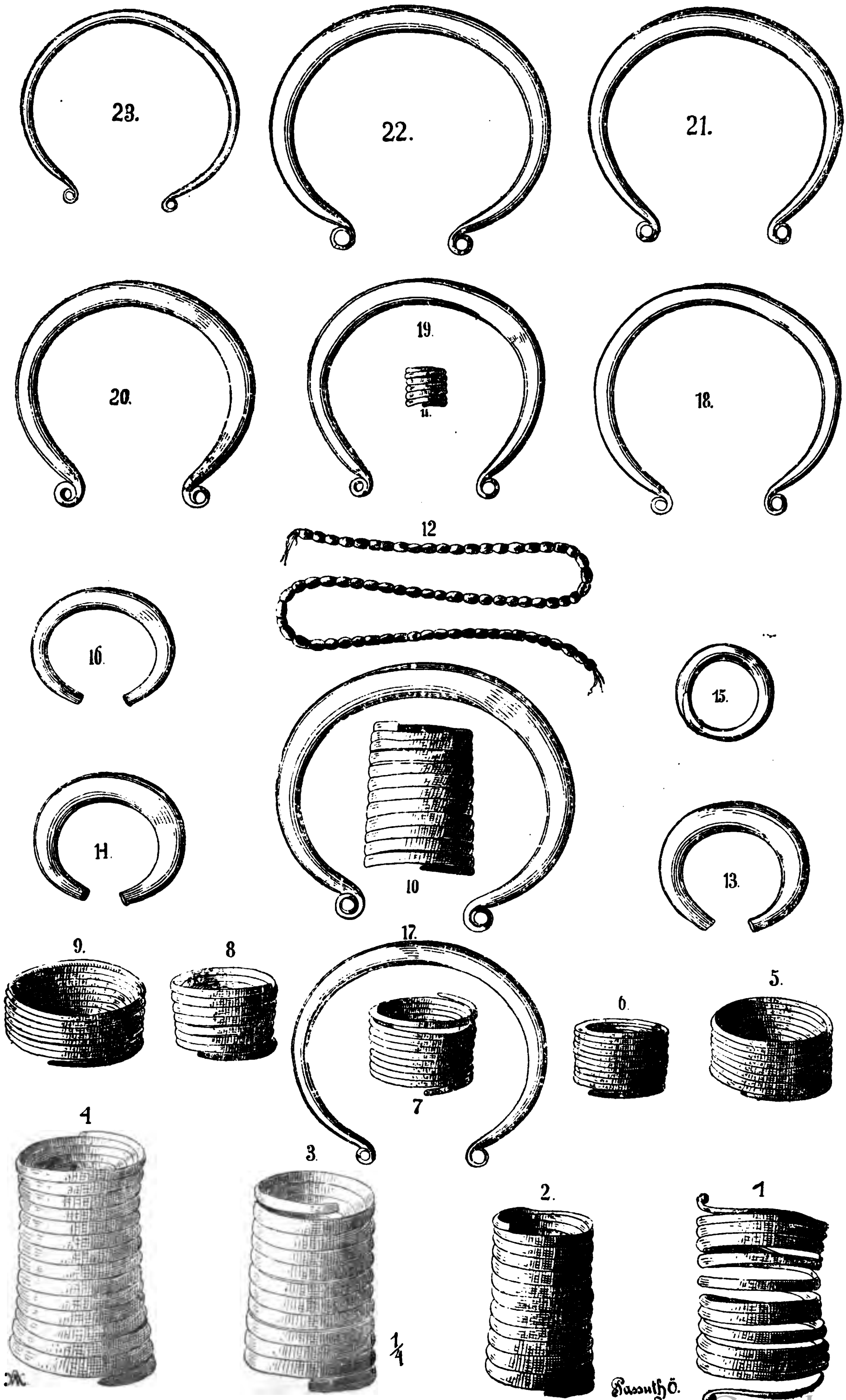

14.
15
1a
13.
11
6a
7a
8a
9a
12
6b
8b
5
7b
9b
2
4
3
10
1b

CLXIII. TÁBLA.

Stomfai lelet, Pozsony m.

E lelet darabjai a Ráth György-féle gyűjteményből kerültek a n. múzeumba. Ugy látszik, hogy a lelet tetemes része elkallódott. 1/4 nagys.

1—10. Hengerded tekercsek lapos keskeny sodronyból, valószinűleg alkarra való díszek voltak. — 11. Apró hengerded tekercsű karika, ujjra való ékítmény. — 12. Gyöngyfüzér, tojásdad idomú bronzgyöngyökből. — 13, 14 és 16. Tompa végű súlyos karpereczek. — 15. Zárt karika. — 17—23. Nyakgyürűk, nyilt végeik karika idomra tekerődzenek. — Egy hasonló karika, a legnagyobb, szám nélkül.

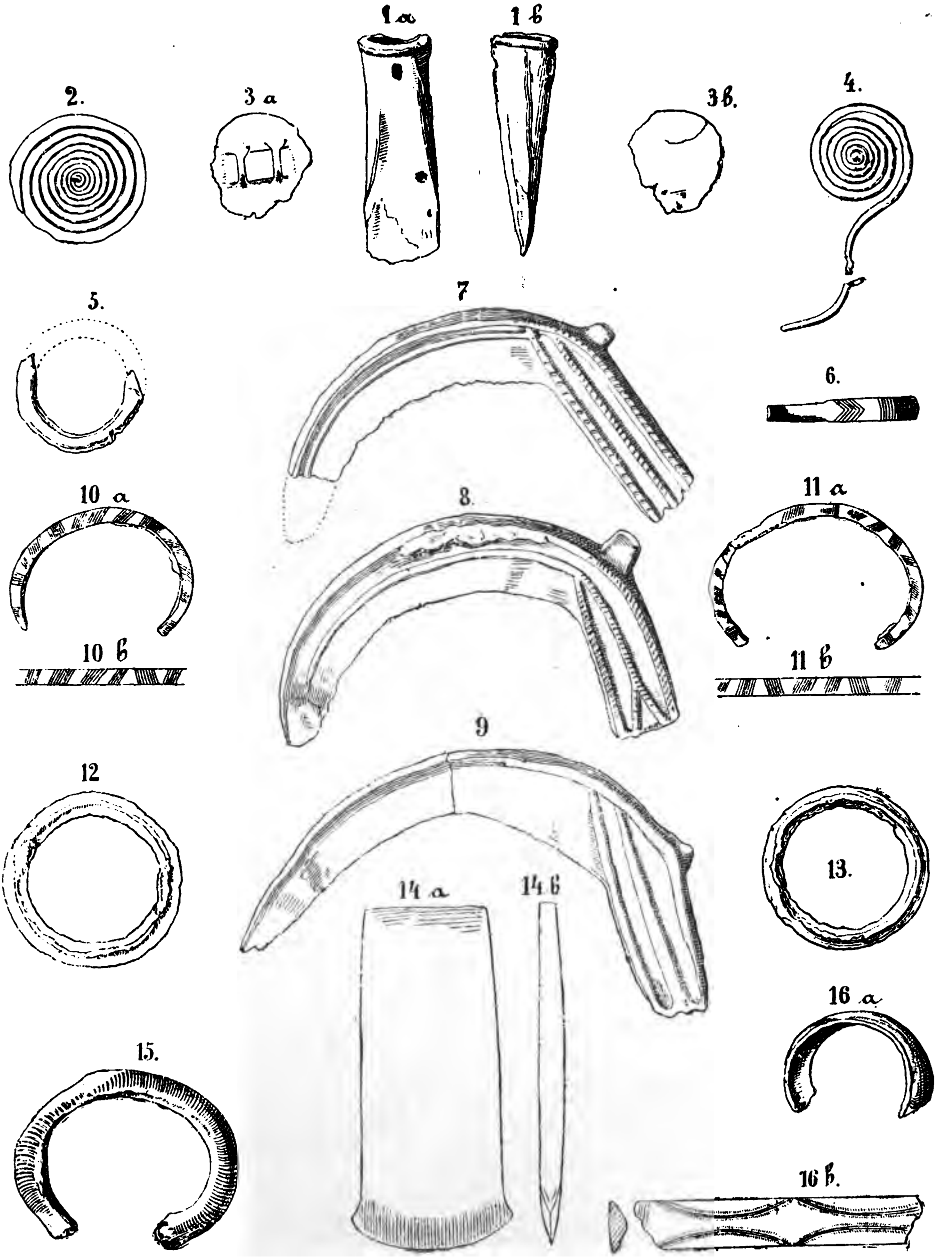

23.
22.
21.
20.
19.
11.
18.
12
16.
15.
10
14.
13.
9.
8
17.
6.
5.
7
4
3.
2.
1
1/4
Passuth Ö.

CLXIV. TÁBLA.

Német-bogsáni kincs. Krassó m.

A német-bogsáni határban a «Kolczán» nevű szirt tövében egy mészkemencze építésénél a puszta földben lelték. Spæth Ferencz főmérnök részéről ajándékul hozta a n. muzeumnak Halavács Gyula, a ki az Arch. Ért. 1887. évi folyam 51—52. lapján ismertette. 2/5 nagys.

1 *a*. 1 *b*. Tokos véső fül nélkül, hiányosan öntve. — 2. Sodronyos tekercsű korong. — 3 *a*. Korong alul két füllel; 3 *b*. u. a. fölülről tekintve. — 4. Sodronyos tekercsű korong; a sodrony csonka és meglévő része is ketté tört. — 5. Karika fele része. — 7. 8. 9. Sarlók. — 10 *a*. *b*. Karperecz, külsején vonalas dísz. — 11 *a*. *b*. és 6. sz. Karperecz külseje vonalas díszszel ékítve. — 12. 13. Zárt karika. — 14 *a*. *b*. Lapos véső, rézből. — 15. Karperecz. — 16. *a*. *b*. Karperecz, külsején vonalas ékítésű.

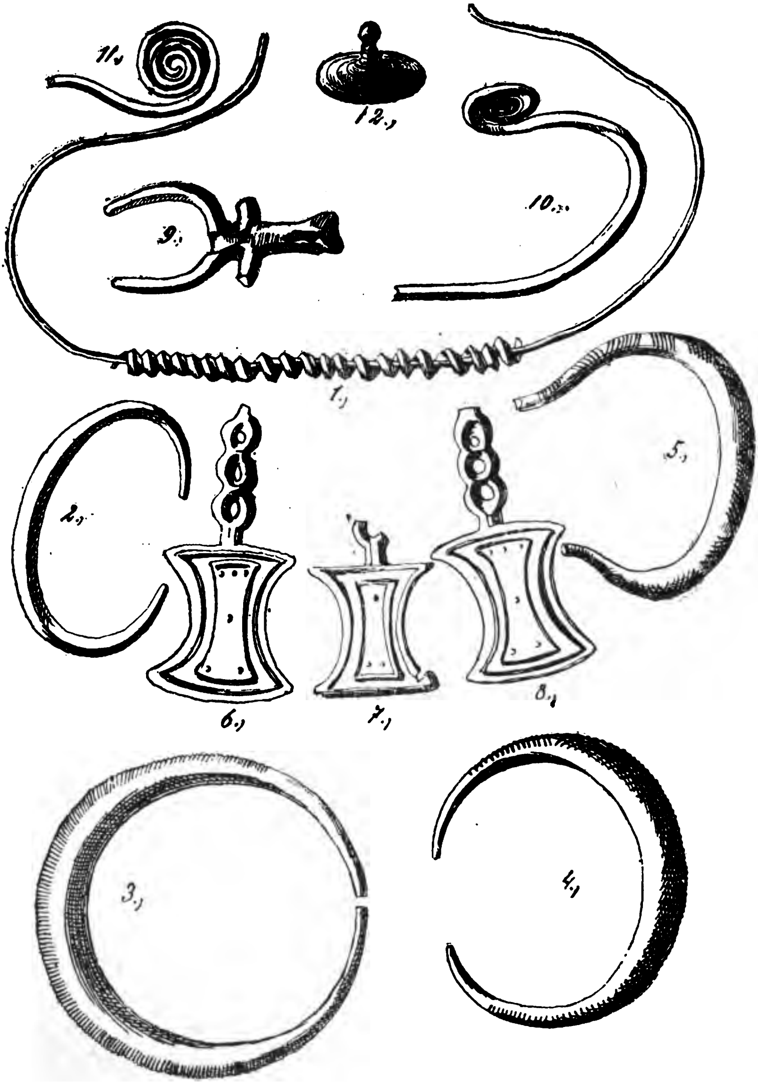

1 a
1 b
2.
3 a
3 b.
4.
5.
6.
7
8.
9
10 a
10 b
11 a
11 b
12
13.
14 a
14 b
15.
16 a
16 b.

CLXV. TÁBLA.

Potsági kincs. Aranyos m.

A potsági patak partján fazékban találták, a fazék kárba ment, a leletet megszerezte Téglás Gábor a dévai főreáltanodai múzeum számára; 2/3 nagys. Leírta Téglás Gábor Arch. Ért. 1888. VI. k. 148—151. l.

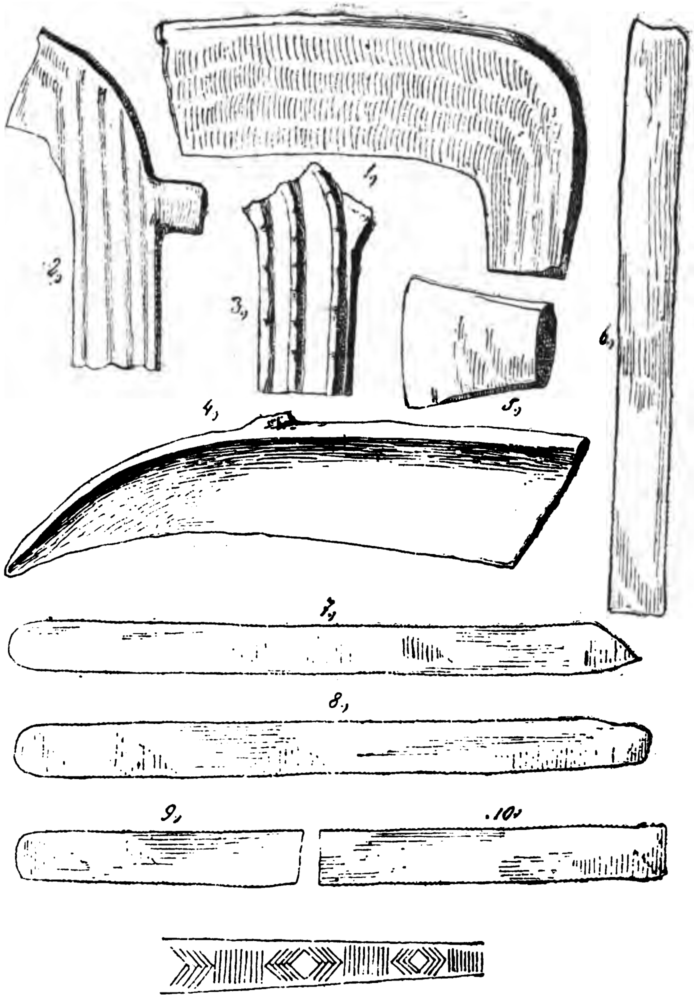
1. Eredeti idomából kiforgatott bronz-sodrony, rajta hengerded tekercs. — 2—4. Karpereczek csúcsba futó végekkel. — 5. Eredeti idomából kiforgatott karika, egyik vége csonka. — 6—8. Csüngő lemezek, egyik csonka. — 9. Ismeretlen rendeltetésű csonka tárgy. — 10. Csonka sodrony, sodronyos korongban végződik. — 11. Sodronyos korong, a sodronya csonka. — 12. Bütykös korong.

11.
12.
9.
10.
1.
2.
5.
6.
7.
8.
3.
4.

CLXVI. TÁBLA.

Ugyanazon potsági kincs. Aranyos m.

2/3 nagys. 1—4. Sarlók töredékei. — 5. Tokos véső élfelőli töredéke. — 6—10. Fürészlemezek, egészek és csonkák. — Szám nélkül: a CLXV. táblán 5. szám alatt közölt vonalas ékítményű karika díszének kiterített rajza.

1,
2,
3,
4,
5,
6,
7,
8,
9,
10

CLXVII. TÁBLA.

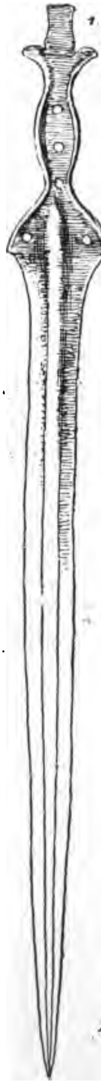
Hajdú-böszörményi leletek. Hajdú m.

Hajdú-Böszörményben jelentékeny kincs került elé 1858-ban, mely a szakirodalomban érdekes volta miatt nagy hírrel bir. A kincs jelentékeny része a találók nagylelküségéből a nemzeti muzeumba jutott, más részét b. Graffenried szerezte meg gyűjteménye számára, ezek utóbb a n. muzeumba kerültek; a debreczeni főiskola muzeuma is őriz belőle néhány darabot; egy edény volt Hajdú-Böszörményben az ottani gymnasium gyűjteményében, azt csere utján szerezte meg a n. muzeum, egy kardot ajándékozott Ray Lajos gyógyszerész, ezt adja a jelen táblán.

1 *a. b.* Markolatnyujtványos kardpenge, erős középső bordával szemközt és oldalt.

Ugyancsak Hajdú-Böszörményben találtak földásáskor 1881-ben (?) három érdekes cserépedényt, kettőt a tulajdonos Ránky Béla a n. muzeumnak ajándékozott, a harmadikat eltörték. Adjuk e két edény rajzát.

2. és 3. Füles edények körben futó párhuzamos vonaldiszítményekkel.

1 a

1/4

1 b

2.

2/5

3.

2/5

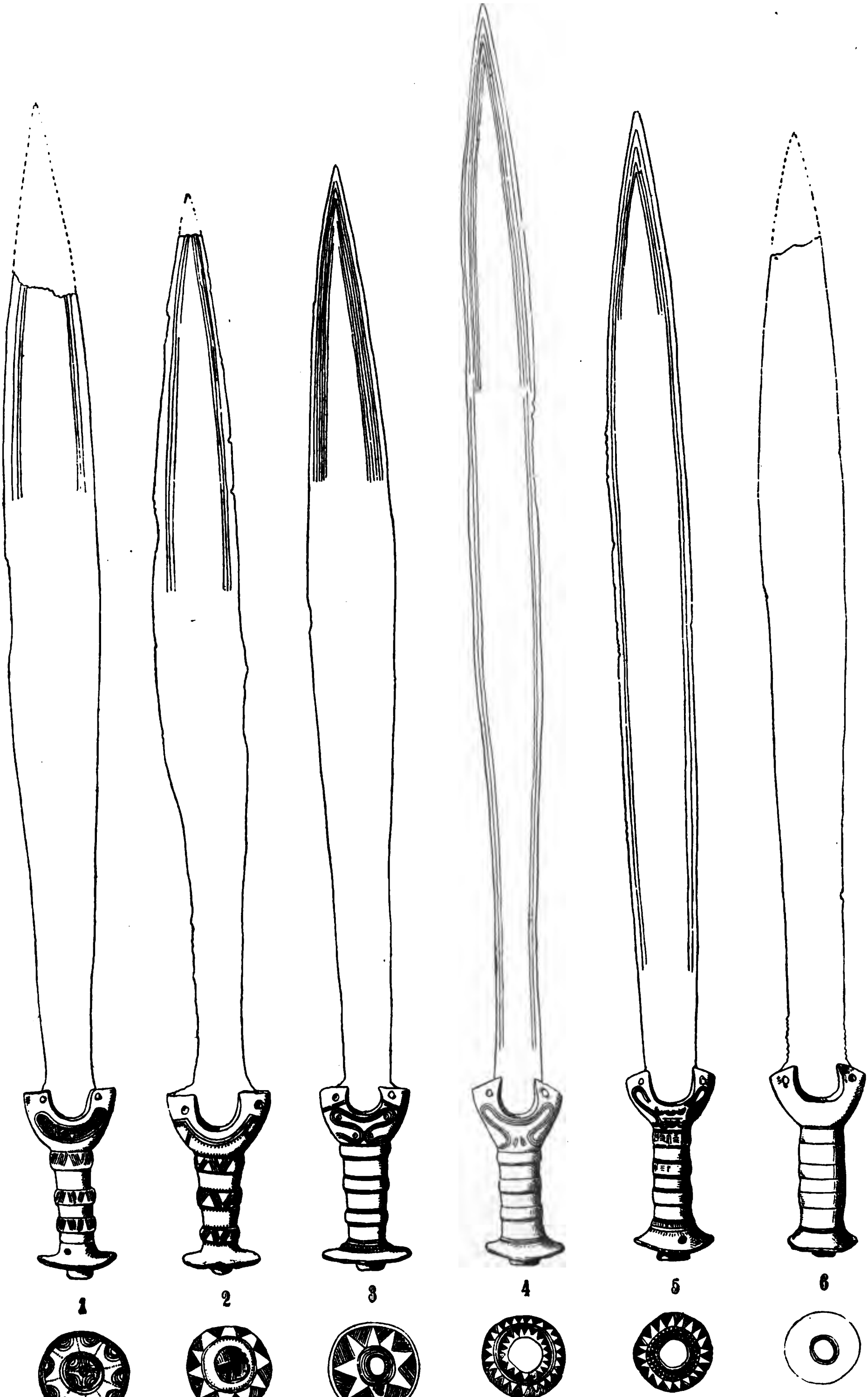
CLXVIII, TÁBLA.

Komjáthnai kincs. Liptó m.

1887-ben puszta földben, szántás közben egy rakáson állítólag 19 bronzkardot találtak, ezekből ifj. Kubinyi Miklós előbb 15-öt, utóbb 4-et szerzett meg; ugyanő leírta Arch. Ért. 1887. 385—392. és Arch. Ért. 1888. 257—259.

1—6. Bronzkardok, markolattal, a markolat középtagján mindig három kidomborodó szallagdísz, ezek a nyújtványok és a korong, valamint a penge vonalas ékítményekkel (1—5).

1. Csonka, 58 cm.; 2. csonka, 60 cm.; 3. 65 cm.; 4. 78 cm.; 5. 66 cm.; 6. csonka, a markolatnyújtványok és a korong síma, 61 cm.

1
2
3
4
5
6

CLXIX. TÁBLA.

Ugyanazon komjáthnai kincsből.

13—15. Arch. Ért. 1887. VII. 385—392.

13. Ketté tört bronzkard hossza 62 cm; 14. Kard markolata a penge tőfelőli töredékével hossza 12 cm.

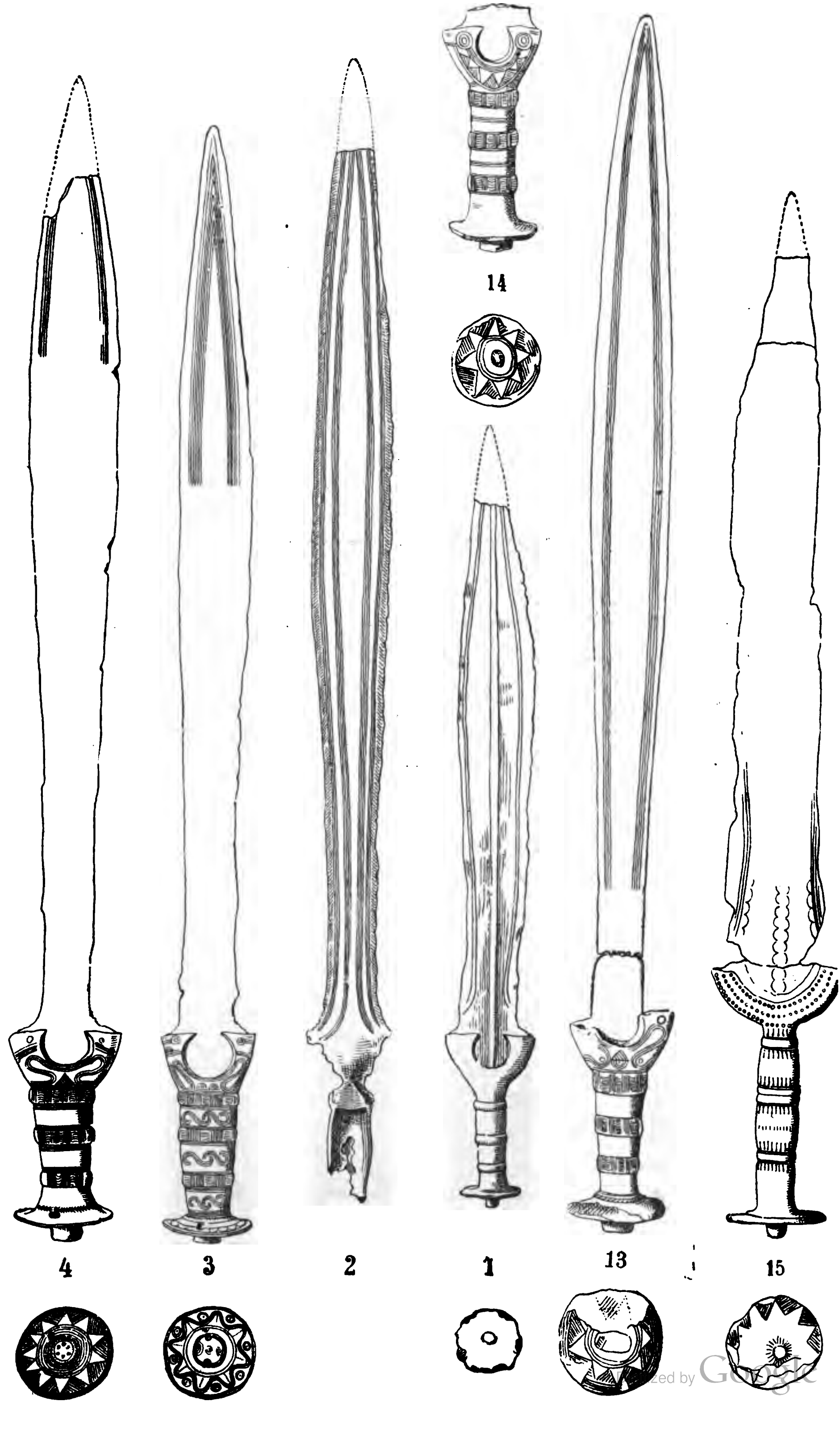
Mindkettőn a korong, a markolat közép része, a nyujtványai és 13-nál a penge vonalakkal ékes.

15. Három darabra tört s csonka végű bronzkard vagy tőr; idoma a többi kardétól különválik. Korongja, markolata, annak nyujtványai s a penge töve vonalakkal, pontokkal ékes. Hossza 29·3 cm.

1—4. Arch. Ért. 1888. VIII. 257—259.

1. Bronzkard, markolatán három kidomborodó pánt, pengéjének középső bordája erősen kiszökik, a pengén végig futó vonaldíszek, végén csonka; hossza 39 cm.
2. Bronzkard pengéje markolatnyujtványnyal, mindkét végén csonka, a penge vonalakkal gazdagon díszítve; hossza 57 cm.
3. Bronzkard, markolata gazdagon diszített ugy szintén pengéjének csúcsfelőli harmada, hossza 63·5 cm.
4. Bronzkard, vége csonka, hossza 59 cm; pengéje és markolata vonalakkal díszes.

CLXIX.

CLXX. TÁBLA.

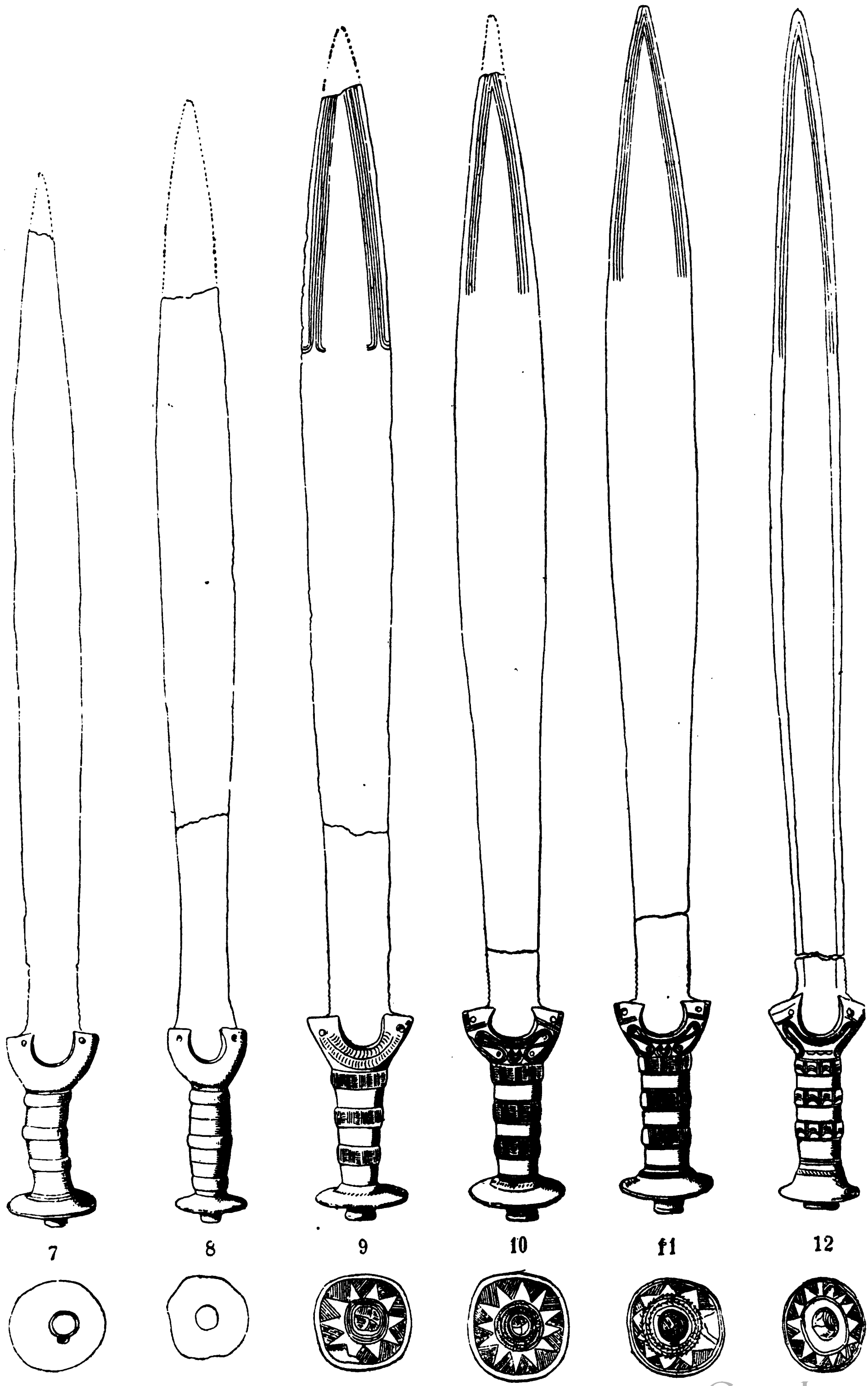
Ugyanazon komjáthnai kincs.

Ifj. Kubinyi Miklós tulajdonában; Arch. Ért. 1887. 385—392.

7. Csonka, 57 cm.; 8. csonka, 53 cm.; mindkettőn a markolat nyújtványai és a korongja simák.

9. Csonka, 64·5 cm.; 10. csonka, 67·4 cm.; 11. 69 cm.; 12. 66 cm.

9—12. A nyújtványok, a kidomborodó pántok, a korong s a penge vonalas ékítményekkel diszítve.

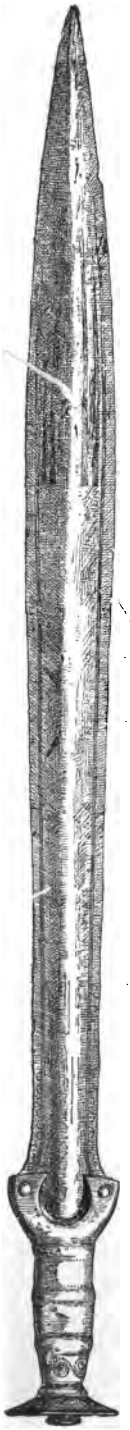

7
8
9
10
11
12

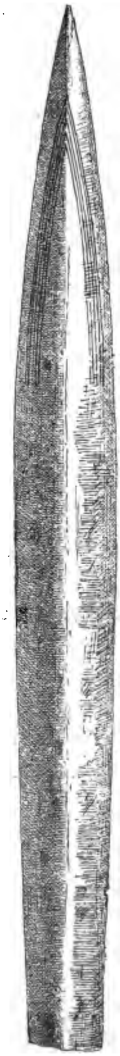
CLXXI. TÁBLA.

Egereskei kardlelet. Bereg m.

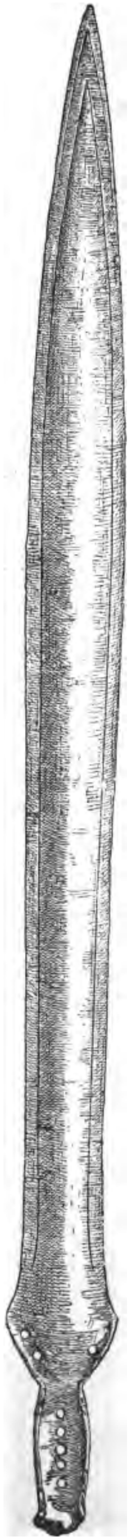
Gróf Schönborn Ervin ajándékozta a bécsi cs. Antiken-cabinetnek, a honnan a lelet a cs. természetrajzi múzeum ősrégészeti osztályába jutott.

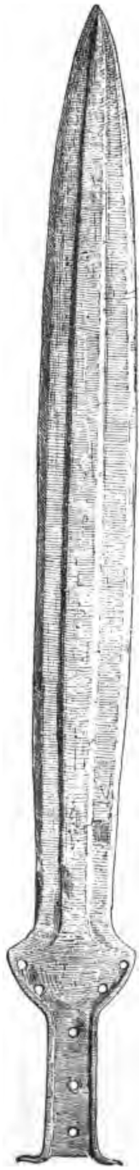
1. Kard, hossza 63·7 cm.; 1 *a*. a markolat korongjának alsó diszített lapja.
2. Kard pengéjének töredéke, 47 cm.
3. Kardpenge markolatnyújtványnyal, 68·6 cm.
4. Kardpenge markolatnyújtványnyal, 52 cm.
5. Kard, hegye csonka, hossza 67·3 cm.; 5 *a*. korongjának alsó diszített fölülete.

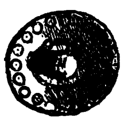

2.

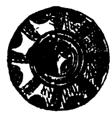

4.

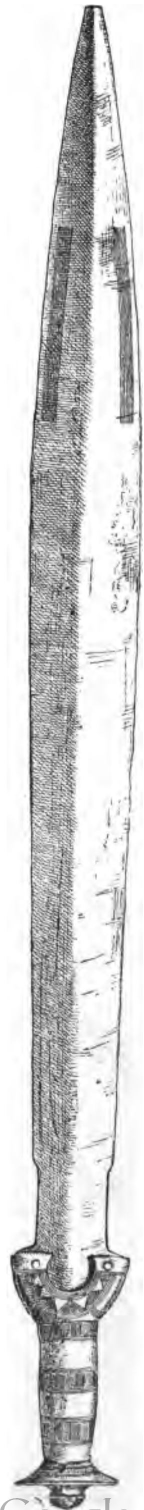

1a.

5a.

1.

3.

5.

CLXXII. TÁBLA.

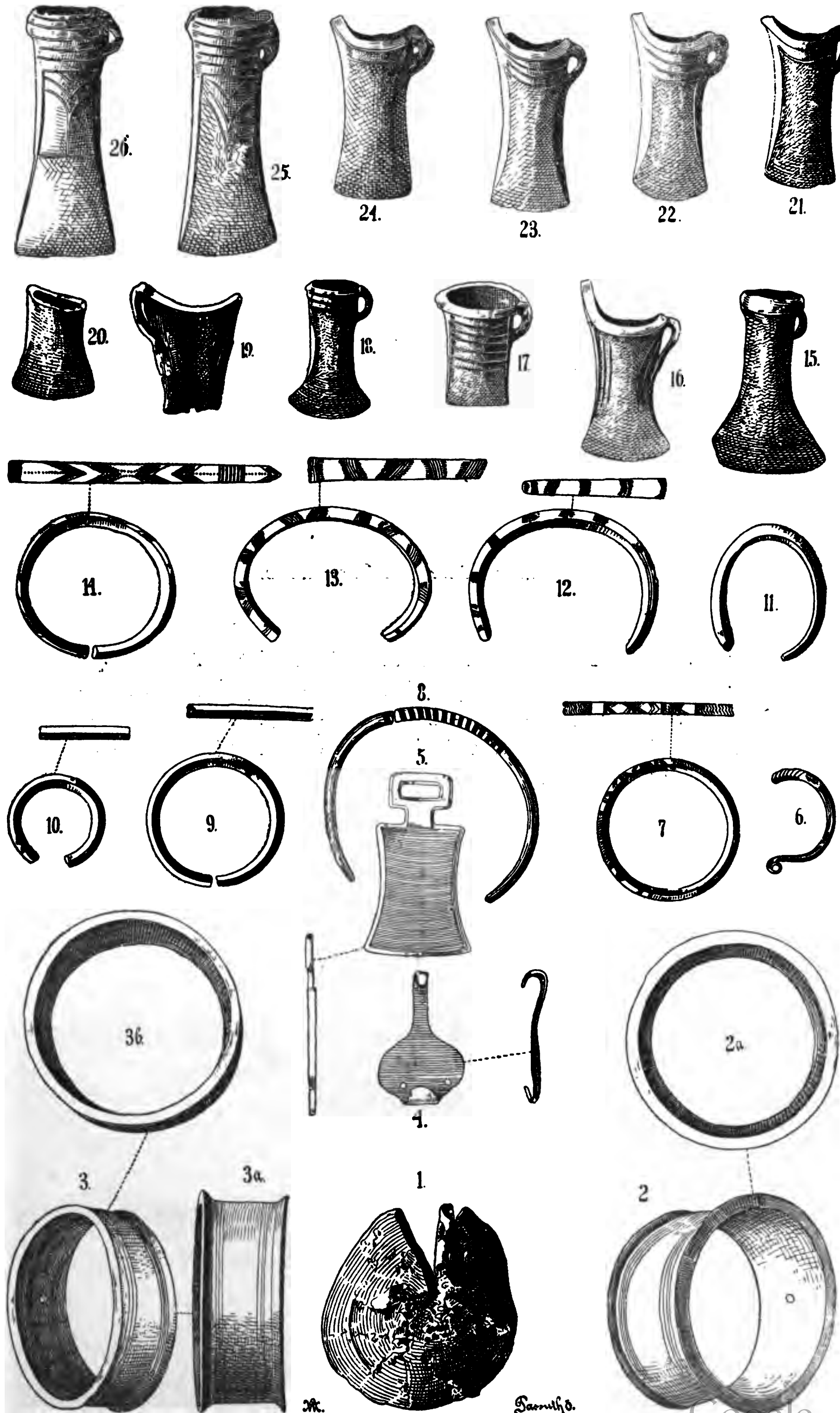
Tisza-szentimrei kincs.

1882-ben szerezte a N. M. budapesti régiségkereskedőtől. 1/4 nagys.

1. Bronzrög, háromszögű kimetszéssel. — 2, *2a* — 3, *3a*, *3b*. Két kerékagy. — 4. Ismeretlen rendeltetésü tárgy. — 6—14. Karikák egészek és töredékek, kerek vagy négyszögű átmetszetű sodronyból, vonalas vagy rovátkos ékítéssel.

15—26. Tokos vésők (három töredék) füllel.

Az 5. számú füles lemeznek hozzátartozása a lelethez nem biztos; 1881-ben szerezte a N. M. budapesti régiségkereskedőtől.

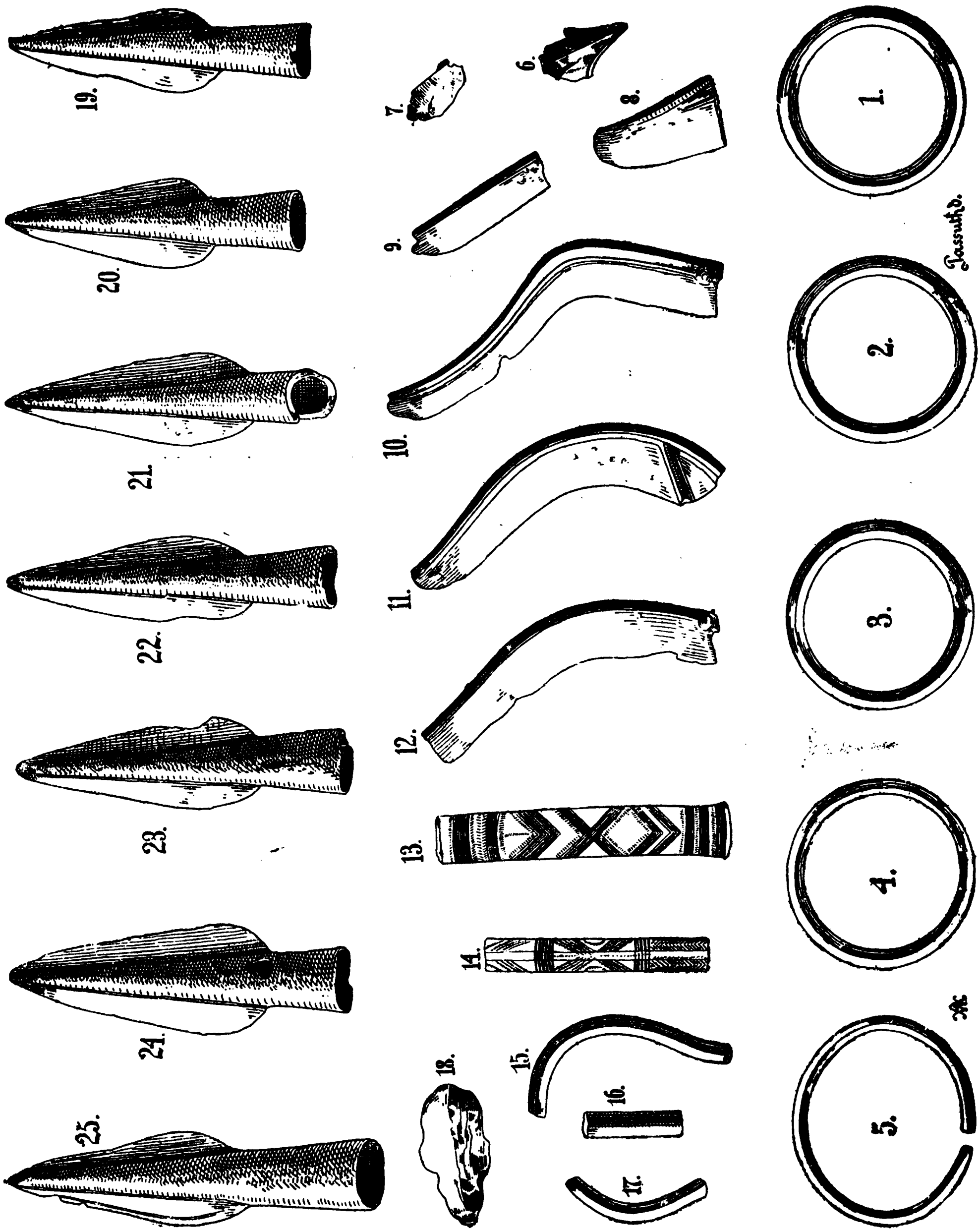

26.
25.
24.
23.
22.
21.
20.
19.
18.
17.
16.
15.
14.
13.
12.
11.
8.
10.
9.
5.
7
6.
3b.
2a.
4.
3.
3a.
1.
2

CLXXIII. TÁBLA.

Ugyanazon tisza-szentimrei kincs.

1882-ben szerezte a N. M. budapesti régiségkereskedőtől. 1/3 nagys.

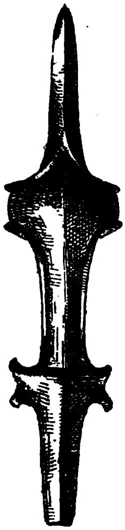
1—4. Zárt karika. — 5. Nyilt karika. — 6. 7. Töredékek. — 8. 9. Sarlók végei. — 10—12. Sarlók. — 13. 14. 15. 17. Vastag sodronytöredékek. — 18. Öntő rög (?). — 19—25. Lándsacsúcsok az egyszerűbb fajtából.

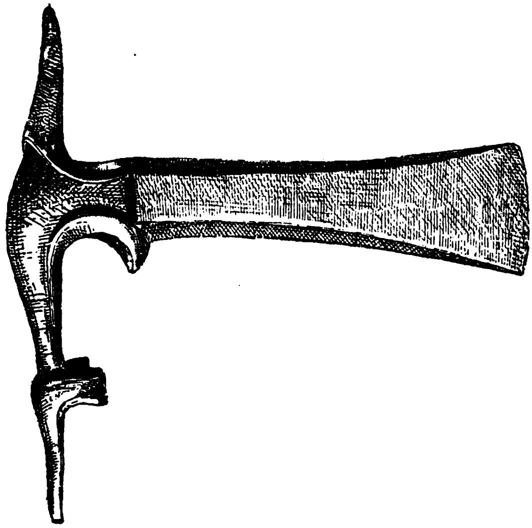

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.

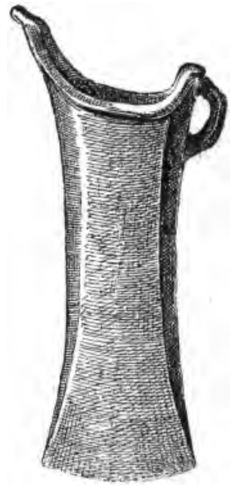
CLXXIV. TÁBLA.

Magyarországi eredetű bronzleletek.

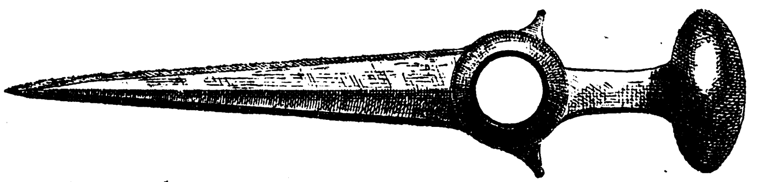
1. Fokos, hosszura nyujtott mindkét felé csúcsba futó végekkel *a*. oldalt, *b*. hátulról. Hossza: 13·5 cm.
2. Tokos véső csúcsba futó széllel a fokossal együtt találták. 12 cm.
3. Csákány, hátsó tagja gömbbel végződik, küpőjének mindkét szélén erős gyürű, a köpü oldalain két csúcs. Hossza: 18·6 cm.
4. Korongos tű, tompa szögben hajlik, hajlásán füllel, szárán és korongján vonalas díszek *a*. oldalnézet, *b*. korongjának fölülete. Hossza: 19 cm.

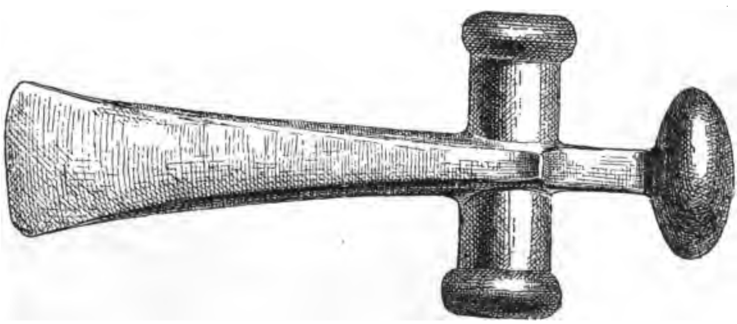

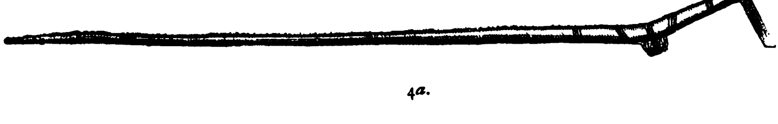
1*b*. 1*a*. 2.

3*b*.

3*a*.

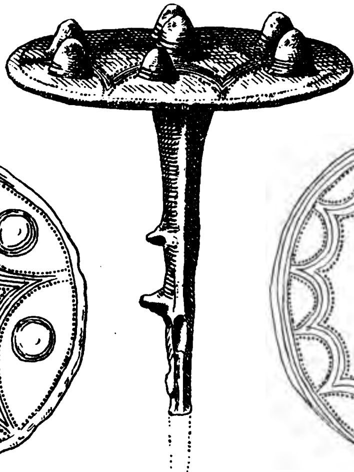

4*a*. 4*b*.

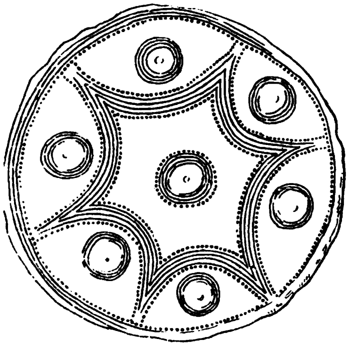
CLXXV. TÁBLA.

1. Korongos fejű tű, a korongon bütykök, csonka szárán fül nyomai. Magyarországi ismeretlen lelhelyről. N. M. 1/1 nagys.
1 *a*. Oldalnézet; 1 *b*. a korong fölülete; 1 *c*. a korong alja. Arch. Ért. 1890. 85.
2. Szallagos hengertekercs, korongos sodronytekercsü végekkel, három karikával csüngők oda akasztására. 2/3 nagys.

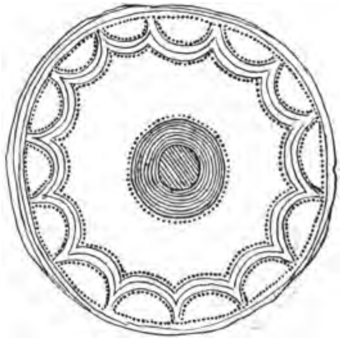
1 a.

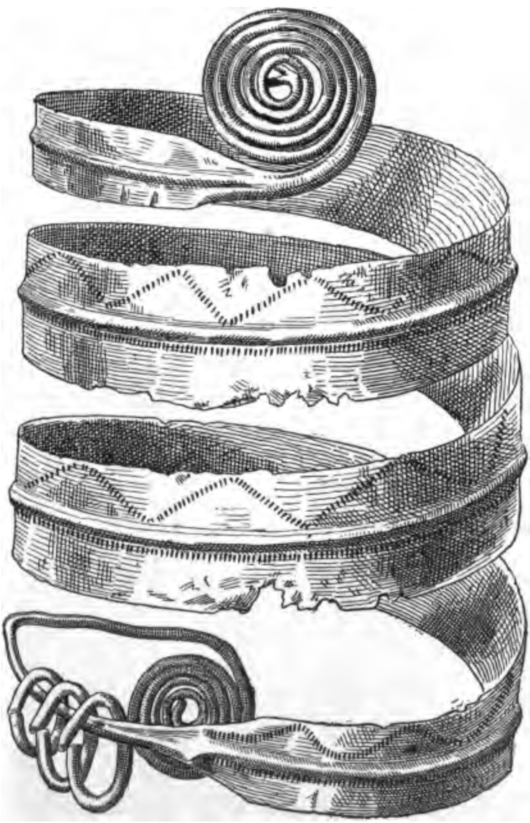

1 b

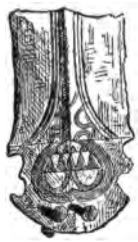

1 c

2.

1 *a*

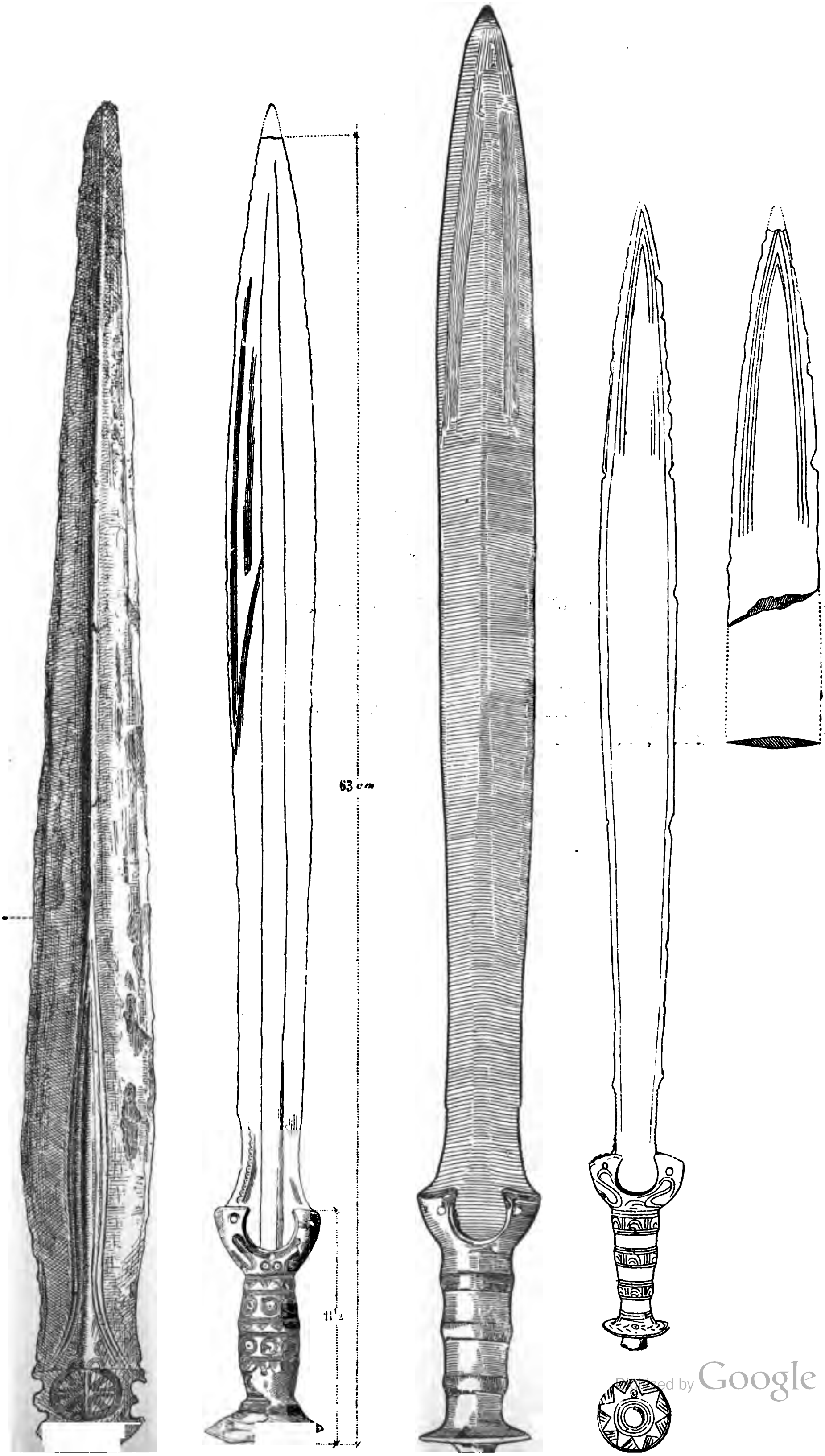
2 *a*

CLXXVI. TÁBLA.

Kardok különböző helyekről.

1. Kardpenge; tövén és tőfelőli harmadán vonalas díszek; 1 *a*. alatt adjuk túlsó oldalát, melynek diszítése némileg eltérő. Hossza: 39 cm. A bécsi természetrajzi múzeum anthrop. osztályában. Lelhelye: Magyarország.
2. Csészés markolatú, markolata és pengéje vonalékítményekkel. Lelhelye Sonkád (Szatmár m.), hol kettőt találtak, a jelen példány Mihalik J. révén a n. múzeumba jutott, a ki róla értekezett Arch. Ért. 1891. XI. 56—57. Hegye csonka, hossza 63 cm.; 2 *a*. alatt mutatjuk be markolatát és csészéjét.
3. Korongos markolatú kard. Lelhelye Veszka (Trencsénmegye). N. M. 1/3 nagys.

4—5. Korongos markolatú kard, hossza 67 cm. és a pengetöredék hossza 21 cm., lelték 1890-ben szántás közben, Liptó-Szent-Mártonban. Ifj. Kubinyi Miklós gyűjteményében, a ki ismertette Arch. Ért. X. 1890. 357—359.

63 cm

CLXXVII. TÁBLA.

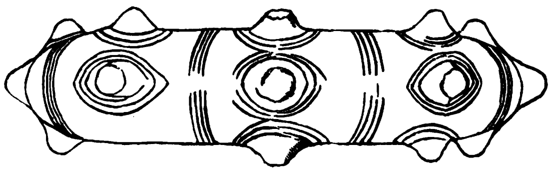
Ungmegyei karpereczek. Bereg m.

Lehoczky Tivadar gyűjteményében.
1 *a*. Oldalnézetek, 2 *b*. 3 *c*. Külső nézet.
2 *b*. Átmetszet.

1 a

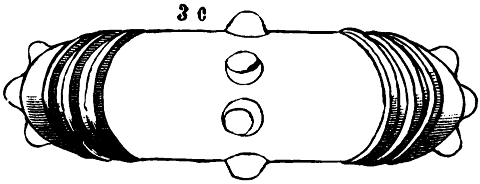
2 b

1 a

3 c

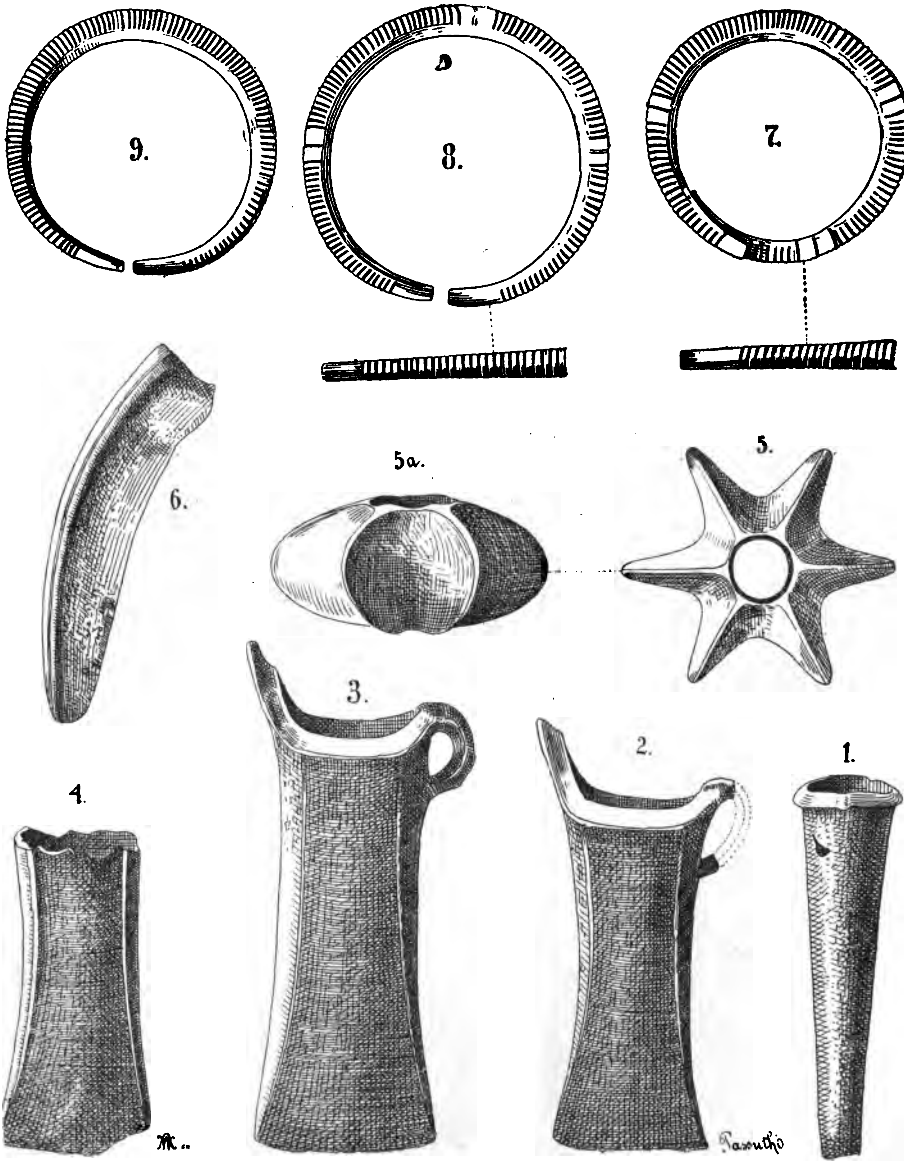
CLXXVIII. TÁBLA.

Badalói leletek. Bereg m.

Lehoczky Tivadar gyűjteményében őrzi; 1885-ben a Tisza jobb partján elterülő síkföldön találták; valószinűleg több hasonló is került elé, de elkallódott.

1. Tokos véső fül nélkül, éle felőli részén csonka. — 2. 3. Tokos vésők csúcsba futó széllel. — 4. Tokos véső csonka töredéke. — 5. Hat ágú buzogány gomb fölülről és oldalt (5 *a*.). — 6. Sarló csúcsfelőli töredéke. — 7—9. Karpereczek. Rovátkos vonaldíszítéssel.

Arch. Ért. 1887. VII. 174—176.

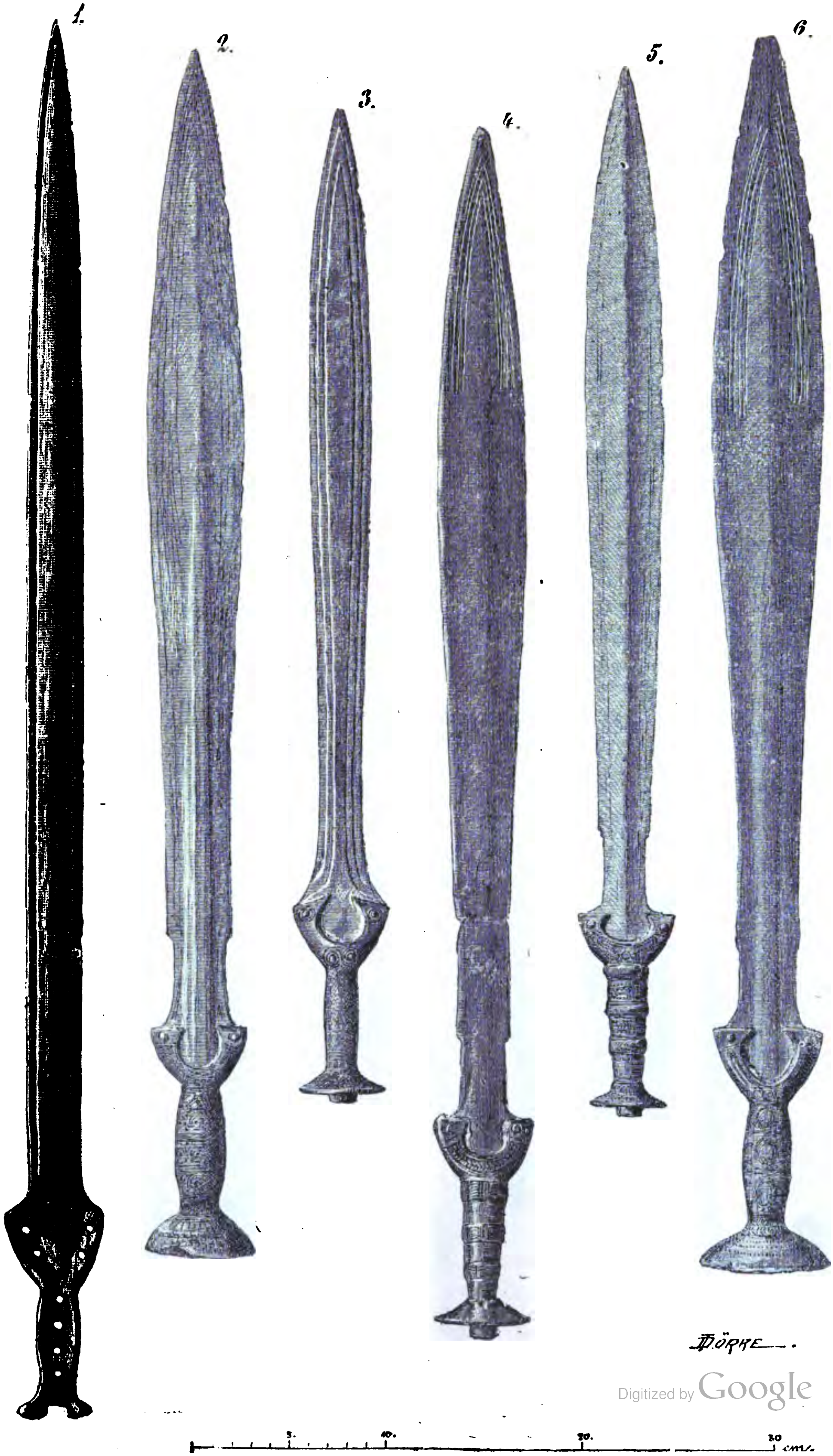

9.
8.
7.
6.
5a.
5.
3.
2.
1.
4.

CLXXIX. TÁBLA.

Kardok.

1. Szokatlan hosszú kardpenge, a Graffenried-féle gyűjteményben volt; valószinűleg magyarországi eredetű.
2. A Pfeffer-féle gyűjteményben volt; lelhelye valószinűleg Magyarország.
3. Állítólag Mármaros megyéből való.
4. A Pfeffer-féle gyűjteményben volt; Magyarország.
5. Állítólag a Dunában lelték.
6. A Pfeffer-féle gyűjteményben volt.

V. ö. Arch. Ért. 1891. XI. köt. 325. l.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
5.
10.
20.
30 cms.

CLXXX. TÁBLA.

Tőrök és kardok.

7. Kardpenge; a Pfeffer-féle gyűjteményben volt; valószínűleg magyarországi eredetű.
8. Tőrpenge markolatnyújtványnyal; állítólag Steiermarkban lelték.
9. Tőrpenge; állítólag Szőnyről való.
10. Kardpenge; a Pfeffer-féle gyűjteményben volt; valószinűleg magyarországi eredetű.
11. Kardpenge; állítólag Buda mellett a Dunában lelték; sajátszerű a penge tövét ékítő vonalas diszítmény, ezt nagyobb alakban lásd CLXXXI. tábla 11 *a*. sz.
12. Kard; a Graffenried-gyűjteményben volt; valószinűleg magyarországi eredetű, délvidéki typus.
13. Kardpenge; állítólag Petronell vidékéről való.

V. ö. Arch. Értesitő 1881. XI. k. 326. l.

8.

9.

10.

11.

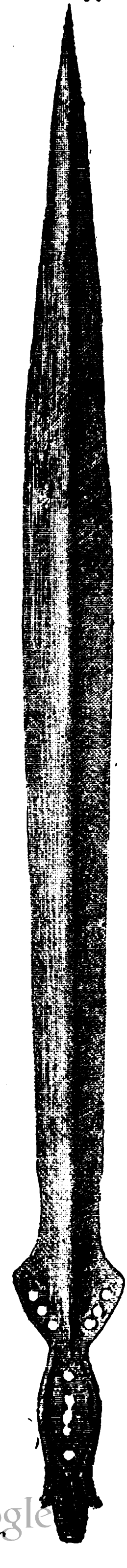
12.

13.

7.

5 10 20 cm

CLXXXI. TÁBLA.

Lándsacsúcsok. — Kardokról vett részletrajzok.

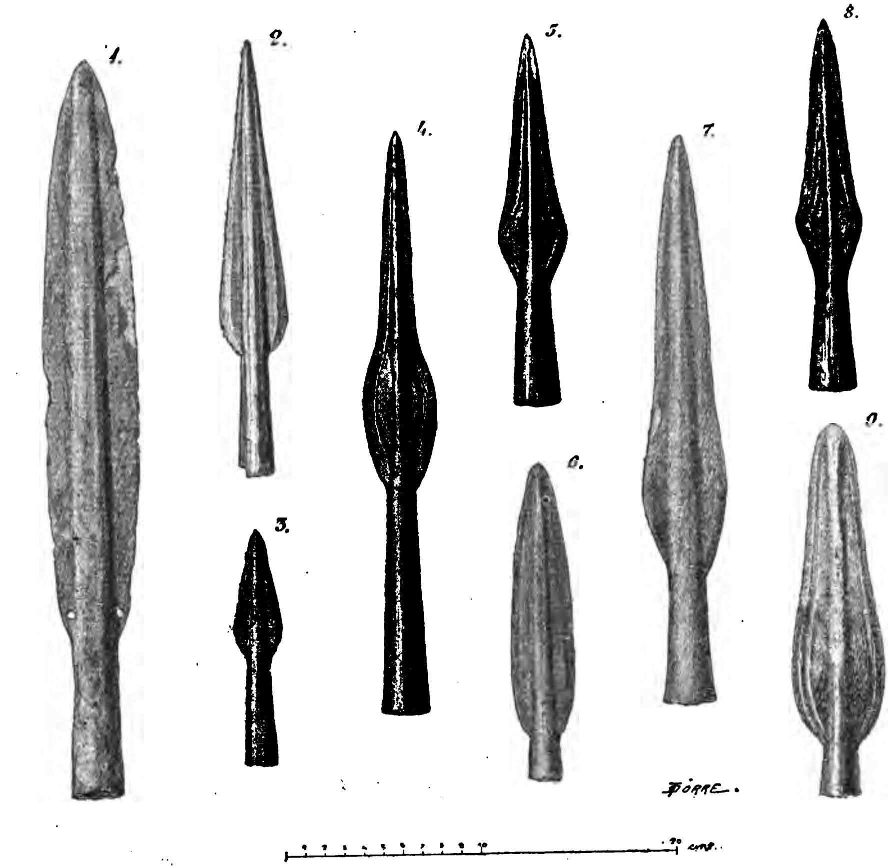
Lándsacsúcsok. 1. Állítólag petronelli lelet. — 2. Állítólag kassavidéki lelet. — 3. Állítólag Tétény vidékén lelték. — 4. Pozsonyvidéki eredetű (?). — 5. Állítólag Mármaros megyéből való. — 6. Valószinűleg magyarországi eredetű. — 7. Állítólag Ó-Budán lelték. — 8. Állítólag mármarosmegyei lelet. — 9. Valószinűleg magyarországi eredetű.

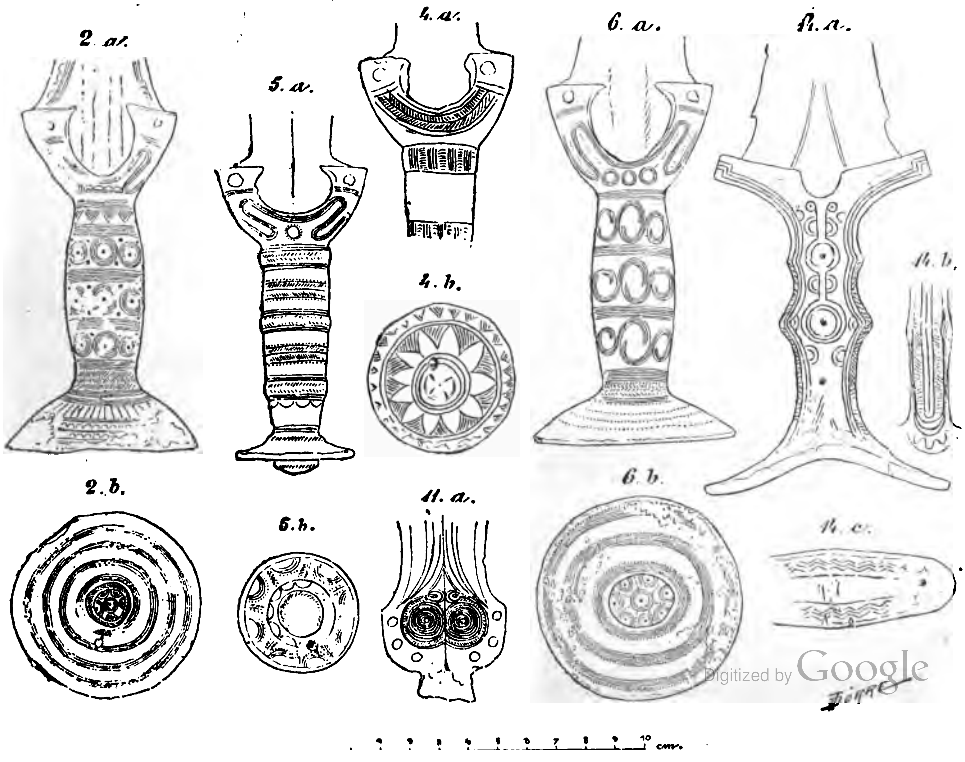
Részletrajzok. A folyószámok a közvetlenül megelőző két táblán (CLXXIX. és CLXXX.) ábrázolt kardokra vonatkoznak.

A 14 *a. b. c.* rajzok Tyrolis déli részéből származó kard markolatának részleteit tüntetik föl.

Vesd ö. Arch. Ért. 1891. XI. köt. 328. l.

CLXXXI.

CLXXXII. TÁBLA.

Csákányok.

1. Kétágú csákány, pálczaidomú ágain vonalas diszítmény és mindegyikből madártest-féle idom emelkedik ki; a köpűn a csákány hossztengelyére derékszög alatt álló tüskés nyúlvány áll ki jobbra-balra s maga a köpű hornyolatosan van tagozva. A köpű felső lapján vonalas dísz (1 *b*.). Lelhelye állítólag Pozsony. 1/2 nagys. Vesd ö. Arch. Ért. 1891. XI. 324.
2. Csonka csákány tüskés koronggal (2 *a*.); a penge felső lapján vonaldísz (2 *b*.), korongja külső lapján habmæander-féle vonalas diszítés (2 *c*.). 1/2 nagys.
3. Kétágú csákány egyik pálczatagja; a csákány olyan lehetett, mint az 1. számú, a pálczából madáridom áll ki. Dr. Jósa András gyűjteményében. Lelhelye: Szabolcsmegye. 1/3 nagys.

CLXXXII.

